

TONEELHUIS
JAARVERSLAG
2013

VOORWOORD

Toneelhuis ziet zichzelf als een artistieke microsamenleving die theater van nu over nu maakt. Het beschouwt de wereld als zijn biotoop, Antwerpen als zijn uitvalsbasis, en de Bourslaschouwburg als het hart van zijn werking. Toneelhuis wil lokaal, nationaal en internationaal een merknaam van hoge artistieke kwaliteit zijn en blijven. Toneelhuis bevindt zich institutioneel in het centrum van het podiumkunstenlandschap, maar zoekt welbewust vernieuwing en experiment op.

Zowel de uitgangspunten van het beleidsplan 2013-2016 als de samenstelling van de artistieke ploeg blijven in 2013 onveranderd ten aanzien van het ingediende plan. Toneelhuis anno 2013 is een huis van makers & spelers met FC Bergman, Guy Cassiers, Katelijne Damen, Tom Dewispelaere, Abke Haring, Kevin Janssens, Bart Meuleman, Olympique Dramatique, Mokhallad Rasem, Johan Van Assche, Marc Van Eeghem en Benjamin Verdonck.

Geëngageerde autonomie is een van de sleutelwoorden: de makers creëren werken los van een vooraf gegeven dictaat, thema of verband maar wel vanuit een grote betrokkenheid op een complexe en snel veranderende maatschappelijke werkelijkheid. Een ander sleutelwoord is diversiteit: de verschillende makers maken werk dat zowel qua gebruik van disciplines als qua thematiek, omvang, stijl en kleur zeer heterogeen is en dat daarmee in zijn geheel complementair wil zijn aan de zeer diverse (lokale, nationale en internationale) publieken die Toneelhuis bespeelt.

Met het acteursensemble kan worden ingezet op theaterrepertoire en op een samenwerking met Toneelgroep Amsterdam à rato van één productie op seizoensbasis. Om het Toneelhuisensemble in de kijker te zetten, werden in het voorjaar van 2013 meteen twee nieuwe producties ingelast, *Orlando* en *Desperado* (cf. infra). Conform het beleidsplan pakken de twee nieuwe Toneelhuismakers, FC Bergman en Mokhallad Rasem, in 2013 uit met nieuw werk.

Het model Toneelhuis brengt verschillende makers binnen één structuur samen, ondersteunt hun werk *à la tete du client* en stimuleert de onderlinge samenwerking. Overhead en omkadering worden globaal georganiseerd, maar telkens dienstbaar gemaakt op maat van de maker en zijn/haar traject. Deze vorm van synergie zet Toneelhuis in als een concreet antwoord op de versnippering van het landschap. Toneelhuis verhoudt zich daarbij zowel tot makers die met exclusief grote-zaalwerk het theatercentrum bespelen als tot makers die zich uitdrukken in meer experimentele of margeprojecten. In theater en *hors les murs*. Toneelhuis verenigt daarbij kunstenaars van verschillende generaties onder één dak die – zo zij dat willen – van elkaars energie, inzichten en expertise kunnen profiteren.

Vanuit de individuele makers bekeken is de formule die Toneelhuis in 2006 heeft geïntroduceerd een uniek doorstromingsmodel gebleken. Toneelhuis ambieert om voor elk van zijn makers een significante doorgangsfase te zijn die het artistiek draagvlak van zijn/haar oeuvre aanzienlijk verstevigt, verdiept en vergroot. Zo wil Toneelhuis een fundamentele bijdrage leveren aan de uitbouw van een dynamisch kunstenlandschap waarin makers op hun eigen ritme en in een adequate context kunnen groeien en evolueren. Van de makers die in de tweede subsidieperiode in Toneelhuis (2010-2013) gebleven of erbij gekomen zijn, kan met zekerheid gezegd worden dat hun werk zich sterker heeft kunnen articuleren, voor meer en meer diverse publieken, en dat het zich – door de Toneelhuisformule – adequater heeft kunnen spreiden in verschillende buitenland.

INHOUD

voorwoord

kerncijfers

4

ARTISTIEKE WERKING

GUY CASSIERS	MCBTH	8
	Orlando	10
	Duister hart	12
	Bezonken rood	14
OLYMPIQUE DRAMATIQUE	Het wijde land	16
	Niets Is Onmogelijk	18
	Onvoltooid verleden	20
ABKE HARING	TRAINER	22
ABKE HARING & BENJAMIN VERDONCK	SONG#2	24
FC BERGMAN	Van den vos	26
	300 el x 50 el x 30 el	28
BART MEULEMAN	De man in de mist	30
	Desperado	31
MOKHALLAD RASEM	Romeo & Julia	32
	Irakese geesten	34
BENJAMIN VERDONCK	DISISIT	35
	Overig	36
TONEELHUIS COPRODUCEERT	4D / Eastman	37
	De vette jaren zijn voorbij / Skagen	37
	Götterdämmerung / Teatro alla Scala	
	& Staatsoper Unter den Linden	38
	Clauslezing / Behoud de Begeerte	38
	Wachten / Mousseem	38
AMATEURTONEELHUIS		39
OVERIG		40

receptieve werking

ANTWERPSE KLEPPERS		42
(NIEUWE) VRIENDEN	NTGent	46
	KVS	46
	Théâtre National	46
OVERIG		27

spreading & internationale werking 48

communicatie 51

kunsteducatieve werking 55

ons publiek 59

ZAKELIJKE WERKING

INLEIDING		65
JAARREKENING 2013		66
ANALYSE VAN OPBRENGSTEN EN KOSTEN		71
MENSEN EN MIDDELEN		73
AANDACHT VOOR HET MILIEU - HET ECOTEAM		75
INFRASTRUCTUUR		77
SAMENWERKINGSOVEREENKOMST		79

TONEELHUIS IN DE PERS 81

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN 128

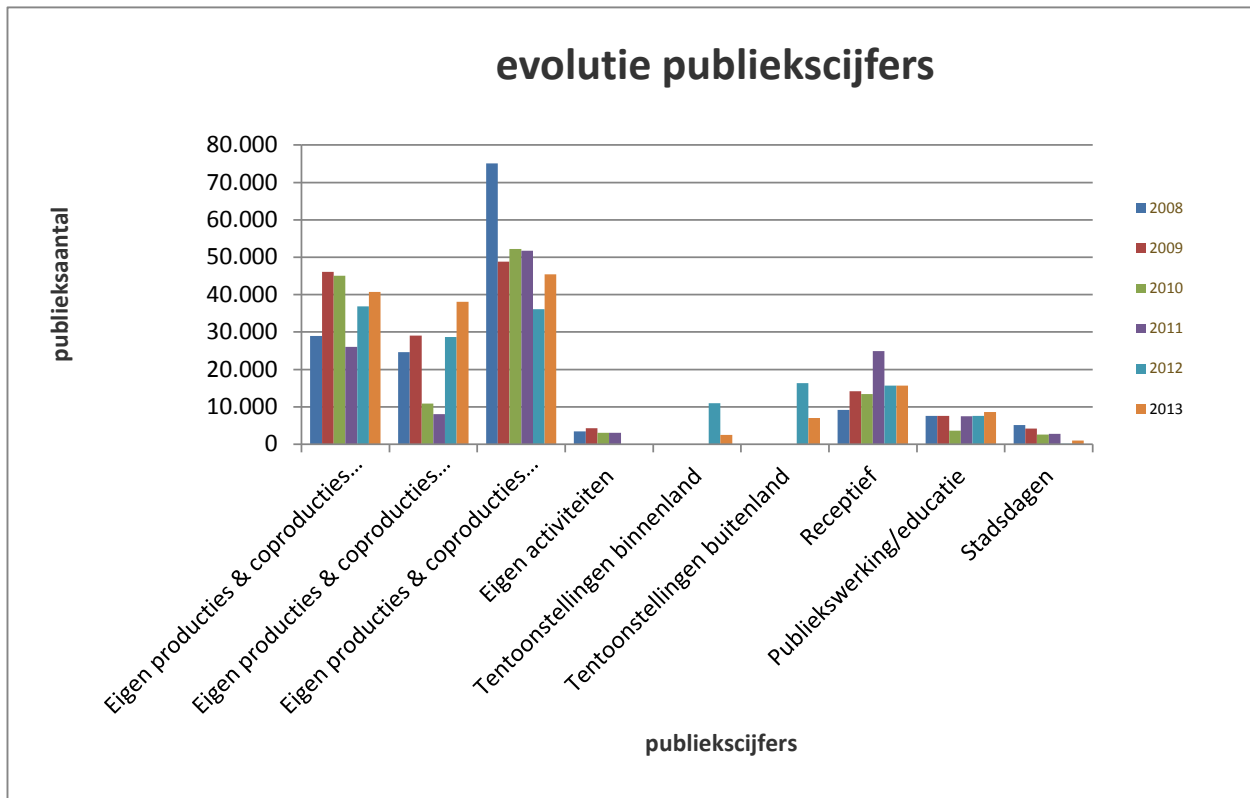
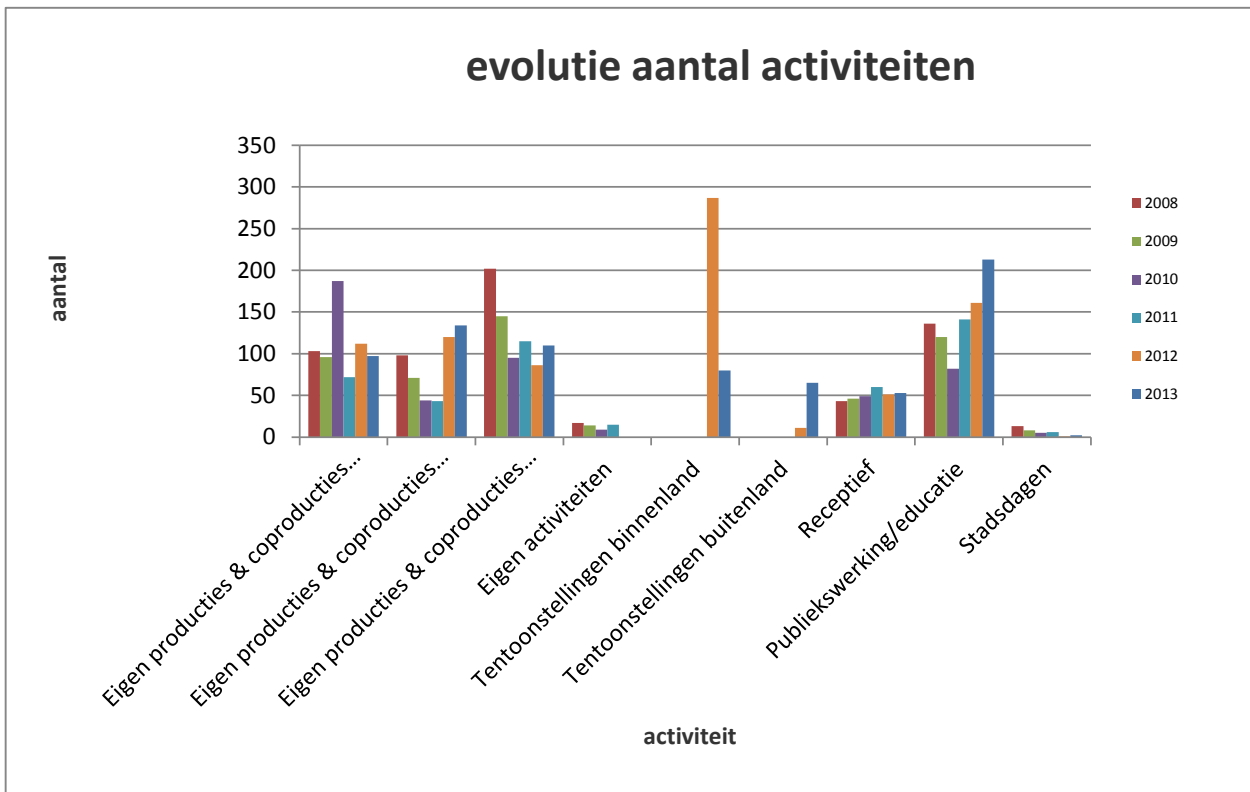
KERNCIJFERS

Kerncijfers: activiteiten

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Eigen producties & coproducties Bourla/stad	103	96	187	72	112	97
Nieuwe creaties	84	55	156	53	96	86
Hernemingen	19	41	31	19	16	11
Eigen producties & coproducties binnenland	98	71	44	43	120	134
Nieuwe creaties	51	48	39	32	65	117
Hernemingen	47	23	5	11	55	17
Eigen producties & coproducties buitenland	202	145	95	115	86	110
Nieuwe creaties	58	76	52	82	43	64
Hernemingen	144	69	43	33	43	46
Eigen activiteiten	17	14	9	15	0	0
Tentoonstellingen binnenland					287	80
Tentoonstellingen buitenland					11	65
Receptief	43	46	49	60	51	53
Publiekswerking/educatie	136	120	82	141	161	213
Stadsdagen	13	8	5	6	1	2
TOTAAL	612	500	471	452	829	754

Kerncijfers: publiekscijfers

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Eigen producties & coproducties Bourla/stad	28.914	46.100	45.071	26.080	36.883	40.722
Nieuwe creaties	25.735	37.243	36.265	20.632	30.499	37.426
Hernemingen	3.179	8.857	8.806	5.448	6.384	3.296
Eigen producties & coproducties binnenland	24.625	29.081	10.903	8.074	28.718	38.066
Nieuwe creaties	17.304	22.872	9.437	6.407	15.748	35.369
Hernemingen	7.321	6.209	1.466	1.667	12.970	2.697
Eigen producties & coproducties buitenland	75.105	48.818	52.229	51.774	36.077	45.402
Nieuwe creaties	22.167	25.016	35.392	43.884	20.549	22.210
Hernemingen	52.938	23.802	16.837	7.890	15.528	23.192
Eigen activiteiten	3.475	4.271	3.048	3.023	0	0
Tentoonstellingen binnenland					11.000	2.540
Tentoonstellingen buitenland					16.316	7.000
Receptief	9.155	14.151	13.451	24.931	15.652	15.689
Publiekswerking/educatie	7.561	7.561	3.637	7.523	7.577	8.642
Stadsdagen	5.092	4.157	2.555	2.828	115	980
TOTAAL	153.927	154.139	130.894	124.233	152.338	159.041

Kerncijfers: vermogen en resultaat

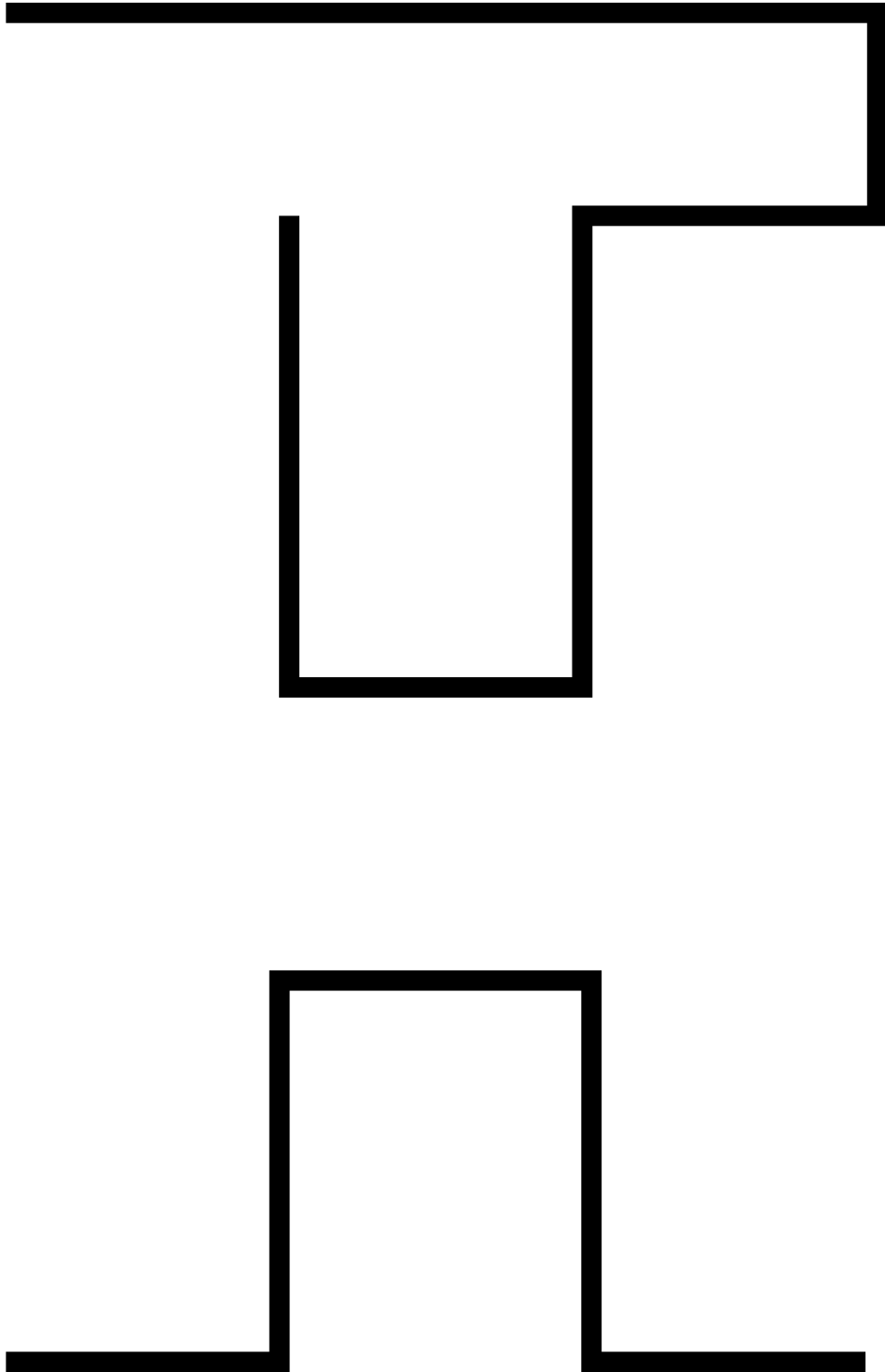
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Actief: totaal</i>	1.821.715	2.153.936	2.676.827	4.101.997	3.561.798	2.730.701	3.314.015
Actief: vaste activa	301.141	650.445	688.272	877.192	900.421	963.810	1.214.599
Actief: vlottende activa	1.520.574	1.503.491	1.988.555	3.224.806	2.661.377	1.766.891	2.099.416
<i>Passief: totaal</i>	1.821.714	2.153.936	2.676.828	4.101.997	3.561.798	2.730.701	3.314.015
Passief: eigen vermogen	-711.247	-361.150	-130.454	738.661	552.881	448.067	822.526
Passief: voorzieningen	263.351	234.312	770.555	921.234	749.041	427.038	156.969
Passief: schulden	2.269.610	2.280.774	2.036.727	2.442.103	2.259.876	1.855.596	2.334.520
<i>Resultaat</i>	-683.819	350.097	230.697	207.413	206.080	-181.295	96.887
Uitgaven	9.436.170	9.822.271	8.661.951	7.904.904	8.336.130	8.432.053	8.557.517
Inkomsten	8.752.351	10.172.368	8.892.648	8.112.317	8.542.210	8.250.758	8.654.405
Overgedragen resultaat	-736.036	-385.939	-155.242	52.171	258.251	76.955	173.842

Kerncijfers: personeel per 31 december 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal voltijdse equivalenten	111,91	92,81	78,53	75,36	72,9	80,45	71,46
Verdeling man/vrouw	63/71	58/54	53/46	49/45	51/46	59/43	50/46
Verdeling voltijds/deeltijds mannen	48/15	48/10	40/13	40/9	38/13	39/12	38/12
Verdeling voltijds/deeltijds vrouwen	38/33	36/18	26/20	25/20	24/22	24/23	22/24
Gemiddelde leeftijd	41	42	43	42	41	44	40

(Cijfers op 31/12.)

ARTISTIEKE WERKING

Guy Cassiers

MCBTH

Dominique Pauwels

NIEUWE CREATIE

Guy Cassiers en Dominique Pauwels (LOD) brengen de tragedie van Shakespeare terug tot haar naakte essentie. Ondanks zijn positie als generaal, voelt Macbeth zich miskend en misbruikt door zijn omgeving. Hij wordt in zijn ontevredenheid gesterkt door zijn vrouw en gaat letterlijk over lijken om zijn macht uit te breiden.

Met vijf acteurs, zes muzikanten (SPECTRA), drie zangeressen (VOCAALLAB) en een verrassende visuele technologie vertelt *MCBTH* het drama van een man die met iedere moord die hij begaat meer grip verliest op de werkelijkheid. De toeschouwer wordt meegenomen in de gedachten van Macbeth. Via zijn zintuigen ervaren we een wereld die vreemde en onheilspellende vormen aanneemt.

Guy Cassiers en Dominique Pauwels gaan op zoek naar een nieuwe vorm van muziek-theater. Naast de projecties, worden de muziek en de zang belangrijke medespelers in het verhaal. Ze leggen een dimensie bloot die in het spreken verborgen en verdrongen blijft.

In het samenspel van woord, beeld en zang geeft *MCBTH* vorm aan de wrede poëzie van Shakespeares tragedie.

tekst	William Shakespeare	technische assistentie	Brecht Beuselinck
vertaling	Hugo Claus	geluidsontwerp	Maarten Craeynest
muzikale compositie	Dominique Pauwels	productie	Toneelhuis
regie	Guy Cassiers		LOD <i>muziektheater</i>
met	Katelijne Damen	coproductie	VOCAALLAB
	Vic De Wachter		SPECTRA Ensemble
	Tom Dewispelaere		Maison de la Culture d'Amiens
	Kevin Janssens		
	Johan Van Assche		
	Francine Vis (mezzo)		
	Els Mondelaers (mezzo)		
	Ekaterina Levental (alt/mezzo)		
	Fanny Alofs (alt/mezzo)		
	Jan Vercruyssen (fluit)		26.09.13 02.10.13
	Kris Deprey (klarinet)		28.09.13 19.12.13
	Frank Van Eycken (percussie)		
	Pieter Janssen (viool)		BOURLA TOURNEE
	Bram Bossier (altviool)		
	Jan Sciffer (cello)		
dirigent / keyboards	Filip Rathé		09.10.13 Strasbourg
spectrale analyse van de gesproken stem	Jean Marc Sullon, Centre Henri Pousseur		13.10.13 Hasselt
dramaturgie	Erwin Jans		Leuven
kostuums	Tim Van Steenberghe		Amsterdam
video	Frederik Jassogne (vzw Hangaar)		Gent
softwareontwikkeling	Bart Moens		Rotterdam
lichtontwerp	Giacomo Gorini		Doornik
			Brussel

© Kurt Van der Elst

EXTRA BELICHT

- *MCBTH* kende een succesvolle Franse première in Théâtre National de Strasbourg in samenwerking met Festival Musica.
- Toneelhuis bouwt bewust bruggen over de taalgrenzen heen. Kaaitheater en Théâtre National de Belgique zijn vanaf dit seizoen copresentatoren van Toneelhuisproducties in Brussel. *MCBTH* was zeven keer te zien in Théâtre National. Toneelhuis toont dit seizoen ook drie voorstellingen van Théâtre National in de Bourla, boventiteld in het Nederlands. In het Kaaitheater zullen in april twee voorstellingen van *Hamlet vs Hamlet* te zien zijn, eveneens boventiteld.
- *MCBTH* was te gast op het NEXT Arts Festival in Maison de la Culture de Tournai.
-

PERS OVER MCBTH

“Tom Dewispelaere is weergaloos als Macbeth. Naarmate hij in de waanzin verzinkt, neemt de muziek het steeds meer over.” – Wietske Vos in *De Morgen*, 30.09.13

“Een visueel gedicht.” – Wouter Hillaert in *De Standaard*, 30.09.13

“Ce *MCBTH* est un grand moment, dépouillé et baroque, sur la face obscure de l’être humain.” – Guy Duplat in *La Libre Belgique*, 28.09.13

Guy Cassiers

ORLANDO

NIEUWE CREATIE

Stel je voor: je leeft meer dan driehonderd jaar en in die tijd verander je van geslacht. Je valt in slaap als man en je wordt wakker als vrouw. Je bent minnaar van de Engelse koningin, diplomaat in Turkije en rondtrekkend zigeuner.

Het overkomt Orlando, het hoofdpersonage uit de gelijknamige roman van de Engelse schrijfster Virginia Woolf. *Orlando* (1929) is een pareltje uit de literatuur van de twintigste eeuw. Een avontuurlijke reis door de geschiedenis en de culturen van Europa.

Katelijne Damen speelt Orlando, Guy Cassiers regisseert.

Een ode aan de taal. Aan de schoonheid. Aan de verbeelding. Aan het leven.

EXTRA BELICHT

- *Orlando* kende een internationaal succes. De voorstelling was te gast in L'Hippodrome de Douai, Festival Printemps des Comédiens in Montpellier, het festival van Avignon, RomaEuropa, Théâtre de la Bastille in Parijs, Festival Temporada Alta in Girona en La Minoterie in Marseille.
- *Orlando* werd geselecteerd door het Nederlands Theater Festival. Uit het juryrapport: "Met de oerkracht van actrice Katelijne Damen, haar even lyrisch als heldere bewerking van de tekst van Virginia Woolf en de esthetische beeldtaal van Guy Cassiers en zijn beeld- en geluidontwerpers Frederik Jassogne, Giacomo Gorini en Diederik De Cock hebben de leden van het Toneelhuis een juweel toegevoegd aan hun oeuvre."

tekst	Virginia Woolf	10.01.13	24.01.13	
vertaling	Gerardine Francken	12.01.13	07.12.13	
tekstbewerking	Katelijne Damen			
regie	Guy Cassiers			
met	Katelijne Damen	BOURLA	TOURNEE	
decorontwerp	Guy Cassiers			
kostuumontwerp	Katelijne Damen	16.01.13	Hasselt	Den Bosch
dramaturgie	Erwin Jans	20.01.13	Amsterdam	Parijs
artistiek medewerker	Luc De Wit		Turnhout	Mons
video-ontwerp	Frederik Jassogne (vzw Hangaar)	22.03.13	Utrecht	Montpellier
lichtontwerp	Giacomo Gorini	23.03.13	Brussel	Avignon
geluidsonwerp	Diederik De Cock		Haarlem	Rome
productie	Toneelhuis		Rotterdam	Girona
			Douai	Marseille

© Frieke Janssens

PERS OVER ORLANDO

“Katelijne Damen brengt deze literaire parel met zoveel liefde op de planken dat het Toneelhuispubliek meer dan anderhalf uur aan haar lippen hangt.” Ludo Dosogne in *Cobra.be* ****, 11.01.13

“Het zijn een bijna sprookjesachtige sfeer en bedwelmende taalvirtuositeit die van deze voorstelling een waar kleinood maken. *Orlando*. Op reis naar heden en vergetelheid. “ Jan-Jakob Delanoye in *Cutting Edge* ****, 12.01.13

“Maar wat een wonder voltrekt zich bij deze *Orlando*. En dat wonder is Katelijne Damen. Niet alleen bewerkte zij de verrassend lichte tekst tot een opgewekt meanderende en soms onstuimig kolkende theatermonoloog, ook speelt zij de biografie, en tegelijk diens onderwerp Orlando. Dat doet ze weergaloos. Net als Maria Kraakman bij de versie van Oostpool, verdient Damen een Theo d’Or.” - Damen is een wonder als Orlando. Herien Wensink in *NRC Handelsblad*, 30.01.13

“Cassiers heeft inmiddels zo’n eigen stijl dat je zou kunnen denken dat zijn voorstellingen niet meer die verwondering van uit het begin kunnen oproepen. Maar hij krijgt het, samen met Katelijne Damen, toch weer voor elkaar.” - Woolf in één lange fraaie solo. Karin Veraart in *De Volkskrant*, 01.02.13

Guy Cassiers

HERNEMING

DUISTER HART

Diep in het binnenland van Congo gaat kapitein Marlow op zoek naar de handelsagent Kurtz. De tocht naar de gruwel van het koloniale geweld is ook een tocht naar de donkere afgronden van de menselijke ziel.

Duister hart vertelt het verhaal van Marlow die als stoombootkapitein, in dienst van een Brusselse handelonderneming, diep in het binnenland van Congo op zoek gaat naar de handelsagent Kurtz. Wanneer Marlow na een krankzinnig makende zoektocht in het oerwoud eindelijk aankomt bij de losgeslagen Kurtz, vindt hij niet alleen een fysiek maar ook een moreel wrak.

Heart of Darkness van Joseph Conrad verscheen in 1902 op het hoogtepunt van de Europese expansie. De tocht naar de gruwel van het koloniale geweld is ook een tocht naar de peilloze diepte van een 'duister hart', naar de donkere afgronden van de menselijke ziel. Het boek raakte in grote kringen bekend als de Amerikaanse regisseur Francis Ford Coppola het gebruikt als inspiratie voor zijn Vietnam-film *Apocalypse Now* (1979).

Josse De Pauw speelt Marlow, maar tegelijk ook alle andere personages. Zijn tocht doorheen het oerwoud is een opeenvolging van ontmoetingen met aspecten van zichzelf totdat hij zich uiteindelijk ook moet herkennen in het 'duister hart' van Kurtz.

naar de roman van	Joseph Conrad	27.02.13	15.01.13
vertaling	Bas Heijne	02.03.13	19.03.13
tekst	Josse De Pauw		
regie	Guy Cassiers		
met	Josse De Pauw	BOURLA	TOURNEE
vormgeving	Guy Cassiers Enrico Bagnoli Arjen Klerkx		Brugge
geluidsontwerp	Diederik De Cock		Dilbeek
video-ontwerp	Arjen Klerkx		Amsterdam
dramaturgie	Erwin Jans		Tours
kostuumontwerp	Kristin Van Passel Charlotte Willems		Sint-Niklaas
	Frederik Jassogne (vzw Hangaar)		Asse
kap en grime	Ingeborg Van Eetvelde		
camera	Patrick Otten		
productie	Toneelhuis		
coproductie	Théâtre de la Ville Paris Festival d'Automne à Paris		

EXTRA BELICHT

- *Duister hart* toert doorheen Vlaanderen en Nederland. De Franstalige versie *Coeur ténébreux* reist naar Tours.

-
-

PERS OVER DUISTER HART

“Een ijzersterke regie- en acteursprestatie, allebei ten dienste van een indrukwekkende tekst, die tegelijk veel zegt over mens en samenleving. Zoiets levert een indrukwekkende voorstelling op.” – Yves Desmet in *De Morgen*, 26.11.11

Guy Cassiers

HERNEMING

**BEZONKEN
ROOD**

Een van de meest aangrijpende rouwzangen uit de Nederlandse literatuur, van auteur Jeroen Brouwers, geënceneerd door Guy Cassiers en op scène tot leven gebracht door een fenomenale Dirk Roofthoof.

Jeroen Brouwers schreef *Bezonen rood* (1981) in de weken na de dood van zijn moeder. Het is een van de meest aangrijpende rouwzangen van de Nederlandse literatuur.

In 1943 werd de driejarige Jeroen Brouwers samen met zijn zusje, moeder en grootmoeder opgesloten in het Japanse vrouwenkamp Tjideng in het huidige Jakarta. Het leven in de Jappenkampen was zwaar. Japanse bewakers mishandelden de burgers, er was vaak een groot tekort aan voedsel en de bestaansonzekerheid was groot. De schrijver vertelt hoe in het kamp de relatie tot zijn moeder voor de rest van zijn leven werd beschadigd en hoe iedere nieuwe liefdesrelatie met een vrouw onder die last bezwijkt.

Bezonen rood is gebed, litanie, grafgedicht, afscheidsbrief, lofzang, vervloeking, wanhoopskreet, zelfbeklag, ... alles in één ontroerende, harde en poëtische vertelling.

EXTRA BELICHT

- *Bezonen rood* overwinterde in Canada: *Rouge décanté*, de Franstalige versie van *Bezonen rood*, speelde in het National Arts Centre van Ottawa om vervolgens te reizen naar Montréal en Calgary. In Montréal speelde Dirk Roofthoof in het Frans, in Calgary in het Engels.
- *Sunken Red* was te gast op de Biennale van Venetië en opende in Taipei het *World View Series* van het National Chiang Kai-Shek Cultural Center. Het werk van Guy Cassiers was voor de eerste maal te zien in Azië.

tekst	Jeroen Brouwers	16.01.13
tekstbewerking	Guy Cassiers Corien Baart Dirk Roofthoof	28.09.13
regie	Guy Cassiers	TOURNEE
met	Dirk Roofthoof	
kostuums	Katelijne Damen	Ottawa
dramaturgie	Erwin Jans	Montréal
decor, video- en lichtontwerp	Peter Missotten De Filmfabriek	Calgary
realisatie video	Arjen Klerkx	Utrecht
geluidsontwerp	Diederik De Cock	Venetië
productie	Toneelhuis Ro theater	Taipei

© Pan Sok

PERS OVER BEZONKEN ROOD

“Joué partout dans le monde en quatre langues par l’acteur Dirk Roofthoof depuis la création du spectacle en 2004, Rouge décanté nous revient, un peu plus de cinq ans après sa venue dans le cadre du Festival TransAmériques. Le metteur en scène Guy Cassiers a construit, à l’usage de son remarquable interprète, une vaste chambre d’écho qui donne à voir et à entendre une intimité en Lambeaux.” Alexandre Cadieux in *Le Devoir* (CA), 28.01.13

“The second day of the Venice Biennale’s International Theatre Festival was brought to a close by two challenging, diverse monologues. These were *Seuls*, written, directed and interpreted by Lebanese-Canadian director, playwright and actor Wajdi Mouawad, at the Piccolo Arsenale Theatre, and *Sunken Red*, directed by Belgian theatre director and playwright Guy Cassiers, and interpreted by Belgian actor, theatre director and artist Dirk Roofthoof, at the Teatro alle Tese. Both one-man shows displayed brilliant acting, and both broached the theme of parents-children relationships, though in very different ways.” Iante Gaia Roach in *Art and Culture today*, 07.08.13

“*Sunken red*, un monólogo interpretado por el carismático Dirk Roofthoof, capturó al público de Venecia gracias a la inteligente e hipnótica puesta en escena de la novela homónima del holandés Jeroen Brouwers.” Concha Barrigós in *EFE* (ES), 09.08.13

Olympique Dramatique

tg STAN

NIEUWE CREATIE

HET WIJDE LAND

Wij. Wij willen geen woeste liefde, wij eisen geen bloed, wij schreeuwen niet om wraak. Niet meer.
 Wij zijn ruimdenkend, zachtvoelend, perfect geïnformeerd, klaarkijkend en warm.
 Wij zijn vrij, eindelijk vrij, eindelijk vrij! Bevrijd van het juk der instincten.
 Fok, daar is Lust! Ga heen, Lust!
 Aargh, daar komt Passie! Geile trut! Ophitser! Laat ons met rust!
 Wij zijn net zo evenwichtig.
 We gaan de goeie richting uit, wij.
 't Is eenrichtingsverkeer, die evolutie, dus het zal wel de goeie richting zijn?!
 Op elke lichtvoetigheid voorbereid zijn wij, aan ieders luimen aangepast.
 Ja! Het is vrij dat wij zijn. Onthecht, jongens! En meisjes. Hmmm.
 Wij koesteren keuzes. onderdanig als heersers.
 En als Passie en Lust ons toch overmeesteren, dan heeft iedereen daar begrip voor. Jep!
 Iedereen.
 Prachtwezens zijn wij.
 (Allen lachen. Wat een elegante zoogdieren, zeg!)
 Een stuk voor geile middelbare levers met één jonge knaap (die hopelijk sterft op het eind, de eikel).

tekst	Arthur Schnitzel	24.10.13	08.11.13	
van en met	Koen De Graeve	03.11.13	21.12.13	
	Jolente De Keersmaeker			
	Daliaam De Schrijver			
	Sara De Roo	BOURLA	TOURNEE	Gent
	Charlotte Vandermeersch			Mechelen
	Stijn Van Opstal			Diest
	Geert Van Rampelberg			Tongeren
scenografie	Matthias De Koning			Sint-Niklaas
beschildering doek	Tom Liekens			Leuven
kostuums	Inge Büscher			Aarschot
assistent	Filip Eyckmans			Kortrijk
lichtontwerp	Thomas Walgrave			Knokke-
muziek	Frank Vercruysse			Heist
productie, techniek	Toneelhuis tg STAN			Oostende
				Haarlem
				Heist-op-den-
				Berg
				Hasselt
				Puurs
				Heusden-
				Zolder
				Brussel
				Turnhout

© Bart Grietens

EXTRA BELICHT

- De spelers van tg Stan, Olympique Dramatique en Lazarus spelen *Het wijde land* tweëndertig keer in Vlaanderen en Nederland.

PERS OVER HET WIJDE LAND

“Ook zelf voelt *Het wijde land* als elke overspelgeschiedenis. Aan de oppervlakte een schijnbaar roerloze ontwikkeling. Daaronder een voortdurend zoeken en tasten naar zinderend spel, met af en toe een paar weldadige erupties en steeds meer gevoeligheid naar het eind.” Wouter Hillaert in *De Standaard*, 29.10.13***

“De dialogen over liefde en, ondanks alles, trouw, zijn van een diepe, soms ontroerende echtheid.” Kester Freriks in *NRC Handelsblad*****, 28.10.13

“Een snoeiharde nuchtere vertelling. Een grandioze toneelavond.” Loek Zonneveld in *Theaterkrant.nl*****, 30.10.13

“Een aaneenschakeling van tamelijk briljante monologen.(...) De Vlamingen tonen keihard egoïsme en een niets ontziende hang naar lust. Gaandeweg wordt het spel van de sterke acteurs ernstiger, resulterend in een adembenemend mooi laatste deel.” Hein Janssen in *De Volkskrant*****, 04.11.13

Olympique Dramatique

Lazarus

 NIETS
IS
ONMOGELIJK
HERNEMING

In 2012 zal het exact 84 jaar geleden zijn dat de Russische schrijver Nikolaj Erdman het toneelstuk *De zelfmoordenaar* schreef. Door de openlijke kritiek op het Sovjetsysteem werd Erdman na een georganiseerde repetitie voor het 'Hoofdcmité voor Repertoire' en de partijcommissie verbannen. Ook de Russische theatergrootheden Meyerhold en Stanislavski raakten in de problemen: hun enceneringen van *De zelfmoordenaar* werden nog voor de uiteindelijke opvoering door Stalin afgekeurd.

LAZARUS en Olympique Dramatique maken van *De zelfmoordenaar* van Erdman een eigen bewerking onder het dak van Toneelhuis. *Niets Is Onmogelijk* is hun eerste samenwerking op de planken. Het toneelstuk worstelt met de vraag: kan leverworst je leven veranderen? Is er leverworst na de dood? En als er leverworst is na de dood, is er dan genoeg voor iedereen?

van en met

Ruth Beeckmans
Goele Derick
Pieter Genard
Günther Lesage
Ryszard Turbiasz
Joris Van den Brande
Stijn Van Opstal
Geert Van Rampelberg
Karen De Wolf
Mark Van Denesse
Toneelhuis
LAZARUS

kostuumontwerp
lichtontwerp
productie

04.01.13

02.02.13

TOURNEE

**Strombeek-
Bever
Brussel
Leuven
Wevelgem
Sint-Truiden
Oostende
Ieper
Puurs**

**Dendermonde
Mortsel
Mons
Tongeren
Bree
Brugge
Mol
Blankenberge
Houthalen-
Helchteren**

PERS OVER NIETS IS ONMOGELIJK

“Een hilarische zwarte komedie, met een cast die bijna zonder uitzondering volle gas geeft. Lang geleden dat we nog zo vaak de slappe lach kregen in het theater. Dit is er eentje om niet te missen.” Yves Desmet in *De Morgen*, 27.10.12

“Een heerlijk maffe voorstelling, waar de zaal moeiteloos plat voor gaat. (...) Zot is nog niet zot genoeg voor de leden van dit supercollectief, die met onwaarschijnlijk plezier in deze stijloefening duiken.” Geert Van der Speeten in *De Standaard*, 29.10.12

“*Niets Is Onmogelijk* is een aanrader. (...) Geert Van Rampelberg is als “Podsekalnikov subliem.” Koen Van Boxem in *De Tijd*, 30.10.12

Olympique Dramatique

ONVOLTOOID VERLEDEN

HERNEMING

In 2007 maakte Olympique Dramatique samen met Guy Cassiers een theaterbewerking van *De geruchten*, de succesroman van Hugo Claus uit 1996. In 1998 kwam Claus met het vervolg *Onvoltooid verleden*, dat op zijn beurt in 2012 door Olympique Dramatique onder handen genomen wordt. We zijn een paar decennia verder, ver weg van het dorp Alegem en in de grootstad. Draaide in *De geruchten* alles nog rond René Catrijsse, dan staat nu zijn broer Noël centraal. Noël Catrijsse, die na een val tijdens zijn jeugd nooit meer de oude geworden is, wordt op eigen verzoek ondervraagd door ex-commissaris Blaute. Wat volgt, is het rauwe relaas van een gehavende en vermaledijde ziel. Jan Declair en Tom Dewispelaere spelen.

tekst	Hugo Claus	13.06.13
bewerking	Tom Dewispelaere Jan Bijvoet Jan Declair Ellen Stynen	15.06.13
spel	Tom Dewispelaere Jan Declair	BOURLA
dramaturgie	Ellen Stynen	
coach	Jan Bijvoet	
beeld	Tom Liekens	
lichtontwerp	Mark Van Denesse	
kostuums	Katelijne Damen	
productie	Toneelhuis	

PERS OVER ONVOLTOOID VERLEDEN

“Puur acteurstheater, zoals je het nog zelden ziet.” **** Yves Desmet in *De Morgen*, 21.04.12

Zien. Onvoltooid verleden (****) is perfect spelerstoneel dat lumineus eindigt.” Els Van Steenberghe in *Knack*, 23.04.12

“Essentieel vertel- en luistertheater met twee topacteurs, zonder multimediaal gegoochel.” *** Roeland de Trazignies op *Cobra.be*, 20.04.12

Abke Haring**TRAINER****NIEUWE CREATIE**

Uit de wereld van anonieme orde en zinloos gepraat, collectieve controle en voortdurende beweging maakt een individu zich los op zoek naar een ander bewustzijn voorbij zichzelf.

We zijn getuige van zijn zoektocht, zijn kwetsbaarheid en groeiend inzicht, we zien zijn afscheid van het oude en zijn transformatie.

TRAINER is een mentale en tegelijk sensuele oefening in bewustwording, een eigentijdse parabel die evenveel met beeld en beweging als met woorden zegt.

PERS OVER TRAINER

“Abke Haring kijken is altijd een beetje legaal trippen.” Charlotte De Somviele in *De Morgen*, 19.11.13

“*TRAINER* laat je veeleer ontheemd achter.” Wouter Hillaert in *De Standaard*, 22.11.13

““Er is een tocht” stelt een fenomenale Marlies Heuer vast. Heerlijk cynisch en scherp is het personage dat ze neerzet.” Bert Hertogs, *Concertnews.be*, 18.11.13

tekst & regie	Abke Haring	14.11.13	22.11.13
met	Abke Haring	17.11.13	28.11.13
	Ruud Gielens		
	Marlies Heuer		
	Jonas Vermeulen	BOURLA	TOURNEE
	Misha Downey		
	Jason Quarles		
scenografie	Jean Bernard Koeman		Gent
geluidsontwerp	Senjan Jansen		Brussel
lichtontwerp	Stefan Alleweireldt		Kortrijk
speladvies	Peter Seynaeve		Leuven
productie	Toneelhuis		
met de steun van	het Vlaams Fonds voor de Letteren		

Benjamin Verdonck**SONG#2****Abke Haring****NIEUWE CREATIE**

Abke Haring en Benjamin Verdonck maken van hun eerste samenwerking een zwanenzang.

SONG#2 is science fiction

poetry over bestemming, samenloop en staal

gereedschap en inzicht

het bos en het kind

waarvan geen spaander heel blijft

/

een herinnering

Twee mensen. Ze nemen afscheid. Van elkaar. Van het lichaam.

Van zichzelf. Ze zijn er blij om. Next level.

PERS OVER SONG#2

“*SONG#2* is een pareltje van belevingstheater, van ritueel ervaringstheater. Om te koesteren.”

Tuur Devens in *Theaterkrant.nl******, 03.12.12

tekst
van en met

Abke Haring
Abke Haring
Benjamin Verdonck

09.01.13

22.02.13

geluidsontwerp
technische
productieleiding

Senjan Jansen
Iwan Van Vlierberghe

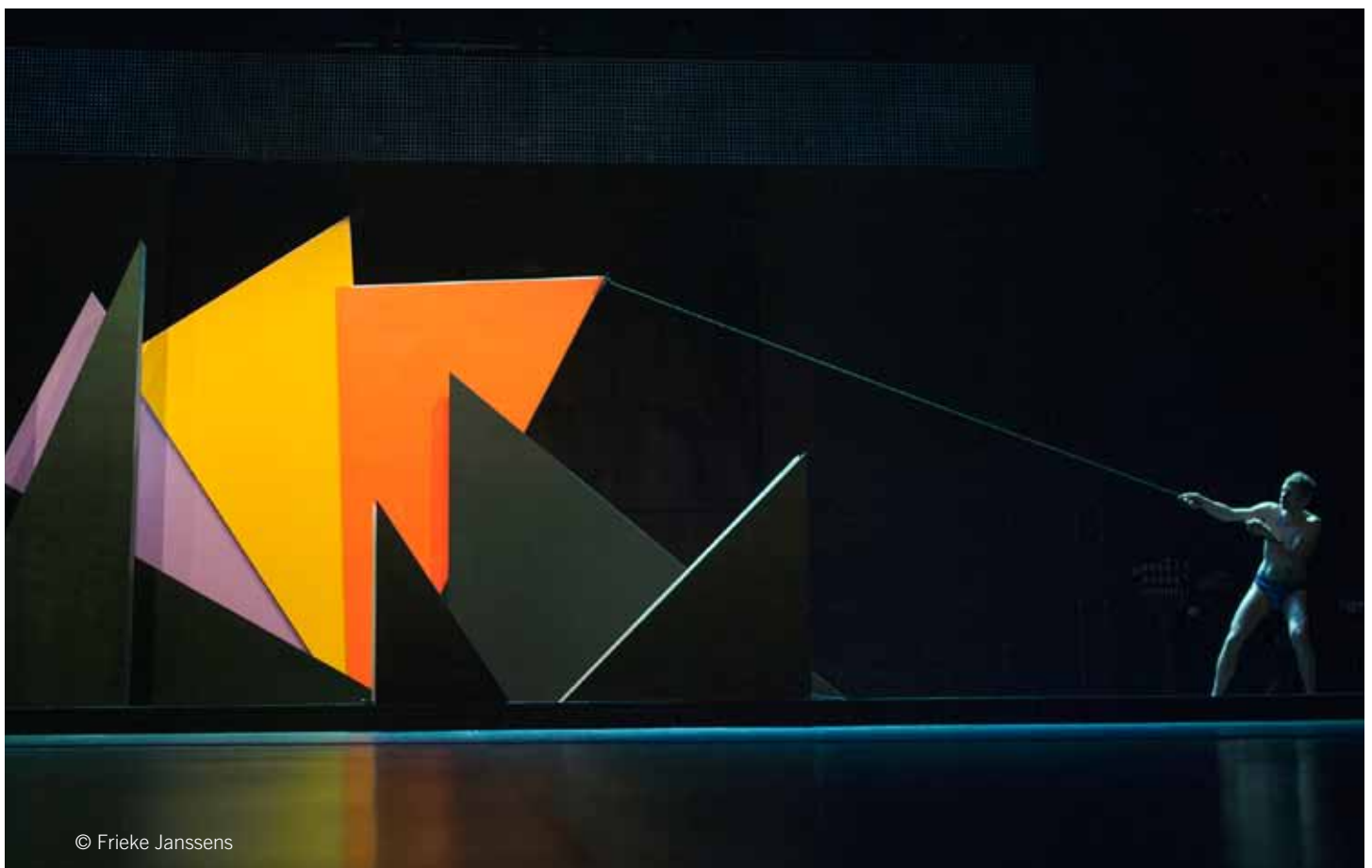
TOURNEE

lichtontwerp
productie
coproductie

Stefan Alleweireldt
Toneelhuis
KVS

Kortrijk
Amsterdam
Genk
Tilburg
Haarlem
Breda
Leuven
Aarschot
Brugge

Rotterdam
Tielt
Den Bosch
Eindhoven
Gent

FC Bergman**Josse De Pauw****Liesa Van der Aa****VAN DEN
VOS**

NIEUWE CREATIE

Solistenensemble Kaleidoskop

Na radicale bewerkingen van o.a. *La Divina Commedia* en Het Oude Testament vergrijpt FC Bergman zich deze keer aan een andere literatuurklassieker, het epische dierdicht *Van de vos Reynaerde*.

Liesa Van der Aa en het Berlijnse genre-crossing Solistenensemble Kaleidoskop componeren de muziek voor deze muziektheatervoorstelling. Josse De Pauw zorgt voor woorden. Dirk Roofthoof, Viviane De Muynck en Gregory Frateur spelen mee.

PERS OVER VAN DEN VOS

“FC Bergman perfectioneert hier al zijn eerdere onderzoek naar theater met immense ruimtes, groepen figuranten en integratie van video. In *Van den vos* dienen die keuzes niet hun eigen branie, maar wat ermee verteld wordt. (...) Je kan *Van den vos* een livefilm in 3D noemen, maar het is theater zoals theater is bedoeld. Het staat te midden van de gemeenschap en bezweert haar diepere paradoxen.” Wouter Hillaert in *De Standaard*****, 07.12.13

“Krankzinnig straf theater. (...) Een reeks adembenemende beelden roepen het sterkste van Castellucci op. (...) De sublieme versmelting van beeldmateriaal, live spel en de dreigende soundtrack van Kaleidoskop maken van deze *Van den vos* een totaalkunstwerk om helemaal in te verdwijnen. Zo zuiver, zo juist heeft FC Bergman zijn verhaal nog nooit verteld gekregen.” Evelyne Coussens in *De Morgen*****, 09.12.13

“Vormelijk is *Van den vos* een wonder. Wat wordt gefilmd op het toneel, vergroot Roofthoofs indrukwekkende charisma fysiek uit. Het naturalisme waarmee de scène in beeld wordt gebracht, ziet het publiek overigens verrijkt met zinderende composities en kleuren.” Jan-Jakob Delanoye op *Cutting Edge* – 07.12.13

“De voorstelling heeft hierdoor een afstandelijke kwaliteit. Intrigerend is ze dank zij de beelden. Het camerawerk van Thomas Verstraeten, die op het toneel aanwezig is en een innige, visuele band heeft met Dirk Roofthoof, is voortreffelijk. De vorm hebben ze wel onder de knie en dwingt respect, zelfs bewondering af. Op dat punt blijven ze van productie naar productie verrassen.” Johan Thielemans op *Cobra.be* ****, 08.12.13

© Kurt Van der Elst

© Kurt Van der Elst

van
tekst
muzikale compositie

FC Bergman
Josse De Pauw
Liesa Van der Aa
Michael Rauter
Danielle Strasfogel
Paul Valikoski
Stef Aerts
Joë Agemans
Frederick Bruyninckx
Viviane De Muynck
Gregory Frateur
Bart Hollanders
Dirk Roofthoof
Bent Simons
Cedric Van den Abbeele
Janelle Vanes
Vicky Van Bellingen
Wim Verachtert
Thomas Verstraeten
Marie Vinck
June Voeten

met

05.12.13
21.12.13

BOURLA

figuranten Bourla

Guy Willekens
Emile De Bekker
Jos De Raedt
Marc Moens
Willy Verbruggen
Geert Goossens
Jan Rottiers
FC Bergman i.s.m. Ken
Hioco
Ken Hioco
Toneelhuis
Muziektheater Transparant
Solistenensemble
Kaleidoskop
Stadsschouwburg
Amsterdam
Kaaitheater
Le Phénix - Scène Nationale
de Valenciennes
Wiener Festwochen
Operadagen Rotterdam
Theaterfestival Boulevard
Berliner Festspiele/Foreign
Affairs
Amadea
Vranckx
Floor Gres
Gavra
Agfa-Gevaert N.V.
Herman Venderickx
(Kaaitheater)
Cultuurprogramma van de
Europese Unie

lichtontwerp

bewegingsconsulent
productie

in samenwerking met

sponsors

met dank aan

met de steun van

FC Bergman

HERNEMING

300 EL X
50 EL X
30 EL

Het collectief FC Bergman, “een bende lefgozers” volgens De Morgen, is sinds januari 2013 een van de zeven vaste Toneelhuismakers. In één maand tijd maakte FC Bergman voor het festival de Antwerpse Kleppers 2011 een knaller van een productie, *300 el x 50 el x 30 el*.

Met een aantal prominente gastacteurs, tachtig figuranten en een volledig dorp op scène. Een dorp dat in de ban is van de angst voor een naderende zondvloed. Wat zich in de huizen afspeelt is te zien op groot scherm. Theater en film worden spectaculair verweven. De voorstelling werd meteen een hit die FC Bergman nog even op het repertoire houdt.

EXTRA BELICHT

- *300 el x 50 el x 30 el* werd uitgenodigd door drie internationale festivals: Printemps des Comédiens in Montpellier, Boulevard Festival in Den Bosch en de prestigieuze Ruhtriennale in Essen.

van, met en door	Stef Aerts Joé Agemans Bart Hollanders Matteo Simoni Thomas Verstraeten	
gastacteurs	Marie Vinck Evelien Bosmans Gert Portael Gert Winckelmans Arne Focketeyn Greg Timmermans Ramona Verkerk Oscar Van Rompay Herwig Ilegems Eddie Vereycken Mieke Degroote	07.06.13 07.12.13 TOURNEE
camera	Diego Dezuttere	
productieleiding	Celine Van der Poel	
kostuums	Judith Van Herck	
decor	Matthijs Kuyer FC Bergman	Montpellier Den Bosch Essen
productie	Lieven Slabbinck FC Bergman	
uitvoerend producent	Toneelhuis	
met dank aan	wp Zimmer	

© Sofie Silbermann

PERS OVER 300 EL X 50 EL X 30 EL

“Die Ruhrtriennale unter der Leitung von Heiner Goebbels hat gut daran getan, FC Bergman einzuladen. Dieser jungen flämischen Truppe ist noch einiges zuzutrauen.” Ulrich Fischer in *Deutsche Presse-Agentur*, 31.08.13

“Un théâtre contemporain atypique qui nous réveille en inondant sous la lumière crue ce que l'on préférerait de laisser dans l'ombre.” Julie Cadilhac in *BSC News*, 11.06.13

“Een heus dorp heeft het jonge Vlaamse theatercollectief FC Bergman met het Toneelhuis op scène gebracht, tegen de achtergrond van een bijna compleet dennenbos. Die Scandinavische aanblik alleen al maakt indruk. Maar dan; wat volgt tijdens de filmische voorstelling *300 EL x 50 EL x 30 EL* is een verpletterende reeks van woordeloze beelden die samenpakken tot een onheilspellende voorstelling over een gemeenschap in de greep van een geheimzinnige angst.” Annette Embrechts in *De Volkskrant*, 05.08.13

**Bart
Meuleman**

HERNEMING

DE MAN IN DE MIST

Twee saxofonisten weven een ragfijn web van tonen en klanken tot een dichte mist waarin een (over)gevoelige jongeman ronddwaalt en zijn verhaal doet. “Een hypnotiserende ervaring”.

De man in de mist behoort zonder twijfel tot het mooiste dat de Antwerpse auteur Maurice Gilliams (1900-1982) ooit schreef. Het is een juweeltje. Amper een tiental pagina's lang vertelt een man – Gilliams zelf? – over de avond waarop hij een elektriciteitscentrale moet herstellen, ergens diep in de Kempen. Maar hij geraakt de weg kwijt en verdwaalt in een spookachtig bos, in een mistige nacht. Ondertussen ligt zijn moeder op sterven. Mark Verstraete kruipt in de huid van de verteller.

In de handen van regisseur Bart Meuleman wordt *De man in de mist* een intimistische voorstelling met bijzondere aandacht voor muziek. Saxofonisten Bertel Schollaert en Eva Vermeiren (van het saxofoonkwartet [SIC]) weven een ragfijn web van tonen en klanken. Zij zijn het die voor de mist zorgen waarin de gekwelde verteller zijn verhaal doet.

PERS OVER DE MAN IN DE MIST

“Een kraakheldere voorstelling. Theater op de millimeter, zoekend naar perfectie.” Wouter Hillaert in *De Standaard*, 02.04.12

“Een indrukwekkende encenering. Het is haast een hypnotiserende ervaring. Louterend en betoverend!” Els Van Steenberghe in *Knack*, 01.04.12

© Koen Broos

tekst	Maurice Gilliams
regie	Bart Meuleman
spel	Mark Verstraete
muziek	Bertel Schollaert Eva Vermeiren
licht	Mark Van Denesse
kostuums	Iris Van Cauwenberghe
productie	Toneelhuis

04.10.13

05.10.13

25.10.13

BOURLA

TOURNEE

**Breda
Maasmechelen
Amsterdam
Brugge
Genk
Kortrijk**

Bart**Meuleman****DESPERADO****NIEUWE CREATIE**

Vier kerels brengen samen het weekend door in een cowboydorp. In vol ornaat. Van op hun barkruk analyseren ze de wereld, het werk, de vrouwen (en ja hoor, ook een beetje zichzelf). Zwartgallige maar onweerstaanbare humor.

In het diepste van hun gedachten zijn het helden van de Far West, in het dagelijkse leven is het heldendom pijnlijk veraf. Zwartgallige maar onweerstaanbare humor in *Desperado*, op tekst van het Nederlandse duo Kas & de Wolf, in een regie van Bart Meuleman. De vier pistoleros van dienst zijn Tom Dewispelaere, Kevin Janssens, Johan Van Assche en Marc Van Eeghem.

PERS OVER DESPERADO

“De expliciete afwezigheid van een onderwerp buiten het praten zelf zet in het licht wat het probleem is bij deze vier. Ze hebben geen kern, er is enkel dat imaginaire omhulsel: vier mislukte cowboys op een barkruk die (over)leven bij gratie van het beeld dat ze van zichzelf geschapen hebben. Maar het verbijsterende is dat het werkt. De illusie houdt stand, ondanks de bespottelijke seventiesoutfits, het aangezette accent, de loeren die ze hun ‘kameraden’ draaien. Niemand doorprijkt de droom: niet zichzelf, niet Kas en De Wolf en nog het minst van al Bart Meuleman. Dus blijven de vier heren, ondanks tegenspraak van de realiteit, gewoon geloven in zichzelf. En in hun onwrikbare vriendschap. Wat geeft het dat het niet waar is? De illusie levert hen ongeziene kracht op.”
Evelyne Coussens in *De Morgen*****, 21.05.13

© Frieke Janssens

tekst	Kas & de Wolf
regie	Bart Meuleman
spel	Kevin Janssens Marc Van Eeghem Johan Van Assche Tom Dewispelaere
lichtontwerp	Mark Van Denesse
kostuums	Monique Van Hassel
productie	Toneelhuis

16.05.13	05.06.13
17.05.13	05.12.13

BOURLA	TOURNEE
--------	---------

22.05.13	Haarlem
26.05.13	Sint-Niklaas
	Turnhout
31.05.13	
01.06.13	

Mokhallad

Rasem

NIEUWE CREATIE

ROMEO & JULIA

Het verhaal van Romeo en Julia is het romantische liefdesverhaal *par excellence*. Iedere cultuur en ieder tijdperk heeft zijn eigen *Romeo en Julia*-verhaal. En toch: hoeveel liefde hadden zij beleefd toen ze stierven? Ze kenden elkaar nauwelijks. En hoe zou hun liefde verder zijn geëvolueerd? Romeo en Julia als dertigers met twee kinderen: hoe zouden ze eruit zien? Als een koppel van middelbare leeftijd?

Zoals in de vorige – sterk fysieke en beeldende - voorstellingen van Mokhallad Rasem is ook dit keer de tekst vertrek- noch eindpunt.

Rasem kijkt naar het verhaal van Romeo en Julia door de ogen van drie koppels: twee kinderen, twee dansers en twee oudere acteurs. Zijn het drie generaties? Of hetzelfde koppel in drie fases van hun leven? Met poëzie uit oost en west, met muziek en dans geven ze uitdrukking aan wat zij voor elkaar voelen.

Een ontroerende en eerlijke voorstelling over *That crazy little thing called love*.

EXTRA BELICHT

- *Romeo & Julia* won het Young Director's Program (YDP) in de prestigieuze Salzburger Festspiele. HET YDP presenteert jonge internationale theatermakers aan het Salzburgse publiek en Mokhallad Rasem was een van de geselecteerden.
-
-

concept, regie	Mokhallad Rasem	18.04.13	03.05.13
teksten	Shakespeare, Romeo and Juliet Oosterse en Westerse poëzie e.a.	21.04.13	14.08.13
spel	Gilda De Bal Vic De Wachteren afwisselend Daan Roofthoof Mona Staut Nathan Van den Broeck Luna Rous Janten Versteede Ivana Batchvarov	BOURLA	TOURNEE
dans	Eleanor Campbell José Paulo dos Santos Jean	24.04.13 27.04.13	Leuven Rotterdam Gent Genk Salzburg
scenografie	Bernard Koeman		
montage muziek	Saad Ibraheem		
productie	Omar Alani Toneelhuis		

© Frieke Janssens

PERS OVER ROMEO & JULIA

“Uitstekend vertolkt door De Bal en De Wachter, mooi gedanst en geplaatst in een intiem decor dat verrassingen in petto heeft, is *Romeo & Julia* een aangename collagevoorstelling waar het met blijde verwondering naar kijken is” Jan-Jacob Delanoye in *Cutting Edge*, 19/04/2013

“De tijdloze en ontwapenende uitstraling van deze *Romeo & Julia* draag je in je emotionele rugzak mee naar huis. Het is een voorstelling met een lange afdronk.” – Jan De Smet in *De Morgen* ****1/2, 23.04.13

“Al even stormachtig als de relatie tussen de twee geliefden schakelt deze voorstelling tussen genres (opera, toneel, poëzie), tonen (tragedie, farce) en disciplines (dans, theater, gezongen en gesproken literatuur).”* of **** Liv Laveyne in *De Standaard*, 22.04.13

Mokhallad**Rasem**

HERNEMING

**IRAKESE
GEESTEN**

Mokhallad Rasem is vanaf 2013 een nieuwe Toneelhuismaker. Irakees van oorsprong, theaterregisseur en –acteur van opleiding en intussen al een zestal jaar inwoner van Antwerpen. In 2010 zette Rasem zich op de theaterkaart met *Irakese geesten*, een dynamische voorstelling over de impact van de oorlog op zijn generatie. Onmogelijk te vatten voor de Westerse toeschouwer, bittere realiteit voor de twintigers die een groot stuk van hun leven in oorlog doorbrachten. “Wat is oorlog? Wat is winnen? Wat is verliezen?” Rasem verbeeldt deze complexe thematiek met de nodige lichtheid en humor, samen met twee gevluchte Iraakse acteurs en twee Vlaams-Duitse actrices, in een theatertaal die de culturele verschillen verrassend overstijgt. *Irakese geesten* won de Jong Theater Prijs op Theater aan Zee 2010 in Oostende en reisde intussen met groot succes in binnen- en buitenland.

EXTRA BELICHT

- *Irakese geesten* werd uitgenodigd door het Festival de Liège.

van en met

Duraïd Abbas
Sarah Eisa
Ahmed Khaled
Julia Clever
Mokhallad Rasem
Hamdan Saray
Wouter Dupon
Monty
Toneelhuis

video

techniek

productie

uitvoerend producent

26.01.13**27.01.13**

TOURNEE

Luik

Benjamin**Verdonck****HERNEMING****DISISIT**

van ergens naar ergens anders
 tot aan de overkant dan
 en niet terug
 met een tafel wat koordjes
 sneeuw een huis een tak
 een lange sliert woorden
 een glas water een dode kat misschien
 en op het einde een echt mierennest waarin gekoterd wordt

PERS OVER DISISIT

“*DISISIT* is een hoekig springend reisje door de logica van het gevoel. Een blinde sporentocht op snelheid. Een associatief klankgedicht zonder handleiding. Een chaotisch avontuur vol risico. Een ervaring die niet per se hoeft begrepen te worden. Een van begin tot eind fascinerende toneelvoorstelling die niet dramaturgisch verantwoord werd opgebouwd, maar spelenderwijs werd uitgevonden. Een teveel om op te noemen. Een aanrader.” – Stijn Dierckx in *De Morgen*, 15.11.11

van en met

Benjamin Verdonck
 Sébastien Hendrickx
 Iwan Van Vlierberghe
 Sven Roofthoof
 Toneelhuis
 KVS

02.04.13**16.04.13**

productie

TOURNEE

Utrecht
Groningen
Oostende
Houthalen-
Helchteren
Brussel

Benjamin Verdonck

OVERIG

Het werk van Benjamin Verdonck laat zich lezen als een slingerbeweging: het ene werk vloeit voort uit het andere, is vaak een directe reactie op het voorgaande. Een aantal projecten vinden plaats in de theaterzaal als 'affe' voorstellingen of als afgeleide van een voorstelling (1), andere trekken naar buiten en worden er 'acties' of interventies (2); nog andere vinden hun weg naar de witte ruime van de tentoonstellingszaal (3).

Onder (1) ressorteren

- Tournee *Song#2*
- Tournee *DISISIT*
- *Kalender/Zwart* in Kammerspiele in München (16.06.13)
- Voorstelling *Replica* in Den Haag, een coproductie van Veenfabriek, Toneelhuis en KVS (05.03.13)
- Te gast in Summer School Campo (02.10.13)
- Te gast Op Welvaart Festival Werister (13.10.13)

Onder (2) ressorteren

- Deelname Tok Toc Knock project van KVS met *Bar Friche* (09 - 25.05.13)
- Deelname conferentie VTI 'Out of the Box' (05.09.13)

Onder (3) ressorteren

- Tentoonstelling in Tim Van Laere galerij *oowendeseejntskommaartsjingin* (31.01.13 - 09.03.13)
- Deelname aan tentoonstelling *Deel 1: de inleiding* in CC Belgica (17.05.13 - 17.06.13)
- Deelname tentoonstelling *All Is Giving* in Groningen (14.09.13 - 17.11.13)
- Benjamin Verdonck in HISK (23 - 26.09.13)
- Deelname aan *Brainbox* in het experimentele kunstencentrum CROXHAPOX (02.11.13 - 09.11.13)

4D**Eastman****12.03.13****13.03.13****SIDI LARBI
CHERKAOUI**

BOURLA

TOURNEE

Vier spannende duetten van Sidi Larbi Cherkaoui op één avond. Samen gingen ze als *4D* in première in de Bourlaschouwburg.

In het werk van ex-Toneelhuismaker Sidi Larbi Cherkaoui spelen duetten een belangrijke rol: hijzelf danst prachtige duo's, zoals *Zero Degrees* (met Akram Khan), *Dunas* (met Maria Pagés) of *Play* (met Shantala Shivalingappa). Maar hij weet ook voor zijn dansers spannende duetten te creëren. Vier van die duetten hebben een bijzondere plek in zijn repertoire. Om die reden heeft hij ze nu herwerkt en samengebracht in één, nieuw programma dat in première gaat in de Bourla. *Faun* werd in 2009 gemaakt op uitnodiging van Sadler's Wells in London als deel van *In the spirit of Diaghilev*, een programma ter ere van de Russische impresario Sergei Diaghilev. *Rein* werd voor het eerst gedanst op het strand van Oostende in de zomer van 2010, in opdracht van het festival Dansand. Sin kwam voort uit de productie *Babel (words)*, dat Cherkaoui choreografeerde samen met Damien Jalet (2010). *Matter* was oorspronkelijk een sleutelscène in *Origine* (2008). Samen zijn ze *4D*.

CCC, DE VETTE**Skagen****25.01.13****26.01.13****JAREN ZIJN**

BOURLA

TOURNEE

VOORBIJ

België, 1984. De Cellules Communistes Combattantes starten een campagne van bomaanslagen op politieke en kapitalistische doelwitten. De bedoeling is de staat en het economische landschap te destabiliseren. Net zoals de RAF in Duitsland, zien de CCC zich genoodzaakt ondergronds te gaan, en middels geweld hun droom van een betere wereld waar te maken. Bij al hun acties proberen de Cellules het maken van burgerslachtoffers te vermijden. Dat is hen altijd gelukt. Behalve op 1 mei 1985.

Na een opeenstapeling van misverstanden en communicatiefouten verliezen twee brandweermannen het leven. 28 Anderen raken gewond.

Een handvol aanslagen later worden, op 16 december 1985, de revolutionaire strijders opgepakt, en gaan ze een lange gevangenisstraf tegemoet.

4 Hongerstakingen, 0 bekentenissen, en 17 jaren eenzame opsluiting later komen ze weer vrij. Tegen de achtergrond van de huidige economische crisis en de gemediatiseerde wereld van vandaag, blikt SKaGeN terug op leven en werk van de CCC, zich bedienend van zowel de feiten, als de leugens, als de fantasie.

GÖTTER- DÄMMERUNG

**Teatro alla Scala
Staatsoper unter
den
Linden**

**06.03.13
29.06.13**

TOURNEE

GUY CASSIERS

Sinds 2010 werkt Guy Cassiers in het Teatro alla Scala in Milaan en de Staatsoper unter den Linden in Berlijn aan de vierdelige operacyclus *Der Ring des Nibelungen* van Richard Wagner. De muzikale leiding is in handen van de wereldbepaalde dirigent Daniel Barenboim, modeontwerper Tim Van Steenbergen tekent voor de kostuums en choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui voor de dans. Na *Das Rheingold* (2010), *Die Walküre* (2010) en *Siegfried* (2012) gaat nu ook vierde deel van *De Ring*, *Götterdämmerung*, in première. Op 17 juni ging in de Scala van Milaan de premièrereeks van de integrale, vierdelige *Ring* van start met *Das Rheingold*. In dezelfde week werden ook *Die Walküre*, *Siegfried* en *Götterdämmerung* opgevoerd.

CLAUSLEZING

behoud de begeerte 24.03.13

BOURLA

De eerste Clauslezing werd in 2010 door Gerrit Komrij uitgesproken, in Oostende. In 2013 nam Gerard Mortier het woord in de Bourlaschouwburg te Antwerpen, op precies dezelfde plek waar vijf jaar eerder op indrukwekkende wijze afscheid werd genomen van Hugo Claus. De Clauslezing van Mortier wordt voorafgegaan door een kort programma waarin een aantal acteurs (o.a. Tom Dewispelaere, Vic De Wachter, Gilda De Bal) poëzie van Claus brengen.

WACHTEN

Moussem

08.06.13

**15.06.13
16.06.16**

MOKHALLAD RASEM

BOURLA

TOURNEE

Hoe kijkt een Arabische, Servische, Turkse en Nederlandse theatermaker naar de toestand in de wereld? Wat betekent wachten? Toneelhuismaker Mokhallad Rasem vraagt vier andere makers met diverse achtergronden om een hedendaagse blik te werpen op *Waiting for Godot* van Beckett. Al hun werk is te zien in een one-night festival.

Na de liefde (in *Romeo & Julia*) buigt Mokhallad Rasem zich over een andere essentiële menselijke ervaring: wachten. Hij nodigde vier bevriende theatermakers uit: Lotte van den Berg, Yousif Abbas, Kristian Al Droubi en Gökhan Shapolski Girginol. Hij gaf hen *Wachten op Godot* te lezen en vroeg hen wat wachten voor hen persoonlijk betekent om daarover een voorstelling van twintig minuten te maken.

ROMEO & JULIA - TAL EN THEE
ZMRVND 10:30 PM - KTUNA
ROMEO EN JULIA - SPI

Amateurtoneel in Vlaanderen leeft. Als de beroepsspelers het hart zijn van het theater, dan zijn de amateurs de longen. Of omgekeerd natuurlijk. Samen met OPENDOEK, de belangenbehartiger van het amateurtheater in Vlaanderen, start Toneelhuis een vierjarig project waarbij amateurgroepen uitgenodigd worden om zich te buigen over het repertoire dat Toneelhuis speelt en om hun versie in de Bourla te spelen.

Twaalf groepen gingen dit seizoen in op de vraag van Toneelhuis en OPENDOEK om zich te buigen over het repertoire van Toneelhuis 2012-2013, met name *Romeo & Julia*, *Zomeravond halfelf* en *Desperado*: Compagnie Schmaltz, Theater Vonk, SPI, Toneelstudio Gloriant, Tal en Thee, Ktuna, 'tist!, Toneelkring Siloewet, WAT?, Teater De Schizo's, Antwerpriza en de K.T. De Dijlezonen.

Uit deze voorstellingen werden er drie geselecteerd die in april in de Bourla getoond werden.

Uit het juryrapport:

“*Romeo + Julia* van Tal en Thee verrast door een frisse en onverwachte visuele vormgeving vol creatieve vondsten.”

“*zmrwnd 10:30 pm* van Ktuna concentreert zich volledig op de liefdesdriehoek Pierre-Maria-Claire en geeft de acteurs de kans de nuances van die relaties op te zoeken.”

“*Romeo en Julia* van SPI uit Herzele charmeert door zijn jeugdig enthousiasme en door zijn vormgeving en tekstbewerking die aansluit bij de leefwereld van de jongeren.”

TONEELHUIS @THEMOVIES

GUY CASSIERS
MOKHALLAD RASEM
KEVIN JANSSENS
KATELIJNE DAMEN
CHARLOTTE VANDERMEERSCH
MATTEO SIMONI

15.01.13

10.12.13

CINEMA ZUID

Toneelhuis en Cinema Zuid slaan de handen in elkaar voor een nieuwe reeks van boeiende gesprekken met topacteurs en makers van Toneelhuis over de spannende relatie tussen toneel en film, de wetten van het vak en de omslag van het live performen naar het grote doek. Natuurlijk wordt dit alles ook gekruid met persoonlijke anekdotes.

In 2013 toonden we de filmselectie van Guy Cassiers (15 jan), Mokhallad Rasem (19 feb), Kevin Janssens (26 maart), Katelijne Damen (8 okt), Charlotte Vandermeersch (5 nov), Matteo Simoni (10 dec).

BOURLA BEATS

23.02.13

07.12.13

BOURLA

Bourla Beats is niet meer weg te denken: Toneelhuis feest in de Bourla op zaterdagen na de voorstelling. Goeie dj's, straffe muziek, veel volk dat komt dansen.

IKKE IKKE IKKE EN DE REST KAN STIKKEN

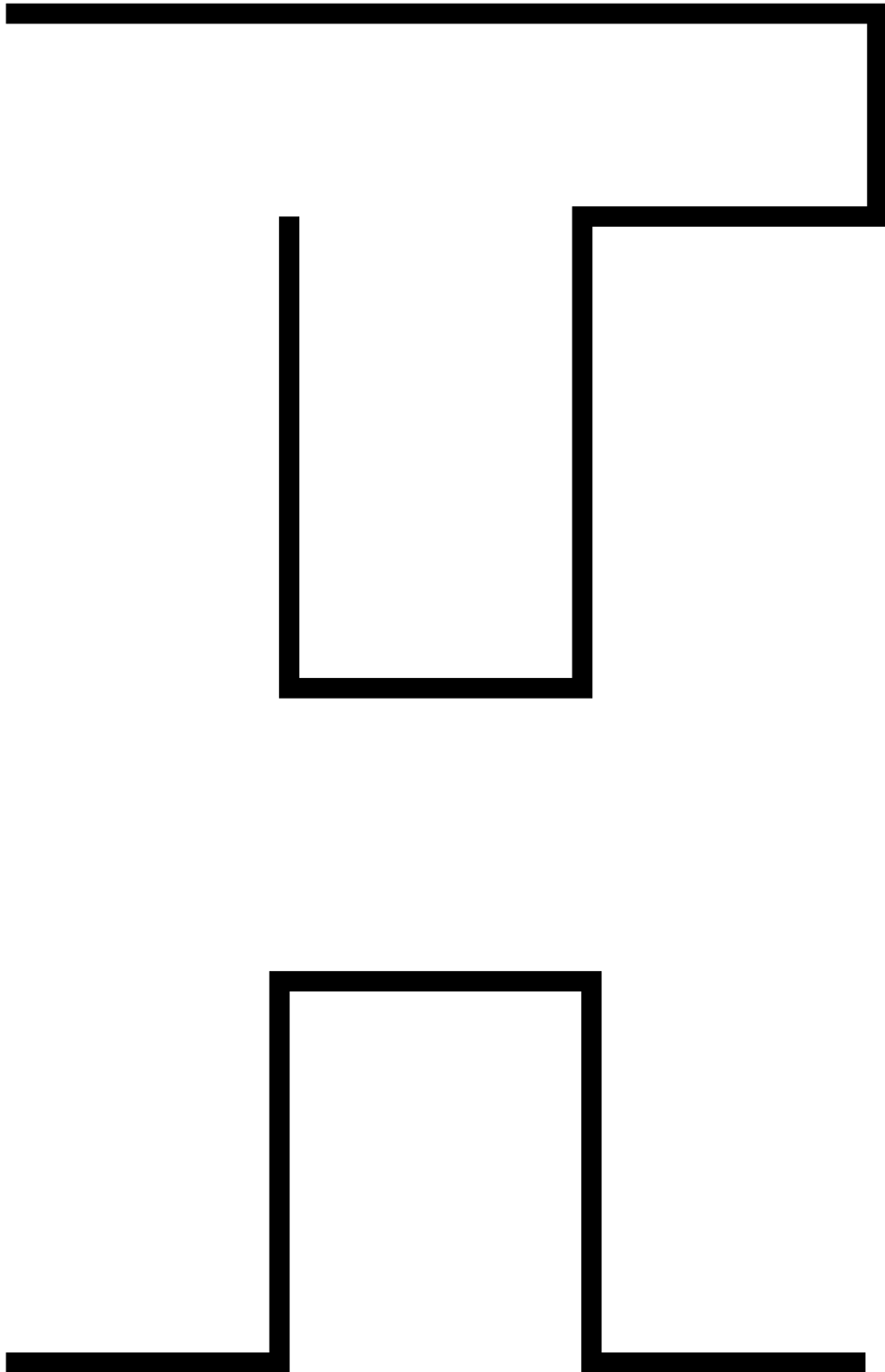
14.01.13

27.05.13

BOURLA

Een debatreeks georganiseerd door deBuren, DeWereldMorgen en Toneelhuis.

RECEPTIEVE WERKING

ANTWERPSE KLEPPERS 6**25.01.13
23.02.13**

BOURLA

Editie zes van de Antwerpse Kleppers ging voor de gekende formule: Antwerpse gezelschappen zetten de Bourla gedurende een maand in lichterlaaie! Er is theater en muziektheater, dans en muziek. Naar goede gewoonte zette het festival ook een stapje buiten de deur: MartHa!Tentatief en DeTijd trokken naar het Centraal Station en de Komedielaats en Bad van Marie ging op bezoek in een fijn gastgezin. Afsluiten deden we naar goede gewoonte met een stevige Bourla Beats.

CCC, DE VETTE JAREN ZIJN VOORBIJ / SKAGEN**25.01 - 26.01.13**

Een voorstelling gebaseerd op documentair materiaal rond de Cellules Communistes Combattantes, een revolutionaire groep die in de jaren tachtig een reeks aanslagen pleegde tegen kapitalistische doelwitten in België.

KAPITEIN WINOKIO ZINGT HITS VAN VROEGER / KAPITEIN WINOKIO**27.01.13**

Samen met Frank Vander Linden selecteerde Kapitein Winokio de meest aanstekelijke hits aller tijden. Die vertaalden ze in het Nederlands. Terwijl het jonge grut een snelcursus popgeschiedenis meekrijgt, herbeleven de ouders hun jeugd.

HET GASTGEZIN / BAD VAN MARIE**29.01 - 02.02.13**

Het is een nieuw fenomeen. Iedereen organiseert thuis allerlei leuke, gezellige avonden: een theatervoorstelling bij de burens, een interessant kookexperiment of een virtuele herbeleving van een gemaakte reis. Bad van Marie kan niet achterblijven en volgt deze nieuwe trend.

13 1/2 / MARTHA!TENTATIEF EN DE TIJD**29.01 - 02.02.13**

Volgens de statistieken sterven er dagelijks 13,5 mensen in deze stad. In deze voorstelling leren we ze kennen. Ze zijn oud, of net heel jong. Ze zijn rustig, of net niet. Drie engelen zijn hun gids naar de eeuwigheid. *13 1/2* was één van de hoogtepunten van de Zomer van Antwerpen 2012.

FORD ESCORT / KUNSTZ**02.02.13**

Jongeren experimenteren met dans en theater. Beweging is de taal om hun dromen vorm te geven. Ze fantaseren over een Fast Car en ontsnappen in een Ford Escort. Realiteit uit, droom in. Sterren in hun eigen road movie.

GEEN PIJN OF WAT DAN OOK / MOUTON & VAN PETEGEM & VICTORIA 04.02.13

Muzikant Arne Van Petegem, illustratrice Eva Mouton en auteur Ivo Victoria gaan op zoek naar de essentie van eenzaamheid. Een crossmediale voorstelling gebaseerd op de verhalen van Richard Yates.

SCHILLER / TASTEN / JAN DECORTE - BLOET EN DE ROOVERS 05.02 - 06.02.13

Na de hilarische komedie *Niks of Niks* – naar Shakespeare – pakt Jan Decorte samen met De Roovers nu de grote tragedies van Schiller aan. De *Sturm und Drang* blijkt brandend actueel.

KRENZ / DE GEDOODVERDFE OPVOLGER / DE KOE 06.02.13

Krenz, de gedoodverfde opvolger is een tekst over het fenomeen van ‘de tweede man’. Over de ambities, de loyaliteitsproblemen en de frustraties van diegene achter de schermen; van de altijd parate, afwachtende plaatsvervanger of de veelbelovende zoon.

FAUST OFTE KRAKELING BENEDEN DE LOUTERINGSBERG / THEATER ZUIDPOOL 07.02.13

Op vraag van theaterbroeders Jan Decler en Koen De Sutter schreef Pjeroo Roobjee een beklijvende versie van *Faust*, in het zinderende Vlaams dat de schrijver zo uniek maakt. Met twee topacteurs belooft dit een memorabele theateravond te worden.

AANGESPOELD / MARTHA!TENTATIEF EN FROEFROE 08.02 - 09.02.13

In samenwerking met theater FroeFroe presenteren wij u het straattheaterstuk *Aangespoeld*, een moderne parabel gebaseerd op *Gullivers Reizen*, maar dan gekatapulteerd naar de hedendaagse grootstad.

BANG / MARTHA!TENTATIEF 08.02 - 09.02.13

Met *BANG* vertelt Johan Petit, in een virtuoos wisselend spel van gezichtspunten, het waargebeurde verhaal van twee jongens; dat van zichzelf en dat van Jamal Bouali. Hoewel ze beiden in hetzelfde ziekenhuis werden geboren, in dezelfde straten opgroeiden en elk jaar dezelfde reuzen zagen passeren, toch woonden ze elk op een andere planeet.

DE ONTEMBARE STAD / MARTHA!TENTATIEF EN FROEFROE 08.02 - 09.02.13

Het MartHaltentatief maakt nu al meer dan twee jaar ononderbroken toneel in en over de hedendaagse stad. We kampeerden op een klein plein, sloegen onze tenten op in een oud park, gingen in de leraarskamer wonen van een klein schooltje, hadden lange gesprekken met een Marokkaan van op een andere planeet... Dat resulteerde in acht spectaculaire toneelstukken, die samen het verhaal vertellen van de stad aan het begin van de 21ste eeuw.

ZEIT / MARC VANRUNXT EN KUNSTWERKT 11.02.13

Een duet van Marc Vanrunxt voor twee bijzondere dansers, Eva Kamala Rodenburg en Igor Shyshko. *Zeit* is gebaseerd op het gelijknamige dubbelalbum van Tangerine Dream uit 1972.

O MIO CORE / SCHERZI MUSICALI EN MUZIEKTHEATER TRANSPARANT 12.02.13

Het jonge ensemble Scherzi Musicali brengt een reeks aria's, duetten, lamenti en instrumentale tussenspelen uit drie opera's van barokcomponist Francesco Cavalli. De liefde is de rode draad.

ZWART / DE KOE 13.02.13

ZWART is na *WIT* en *ROOD* het laatste en afsluitende deel van de trilogie *De Wederopbouw van het Westen*. Een grensoverschrijdende reis naar het onbekende ik.

WITROODZWART / DE KOE 14.02.13

In de Antwerpse Kleppers kon u eerder al *WIT* en *ROOD* zien. *De Koe* maakt de cirkel rond met een avondvullende versie van de trilogie *De Wederopbouw van het Westen*.

BLOETWOLLEFDUIVEL / OTHELLO / DETIJD 15.02.13

Twee tragedies van Shakespeare: *Macbeth* (de kortste) in de essentiële adaptatie van Jan Decorte en *Othello* (de zwartste) in een verse bewerking van Jurgen Delnaet. Twee grote verhalen over grote gevoelens: hoogmoed, jaloezie, goesting, ambitie, liefde, seks.

BERCKMANS / DETIJD 16.02.13

Acteur Jurgen Delnaet laat zich overheersen door het volledige oeuvre van J.M.H. Berckmans, wijlen Antwerps cultschrijver, chroniqueur van de zelfkant en de Vlaamse nazaat van Bukowski.

SÁGA / DEZ MONA FT. BOX 17.02.13

Gregory Frateur en Nicolas Rombouts schrijven een nieuw repertoire van ballades en verhalen met de dramatiek en theatraliteit die Dez Mona eigen is. Samen met BOX onder leiding van Pieter Theuns, breiden ze nu hun muzikale wereld uit met typische barokinstrumenten. Een opera als weerspiegeling van onze tijd.

EVERYBODY HAPPY!? / PETER DE GRAEF EN MATZER 18.02.13

Eva en Harry zijn twee archetypen die in ieder van ons leven. *Everybody Happy!?* is een verhaal over diepe liefde. Een zwart gerande voorstelling op tekst van Peter De Graef waarin, zoals in het leven zelf, ook te lachen valt.

TANTO AMORE SEGRETO / WALPURGIS EN SIMONNE MOESEN

19.02.13

Twee sterke vrouwen presenteren hun onconventionele kijk op Puccini's operaheldinnen, hun passies en contradicties, hun fragiliteit en kracht in de zoektocht naar eenheid, waarheid en liefde.

IT'S GOING TO GET WORSE AND WORSE AND WORSE, MY FRIEND / LISBETH GRUWEZ EN VOETVOLK

21.02.13

Wat gebeurt er wanneer iemand zo opgaat in zijn speech dat het lichaam het overneemt? Lisbeth Gruwez danst de extase van een speech. Ze werd gecoacht door Toneelhuismaker Bart Meuleman.

NORA / TG STAN

22.02.13

Het 19de eeuwse stuk van Ibsen wordt in handen van STAN een huiveringwekkende analyse van de huidige verhoudingen tussen man en vrouw. Is de positie van de vrouw echt veranderd sinds 1879?

NTGENT

OLIFANT JEZUS

06.0313

Olifant Jezus is, na *Lucia smelt* en *Decemberhonger*, het derde toneelstuk van schrijver Oscar van den Boogaard en werd geschreven in opdracht van NTGent.

De titel verwijst naar een lapsus in het programmaboekje bij een muziekkuitvoering van Messiaen: in plaats van 'L'Enfant Jésus' stond er, letterlijk, 'L'Éléphant Jésus'. Het staat symbool voor de zoektocht van elke mens naar iets dat groter is dan onszelf, naar iets verhevens. Of zoals Nietzsche ooit schreef: "Alle lust wil eeuwigheid. O mens! Geef acht!"

KINDEREN VAN DE ZON

08.03 - 09.0313

Ivo van Hove regisseert een topcast samengesteld uit de ensembles van NTGent en Toneelgroep Amsterdam. "*Kinderen van de zon* is steengoed; een fel en indrukwekkend maatschappijportret en een prachtig ensemblestuk" (*Het Parool*)

KVS

RAYMOND

26.03 - 27.0313

Josse De Pauw gaat op zoek naar de mens achter de legendarische voetbaltrainer Raymond Goethals. "Een voorstelling die theater terugbrengt tot de blote kunst van het spelen. De Pauw is de artiest die dat naar het allerhoogste niveau stuwt". (*De Morgen*)

NINE FINGER

28.03 - 30.03.13

Zes jaar na de oorspronkelijke creatie zoeken danseres Fumiyo Ikeda en choreograaf Alain Platel het gezelschap op van Olympique Dramatique-acteur Stijn Van Opstal. Een nieuwe ontmoeting, een andere beweging. Inspiratiebron blijft het boek *Beasts of No Nation* van Uzodinma Iweala, een Amerikaan van Nigeriaanse origine. In een rudimentair, kinderlijk Engels beschrijft hij de perversiteit van de oorlog, gezien door de ogen van een kindsoldaat. Onderhuids woekert de grote vraag: hoe kan kunst zich verhouden tot de gruwel van de wereld?

THÉÂTRE NATIONAL

Kaaitheter en Théâtre National de Belgique zijn in het seizoen 2013-2014 copresentatoren van Toneelhuisproducties in Brussel. Op zijn beurt toont Toneelhuis in 2014 een drietal voorstellingen van Théâtre National in Antwerpen. Het zijn artistieke uitwisselingen die minder evident en minder frequent zijn dan je zou verwachten in een tweetalig land.

AN OLD MONK / LOD|MUZIEKTHEATER EN THÉÂTRE VIDY-LAUSANNE**01.10 - 02.10.13**

Josse De Pauw brengt een eigen tekst op muziek van Kris Defoort, geïnspireerd door het werk van jazzlegende Thelonious Monk. Een voorstelling over koste wat kost willen leven. Na *Die Siel van die Mier* en *Weg* een nieuw dramatisch concert.

DIEP IN MIJN HART / TUTTI FRATELLI**15.03 - 16.03.13**

Erik Vlaminck, bekend van romans als *Suikerspin* en *Brandlucht* schreef een toneelstuk voor Tutti Fratelli.

NINE FINGER / ROSAS, KVS, LES BALLETS C DE LA B**28 - 30.03.13**

Eén van de meest troeblerende voorstellingen van de afgelopen jaren, gebaseerd op het aangrijpende boek *Beasts of No Nation* van Uzodinma Iweala, een Amerikaan van Nigeriaanse origine. Door de ogen van een kindsoldaat in Afrika kijkt hij naar de gruwel van de oorlog.

SYRIAN CRY**05.03.13**

Drie Belgische bands voor het eerst samen op het podium: Birds That Change Colour, Fence en Bed Rugs. Een protestconcert over en voor de oorlogsslachtoffers in Syrië.

DANIEL MELINGO + ROSENBERG TRIO**20.03.13**

Loco, zo wordt Daniel Melingo wel eens genoemd, want wat hij met tango doet, is soms echt té gek. Muzikaal is Melingo een razende avonturier, die de tango nuevo verder meeneemt richting het onbekende. Als geboren en getogen Porteño (inwoner van Buenos Aires) voelt hij als geen ander de melancholie, de tristesse aan die eigen is aan tango. Hypnotiserende 'dirty tango', die doet denken aan Nick Cave, Tom Waits en Paolo Conte.

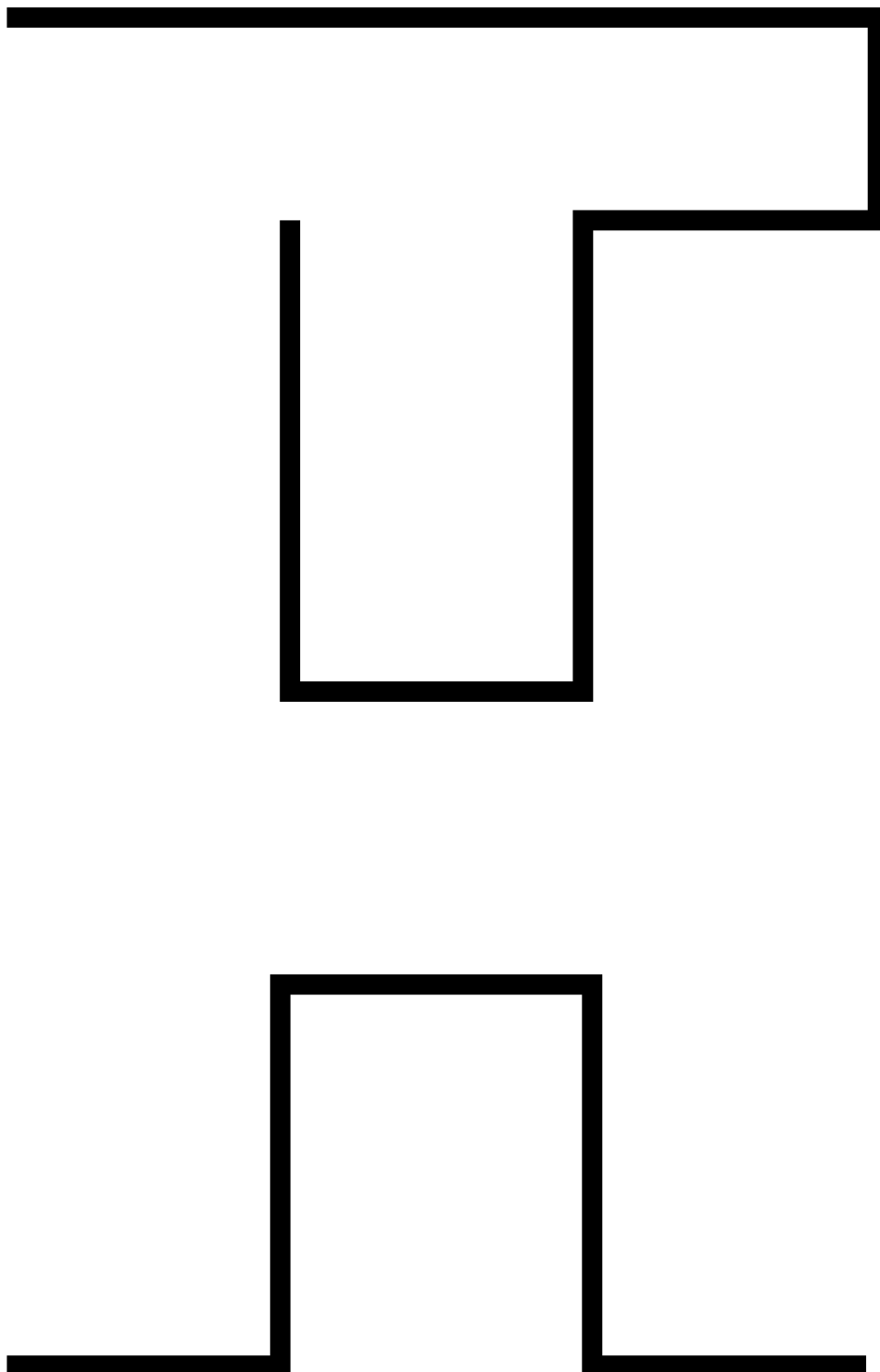
NINA SIMONE - NO FEAR!**30.04.13**

Nina Simone zou dit jaar 80 geworden zijn. Ze switchte moeiteloos van gospel naar pop, van chanson naar soul en zong folksongs van diverse origine lang voor iemand de term world music kon bedenken. Nina lapte elk muzikaal etiket aan haar laars, verafschuwde de term jazz en omschreef haar werk als black classical music. Net zoals zij haar eigen stempel drukte op alles wat ze coverde, of het nu om Dylan, The Beatles, Brel, The Bee Gees of Steppenwolf ging, is haar muzikaal erfgoed een inspiratiebron voor talloze artiesten. Voldoende reden voor Dez Mona - die al eerder *Goddamn! A tribute to Dr. Nina Simone* organiseerden - om de fine fleur van de hedendaagse Belgische pop- en rock scène uit te nodigen. Geheel in de gedachte van wat freedom voor Nina Simone betekende: NO FEAR! - en trouw aan de eigen en eigenzinnige artistieke koers die ze willen varen - zetten zij een eerbetoon aan de High Priestess of Soul neer.

SAINT AMOUR**31.01.13**

Behoud de Begeerte maakt van de twintigste *Saint Amour* (de achtste in Nederland) een unieke editie door de schrijver te fêteren die de glans van *Saint Amour* jaar na jaar nog groter maakte: Hugo Claus.

SPREIDING & INTERNATIONALE WERKING

GUY CASSIERS

2013 begint voor Guy Cassiers met de creatie van *Orlando*. De voorstelling reist, na de premièrereeks in de Bourla, naar Amsterdam, Brussel, Hasselt, Turnhout, Utrecht, Haarlem en Rotterdam. In de loop van het jaar trekt *Orlando* nog (mét boventiteling) naar theaters en festivals in Franstalig België (Mons), Frankrijk (Avignon, Parijs, Douai, Montpellier), Italië (Rome) en Spanje (Girona). De voorstelling wordt in september geselecteerd voor het Theaterfestival in Nederland (Amsterdam, Den Bosch).

In het voorjaar sluit Guy Cassiers met *Götterdämmerung* zijn vierdelige operacyclus *Der Ring des Nibelungen* af in de Berlijn en Milaan. Hij heeft dan drie jaar gewerkt aan de tetralogie. Het grootse project werd opgezet door de Scala in Milaan en de Berlijnse Staatsoper, in samenwerking met Toneelhuis. Bij wijze van orgelpunt wordt vanaf juni 2013 de hele cyclus gespeeld in de Scala.

Na de zomer gaat in Antwerpen *MCBTH* in première, dat meteen voor een week naar het Musica Festival in het Franse Strasbourg gaat. Daarna reist *MCBTH* naar Hasselt, Leuven, Gent, Amsterdam, Rotterdam, en, in het Frans boventiteld, naar de Maisons de la culture in Tournai en Amiens en het Théâtre National in Brussel.

Bezonken rood en *Duister hart* blijven op het repertoire. *Bezonken rood* trekt naar Canada (Ottawa, Montréal, Calgary), Italië (Venetië) en Taiwan (Taipei). *Duister hart* doet een aantal plekken in Vlaanderen en Nederland aan (Brugge, Dilbeek, Sint-Niklaas, Asse, Amsterdam) en is ook te gast in het Franse Tours.

OLYMPIQUE DRAMATIQUE

Olympique Dramatique maakte in het najaar van 2012 samen met Lazarus *Niets Is Onmogelijk*. Na de premièrereeks in de Bourla maakt de succesvoorstelling een uitgebreide tournee langs uitverkochte zalen in Vlaanderen en Nederland. Daartoe werden de speelplekken van Lazarus en Olympique Dramatique gebundeld. In februari 2013 sluiten Olympique Dramatique en Lazarus de tournee af.

Onvoltooid verleden speelt opnieuw in de Bourla, met veel bijval.

In het najaar maakt Olympique Dramatique met STAN *Het wijde land*, dat tot vlak voor Kerstmis toert in Vlaanderen en Nederland. Voor deze tournee worden de speelplekken van STAN en Olympique Dramatique gebundeld.

BENJAMIN VERDONCK

Benjamin Verdonck creëerde eind 2012 met Abke Haring *SONG#2*, dat tot eind februari het kleine tot midden zaal circuit aandoet in België en Nederland. Ook *DISISIT* is in de loop van het jaar nog op een aantal plekken in België en Nederland te zien.

Met zijn performance *Kalender/Zwart* is Benjamin Verdonck te gast in de Münchener Kammerspiele. De voorstelling *Replica*, een coproductie van Veenfabriek, Toneelhuis en KVS, speelde in Den Haag.

ABKE HARING

In het voorjaar toert Abke Haring met Benjamin Verdonck *SONG#2*. Daarna trekt ze naar New York, waar ze werkt aan de tekst voor haar nieuwe creatie *TRAINER*. De voorstelling komt uit in de Bourla in november en speelt in NTGent, Kaaitheater Brussel, CC Kortrijk en Stuk in Leuven.

BART MEULEMAN

Met het nieuwe acteursensemble maakt Bart Meuleman in het voorjaar *Desperado*. De voorstelling speelt een lange reeks in de Bourla en kan omwille van de beschikbaarheid van de spelers maar beperkt toeren. *Desperado* is te gast in Haarlem, Sint Niklaas en Turnhout.

FC BERGMAN

In het najaar van 2012 nodigde Frie Leysen FC Bergman een herneming van *300 el x 50 el x 30 el* uit voor de Berliner Festspiele. Heel wat internationale professionelen komen de voorstelling daar prospecteren, wat leidt tot een serie gesprekken en uitnodigingen.

In 2013 is *300 el x 50 el x 30 el* te gast in Montpellier (Printemps des comédiens), Den Bosch (Boulevard) en Essen (Ruhrtriennale).

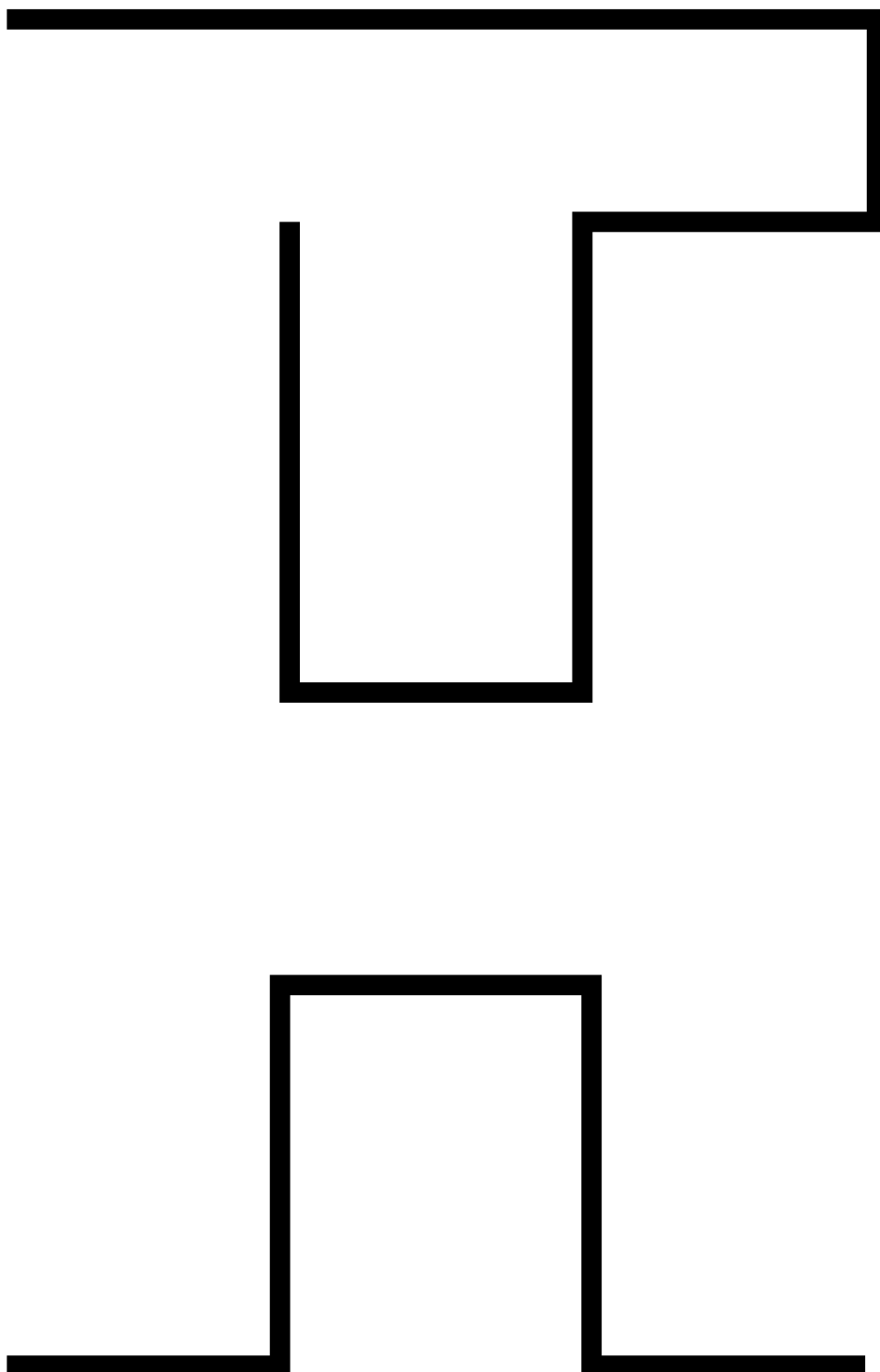
Voor de nieuwe FC Bergman productie *Van den vos* zoekt Toneelhuis partners om een subsidieaanvraag in te dienen bij de Europese Commissie. Partners worden - naast coproductanten Muziektheater Transparant en Solistenensemble Kaleidoskop (Berlijn) - Kaaitheater (Brussel), Stadsschouwburg Amsterdam, Le Phénix Valenciennes, Wiener Festwochen, Operadagen Rotterdam, Theaterfestival Boulevard en Berliner Festspiele. De Europese Commissie steunt het project. *Van den vos* speelt in december een lange premièrereeks in Antwerpen en toert uitgebreid in 2014.

MOKHALLAD RASEM

Mokhallad Rasem ensceneert met *Romeo & Julia* de eerste van een reeks stukken van Shakespeare. De voorstelling wordt een publiekslieveling en is na de premièrereeks in Antwerpen te zien in 30 CC/Leuven, de Rotterdamse Schouwburg, NTGent en C-Mine. In de zomer van 2013 is Rasems *Romeo & Julia* één van de blikvangers van het Young Director's Program van de Salzburger Festspiele. Mokhallad Rasem ontvangt er ook de Young Director's Award.

Irakese geesten blijft op het repertoire en is te gast op het Festival de Liège.

COMMUNICATIE

PUBLIEKSWERKING - EN WERVING

De publiekswerving loopt volgens de lijnen die in de aanvraag 2010-2012 vooropgesteld werden. Daarnaast besteden we steeds meer aandacht aan de ontwikkeling van digitale communicatiekanalen én aan een stijging van het aantal bezoekers, fans, likers en followers.

In de compleet vernieuwde website die we midden 2012 lanceerden, wordt meer en prominenter gebruik gemaakt van beeld-, geluids- en tekstmateriaal, zowel aankondigend (trailers, *making of*) als achteraf (reportages etc). Centraal op de site staat actuele berichtgeving over het Toneelhuisprogramma, die dagelijks geüpdatet wordt. Voor het aanmaken van die berichtgeving hebben we een redactie gevormd, die bestaat uit leden van het communicatieteam, de dramaturgie en de artistieke coordinatie.

Om interactie met social media sites te vergroten, krijgen alle artikels een facebook en twitter share button. Het materiaal dat wordt aangemaakt voor de site, bieden we aan als aanvullende content voor o.m. pers (vb. trailer bij een recensie), speelplekken (extra achtergrond in hun online communicatie) en publiek (vb. bloggers) en bezoekers (via direct mailings, zie hieronder). De digitale nieuwsbrief wordt tweewekelijks verstuurd naar 15000 adressen. Voor elke productie worden ook e-flyers verspreid langs formele (aanschrijven van vorige bezoekers, nieuwe doelgroepen,...) en informele kanalen (sociale netwerken van medewerkers, opiniemakers, fans, vrijwilligers,...).

Toneelhuis is actief aanwezig op sociale mediasites als Facebook, Twitter, Youtube, Vimeo of Foursquare. Herbruikbare content van toneelhuis.be (nieuws, beeld-, geluid- en tekstmateriaal) wordt ook via deze weg rechtstreeks bij het publiek gebracht. Eind 2013 telt de Facebookpagina van Toneelhuis 6581 leden. De Toneelhuis Twitter account telt 2740 followers.

In april 2013 investeert Toneelhuis in de aankoop van een nieuw ticketsysteem. Ticketmatic maakt online tickets bestellen eenvoudiger. We hebben gekozen voor een gefaseerde integratie: voor seizoen 2013-2014 werden enkel losse tickets in de online verkoop aangeboden. Vanaf seizoen 2014-2015 gaat ook de abonnementenverkoop online. Naast een vlottere ticketverkoop, biedt Ticketmatic ook een waaier aan marketing tools die voor Toneelhuis een belangrijke stap vooruit zijn in directe communicatie met het publiek:

- *E-ticketing (print-at-home)*: bij online bestellingen kunnen ticketkopers tickets zelf printen. Zo'n e-ticket is een extra communicatiekanaal, waarop we komende voorstellingen aankondigen. Deze e-tickets worden bij het binnenkomen gescand.
- *Heldere rapportering* op maat die in één oogopslag een beeld bieden van de verkoop, kunnen rechtstreeks geconsulteerd worden met aparte manager-logins. Ook gastgezelschappen kunnen met een login de eigen voorstellingen consulteren.
- *Direct mailings*: dankzij de overzichtelijke koperhistoriek is het nu kinderspel om selecties te maken van publieksgroepen die tickets kochten voor specifieke voorstellingen, van bepaalde makers, genres, etc. De integratie met Campaign Monitor staat ons toe om direct mailings te sturen die veel meer op maat van de toeschouwer zijn. We bieden nu een heel persoonlijke service en kunnen gericht promotie maken voor andere voorstellingen die mogelijk aansluiten bij de interesses van de toeschouwer. Die direct mailings werken de ticketverkoop significant in de hand.

Concreet hebben we volgende mailings uitgewerkt voor de eigen

Toneelhuisproducties:

- Programma: twee dagen voor hun voorstellingsbezoek krijgen alle toeschouwers een mail met daarin het te downloaden programma van de voorstelling en verder de nodige praktische informatie zoals de duur van de voorstelling, of er al dan niet een inleiding doorgaat, een bijhorende tekstboek in verkoop is., etc. Die mails worden gemiddeld door 72% van de ontvangers geopend en daarvan klikt gemiddeld 60% op de knop om het programma te downloaden.
- Na afloop van een speelreeks krijgen de toeschouwers een mail met een overzicht van de belangrijkste persquotes en scènefoto's met de mogelijkheid om te reageren en enkele aanraders voor komende voorstellingen die hen mogelijk kunnen interesseren. Gemiddeld 66% opent deze mail en we ontvangen merkbaar meer reacties van toeschouwers die ons laten weten wat ze van de voorstelling vonden.
- Voor elke nieuwe Toneelhuisproductie maken we een mailing met nieuwe, relevante content (gaande van repetitiefilmpjes, achtergrondteksten, kostuumschetsen,...) die we heel gericht uitsturen naar publieksgroepen zoals bv. de bezoekers van de vorige voorstellingen van diezelfde Toneelhuismaker. Die mailings worden gemiddeld door 42% van de ontvangers geopend. En vlak na het uitsturen van deze mailings merken we een duidelijke stijging in de ticketverkoop.

DOELGROEPEN

Toneelhuis huldigt het principe van de beeldende kunstenaar Jeff Wall: 'Art is not for everyone but for anyone'. Kunst is niet voor iedereen, maar voor eender wie. Dat wil zeggen dat Toneelhuis in de eerste plaats de individuele toeschouwer wil aanspreken, zoals het ook vertrekt vanuit de individuele maker. Maar de verbeelding van de toeschouwer die aangesproken en gemobiliseerd wordt, overstijgt het strikt persoonlijke. De toeschouwer wordt geconfronteerd met verschillende visies op de werkelijkheid. Door de aanwezigheid van verschillende makers bestaat er de facto reeds een gediversifieerd publiek. Iedere maker genereert 'zijn publiek', al zijn er uiteraard heel wat overlappings binnen het publiek te constateren. Dit neemt echter niet weg dat Toneelhuis in samenspraak met de makers per voorstelling actief op zoek gaat naar organisaties of 'groepen' die mogelijk geïnteresseerd zijn in de betreffende productie. Die initiatieven vloeien altijd voort uit de eigen artistieke werking. Idealiter vertrekken we altijd vanuit en met de makers en acteurs in huis. Vanuit onze eigen programmering kijken we waar er in de stad mogelijkheden liggen om een link te leggen met andere organisaties, thema's, activiteiten, festivals etc. Dit om de eigen programmering, via educatie en omkadering, in een breder, stedelijk georiënteerd verband te zetten.

Acties groepen

Toneelhuis gaat in samenpraak met de makers op zoek naar groepen mensen of organisaties die mogelijk geïnteresseerd zijn voor een productie. Zo schreven we voor *TRAINER* een dans en beeldende kunst minnend publiek aan via BAM, RITS, PARTS,... De aankondiging van *Raymond* werd gestuurd naar alle Antwerpse voetbalclubs. Voor *Orlando*, *Duister hart* en *MCBTH* probeerden we een literair publiek te bereiken via boekhandels, bibliotheken, leesclubs etcetera.

Toegankelijkheid

Onze initiatieven voor mensen met handicap werden in 2013 verder ontwikkeld. Samen met Intro-events vzw, VeBeS (Licht en Liefde, blindenzorg in Antwerpen) boden we tijdens de matineevoorstellingen een audiobeschrijving aan voor mensen met een visuele handicap. Deze werking is intussen stevig verankerd in Toneelhuis. Verder zetten we tests van de ringleiding op poten met Onder Ons (Vereniging van en voor volwassenen slechthorenden en doofgewordenen, Antwerpen) en Anders Horen door SpraakAfzien vzw (AHOSA vzw) en in samenwerking met de provincie Antwerpen, dienst toegankelijkheid.

Samenwerking bibliotheken, boekhandels, uitgevers

De samenwerking met de Antwerpse bibliotheken, De Standaard boekhandel, De Groene Waterman en FNAC werd verder uitgediept en telkens op maat van de producties geherformuleerd. Rond Josse De Pauw (*Duister hart* en *Raymond*) werden boekenstandjes gebouwd in vijf bibliotheken en twee boekhandels. Ook voor *MCBTH* werd in de bibliotheken en boekhandels thematisch promotie gevoerd. Met met WPG uitgevers organiseerde Toneelhuis naar aanleiding van *Orlando* een Virginia Woolf avond. De aanleiding was de nieuwe uitgave van *Mevrouw Dalloway* in de Perpetua Reeks (door WPG Uitgevers). Na de voorstelling *Orlando* ging Joke J. Hermsen in gesprek met Katelijne Damen. De aandeelhouders van De Groene Waterman krijgen 10% korting op hun tickets. In ruil krijgt Toneelhuis uitgebreide aandacht in de boekenwinkel en in de nieuwsbrief van De Groene Waterman.

Samenwerking Davidsfonds

De samenwerking met het Davidsfonds werd verder uitgewerkt: *Duister hart* maakte deel uit van het VIP programma voor Davidsfondsleden. Het evenement was in een mum van tijd volledig uitverkocht. Honderdvijftig Davidsfondsleden zagen de voorstelling en namen achteraf deel aan een *meet & greet* met Josse De Pauw in De Foyer. Naar aanleiding van de creatie *Hamlet vs Hamlet* (de eerste samenwerking tussen Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam, première in maart 2014) organiseert Davidsfonds Academie, het cursusaanbod van het Davidsfonds, samen met Toneelhuis een cursus door Guido Latré (professor Engelse literatuur KULeuven) en een ontmoeting met Tom Lanoye. Deelnemers zien ook de voorstelling en krijgen een VIP treatment in De Foyer.

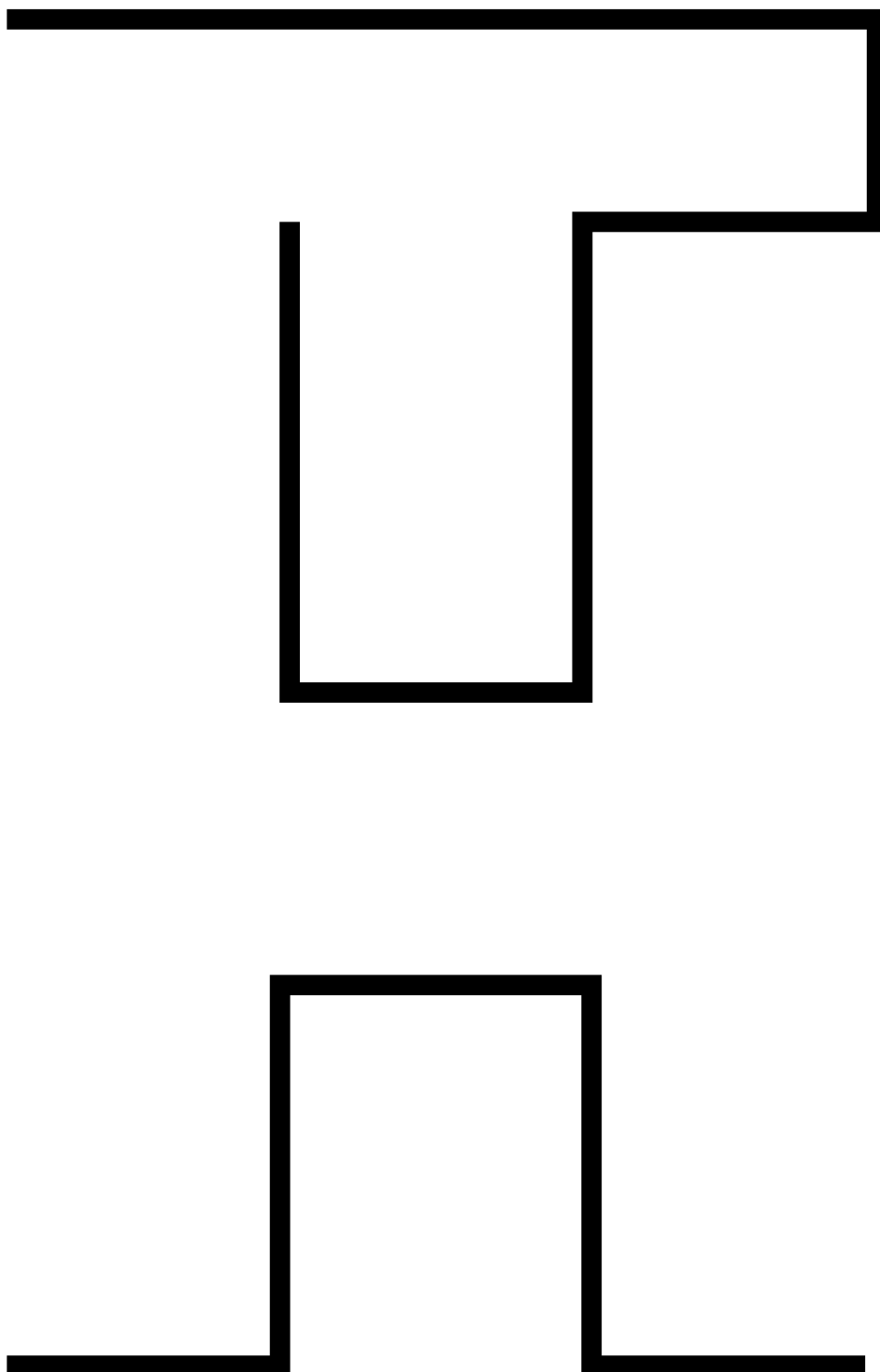
Samenwerking Vluchtelingenwerk Vlaanderen

In 2013 werd de eerste samenwerking op poten gezet tussen Toneelhuis, ZebrArt en Vluchtelingenwerk Vlaanderen. Samen organiseerden we een nagesprek met gevluchte kunstenaars, aansluitend op de voorstelling *Romeo & Julia* van Mokhallad Rasem. Gastsprekers waren Fatena Al Ghorra, een Palestijnse dichteres en journaliste, en Jérémie Hakeshimana, een Burundees muzikant, samen met Mokhallad Rasem zelf. Erwin Jans modereerde het gesprek.

Samenwerking De8

Toneelhuis zette in 2013 mee zijn schouders onder een onderzoekstraject dat werd opgestart door De8, een minderhedencentrum in Antwerpen. De Antwerpse cultuurnetwerkers is een sociaal tewerkstellingsinitiatief waarbij jongeren worden tewerkgesteld in musea en CC's. Het doel is het interculturaliseren van de instellingen, organisaties en diensten. In Toneelhuis worden geen cultuurnetwerkers tewerkgesteld maar wordt er één maal per seizoen een uitwisseling van know-how georganiseerd. In 2013 was er een uitgebreide sessie rond publiekswerking. In 2014 organiseren we een uitwisseling rond publiekswerving en specifieke doelgroepenacties. De bedoeling is om jongeren via de cultuurnetwerkers te adresseren en te motiveren om aan cultuurparticipatie te doen.

KUNSTEDUCATIEVE WERKING

KUNSTEDUCATIEF CONCEPT EN METHODIEK

Het vertrekpunt van de (kunst)educatieve werking van Toneelhuis is het geloof in het belang van een confrontatie van de toeschouwer met verschillende vormen van theater. Theater is bij uitstek een interdisciplinair medium waarin verschillende kunstvormen elkaar ontmoeten. In de confrontatie met het live podiumgebeuren kan de toeschouwer de zintuiglijke, emotionele en intellectuele bagage die hij reeds verworven heeft verder ontwikkelen. De motor van dat proces is de creatieve kracht en het artistieke universum van de individuele maker. Toneelhuis gaat ervan uit dat een intense dialoog met de zeer persoonlijke en individuele kijk van een kunstenaar op de werkelijkheid voor zowel jongeren als volwassenen verrijkend en ver-reikend kan zijn.

De grote nadruk die Toneelhuis in zijn werking op het 'maken' legt, met andere woorden op het 'scheppen' (veel meer dan op het 'reproducen'), vertaalt zich binnen de kunsteducatieve werking in een aandacht voor het werkproces. Dat werkproces is het vaak kronkelige, grillige pad dat leidt van een idee tot een voorstelling. Inzage in die artistieke dynamiek leidt tot een verdieping van het kijkgedrag.

In enge zin richt de kunsteducatieve werking van Toneelhuis zich tot het onderwijs, vanaf de derde graad middelbaar onderwijs tot en met universitair onderwijs. Met de leraars en cultuurcoördinatoren als belangrijkste mediators worden de leerlingen en studenten ingeleid in de verschillende theatertalen die Toneelhuis rijk is. Het wederzijds belang bestaat erin dat we jonge mensen handvaten willen geven om hun deelname aan kunst en cultuur te verzelfstandigen. Toneelhuis ontwikkelt kennisgericht didactisch materiaal dat toegankelijk is via inleidingen en nagesprekken of via de website. De ervaringsgerichte activiteiten, zoals open repetities en workshops, doen een groter appèl op de betrokkenheid van een school en bieden een nog intensievere beleving van het creatieproces in al z'n facetten. De workshops worden gegeven door ervaren theaterdocenten en stellen de deelnemers in staat om zelf te experimenteren met de teksten, de vormgeving en de inhoud van de betreffende voorstelling.

Rondom een aantal producties vonden er workshops plaats.

- *Romeo & Julia*, *MCBTH*, *Van den vos*, *Orlando*, *TRAINER*, *Desperado* en *Het wijde land* waren goed voor twintig workshops gericht op het onderwijs. (vanaf 5e middelbaar)
- Voor *Bezonen rood*, *Passions humaines* (een samenwerking tussen Toneelhuis, Théâtre National en Le Manège in Mons, première in april 2015) en het *amateurTONEELhuis* gaven acteurs en makers een zestal masterclasses. Guy Cassiers werkte met studenten en acteurs in Antwerpen, Brussel, Amsterdam, Mons en Venetië en ook Dirk Roofthoof gaf masterclasses in Venetië. Katelijne Damen had uitgebreide ontmoetingen in Amsterdam en Amiens rond acteren. Deze ontmoetingen richtten zich op studenten regie, acteren en theaterwetenschappen in Vlaanderen, Wallonië, Nederland en Frankrijk en vinden enkel plaats op vraag.

De festivalmaand Antwerpse Kleppers werd omkaderd door een uitgebreide samenwerking met AP-Hogeschool journalistiek tijdens de Antwerpse Kleppers. Tijdens hun laatstejaars redactiestage staan de studenten gedrukte media en televisie in voor een vijf-tal Klepperskranten en voorzien ze de website van filmpjes, foto's en ander achtergrondmateriaal. Vakinhoudelijk worden ze begeleid door de vakdocenten van AP-Hogeschool en Toneelhuiscollega's op communicatie en publiekswerking dompelen de studenten onder in de werking van alle dag. Inmiddels zijn ze een gekende waarde binnen de gastgezelschappen in de Antwerpse Kleppers en zijn ze overal welkom om interviews en opnames te komen maken.

Daarnaast vond de eerste editie plaats van het *amateurTONEELhuis*-festival: drie amateurtheatervoorstellingen; *Romeo & Julia* door SPI, *Zmrvnd 10:30* door Ktuna en *Romeo + Julia* door Tal en Thee, stonden op de grote scène voor een weliswaar bescheiden maar zeer enthousiast publiek. Het traject naar het festival toe bestaat uit intensief repetitie- en premièrebezoek door een team van Toneelhuismedewerkers en van OPENDOEK. Twaalf gezelschappen openen hun repetities en zetten hun premières open voor selectie. Ze nemen deel aan activiteiten zoals rondleiding in de Bourla, dramaturgiesessies en masterclasses. De masterclasses in 2013 werden verzorgd door beeldend kunstenaar en scènograaf Jean Bernard Koeman, acteurs Katelijne Damen en Mark Verstraete, makers Guy Cassiers, Bart Meuleman en Mokhallad Rasem. Dramaturg Erwin Jans stond in voor de dramaturgiesessies en nodigde hiervoor specialisten ter zake uit. Zo sprak Matthijs de Ridder over *De verwondering* en Rik Van Daele over *De vos Reynaert*.

30CC in Leuven nam het concept *amateurTONEELhuis* over vanaf september 2013. Op deze wijze gaat Toneelhuis ook een intensere dialoog aan met (potentiele) publieken uit andere steden. Toneelhuis verzorgde voor drie amateurtheatergezelschappen in Leuven ook dramaturgiesessies rond de voorstellingen *Desperado* en *De verwondering*. Vervolgens gaven beeldend kunstenaar en scènograaf Jean Bernard Koeman, acteur Mark Verstraete en kostumiëre Inge Busscher masterclasses in 30CC.

In totaal werden er vijfendertig activiteiten verwezenlijkt in 2013. Acht masterclasses, een rondleiding en de rest is repetitie- en voorstellingsbezoek.

Het aantal inleidingen en nabesprekingen blijft zoals voorzien in het actieplan op peil. Eenenvertig inleidingen in de Bourlaschouwburg. Vijftien inleidingen bij reisvoorstellingen en tien inleidingen specifiek binnen het onderwijs. Hierbij willen we in het bijzonder de aandacht trekken op de voorstelling *Romeo & Julia*: heel wat van de inleidingen waren speciaal gericht op mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie. Toneelhuis verdiepte hiermee de kennismaking met sociale organisaties in de stad door een heel concreet gezamenlijk aanbod en door het voorstellingsbezoek in de Bourla voor deze groep mensen financieel haalbaar te maken. Wegens weinig geschikte ruimtes in de Bourla blijven de nabesprekingen in huis beperkt: zeven in 2013, vaak specifiek voor kleinere groepen op vraag. Tweeëntwintig nabesprekingen op reisvoorstellingen en twee nabesprekingen specifiek op scholen.

KUNSTEDUCATIEVE WERKING: CONCREET

Aan het totaal van activiteiten (try outs, open repetities, inleidingen, nabesprekingen, workshops, rondleidingen, en overige activiteiten) hebben in 2013 8250 mensen deelgenomen.

Het aantal jongeren dat door groepsreservaties in de zaal zat bedraagt 2941. Dit aantal blijft op dezelfde hoogte als in 2012 waar we al concludeerden dat een bekender repertoire, gecombineerd met welgekende regisseurs of acteurs een veilige keuze lijken te zijn voor het onderwijs. Tegelijkertijd zie je het resultaat van de ontwikkelde vertrouwensband met het onderwijs terug in het aantal groepsreservaties. Men heeft de weg naar het achtergrondmateriaal leren kennen en neemt de diversiteit van Toneelhuis op in haar eigen leerprogramma's. Het Toneelhuisprogramma kent 2094 groepsgerelateerde inschrijvingen. De Antwerpse kleppers tikken af op 507 en de overige gastvoorstellingen doorheen 2013 kennen 340 inschrijvingen in groep.

Stagiairs:

- Plantijnhogeschool, (nu AP-Hogeschool), afdeling Journalistiek, heeft in januari/februari 2013 voor de 6e keer op rij intensief bijgedragen aan *Antwerpse kleppers* middels een stage voor de derde-jaarsstudenten. Zij maakten vijf krantjes tijdens het festival en diverse beeldverslagen en ze stonden in voor de sociale media, (Facebook, Twitter) en de blog op de website van Antwerpse Kleppers.
- Iris Adriaenssens, laatstejaars studente van de Karel de Grote-Hogeschool, afdeling kunst- en cultuurbemiddeling, werkte van februari tot en met mei aan het traject met sociale organisaties in de stad. Hoe kan Toneelhuis kennismaken met mensen in maatschappelijk kwetsbare posities en op een duurzame manier relaties aangaan opdat deze mensen eenvoudiger kunnen participeren aan het aanbod (gaande van workshops, inleidingen, voorstellingbezoek, rondleidingen)?
- Karlijn Ongena werkte van september tot december 2013 de bevindingen van Iris Adriaenssens verder uit en ontwikkelde binnen publiekswerking de activiteit TONEELbad om uit te voeren vanaf november 2014. Zij deed dit vanuit haar studie aan de KUL, sociale en culturele studies.

VERKENNING:

- In het voorjaar van 2013 vond er een intensieve kennismaking plaats met het Centrum voor Volwassenonderwijs binnen de cursus Nederlands Tweede Taal. (NT2) Middels rondleidingen, theaterinleidingen in de les en –individueel- voorstellingsbezoek sloten zij aan op het ontwikkelde traject bij *Romeo & Julia*.
- Het project *That crazy little thing called love* was een eerste stap binnen de structurele samenwerking met sociale organisaties in de stad. Het OCMW, APGA met de initiatieven Paar apart en Recht-op, Samenlevingsopbouw en Pretloket namen allen intensief deel aan het gezamenlijk ontwikkelde traject van inleidingen, rondleidingen, workshops en voorstellingsbezoek. We hebben hierbij 282 mensen rechtstreeks kunnen informeren waarbij er in totaal 188 effectief hebben deelgenomen. Dit aantal was boven verwachting en de opstart van het tweede project TONEELbad is gemaakt in november 2013.

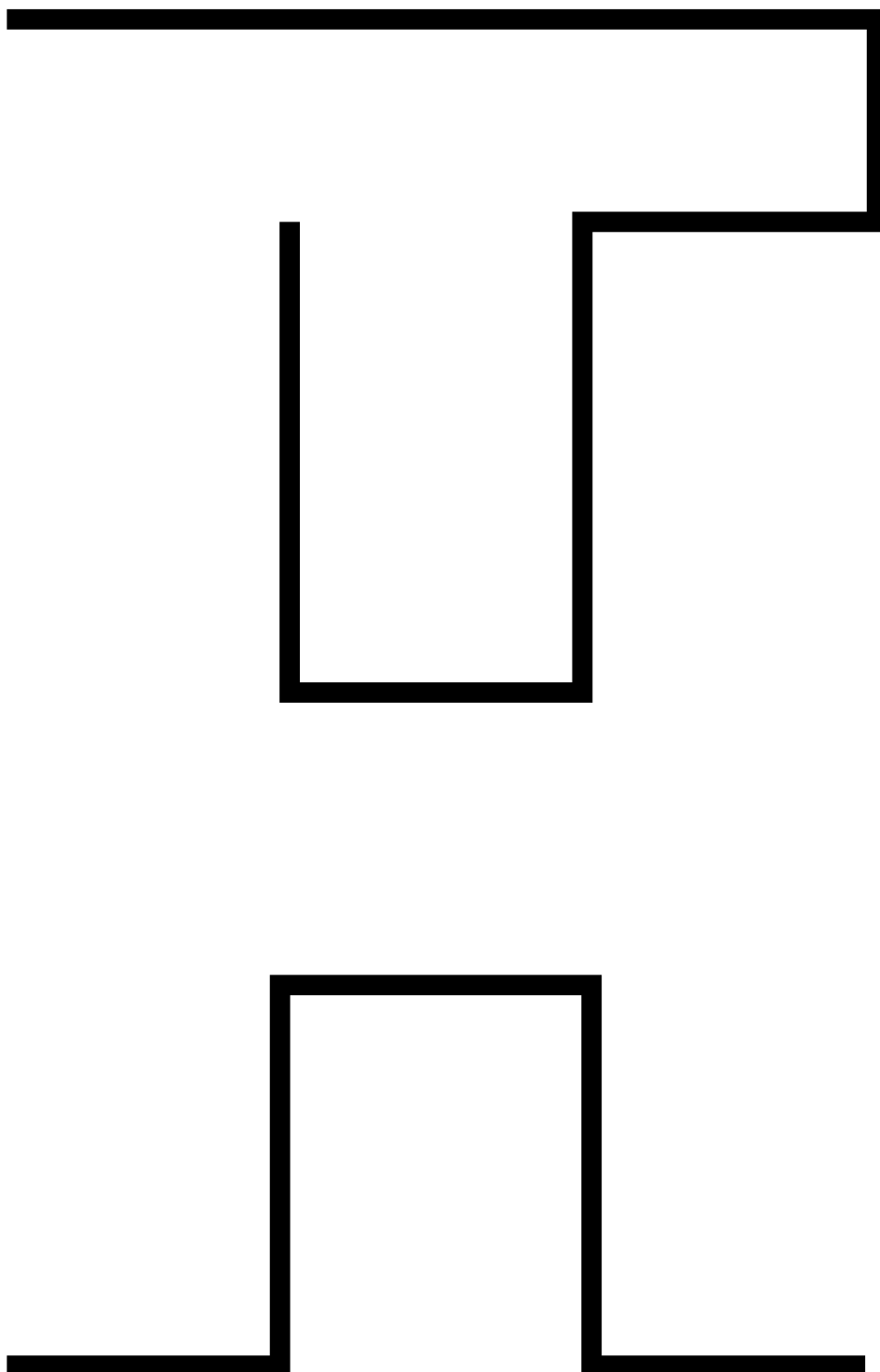
VERDIEPEN:

- De samenwerking met OPENDOEK met betrekking tot het gezamenlijk project *amateurTONEELhuis* heeft zich verdiept en kent een organisch verloop.

VERZELFSTANDIGEN:

- Het ontwikkelen van het nieuwe, gezamenlijke publieksproject met de culturele partners van AKO heeft vertraging opgelopen. In een voorgaande seizoenen blijken we ons een jaar vergist te hebben. Dit project staat gepland in 2015 – 2016 in tegenstelling tot het eerder aangegeven 2014 / 2015. Vanaf juni 2013 hebben de partners zich vooral bezig gehouden met het inhoudelijk vormgeven van het initiatief *Mijn Dagelijkse Portie Kunst*. Erwin Jans, afdelingshoofd publiekswerking Toneelhuis en vaste Toneelhuisdramaturg is intensief bij de activiteiten van MDPK betrokken.
- Het implementeren van de structurelere samenwerking met Het Middelheimmuseum, komende vanuit het project uit 2012 1 + 1 = 3, zal niet voor 2016 ingevoerd kunnen worden wegens interne wijzigingen in het Middelheimmuseum. Beide publiekswerkingen weten elkaar wel te vinden en wisselen relevante informatie uit met betrekking tot het educatieve aanbod voor het onderwijs.

ONS PUBLIEK

ONS PUBLIEK

Over de publiekscijfers kunnen we kort zijn: met 159 041 toeschouwers voor 754 evenementen zitten we op een (voorlopig) hoogtepunt. In absolute cijfers stijgen we van 152 338 personen naar 159 041. Dit is een stijging van een kleine 4,5 %. In relatieve cijfers gaat het om 210 bezoekers per evenement tegenover 183 bezoekers in het voorgaande jaar.

Deze lichte stijging in publiekscijfers is in zowat alle deelcategoriën terug te vinden: ze tekent zich het meest af in de eigen producties en coproducties in Antwerpen: we bespeelden de Bourla met net iets minder voorstellingen dan vorig jaar (97 ipv 112) maar de bezetting ervan lag significant hoger. 40 722 personen woonden deze voorstellingen en evenementen bij in de Bourla tegenover 36 883. Daarmee knopen we opnieuw aan met de succesjaren 2009 en 2010 waar een samenspel tussen producties van Guy Cassiers en Sidi Larbi Cherkaoui de cijfers flink de hoogte in stuwde.

De Toneelhuisproducties werden in 2013 net iets vaker uitgenodigd in Vlaanderen en Brussel dan het jaar voordien: 134 keer tegenover 120 keer (waarmee de stijgende trend sinds 2008 van dit onderdeel van de werking consequent wordt doorgezet), en dit bovendien voor een publieksaantal dat flink aangroeit: van 28 718 naar 38 066, waarmee we op ons hoogste aantal zitten sinds 2008.

Een vergelijkbare stijging is ook terug te vinden bij het aantal keren dat Toneelhuisproducties in het buitenland uitgenodigd worden: van 86 keer in 2012 naar 110 keer in 2013, en dit voor een talrijker wordend publiek van 36 077 naar 45 402.

Cijfers over het onderdeel tentoonstelling – van toepassing op het werk van Benjamin Verdonck – zijn moeilijk vergelijkbaar: de looptijd en omvang van de tentoonstellingen waarop Benjamins werk wordt uitgenodigd, zijn zeer wisselend en dat vertaalt zich ook in de cijfers.

Het receptieve luik is stabiel: het publieksaantal in 2013 is nagenoeg hetzelfde als in 2012 – 15 652 (2012) tegenover 15 689 (2013) en dit voor een vergelijkbaar aantal evenementen (51 in 2012 tegenover 53 in 2013). Dat heeft alles te maken met het feit dat enerzijds de ruimte in de kalender voor receptieve programmering eerder beperkt is, maar dat anderzijds de formules als de Antwerpse Kleppers en de uitwisseling met onze collega-stadstheaters genoeg publieksbekendheid heeft om een verzekerd aantal toeschouwers te kunnen aantrekken.

De educatieve en publieksbegeleidende activiteiten tenslotte, hebben een flinke vlucht genomen: van 161 in 2012 naar 213 in 2013. Ook het publiek volgt die uitbreiding van 7 577 naar 8 642.

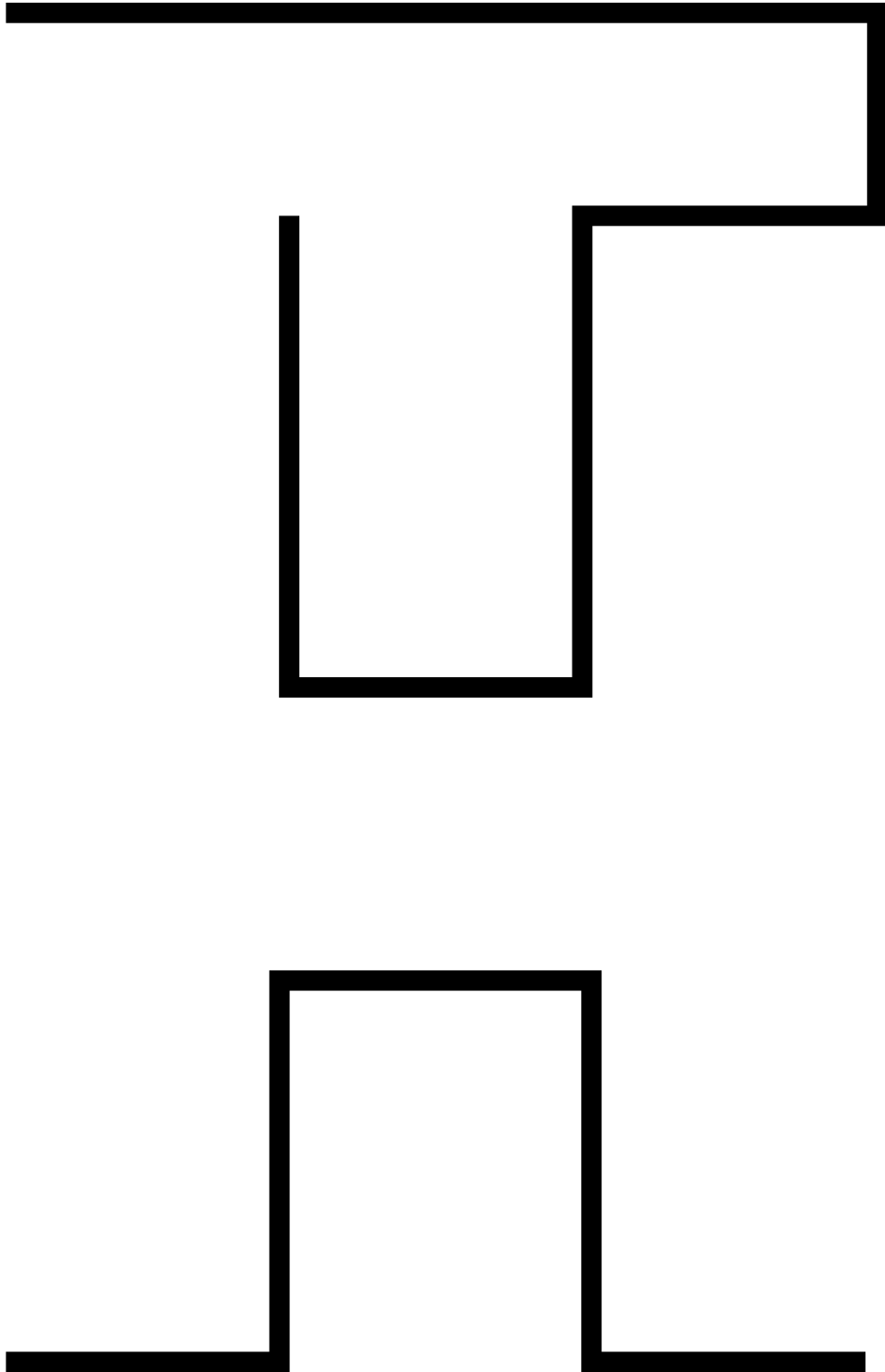

© Koen Broos

© Koen Broos

ZAKELIJKE WERKING

INLEIDING

2013 is het eerste jaar van de nieuwe decretale periode van 2013 - 2016. De vorige periode, 2010 - 2013 was een periode die we steeds samengevat hebben onder de termen continuering, verfijning en verdieping. Een flexibele zakelijke ondersteuning voor het artistieke parcours was daarbij het codewoord.

De doelstellingen wat betreft de zakelijke omkadering werden steeds gehaald. Zowel binnen het financieel management, op vlak van personeelsbeleid als op het domein van de infrastructuur zijn belangrijke stappen gezet.

Voor 2013: goed nieuws. In onze beleidsnota voor de periode 2013 – 2016 hadden we drie nieuwe, bijkomende objectieven aangehaald:

- Verhoging van de omzet
- Verhoging van het aandeel voor de artistieke werking met 5%
- Vermindering van de subsidieafhankelijkheid

Op elk van deze objectieven scoren we in 2013 goed:

- De omzet verhoogt met ongeveer 5%
- De financiële ruimte voor de artistieke werking stijgt met 4,1% tot 56,4%
- Het aandeel van de overheidstoelage daalt tot 73%

In 2013 werd voor 8.557.517 euro aan uitgaven geboekt. Daar tegenover staan 8.654.405 euro inkomsten. Het saldo van 96.887 euro wordt toegevoegd aan het eigen vermogen dat hierdoor op 173.842 euro komt.

Belangrijk om hierbij te vermelden is dat het operationeel resultaat 167.814 euro bedraagt. Er zijn een aantal éénmalige uitzonderlijke inkomsten zoals de terugname van het sociaal passief. Maar, en dat haalt het eindresultaat naar beneden: we hebben van de achterstallige toelage van de Provincie die voor 400.000 op het actief van de balans was ingeschreven slecht 152.110 euro ontvangen. De andere 247.890 euro hebben we als uitzonderlijke kost in ons resultaat opgenomen.

We kunnen dus in globo best tevreden zijn met de behaalde zakelijke resultaten in 2013. We zullen deze resultaten verder in detail toelichten. De realiteit noopt ons echter tot blijvende budgettaire waakzaamheid. Tijdens de zomer 2013 maakte de Stad Antwerpen bekend dat het de werkingstoelage van Toneelhuis verlaagt met bijna 11%, van 2,8 miljoen euro naar 2,5 miljoen euro. Bovendien wordt slechts 80% van de Provinciale toelage overgeheveld naar het Vlaamse niveau. Daarmee wordt de trend van dalende subsidiëring sinds 2002 gestaag verdergezet. We kunnen niet anders dan vaststellen dat de toelage, alle overheden samen, sinds 2002 in absolute termen geëvolueerd is van 6,235 miljoen tot 6,032 miljoen in 2013 en dat we, rekening houdend met de consumptieprijsindex, een achteruitgang in onze “koopkracht” kennen van maar liefst 25% (van 7,792 miljoen naar 6,032 miljoen). De afgelopen tien jaren is één langgerekte periode van besparingen geweest en daar komt door de besparingen in de stedelijke toelage en de slechts beperkte overheveling van de Provinciale toelage naar de Vlaamse Gemeenschap, maar geen einde aan.

Daartegenover staat een artistiek project ‘dat zich zowel op stedelijk, regionaal als internationaal niveau verder kwalitatief als kwantitatief’ ontwikkelt. Zo zijn de toeschouwersaantallen sinds 2002 systematisch gestegen tot 159.000 in 2013 (106.000 in 2002).

We hebben deze problematiek in het recente verleden reeds verschillende malen aangehaald. De vraag stelt zich voor de toekomst meer dan ooit: welk beleid zorgt er eindelijk voor dat we uit dit inkrimpscenario komen en dat we ons niet permanent in een financiële crisis bevinden?

PERSONEELSBELEID

Ook in 2013 werd heel de werking rond de artistieke parcours van de makers gebouwd. Centraal staan de makers waarrond flexibele teams samengesteld worden die hen begeleiden in hun traject. Maar ook de andere werknemers in de verschillende afdelingen die deze projecten dragen, leggen een traject af. Toneelhuis wil elke medewerker begeleiden en bijsturen in zijn persoonlijk parcours. Functioneringsgesprekken worden bijvoorbeeld op die manier ook loopbaangesprekken waarbij duurzaamheid een pertinente plaats krijgt. We vinden het belangrijk dat voor werknemers langdurige trajecten mogelijk zijn.

In financieel moeilijkere tijden waarbij er op alle posten wordt bespaard, heeft Toneelhuis ervoor geopteerd om niet te schrappen in de vaste tewerkstelling maar wel een analyse te doen van de noden van elke dienst. Tijdelijke krachten en tijdskredieten worden om die reden niet altijd terug ingevuld.

Alvast is het opmerkelijk dat ook in 2013 het personeelsverloop zeer laag ligt wat toch kan wijzen op een goede werksfeer en arbeidskwaliteit. In de loop van dit jaar werd er ook een risicoanalyse psychosociale aspecten uitgevoerd bij het vaste personeel. Het leverde een globaal positief beeld op van de arbeidsomstandigheden en verhoudingen binnen Toneelhuis. In 2014 wordt gewerkt aan enkele pijnpunten.

INFRASTRUCTUUR

In 2012 werd door de Stad Antwerpen een studie besteld die moest nagaan in welke mate een renovatie van de Bourla in functie van een plan van noden voor een hedendaags theater mogelijk is. In 2013 werd deze haalbaarheidsstudie opgeleverd. Het is een belangrijke stap naar een grondige renovatie van de schouwburg. Deze studie, die intussen ook is voorgelegd aan vele betrokken actoren, laat ons toe om volmondig te kiezen voor een maximalisatie van de modernisering van de schouwburg mét respect voor de erfgoedwaarde en de historische structuur van het gebouw.

De volgende stap is het opstellen van een ontwerpopdracht. Hieraan wordt in 2014 gewerkt. Dat moet ons leiden naar de aanstelling van een ontwerpteam in het voorjaar 2015.

Naast deze toekomstmuziek heeft Toneelhuis in 2013 ook stappen gezet in de optimalisering van de Bourlaschouwburg op korte termijn. Met investeringen voor dringende interventies in het gebouw, maar ook investeringen ter verbetering van de werkomstandigheden van het personeel én aanpassingen aan de publiekszijde. Zeker dit laatste zal het komende jaar in een stroomversnelling komen met de vernieuwing van de Foyer.

JAARREKENING 2013

Balans per 31 december 2013				
Activa	2010	2011	2012	2013
Vaste activa	877.192	900.421	963.810	1.214.599
Materiële vaste activa	855.073	881.539	948.177	1.189.329
<i>Installaties en machines</i>	808.469	792.362	884.278	1.150.549
<i>Infrastructuur</i>	46.603	61.378	50.000	38.780
<i>Leasing en soortgelijke rechten</i>	0	27.799	13.899	0
Financiële vaste activa	22.119	18.883	15.633	25.270
<i>Andere financiële vaste activa: waarborgen</i>	22.119	18.883	15.633	25.270
Vlottende activa	3.224.806	2.661.377	1.766.891	2.099.416
Voorraden en bestellingen in uitvoering	4.282	3.195	4.691	17.368
<i>Voorraden</i>	4.282	3.195	4.691	17.368
Vorderingen op ten hoogste één jaar	1.878.111	1.430.629	1.274.699	1.096.892
<i>Handelsvorderingen: te ontvangen</i>	372.981	396.570	323.432	614.282
<i>Te ontvangen toelagen</i>	1.364.752	1.021.068	885.657	385.714
<i>Terug te vorderen btw</i>	130.060	1.988	54.921	87.004
<i>Voorschotten</i>	8.072	8.461	9.416	8.468
<i>Waarborgen leeggoed</i>	2.246	2.542	1.273	1.424
Geldbeleggingen	500.000	850.000	0	0
<i>Termijnbelegging</i>	500.000	850.000	0	0
Liquide middelen	639.252	188.962	308.860	737.726
Overlopende rekeningen	203.161	188.590	178.641	247.430
Totaal der activa	4.101.997	3.561.798	2.730.701	3.314.015
Passiva	2010	2011	2012	2013
Eigen vermogen	738.661	552.881	448.067	822.526
Kapitaal	24.789	24.789	24.789	24.789
<i>Geplaatst kapitaal</i>	24.789	24.789	24.789	24.789
Overgedragen resultaat	52.171	258.251	76.955	173.843
<i>Overgedragen winst</i>	52.171	258.251	76.955	173.843
Kapitaalsubsidies	661.701	269.841	346.322	623.893
Vorzieningen en uitgestelde belastingen	921.234	749.041	427.038	156.969
Vorzieningen voor risico's en kosten	921.234	749.041	427.038	156.969
<i>Vorzieningen gebouwen</i>	212.593	260.296	168.380	156.969
<i>voorziening sociaal passief</i>	36.573	104.745	90.659	0
<i>provisie onzekere inning toelage provincie</i>	400.000	0	0	0
<i>voorziening btw</i>	87.068	0	0	0
<i>voorziening budgetaire maatregelen</i>	185.000	0	0	0
<i>voorziening toelagevermindering</i>	0	384.000	168.000	0
Schulden	2.442.103	2.259.876	1.855.596	2.334.520
Schulden op meer dan één jaar	0	350.766	188.805	0
<i>Financiële schulden</i>	0	13.818	4.408	0
<i>Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen</i>	0	336.948	184.397	0
Schulden op ten hoogste één jaar	2.044.960	1.575.351	1.477.465	1.907.578
<i>Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen</i>	0	9.609	10.087	5.645
<i>Financiële schulden (wentelkrediet, financiering vakantiegeld)</i>	176.502	0	0	0
<i>Handelsschulden</i>	1.158.634	888.933	961.899	1.347.703
<i>Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen</i>	120.822	57.806	70.682	79.717
<i>Schulden mbt belastingen, bezoldigingen en sociale lasten (rsz...)</i>	579.152	619.004	434.797	474.514
<i>Overige schulden</i>	9.851	0	0	0
Overlopende rekeningen	397.143	333.758	189.326	426.942
Totaal der passiva	4.101.997	3.561.798	2.730.701	3.314.015

Resultatenrekening per 31 december 2013

Kosten	Resultaat 2012	Actieplan 2013	Herz 2013	Resultaat 2013	Saldo herz
611. Administratie	213.587	210.000	210.000	211.495	1.495
Algemene administratie en kantoor	198.672	195.000	195.000	188.787	-6.213
Raad van Bestuur	3.129	5.000	5.000	4.877	-123
Werkingsmiddelen directie en beleid	11.786	10.000	10.000	17.831	7.831
612. Huisvesting	699.067	646.750	646.750	575.513	-71.237
613. Externe Relaties	556.365	396.000	396.000	389.873	-6.127
614. Receptieve Werking	173.371	79.150	79.900	95.554	15.654
615. Productiekosten	2.000.686	2.368.650	1.793.262	1.997.561	204.299
Productiekost	1.101.581	1.305.750	1.061.124	908.148	-152.976
Tourneekost	899.105	1.062.900	732.138	1.089.413	357.275
Auteursrechten		40.000	40.000	30.672	-9.328
Internationale werking		25.000	25.000	31.318	6.318
617. Techniek	72.721	75.000	75.000	74.938	-62
618. Eigen Horeca	70.633	60.000	60.000	69.134	9.134
620. Loonkosten	4.202.519	4.558.000	4.569.500	4.453.714	-115.786
Algemene lonen	1.765.830	1.634.000	1.645.800	1.649.547	3.747
Artistieke lonen	2.297.593	2.814.000	2.823.700	2.612.777	-210.923
Provisie vakantiegeld bedienden	-15.114	0	0	66.136	66.136
Over te dragen lonen	61.688	0	0	38.726	38.726
Andere personeelskosten	92.523	110.000	100.000	86.527	-13.473
630. Afschrijvingen	247.888	204.000	224.000	351.832	127.832
637. Voorzieningen	-106.003	0	0	-102.069	-102.069
640. Andere bedrijfskosten	10.021	5.000	5.000	1.918	-3.083
650. Financiële kosten	9.721	25.000	15.000	9.094	-5.906
660. Uitzonderlijke kosten	281.478	85.000	75.000	366.970	291.970
Totaal uitgaven	8.432.053	8.777.550	8.214.412	8.557.517	346.116
Opbrengsten	Resultaat 2012	Actieplan 2013	Herz 2013	Resultaat 2013	Saldo herz
710. Eigen niet-artistieke opbrengsten	212.876	159.000	159.000	148.458	-10.542
720. Omzet	1.209.243	2.097.500	1.512.176	1.729.386	217.210
730. Toelagen	6.182.384	6.253.000	6.273.000	6.313.818	40.818
750. Financiële opbrengsten	6.064	0	0	4.320	4.320
760. Uitzonderlijke opbrengsten	640.190	135.000	135.000	458.423	323.423
Totaal inkomsten	8.250.758	8.644.500	8.079.176	8.654.405	575.229
Resultaat	-181.295	-133.050	-135.236	96.887	

Procentuele verdeling kosten en opbrengsten 2013

NORMEN KOSTENSTRUCTUUR		min 55%	min 10%	max 20%	max 15%
Kosten	Totaal	Creatie/spreiding	Publiekswerking	Exploitatie	Omkadering
Totaal zonder uitzonderlijke kosten	8.190.547	4.725.749	989.627	1.632.934	842.238
Totaal kosten	8.557.517	4.821.866	989.627	1.632.934	1.113.091
<i>Zonder uitzonderlijke kosten</i>	<i>100,00%</i>	<i>57,70%</i>	<i>12,08%</i>	<i>19,94%</i>	<i>10,28%</i>
<i>Met uitzonderlijke kosten</i>	<i>100,00%</i>	<i>56,35%</i>	<i>11,56%</i>	<i>19,08%</i>	<i>13,01%</i>
611. Administratie	211.495	2,47%	0	21.000	190.495
612. Huisvesting	575.513	6,73%	115.103	397.104	63.306
613. Externe Relaties	389.873	4,56%	28.030	361.843	0
614. Receptieve Werking	95.554	1,12%	0	95.554	0
615. Productiekosten	938.819	10,97%	938.819	0	0
616. Tourneekosten	1.120.731	13,10%	1.120.731	0	0
617. Techniek	74.938	0,88%	0	56.953	17.985
618. Eigen Horeca	69.134	0,81%	34.567	0	34.567
620. Loonkosten algemeen	1.715.479	20,05%	0	627.783	539.923
620. Loonkosten artistiek	2.651.708	30,99%	2.313.550	0	338.158
622. Andere personeelkosten	86.527	1,01%	0	0	86.527
630. Afschrijvingen	351.832	4,11%	179.083	0	141.825
637. Voorzieningen	-102.069	-1,19%	-4.134	0	0
640. Andere bedrijfskosten	1.918	0,02%	0	0	1.918
650. Financiële kosten	9.094	0,11%	0	0	9.094
660. Uitzonderlijke kosten	366.970	4,29%	96.117	0	270.853
Opbrengsten	Totaal	Creatie/spreiding	Publiekswerking	Exploitatie	Omkadering
Totaal zonder uitzonderlijke opbrengsten	8.195.982	1.728.402	109.696	283.777	6.074.107
Totaal opbrengsten	8.654.405	1.860.492	112.775	284.106	6.397.030
<i>Zonder uitzonderlijke opbrengsten</i>	<i>100,00%</i>	<i>21,09%</i>	<i>1,34%</i>	<i>3,46%</i>	<i>74,11%</i>
<i>Met uitzonderlijke opbrengsten</i>	<i>100,00%</i>	<i>21,50%</i>	<i>1,30%</i>	<i>3,28%</i>	<i>73,93%</i>
710. Eigen niet-artistieke opbrengsten	148.458	1,72%	21.907	104.645	21.907
720. Omzet	1.729.386	19,98%	1.642.828	5.051	81.506
Ticketverkoop	431.027	4,98%	358.114	0	72.913
Reisvoorstellingen	1.053.130	12,17%	1.053.130	0	0
Coproductiebijdragen	222.495	2,57%	222.495	0	0
Andere	22.734	0,26%	9.089	5.051	8.593
730. Toelagen	6.313.818	72,95%	63.667	0	180.364
Vlaamse Gemeenschap	3.000.000	34,66%	0	0	3.000.000
Provincie Antwerpen	400.000	4,62%	0	0	400.000
Stad Antwerpen	2.632.000	30,41%	0	0	2.632.000
Andere	281.818	3,26%	63.667	0	180.364
750. Financiële opbrengsten	4.320	0,05%	0	0	4.320
760. Uitzonderlijke opbrengsten	458.423	5,30%	132.090	3.079	322.923

JAARREKENING 2013 : FINANCIËEL MANAGEMENT

Het boekjaar 2013 sluit af met een overschot van 96.887 euro. Aan de uitgavenzijde komen we op een totaal van 8.557.517 euro, aan de inkomstzijde op een totaal van 8.654.405 euro. Beide totalen een stuk boven de begroting met een positief saldo van 232.000 euro waardoor het negatief budgetresultaat van -135.236 euro resulteert in een overschot van 96.887 euro.

EIGEN VERMOGEN

Het resultaat van 2013 wordt toegevoegd aan het eigen vermogen van 2012, waardoor Toneelhuis het boekjaar 2013 kan afsluiten met een overgedragen resultaat van 173.842 euro. Het resultaat ligt lager dan we bij de kwartaalafsluiting van kwartaal 3 hadden voorspeld door enkele éénmalige kosten waarover later meer. We gaan onze financiële toekomst positief maar gereserveerd tegemoet: de budgetopvolging blijft van groot belang, bijkomende uitgaven kunnen niet, de projecten moeten worden uitgewerkt zoals ze gebudgetteerd zijn.

AANZUIVERING EIGEN VERMOGEN				
	Uitgaven	Inkomsten	Resultaat	Overgedragen Resultaat
30/06/2003	7.619.590	7.762.803	143.213	394.017
30/06/2004	7.898.987	7.755.903	-143.084	250.933
30/06/2005	7.845.721	7.770.320	-75.401	175.532
31/12/2006	8.003.257	7.775.508	-227.749	-52.217
31/12/2007	9.436.170	8.752.351	-683.819	-736.036
31/12/2008	9.822.271	10.172.368	350.097	-385.939
31/12/2009	8.661.951	8.892.648	230.697	-155.242
31/12/2010	7.904.904	8.109.109	207.414	52.171
31/12/2011	8.336.130	8.542.210	206.080	258.251
31/12/2012	8.432.053	8.250.758	-181.295	76.956
31/12/2013	8.557.517	8.654.405	96.888	173.844

Naast het overgedragen resultaat bestaat het eigen vermogen van Toneelhuis ook uit een geplaatst kapitaal, zijnde een borg vastgelegd bij de oprichting van Toneelhuis als Stichting voor Openbaar Nut (s.o.n.) voor een bedrag van 24.789,35 euro.

STREEFDOELEN

In de nieuwe beleidsperiode 2013-2016 hebben we drie financiële streefdoelen voorop gesteld. Dit eerste jaar kunnen we afsluiten met een mooi resultaat bij de drie objectieven:

- **VERHOGEN TOTALE OMZET**

De totale omzet ligt 4,89% hoger dan het resultaat van vorig jaar: een toename van 403.646 euro.

- **VERKLEINEN VAN DE SUBSIDIE-AFHANKELIJKHEID**

Er wordt gestreefd naar een maximalisering van de eigen inkomsten. Voor het jaar 2013 wordt er binnen de maximale grens van 75/25 gebleven (73/27). Met de komst van FC Bergman en de nieuwe alliantie met Toneelgroep Amsterdam verwachten we een verhoging van de omzet uit de

reisvoorstellungen. Ook in het budget voor 2014 richten we ons op het streefdoel van een eigen omzet uit de artistieke werking van 2.000.000 euro.

• **KOSTENSTRUCTUUR**

In deze nieuwe periode werden de interne normen bij de verdeling van de kostenstructuur verstrengd. De vooropgezette interne richtlijn wordt vanaf 2013 min. 55% voor creatie (voorheen min 50%), min. 10% voor publiekswerking/-werving, max. 20% exploitatie (voorheen max. 25%) en max. 15% omkadering. Het verder uitbouwen van een transparant financieel kader waarbij een maximale toestroming van middelen voor de artistieke werking wordt nagestreefd, blijft het uitgangspunt. Dit jaar resulteert in een mooie verdeling waarbij het percentage dat naar de artistieke werking vloeit het hoogst is sinds 2010.

KOSTENSTRUCTUUR					
	creatie & spreiding	publieks-werking	exploitatie Bourla	omkadering	totaal
2002-2003	48,4%	11,6%	22,9%	17,1%	100,0%
2003-2004	50,9%	11,0%	22,5%	15,7%	100,0%
2004-2005	49,2%	12,9%	22,1%	15,8%	100,0%
2006	53,4%	10,0%	21,1%	15,5%	100,0%
2007	59,6%	7,7%	18,1%	14,5%	100,0%
2008	61,2%	7,8%	16,3%	14,7%	100,0%
2009	53,9%	8,4%	19,8%	17,9%	100,0%
2010	50,5%	13,0%	20,9%	15,6%	100,0%
2011	51,5%	15,0%	20,6%	12,9%	100,0%
2012	53,0%	14,8%	20,9%	11,4%	100,0%
2013	56,4%	11,6%	19,1%	13,0%	100,0%
sinds 2013	min 55%	min 10%	max 20%	max 15%	

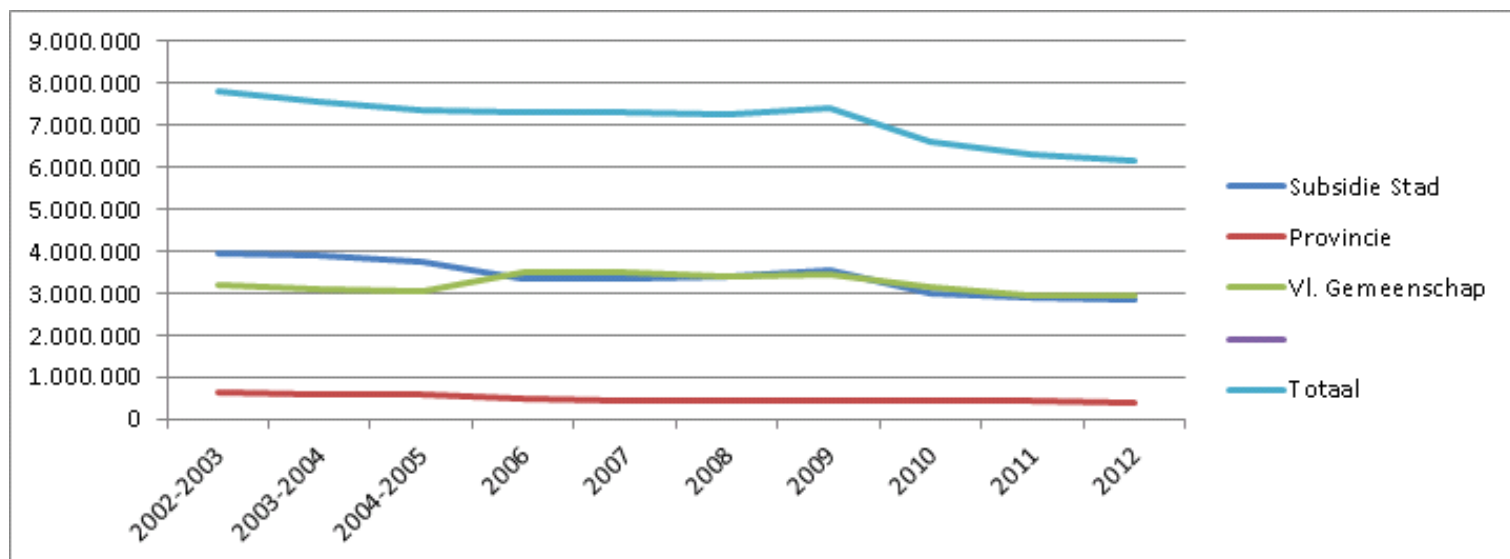
EVOLUTIE SUBSIDIËRING

In onderstaande tabel hebben we de evolutie van onze toelage weergegeven sinds 2002. De eerste tabel geeft een overzicht in absolute cijfers. In de tweede tabel rekenen we die terug (met basis 2013) rekening houdend met de evolutie van de gezondheidsindex. Daardoor krijgen we een beter zicht op de evolutie van de werkelijke koopkracht van Toneelhuis.

Toelage: geïndexeerde vergelijking met 2013 (volgens inflatiegegevens van Statbel.fgov.be)

	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2006	2007	2008	2009
Subsidie Stad	3.963.812	3.886.122	3.741.267	3.353.221	3.345.415	3.421.238	3.533.131
Provincie	619.505	606.768	590.367	467.946	459.559	439.802	440.044
Vl. Gemeenschap	3.208.276	3.082.717	3.044.455	3.509.593	3.499.642	3.406.668	3.448.845
Totaal	7.791.593	7.575.606	7.376.088	7.330.759	7.304.615	7.267.709	7.422.020
	124,95	122,38	119,08	116,99	114,89	109,95	110,01
aantal bezoekers	106.607	116.032	89.194	95.927	107.445	153.927	154.139
toelage/bezoeker	73	65	83	76	68	47	48

	2010	2011	2012	2013
Subsidie Stad	3.014.318	2.911.511	2.831.143	2.632.000
Provincie	430.617	415.930	404.449	400.000
Vl. Gemeenschap	3.148.272	2.961.550	2.925.924	3.000.000
Totaal	6.593.207	6.288.991	6.161.516	6.032.000
	107,65	103,98	101,11	100,00
aantal bezoekers	130.894	124.233	151.021	159.041
toelage/bezoeker	50	51	41	38

© Kurt Van der Elst

JAARREKENING 2013 : ANALYSE VAN OPBRENGSTEN EN KOSTEN**FINANCIËEL GEZOND**

Toneelhuis sluit het eerste werkjaar van de nieuwe subsidieperiode 2013-2016 positief af. Naar aanleiding van de precaire financiële situatie waarin we in 2007, met een negatief eigen vermogen van 730.000 euro, waren terecht gekomen, werd er een plan voorgelegd dat ons terug in rustiger vaarwater moest brengen. De voorbije jaren werden hiertoe op diverse domeinen inspanningen geleverd. Dat maakte dat het eigen vermogen eind 2011 terug was aangezuiverd en eind 2013 lichtjes positief is (173.842 euro).

BUDGET 2013

In oorsprong lag er een begroting voor met een negatief saldo van -133.050 euro. We hebben begin 2013 een begrotingswijziging moeten doorvoeren waardoor de Raad van Bestuur een lichtjes gewijzigd resultaat van -135.236 euro goedkeurde.

Belangrijkste wijzigingen waren:

- Beperkte aanpassingen van productie- en tourneebudgetten
- Beperkte aanpassingen aan de loonbudgetten
- De overige personeelskosten verminderd
- Het saldo van de verrekening van de kosten de opera *Der Ring des Nibelungen* aangepast
- De Via-akkoorden volledig mee opgenomen

Voor 2013 hadden we 8.214.412 euro uitgaven voorzien, tegenover 8.079.176 euro inkomsten. Uiteindelijk realiseerden we 8.654.405 euro inkomsten en 8.557.517 euro uitgaven. We stranden dus op een positief saldo van 96.887,48 euro in plaats van het begrote verlies van -135.236 euro.

ACCURATE BUDGETTERING EN KOSTENBEWUSTZIJN

Volledig in de lijn met het beleid van de laatste jaren werd ook in 2013 veel aandacht geschonken aan een nauwgezette budgettering en een actieve budgetopvolging en bewaking van onze activiteiten. Dit werpt zijn vruchten af en resulteert in enkele markante voorbeelden van accurate budgettering in belangrijke kostenposten.

Ten aanzien van de begroting gaven we 343.105 euro meer uit dan voorzien.

- De kosten voor omkadering, communicatie, techniek enz. blijven ongeveer gelijk
- De kosten voor huisvesting liggen een stuk lager dan begroot (-82.000 euro)
- Receptieve werking: + 16.000 euro (ook 23.000 euro meer inkomsten)
- Productiekosten: - 150.000 euro (ook 150.000 euro minder inkomsten)
- Tourneekosten: + 283.000 euro (ook 208.000 euro meer inkomsten)
- Loonkosten: - 115.000 euro
- Afschrijvingen: + 128.000 euro (ook 100.000 euro onder inkomsten investeringstoelage)
- Terugname voorzieningen: - 90.000 euro
- Uitzonderlijke kosten: + 291.000 euro (voor 247.000 euro schuldvordering Provincie)

Ten aanzien van de begroting hadden we 575.229 euro meer inkomsten

- Eigen niet artistieke opbrengsten: - 10.000 euro
- Ticketinkomsten receptieve werking: + 22.000 euro
- Ticketverkoop eigen speelreeks Bourla: + 48.000 euro
- Productie: - 150.000 euro (waarvan 63.667 euro Europese subsidie in resultaat onder toelages)
- Tournee: + 208.000 euro
- Extra toelages Vlaamse Gemeenschap: + 43.000 euro
- Investeringsstoelage: + 100.000 euro (cfr afschrijvingen)
- Toelage Europa (bedrag 63.667 euro was voorzien in budget onder productie-inkomsten)
- Uitzonderlijke opbrengsten: +285.000 euro (voor 168.000 euro terugname provisie Stad Antwerpen)

Globaal gezien mogen we stellen dat zowel aan uitgavenzijde als aan inkomstenzijde de begrotingen goed zijn gevolgd en dat het saldo van de afwijking zich vooral situeert binnen enkele éénmalige uitzonderlijke uitgaven zoals de recuperatie van de voorziening toelage 2012 Stad Antwerpen, van de voorziening sociaal passief en extra toelages én van enkele éénmalige inkomsten zoals de terugname van de schuldvordering van de Provincie en een inlevering van 6% van de toelage 2013 Stad Antwerpen.

MENSEN EN MIDDELEN**SAMENSTELLING VAN HET PERSONEELSBESTAND**

In 2013 waren er 96 werknemers in dienst bij Toneelhuis, goed voor 77,2 VTE. Net zoals de voorbije jaren blijft de verhouding mannen/vrouwen ongeveer gelijk, nl. 52% mannen en 48% vrouwen. Wat ongelijk blijft, is de verdeling voltijds/deeltijds. Terwijl 76% van de mannen voltijds werkt, zijn dat er slechts 48% bij de vrouwen. Het aandeel deeltijders ligt dan weer dubbel zo hoog bij vrouwen als bij mannen, met name 52% bij de vrouwen ten opzichte van 24% bij de mannen.

in 2013		
gemiddeld aantal mensen in dienst	96	77,2 VTO
waarvan	50	mannen
		38 VT
		12 DT
	46	vrouwen
		22 VT
		24 DT
aantal vaste medewerkers (onbep. duur)	65	
gemiddelde leeftijd	40	
aantal ziekte-dagen	422	1,9%

Het aantal ziekte-dagen in 2013 bedraagt 422 wanneer men over kortdurend ziekteverzuim spreekt, d.i. de cijfers over het eerste ziektejaar. Wanneer ook de langdurig zieken meegeteld worden, ligt de verhouding anders. In dat geval bedraagt het aantal ziekte-dagen 1.205 of 5,6% van het totaal aantal werkdagen.

12 arbeidsovereenkomsten werden geschorst waarvan 7 door het opnemen van tijdskrediet en 3 voor ouderschapsverlof. Eén medewerkster nam zowel ouderschapsverlof als tijdskrediet op. Tot slot nam één medewerkster tijdskrediet op om een zwaar ziek familielid te verzorgen.

De gemiddelde leeftijd van de werknemerspopulatie bij Toneelhuis in 2013 is 40 jaar.

De totale som van de vergoedingen voor personeel in loondienst bedraagt € 4.319.785. Toneelhuis engageerde ook zelfstandigen. Zij vertegenwoordigen een bedrag van € 783.444.

In alle geledingen van de organisatie liepen stagiairs mee, zowel inhoudelijk en technisch-

artistieke medewerkers alsook stagiairs ter ondersteuning van publiekswerking en administratie.

INTERNE INFORMATIEDOORSTROMING

In 2013 organiseerde Toneelhuis 2 personeelsvergaderingen, 1 in het voorjaar en 1 in het najaar. Naast de gangbare onderwerpen zoals toelichting bij financiën en artistieke projecten werden een aantal topics uitgebreider besproken:

- Haalbaarheidsstudie die de Stad liet uitvoeren mbt de Bourlaschouwborg
- Nieuwe samenstelling van de Raad van Bestuur nav de stadsafvaardiging legislatuur 2013-2018
- Herziening van het budget 14-16 nav de inkrimping van subsidies en de daarmee gepaard gaande van besparingsmaatregelen

SOCIAAL OVERLEG

Zowel de Ondernemingsraad (OR) als het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komen maandelijks samen. Belangrijke dossiers kwamen tijdens dit sociaal overleg ter sprake:

- Werkgelegenheidsplan voor oudere werknemers / cao 104
- Oplevering haalbaarheidsstudie en spenderen investeringsbudget 2014
- Besparingsmaatregelen nav inkrimping subsidies
- Niet-structureel invullen van natuurlijke afvloeiingen + herziening werkschema portiers
- Besteding gelden van de VIA-akkoorden
- Opmaak nood-en interventieplan
- Opmaak en uitvoering risico analyse betreffende psychosociaal welzijn op het werk

WELZIJN EN VEILIGHEID

In 2013 werd een opleiding EHBO en AED aan alle medewerkers van Toneelhuis aangeboden. Alle brandblusapparaten werden vervangen na het verstrijken van de wettelijke termijn van 20 jaar. Binnen het kader van psychosociaal welzijn op het werk werd een risico analyse betreffende psychosociale aspecten opgezet. In samenwerking met de externe preventie adviseur van IDEWE werd een vragenlijst opgesteld. Deze personeelsbevraging werd in het najaar van 2013 in alle anonimiteit afgenomen met als doel inzicht te verkrijgen in risicoverhogende- en risicoverlagende factoren mbt psychosociale belasting, geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk. Op basis van de antwoorden zullen in 2014 maatregelen voorgesteld worden mbt deze thema's.

VORMING TRAINING OPLEIDING

Toneelhuis realiseerde in 2013 590 opleidingsuren. De samenwerking met het Sociaal Fonds voor Podiumkunsten werd wederom als uiterst positief ervaren.

Belangrijkste initiatieven:

- Opleiding EHBO en AED voor alle medewerkers

- Training Vectorworks (tekensoftware) en polyvalent lasser voor medewerkers decoratelier
- Deelname aan studiedagen en werkgroepen
- Deelname aan de Zuidag voor scholieren en de trefdag 'Voor de verandering'
- Aanwezigheid van stagiaires in alle geledingen van het huis.

VRIJWILLIGERS

De vrijwilligerswerking bestaat uit een 80-tal vrijwilligers uit diverse leeftijdscategorieën en interessegebieden. Het is ondertussen een belangrijke pijler binnen de werking van Toneelhuis. Vrijwilligers worden per seizoen een 1000-tal keren ingeschakeld bij publiekswerving, publiekswerking, logistiek, productie en administratie.

Toneelhuis besloot om een start te maken met de opruim en inventarisatie van het archief. Ook daarbij worden permanent vrijwilligers ingeschakeld. Tekstboeken uit een ver of iets minder ver verleden werden door vrijwilligers geïnventariseerd, geteld en gescand. Zij kunnen nu hun weg vinden naar ons geïnteresseerd publiek.

In 2013 startte een tweede team binnen het concept 'Mix en Match' dat gelanceerd werd door Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad, Antwerps minderhedencentrum de8 en Servicepunt Vrijwilligers Stad Antwerpen waarbij een 'ancien' binnen de vrijwilligersploeg een 'nieuwkomer' onder de vleugels neemt tijdens het vrijwilligerswerk.

AANDACHT VOOR HET MILIEU

2013 is een belangrijk jaar geweest voor het ecoteam. Na 4 jaar ingrepen in en rond het huis, werd het tijd voor een nieuwe extra uitdaging.

Prospekta lanceerde in 2013 een oproep om, in navolging van Leuven en Gent, Green Track Antwerpen op te starten. In het voorjaar zaten een aantal Antwerpse cultuurhuizen, waaronder Toneelhuis, rond de tafel om de mogelijkheden af te toetsen. Het draagvlak bleek groot, dus werden de plannen in het najaar verder uitgewerkt. Toneelhuis is trots en blij om deel te mogen uitmaken van dit project, dat werken rond duurzaamheid naar een ander niveau tilt. Samen kunnen we meer. In de laatste maanden van het jaar werd afgesproken welke stappen er nog ondernomen moesten worden om van start te gaan. Het charter wordt begin 2014 ondertekend. Dan volgt ook de officiële lancering.

Intussen heeft het ecoteam de handen nog stevig uit de mouwen gestoken. Zoals steeds wordt de werking geconcentreerd op een aantal werkpunten:

1. Energie & water:

In 2013 werden de contracten met onze energieleveranciers onder de loep genomen. Toneelhuis wil in de toekomst samenwerken met Eneco. Om contractbreuk te vermijden, kunnen we nog niet meteen overschakelen. Het staat op de agenda voor de volgende maanden (en jaren, voor de grotere contracten).

2. Aankoop:

Op vlak van aankoop is er weinig veranderd: de koers van de vorige jaren wordt nog steeds gevolgd.

3. Catering:

Ook op vlak van catering zijn er weinig veranderingen. We blijven vasthouden aan Donderdag Veggiedag, blijven lid van EVA en tonijn is nog steeds niet welkom in de kantine.

4. Afval:

Voor afval hetzelfde verhaal: geen grootste veranderingen. Wel een plan om begin 2014 te verwezenlijken: aan het decoratelier zal een sorteerstraatje aangelegd worden. Op die manier wordt sorteren gefaciliteerd en aangemoedigd.

In juni werd een stockverkoop georganiseerd, die samenviel met de ticketdag. Iedereen was welkom om oude affiches, kostuums en boekjes aan een democratische prijs te kopen. Om de eventuele honger te stillen werden er MacBennies gemaakt, vegetarische burgers naar het recept van Benjamin Verdonck. De dag was een groot succes en smaakte naar meer.

5. Mobiliteit:

De grootste verwezenlijking op vlak van mobiliteit is de nieuwe fietsenstalling in het kantoorgebouw. Toneelhuis wil woon-werkverkeer per fiets zoveel mogelijk promoten. Fietsers kregen tot nu al een fietsvergoeding en werden jaarlijks in de bloemetjes gezet met een fietsontbijt op de fietsdag voor werknemers. Eind 2013 werd een nieuwe fietsenstalling aangekocht, zodat alle fietsen veilig en droog weggezet kunnen worden. Verder blijven we dezelfde weg bewandelen: openbaar vervoer wordt zowel intern als naar het publiek toe zoveel mogelijk gepromoot. Alle vluchten (voor tournees, prospecties, ...) werden gecompenseerd met een Green Seat-bijdrage.

In 2013 werd de ecologische voetafdruk van Toneelhuis gemeten door een stagiair van de Universiteit Antwerpen, Niels De Smet. Hij heeft de CO²-calculator van Groene Sla (nu verdergezet door Pulse) ingevuld. Op die manier kon hij de pijnpunten van de werking in kaart brengen. De opvolging van ons verbruik en onze werkpunten zal nu, aangemoedigd door Green Track Antwerpen, jaarlijks verder gebeuren. Zo kunnen we aan de hand van een specifiek actieplan onze werking rond duurzaamheid voortzetten.

INFRASTRUCTUUR**ORGELSTRAAT**

De burelen van Toneelhuis zijn deels in de Bourlaschouwburg maar grotendeels in een pand in de Orgelstraat, de steeg aan de zijkant van de Bourlaschouwburg. Deze plek is volledig gerenoveerd in 2008. Het is een geweldige werkomgeving die de aandacht blijft trekken vanuit de architectuurmiddens. Er vinden jaarlijks diverse rondleidingen plaats door architect Jan De Vylder voor binnenlandse en buitenlandse geïnteresseerden.

In 2013 werd er 7.275,83 euro opgenomen uit deze voorziening voor een aantal kleine afwerkingswerken. We hebben ook besloten om dit jaar geen bijkomende voorziening voor groot onderhoud aan te leggen. De voorziening bedraagt daardoor eind 2013 een 28.000 euro.

Voorziening Orgelstraat per 31.12.2009	36.630,46
Opgenomen voorziening per 31.12.2010	-12.942,17
Opgenomen voorziening per 31.12.2011	-9.375,79
Bijkomende voorziening groot onderhoud per 31.12.2011	25.000,00
Opgenomen voorziening per 31.12.2012	-3.676,24
Opgenomen voorzieing per 31.12.2013	-7.275,83
Resterende voorziening per 31.12.2013	28.360,43

BOURLASCHOUWBURG

Toneelhuis, voorheen K.N.S., heeft een concessie lopen voor de Bourlaschouwburg, met exceptie van de foyer, voor een termijn van 30 jaar, aanvang nemend op 29 juni 1998.

KORTE TERMIJN

In 2013 zijn er heel wat investeringen uitgevoerd: de reguliere investeringen waarvan de afschrijvingen in het budget werden opgenomen én daarnaast een hele reeks stadsinvesteringen waarbij de afschrijvingen worden vergoed door de investeringstoelage van de Stad Antwerpen.

REGULIERE INVESTERINGEN

- Theatertechniek
- Technisch materiaal
- Tribune
- Infrastructuur
- Meubilair

STADSINVESTERINGEN

Alle investeringstoelages die opgenomen waren in de beheersovereenkomst 2010-2013 met de Stad Antwerpen zijn uitgevoerd in de loop van 2013.

De toelage voor de jaren 2010-2012, waarvan een 15-puntenplan was opgemaakt werd volledig afgerond met uitzondering van de reparatie van het dak van de Bourla en de renovatie van de

parketvloeren in de publieksgangen. Deze werkzaamheden werden doorgeschoven naar 2014 daar deze voorbereidingen en aanbestedingen nog niet volledig rond waren.

- Theater-technisch materiaal
- Glaswerken (transparante ramen in gangen)
- Schilderwerken buitenschrijnwerkerij
- Hydraulica
- Brandwerende rolluiken
- Vernieuwing brandblusapparaten
- Noodplan Bourlaschouwborg

De toelage 2013 werd ook volledig opgenomen in de vorm van theater-technisch materiaal daar de grote dossiers niet tijdig klaar voor uitvoering in 2013 en deze gelden niet konden meegenomen worden naar de volgende jaren. Het bedrag van 400.000 euro dat was opgenomen in de beheersovereenkomst, is echter ook dit jaar verlaagd naar 235.000 euro.

Al de vergunningsprocedures worden binnen het kader van de wet op de overheidsopdrachten uitgevoerd.

LANGE TERMIJN

Dit jaar werden er ook belangrijke stappen gezet in het grote verbouwingsdossier van de Bourlaschouwborg. Zoals in de vorige jaarverslagen beschreven, heeft de Bourlaschouwborg dringend nood aan een volledige modernisering. Niet alleen moeten we de Bourla bouwfysisch gezond houden, maar ook dringt er een theater-technische renovatie zich op om aan de nationale en Europese veiligheidsnormen te voldoen én is er verbetering mogelijk aan het publieksgedeelte.

De Stad Antwerpen heeft, als opdrachtgever, in 2012 de opdracht tot haalbaarheidsstudie van een transitie van de Bourlaschouwborg naar een hedendaags theaterinfrastructuur toevertrouwd aan het architectenbureau HUB. In samenwerking met een ontwerpteam van enkele technische adviesbureaus en Toneelhuis werd deze studie opgeleverd op 25 april 2013. Intussen werd deze studie voorgelegd aan de betrokken partijen en subsidiënten.

De studie omhelst drie opties:

- Optie A is een maximalisatie van het Plan van Noden met behoud van een belangrijk deel van de erfgoedwaarde en historische structuur van de gebouwen, maar middels de demontage en herlocalisatie van de waardevolle historische theatertechnieken.
- Optie B is een combinatie van een zo groot mogelijk behoud van de historische theatertechnieken met zo groot mogelijke realisatie van het Plan van Noden.
- Optie C is een keuze voor het volledig behoud van de historische theatertechnieken.

Toneelhuis alsook de Stad Antwerpen opteren resoluut voor optie A. Niet alleen de keuze voor de historische continuïteit, maar ook de keuze om de theaterbuurt dé theaterbuurt te laten blijven. Optie A kiest voor historische continuïteit van theater maken en doet daarvoor grondige aanpassingen aan de interne theatermachine.

Optie B is geen duidelijke keuze. Er is geen evenwichtige invulling te ontwikkelen die tot gehele tevredenheid leidt.

Optie C is een keuze resoluut voor het erfgoed en niet voor de functie of functionaliteit. Ze geeft het Plan van Noden op en kiest voor een creatie van een ruimte voor onderzoek en voor de museale opvoering van historisch theater, als dit mogelijk is volgens de huidige veiligheidsnormen.

De volgende stap is in 2014 werk maken van een ontwerpopdracht voor deze renovatie. Intussen heeft de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebreid aandacht besteed aan de problematiek van het historisch theatermechanisme. Onlangs was er ook interesse in het historische theatermechanisme van de Bourla door de Europese erfgoedfederatie “Europa Nostra”. Deze organisatie heeft de Bourla genomineerd voor de shortlist van de zeven erfgoedsites voor “The most Endangered”.

In de loop van 2014 wordt er een werkgroep infrastructuur opgericht waarin zowel mensen van Toneelhuis, leden van de Raad van Bestuur als externe krachten zijn opgenomen om dit dossier in goede banen te leiden.

Wordt vervolgd.

FOYER

De concessie met de huidige uitbater van de Foyer van de Bourlaschouwburg loopt eind september 2014 af.

VOORZIENING

In 2012 werd er voor 81.638,06 euro opgenomen voor renovatie van de artiestenloge en de oprissing van de kantine. Op het einde van het boekjaar bleef er nog een voorziening over van 30.000 euro voor werkzaamheden aan de voorbouw voor een verbetering van de publieksomgeving. In de loop van het voorbije jaar is hier niets aan gewijzigd daar de concessie van de Foyer in september 2014 afloopt, waardoor wel heel wat gaat bewegen en veranderen. Het lijkt ons beter om met deze reorganisatie voor de deur deze voorziening een jaar te bevriezen zodat ze in de loop van 2014 optimaal kunnen worden ingezet.

Voorziening zolder Bourla per 31.12.2009	53.000,00
Opgenomen voorziening per 31.12.2010	-40.183,64
Bijkomende voorziening per 31.12.2010	65.000,00
Opgenomen voorziening per 31.12.2011	-41.448,30
Bijkomende voorziening achterbouw Bourla per 31.12.2011	45.000,00
Bijkomende voorziening voorbouw Bourla per 31.12.2011	30.000,00
Opgenomen voorziening per 31.12.2012	-81.368,06
Opgenomen voorziening per 31.12.2013	
Resterende voorziening per 31.12.2013	30.000,00

LEOPOLDSTRAAT

Het pand in de Leopoldstraat wordt gehuurd als repetitieruimte en werkplaats voor onze artiesten. Ook de nieuwe makers die sinds 2013 zijn opgenomen in onze werking hebben zich daar kunnen settelen. De opfriswerken werden zoals voorzien in 2013 verder afgewerkt. Per 31.12 is deze voorziening helemaal weggevallen.

Voorziening Leopoldstraat per 31.12.2009	17.500,00
Opgenomen voorziening per 31.12.2010	-7.392,47
Opgenomen voorziening per 31.12.2011	-1.472,83
Opgenomen voorziening per 31.12.2012	-6.872,45
Opgenomen voorziening per 31.12.2013	-1.762,25
Resterende voorziening per 31.12.2013	0,00

OLIEWEG

Op de balans staat sinds enkele jaren een voorziening van 100.981,05 euro voor renovatiewerken aan het decoratelier aan de Olieweg. Het lijkt ons op dit ogenblik niet opportuun om in deze locatie te investeren daar het onduidelijk is hoelang Toneelhuis hier nog kan werken. Het huidige huurcontract met Vespa loopt midden '14 af.

In de loop van 2013 is er een kleine opname geweest voor cruciale werken aan de verwarmingsinstallatie.

De provisie zal aangewend worden voor de verhuis van het atelier in de toekomst.

De technische directie bekijkt op dit ogenblik wat mogelijke toekomstige verhuismogelijkheden zijn.

Voorziening Olieweg per 31.12.2009	100.981,05
Opgenomen voorziening per 31.12.2013	-2372,08
Resterende voorziening per 31.12.2012	98.608,97

ANDERE LOCATIES

Toneelhuis huurt in 2013 nog een appartement voor logement van artiesten, verhuisde eind december naar een grotere opslagruimte binnen hetzelfde complex en huurt het atelier voor de werking van Benjamin Verdonck .

SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN

In 2013 werden volgende samenwerkingsovereenkomsten afgerond of onderhandeld:

TOELAGE VLAAMSE GEMEENSCHAP

De toelage waartoe de Vlaamse Regering in juni 2012 had besloten, bedraagt 3.000.000 euro. De basis van dit besluit was de uitstekende evaluatie over de voorbije jaren, zowel op artistiek als op zakelijk vlak, en het grote geloof in de werking zoals die is uitgetekend in onze subsidieaanvraag die we in oktober 2011 indienden.

In het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode heeft Toneelhuis deze 3.000.000 euro mogen ontvangen. In het komende jaar wordt dit bedrag geïndexeerd naar 3.040.639,92 euro.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST STAD ANTWERPEN

Met de Stad werd er in 2010 een beheersovereenkomst afgesloten voor de periode 2010-2013. Enerzijds is er een basistoelage voorzien van 2.800.000 euro, anderzijds voorziet de Stad een jaarlijkse investeringssubsidie voor grote onderhoudswerken aan de Bourla van telkens 235.000 euro over de jaren 2010-2012 en 400.000 euro in 2013.

Werkingsstoelage: in realiteit

In 2011 werd een voorziening van 184.000 euro (6,5%) aangelegd voor een mogelijke besparing op onze werkingstoelage, deze kon in de loop van 2012 toch terug genomen worden in het resultaat. Ook in 2012 werd er een reserve aangelegd voor een bedrag van 168.000 euro (6%), welke in de loop van 2013 werd vrijgegeven.

In 2013 echter is er geen vraag tot reservevorming maar wordt er voor 168.000 euro rechtstreeks aan de bron ingehouden. De werkingstoelage van 2013 bedraagt dus 2.632.000 euro en geen 2.800.000 euro. De toelage verlaagt met 11%..

Investeringsstoelage: in realiteit

De investeringstoelage voor de periode 2010-2012 en deze voor 2013 werden volledig opgenomen, jaarlijks telkens voor een bedrag van 235.000 euro. De 400.000 euro voor 2013, zoals opgenomen in de beheersovereenkomst werd afgeroomd naar 235.000 euro. Ook bij de investeringstoelage zet de dalende trend van de subsidies zich door.

Nieuwe beheersovereenkomst

De besprekingen rond de nieuwe beheersovereenkomst voor de periode 2014-2019 werden opgestart eind 2013, maar zijn nog niet afgerond bij deze publicatie. De basistoelage bestaat alvast uit 2.500.000 euro voor 2014, jaarlijks te indexereren.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST PROVINCIE ANTWERPEN

De laatste overeenkomst met de Provincie voor een structurele werkingssubsidie aan het Toneelhuis loopt over de periode 2012-2013. De Provincie verbindt zich hierin tot een jaarlijkse toelage van 400.000 euro. Vanaf 2014 wordt deze decretale verplichting overgeheveld naar de Vlaamse Gemeenschap voor 80% van het huidige bedrag.

In de toekomst kan er bij de Provincie enkel nog ingeschreven worden voor projectsubsidies.

De schuldvordering jegens de Provincie die bestond uit een achterstallige subsidiebedrag van 400.000 euro, werd in de loop van 2013 afgeboekt met een bedrag van 152.105 euro. Het resterende bedrag werd opgenomen onder uitzonderlijke kosten.

Ter compensatie kan Toneelhuis de komende 5 jaren een toelage van 'serrefunctie podiumkunsten' bekomen van jaarlijks 62.500 euro, waardoor op deze wijze ook de overige schuldvordering wordt bekomen. Deze overeenkomst is nog niet opgemaakt.

MEDIADEAL DE PERSGROEP PUBLISHING

De ruilvereenkomst met De Persgroep (De Morgen) werd omwille van besparingen binnen het communicatiebudget in juli 2013 stopgezet. De totale waarde voor de eerste jaarhelft bedraagt 45.220 euro excl. BTW. Daarnaast waren er nog voor 7.500 euro aan verplichte betalende advertenties.

MEDIADEAL VRT

De ruilvereenkomst met de VRT voor Radio 1 en Cobra.be werd verlengd. In 2013 gaat dit over een waarde van 59.425 euro excl. BTW.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST LA SCALA

Binnen het kader van de samenwerking van de operacyclus *Der Ring des Nibelungen* werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met La Scala in Milaan. In 2013 ging deel drie van deze cyclus in première.

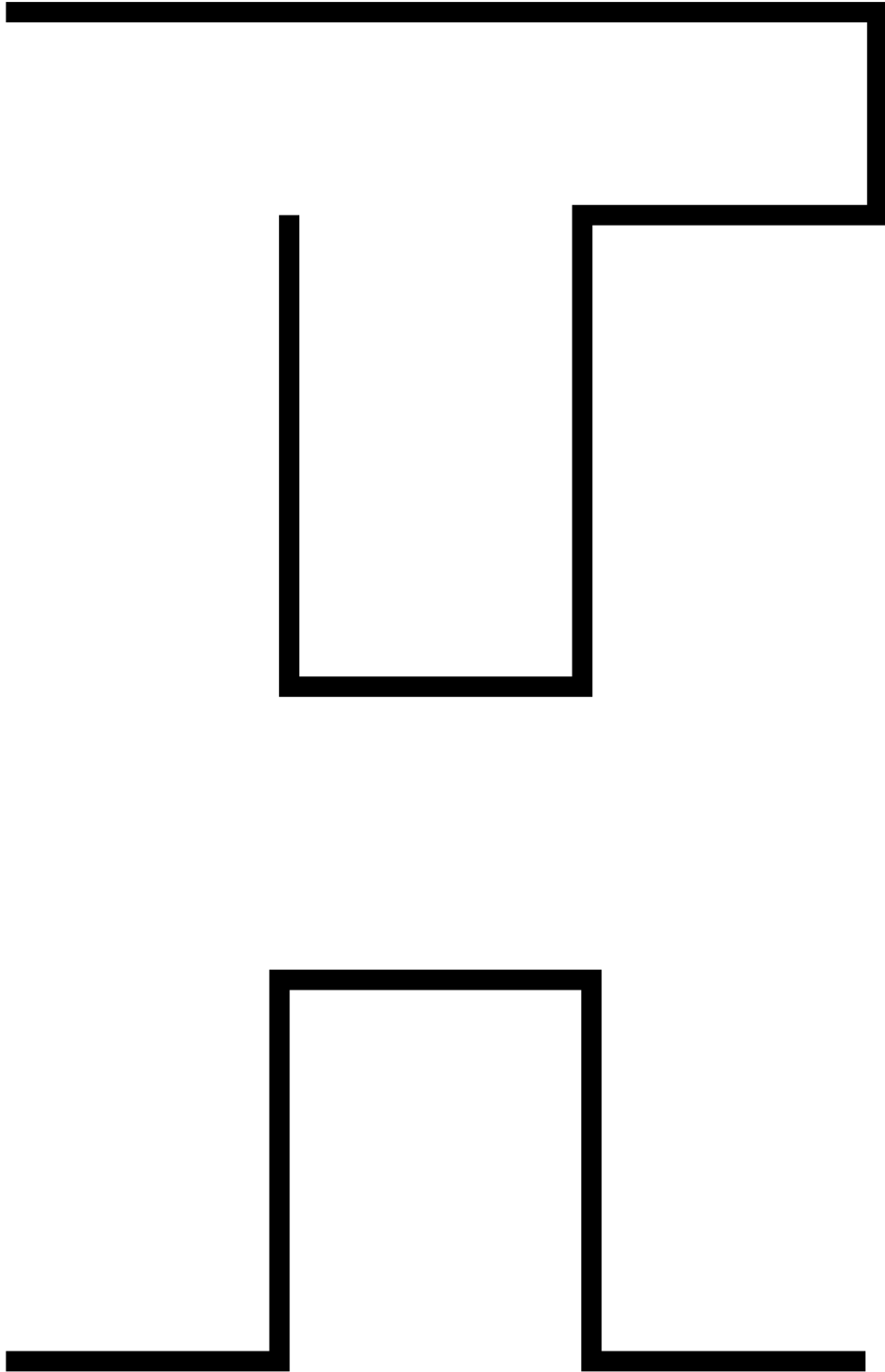
COPRODUCTIES BIJ EIGEN PRODUCTIES

Een detail van de coproducties en samenwerkingen bij de eigen producties is terug te vinden in de bijlage van dit jaarverslag.

TOONEELHUIS COPRODUCEERT

Een detail van al de vele coproducties en samenwerkingen van Toneelhuis is te vinden in de bijlage van dit jaarverslag.

TONEELHUIS IN DE PERS

GUY CASSIERS / MCBTH

Muzikale waanzin 'MCBTH', *De Morgen*, 14.09.13
 Moordzuchtige mode, *De Morgen*, 14.09.13
 Geweldsketen in vliegende vaart, *De Volkskrant*, 16.10.13

GUY CASSIERS / ORLANDO

'Orlando', l'extraordinaire voyage, *Le Monde*, 09.07.13
 Katelijne Damen, une grande dame de la scène flamande, *Le Monde*, 04.11.13

GUY CASSIERS / BEZONKEN ROOD

Plongeon dans les tourments de l'homme, *Le Droit*, 18.01.13
 El Ubú de Donnellan reina en los canales, *El Pais*, 06.08.13

OLYMPIQUE DRAMATIQUE / HET WIJDE LAND

Ontroerende dialogen over liefdestrouw, ondanks alles, *NRC*, 28.10.13
 Over spel, *De Morgen*, 22.10.13
 Vijftig tinten gif, *De Standaard*, 29.10.13
 Een snoeiharde nuchtere vertelling, *Theaterkrant*, 30.10.13

ABKE HARING / TRAINER

Hol aan de binnenkant, *De Morgen*, 19.11.13
 Mechanisch arbeidersballet, *De Morgen*, 19.11.13

FC BERGMAN / VAN DEN VOS

Hoog water in de Bourla, *De Standaard*, 07.12.13
 Sublieme strijd tussen goed en kwaad, *De Morgen*, 09.12.13
 Vossenjacht, *De Volkskrant*, 10.01.14
 Vos is naad dodelijk ook onweerstaanbaar, *NRC Handelsblad*, 13.04.14
 Van den vos, nos ennemis les hommes, *Libération*, 10.01.14

BART MEULEMAN / DESPERADO

Gezegend zij het wilde Westen, *De Morgen*, 21.05.13

Vier trieste cowboys op een barkruk, *De Standaard*, 21.05.13

Cowboys, *De Morgen*, 25.05.13

MOKHALLAD RASEM / ROMEO & JULIA

Vic De Wachter en Gilda De Bal als Romeo & Julia, *De Morgen*, 06.03.13

Familieportret met een gasmasker, *De Standaard*, 22.04.13

Romeo & Julia zouden ook sleur gekend hebben, *De Morgen*, 13.04.13

Een universele cocktail over liefde en dood, *De Morgen*, 23.04.13

Mijn leven was niet logisch, mijn theater ook niet, *NRC Handelsblad*, 07.05.13

AMATEURTOONEELHUIS

Wederzijdse liefdesverklaringen op de theaterbühne, *De Morgen*, 02.04.13

ANTWERPSE KLEPPERS

Dromen met duizend bommen en granaten, *De Morgen*, 29.01.13

Guy Cassiers en Dominique Pauwels: lak aan klassieke Shakespeare-opvoeringen

Muzikale waanzin in 'MCBTH'

DE DIEPTE VAN HET DAL

MCBTH gaat op tournee. Ook in Antwerpen, Hasselt, Leuven, Gent en Brussel. www.toneelhuis.be

MacBeth, dat is bloed, bloed en nog eens bloed. In de muziektheatrale interpretatie MCBTH echter wordt geen druppel vergoten. Toch druipet de wreedheid ervan af.

WIETSKE VOS

Wie vasthoudt aan de klassieke interpretatie van de Shakespeare-tragedies, beschouwt de invoering van muziek in een drama als *Macbeth*, over de gelijknamige Schotse generaal die aan het moorden slaat na de voorspelling dat hij ooit koning zal worden, misschien wel als een soort heiligschennis. Anderen vinden zo'n muzikale interpretatie juist een geslaagde ingreep. Daarnaast is er de eeuwige kwestie van de muzikale smaak: je houdt van de hedendaagse muziekstijl van Dominique Pauwels, of niet. Om maar te zeggen hoe dubbel subjectief de beleving van een voorstelling als *MCBTH* per definitie is. *De gustibus et coloribus*, u weet wel.

Voor *MCBTH* slaan vier cultuurhuizen de handen in elkaar: het Toneelhuis van Guy Cassiers, LOD-muziektheater met componist Dominique Pauwels, SPECTRA en VOCAALLAB. Cassiers en Pauwels werkten al drie keer eerder samen, maar nooit kreeg muziek zo'n prominente rol als in *MCBTH*. De tekst werd ingekort en het aantal personages/acteurs gereduceerd tot het absolute minimum (vijf). Dit 'naakte' skelet kreeg, letterlijk en figuurlijk, een nieuw kleedje met een

Theater

● Tom Dewispelaere weergaloos als Macbeth. Naarmate hij in de waanzin verzinkt, neemt de muziek het steeds meer over.

© KURT VAN DER ELST

mélange van kostuums, projecties en live muziek en zang. Resultaat: een soort niet-dorgecomponeerde opera met libretto en tekst van Shakespeare, waarbij de muziek het steeds meer overneemt van het drama naarmate de waanzin Macbeth meer in zijn macht krijgt.

Morbide humor

Deze symbiose boeit bijna twee uur lang, al wordt de trance af en toe doorbroken door enkele minder geslaagde aspecten. Zo kunnen Kevin Janssens en Johan Van Assche niet echt overtuigen, verliest de schitterende prestatie van Tom Dewispelaere (*Macbeth*) aan geloofwaardigheid door het wat gezwollen en pathetische slot en mocht de muziek een nog grotere rol hebben gekregen.

Maar dat neemt niet weg dat de wreedheid, die zich in deze voorstelling in vele gedaanten

● Lady Macbeth wordt schitterend vertolkt door Katelijne Dâmen (l).

© KURT VAN DER ELST

Geen bebloede acteurs, wel drie zangeressen, zes muzikanten en indringende muziek

laat zien, er flink inhakt. Geen met bloed besmeurde acteurs en decors, wel drie zangeressen, zes muzikanten en de indringende muziek van Dominique Pauwels. Samen spelen zij de drie wrede heksen die met hun voorspellingen Macbeth tot zijn wandaden aanzetten. Vooral mezzosopraan Ekaterina Levental valt op met haar prachtig donkere stemtimbre, dat perfect past bij de boodschap die ze uitdraagt.

Beklijvend

De kille meedogenloosheid van Lady Macbeth, schitterend vertolkt door Katelijne Dâmen, is een tweede uiting van de barbaarse gekte die Macbeth en zijn vrouw verteert. Haar morbide humor, de hypocriete glimlach waarmee ze gasten in haar huis verwelkomt die ze het liefst zo snel mogelijk onder de grond zou zien, en de mooi gedoseerde waanzin waaraan ze ten slotte ten onder gaat, maken dat deze voorstelling beklijft.

Ook de kostuums van Tim Van Steenbergen weerspiegelen de steeds donkerder wordende gedachten van de personages. De aanvankelijk smetteloos witte outfits van Macbeth en zijn eega worden steeds zwarter, telkens wanneer ze een nieuwe moordende keuze maken.

DeMorgen

DM

magaz.

Moordzuchtige mode

Tim Van Steenbergen
kleedt Lady Macbeth
12

met
volledige
tv-gids van
zaterdag
tot zaterdag

14.09.2013/103

tekst Aleydis Nissen
foto's Diego Franssens
visagie Gino Beeckman voor Yves Saint Laurent en Redken

A photograph of a man with a beard, wearing a black and white outfit, standing in a grand, ornate room. The room features tall, fluted columns and a large, glowing chandelier. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the man's clothing and the architectural details of the room.

Voor hun negende samenwerking puurden Toneelhuis-regisseur Guy Cassiers en ontwerper Tim Van Steenbergens Shakespeares überklassieker 'Macbeth' uit tot op het bot. 'MCBTH' is een creatieve kruisbestuiving met als codewoorden 'zwart-wit' en 'schaken', en inspireerde Van Steenbergens op zijn beurt voor een nieuwe zomercollectie.

shots schaakspel in zwart-wit

Kevin Janssens
in Vic De Wachter
als Banquo en
Coning Duncan.

DEMORGENMAGAZINE

Maandagochtend 9 uur. Toneelhuisacteurs Vic De Wachter, Kevin Janssens, Katelijne Damen, Tom Dewispelaere en Johan Van Assche komen de weelderige spiegelzaal van het Paleis aan de Meir binnengedruppeld in een alledaags kostuum van jeans en T-shirt. Even later poseren ze statig in de indrukwekkende kostuums die Tim Van Steenberghe ontwierp voor de nieuwe voorstelling van Toneelhuis en LOD muziektheater: *MCBTH*.

Macbeth mag dan wel Shakespeares kortste tragedie zijn, voor regisseur Guy Cassiers en modeontwerper Tim Van Steenberghe mocht het nog iets gebalder. Macbeth werd *MCBTH*, Cassiers reduceerde het aantal personages en zwart, wit en goud zijn de enige tinten die Van Steenberghe gebruikte voor de kostuums. Shakespeares stuk over Macbeth, King of Scotland, werd door hen in alle opzichten uitgepuurd.

De vijf Toneelhuisacteurs strijden voor een houten decor dat naarmate de voorstelling vordert steeds kleiner wordt. De waan die zich meester maakt van Macbeth lijkt zo ook zijn bewegingen onmogelijk te maken.

Ziektekiemen

Tim Van Steenberghe vertrok vanuit dit decor om kostuums te ontwerpen voor de cast van vijf. "De jaren vijftig zijn heel erg aanwezig in mijn collecties. Maar in het theater wil ik niet naar een specifieke tijd verwijzen. Ik heb gewerkt met zwart en wit om zo het idee van een schaakspel uit te beelden, de gouden accenten zijn er om het idee van een kroning op te roepen. Macbeth en zijn vrouw beginnen het drama in het wit. Ze evolueren tijdens de voorstelling naar donkere kostuums. Zo verwoord ik dat ze schaakmat gezet worden. Het koor maakt de evolutie in de omgekeerde richting mee. Ze beginnen in zwarte kostuums, die na verloop van tijd witter worden. Dat spel van zwart-wit heeft iets heel labiels."

Regisseur Guy Cassiers onderstreept deze 'fair is foul and foul is fair'-tegenstelling. "Het koor, dat zijn de heksen. Zij zijn het die ziektekiemen binnenbrengen in Macbeths leefwereld. De heksen krijgen een steeds centralere rol in *MCBTH*. Hun witter wordende kostuums beelden uit dat ze het toneel en de mentale toestand van de personages overnemen."

Voor deze fotoshoot trokken wij naar de Spiegelzaal van het achttiende-eeuwse Paleis op de Meir in Antwerpen, een weelderig

'Macbeth en zijn vrouw beginnen in het wit en eindigen in donkere kostuums. Ze worden schaakmat gezet'

Tim Van Steenberghe

rococogebouw met laatbarokke invloeden. Van Steenberghe: "In mijn derde jaar op de academie heb ik het Paleis leren kennen. De laatstejaars hielden hier toen hun defilé. Ik heb voor deze shoot het Paleis gekozen omdat de ruimte tegengewicht biedt aan de decoraties op de lichamen van de acteurs. Zowel het Paleis als de acteurs baden in goudtinten. Tijdens de voorstelling verdwijnen hun lichamen ook in de ruimte door de projecties op hun kostuums."

Niet alleen het decor en de kostuums zijn beperkt tot het absoluut noodzakelijke. Ook de relatie tussen Van Steenberghe en Cassiers is uitgekristalliseerd. Eerder werkten ze samen aan *Bloed & Rozen* en de operacyclus *Ring des Nibelungen* van Wagner in de Scala van Milaan. Van Steenberghe: "Guy en ik hebben samen een verhaal opgebouwd. We gingen samen van punt A naar punt B, van punt B naar punt C en we reizen steeds verder. We zijn geëvolueerd, en we werken nu uitgepuurder en radicaler dan voorheen." Ook Cassiers bevestigt dit: "We zijn samen volwassen geworden. We willen niet langer alles in één stuk steken. We vragen ons meer af waar de

Tim Van Steenberghe (rechts) keurt Lady Macbeth: 'Bij theater vind ik het zo leuk dat het een groepsgebeuren is. Mode is vaak te individualistisch.'

voorstelling mee gediend is. We willen onszelf niet langer als kunstenaar voorop plaatsen.”

Van Steenberg en Cassiers leerden elkaar zeven jaar geleden kennen tijdens de productie *Hersenschimmen*. Cassiers: “Tim toonde toen al die buitengewone interesse voor theater. Zijn collecties droegen ook heel wat theatrale elementen in zich. Hij weet heel goed wat een acteur nodig heeft, zonder zijn eigen visie te verliezen. Hij is geen volger, hij stelt nieuwe dingen voorop. In die mate dat hij een echte verrijking is voor de voorstelling.”

Regisseur op de catwalk

Van Steenberg studeerde ooit een jaar kostuumontwerp voor hij aan de academie zat. En Cassiers studeerde grafiek aan de Antwerpse academie voor hij een theaterjongen werd. “Ik zat twee jaar onder de groep van ‘de zes van Antwerpen’. Ik heb ook zelf modeshows gelopen daar. In de tijd dat ze geen modellen, maar rariteiten zochten. Sindsdien volg ik mode vanaf de zijlijn. Ook bezoek ik soms Tims ateliers. Dat kan gevaarlijk zijn voor de portemonnee als ik mijn vrouw meeneem.”

Twee jaar geleden liet Van Steenberg in een interview optekenen dat hij wilde kiezen tussen mode en theater. Hij zei toen in *Vacature Magazine*: “Eind 2013 zal ik 35 zijn en wordt het misschien tijd om een echte keuze te maken: ofwel ga ik dan voluit voor het theater, ofwel fulltime voor de collectie, ofwel blijf ik alles combineren. (...) Dan maak ik voor mezelf de ultieme beslissing. Dit is waar ik de komende tien jaar 100 procent voor zal gaan.” Nu weet hij nog altijd niet of theater of mode zijn levensdoel is. “Momenteel ben ik blij dat ik beide werelden heb. Ze vullen elkaar mooi aan. Er schuilt een mooie wederzijdse dynamiek in. Het is misschien ook mijn onderscheidende kracht dat ik zowel modeontwerper als kostuumontwerper ben. Ik volg nu minder tendensen. Ik waak meer over mijn eigen DNA. Ik ben waarschijnlijk veroordeeld tot theater en design.”

“Bij theater vind ik het zo leuk dat het een groepsgebeuren is. Mode is vaak al te individualistisch.” Van Steenberg zou ook nog wel eens willen ontwerpen voor een film. “Iets Tim Burton-achtigs, dan kan ik weer een draai geven aan de geschiedenis.”

Helmut Lotti

Cassiers bewondert de kameleon in Van Steenberg. “Veel mensen zetten zich al te snel vast in één segment, ze dreigen het renaissancegevoel te verliezen. Tim brengt een tegenvoorbeeld. Kruisbestuiving tussen sectoren kan wonderen doen.” Cassiers geeft toe dat dat niet voor ieder-

een even makkelijk is. “Een bepaalde stempel creëert natuurlijk ook bepaalde verwachtingen. Kijk maar hoe moeilijk Helmut Lotti het heeft om uit te breken.”

Zoals in elk goed huwelijk is de samenwerking tussen Cassiers en Van Steenberg een kwestie van communicatie. Van Steenberg: “Aan *MCBTH* zijn we begonnen in mei. Kostuumontwerp en ontwikkeling van het script gebeuren in dialoog. Guy en ik spreken voortdurend met elkaar. Zo ontwikkelen we onze eigen ‘codes’. De codes van *MCBTH* zijn zwart-wit, schaken en schermen. Vanuit die informatie denken we verder, en zo kwamen we ook op Versailles en borstplaten. Je zou ons moeten bezig zien, een heel visueel proces met foto’s, schetsen en tekeningen.” Cassiers bevestigt: “Er is geen scheidingslijn. Onze gesprekken vormen een artistieke poel voor de codes die de voorstelling bepalen. Tim en ik zijn van een verschillende generatie, en toch hebben we samen een traject afgelegd, door te praten. In het buitenland móesten we ook in dialoog treden om niet te verzuipen. Tim kan perfect het artistieke aan het technische koppelen. Acteurs houden dan ook van hem. Hij weet hoe het lichaam in elkaar zit en zorgt dat kostuums de fysiek helpen.” Ook de acteurs hebben hierbij inspraak. “Er is meer dan genoeg ruimte voor conversaties met Tim”, getuigt Katelijne Damen. ->

17

‘Tim heeft al langer een buitengewone interesse voor theater. Zijn inbreng is een echte verrijking’

Regisseur Guy Cassiers

14 SEPTEMBER 2013

Katelijne Damen
Lady Macbeth

'Tim helpt mij mijn vrouwelijkheid te vinden. Ik voel me mooi in zijn jurken. Zo voel ik me zelden. Een korset geeft me een houvast. Mijn witte kleed lijkt wel een beetje op een bruidsjurk. Toen ik het voor het eerst aantrok, zei Tim: 'Wil je met me trouwen?' Het is een echte Audrey Hepburn-jurk.'

Kevin Janssens
Banquo

'Het schaaakstukkenconcept klopt volledig. De kostuums leveren een enorme meerwaarde aan het stuk. Ze onderstrepen de bombastische status van mijn personage. Tom en ik komen net terug van het slagveld. Ons pak roept dan ook de allure op van een legeruniform.'

'Ten tijde van het huwelijk van prins William en Kate speelde ik in *Bloed en rozen* de koningin. Toen kwam vaak in de media dat Diana's trouwjurk de langste sleep aller tijden had. Dus wilde ik natuurlijk een nog langere sleep. En Tim vond dat goed.'

Romeo en Julia

Bij ambitieuze projecten is ook organisatie een kritische succesfactor. Van Steenberghe: 'Een creatief proces is zowel beleven als organiseren. In de Scala zag ik de archieven van operaregisseur Robert Carsen. Hij laat voor elk stuk driehonderd kostuums maken, om er de vijftig beste uit te kiezen. Maar zo werk ik niet. Mijn gevoel voor structuur komt goed van pas om direct voor het podium te ontwerpen. 'Ik ken steeds beter mijn sterke en zwakke punten. Die zwakke punten ondervang ik door me met de juiste men-

sen te laten omringen. Een beginnend ontwerper heeft die luxe niet. Nu ben ik soms meer een brugfiguur tussen ateliers in plaats van één ontwerper. Via mijn iPhone stuur ik foto's door van wat er op de verschillende fronten gebeurt. Zo blijft iedereen op de hoogte.'

Via zijn smartphone stuurt Van Steenberghe bijvoorbeeld de ontwerpen van de kledij van de cast van *MCBTH* naar zijn atelier in Antwerpen. Want die kleren werden niet door zijn eigen team genaaid. Van Steenberghe: 'Erna Van Goethem en Christiane De Feyter van het Toneelhuis-kostuumatelier hebben een straf staaltje haute couture afgeleverd.'

Dat Van Steenberghe het theaterleven nog lang niet vaarwel zegt, blijkt als hij zijn toekomstplannen uit de doeken doet. Hij praat als een echte regisseur. 'Er zijn nog een aantal klassiekers, die ik eens gedaan wil hebben. Ik kijk enorm uit naar mijn samenwerking met het Koninklijk Ballet van Vlaanderen voor *Romeo en Julia*. Die voorstelling gaat volgende Valentijnsdag in première. Ook met Guy werk ik al aan een volgende voorstelling, *Hamlet*.' Cassiers denkt dat *MCBTH* Hamlet zal beïnvloeden. 'Wat we ontdekt hebben, nemen we automatisch mee. Er is nooit genoeg tijd om een idee in één voorstelling volledig tot zijn recht te laten komen. Zo vinden we altijd nieuw voedsel.' Van Steenberghe: 'Alles wat ik ontwerp oefent sowieso een invloed uit op het vervolg. Mijn nieuwe zomercollectie is dan ook heel zwart-wit. Het werkt in alle richtingen. Creëren is een *stream of consciousness*.' 🍷

Tom Dewispelaere
Macbeth

'We communiceerden met Tim met behulp van foto's. Het pak zit me als gegoten en ik ben weg van het zwart-witidee. De stoffen zijn prachtig, maar ook heel warm. Dit pak helpt mij echt om een koning te zijn.'

Johan Van Assche
Macduff

'Het is een feest om dit kostuum aan te trekken. Ik moest altijd in pyjama repeteren. En Johan Van Assche in pyjama is een stuk gênanter dan Johan als Macduff. De kostuums verwijzen voor mij niet naar de middeleeuwen, maar naar de negentiende eeuw.'

Vic De Wachter
Koning Duncan

'Mijn pak is indrukwekkend. Een praktisch scherm pak met de attributen van een theaterkostuum. De fantasietjes maken het adellijk. Het Paleis op de Meir is een geweldig decor voor dit kostuum. Ik wou dat ik het Paleis eens kon huren.'

'Ik zou graag iets ontwerpen voor een film. Iets Tim Burton-achtigs. Kan ik weer een draai geven aan de geschiedenis'

Tim Van Steenberghe

MCBTH, Toneelhuis en LOD muziektheater 26/9 t.e.m. 28/9 en 9/10 t.e.m. 13/10, Bourlaschouwburg, Antwerpen. Daarna op tournee. Voor speeldata en informatie, zie www.toneelhuis.be. Met dank aan Het Paleis op de Meir, www.paleisopdemeir.be

14 SEPTEMBER 2013

V10 DE VOLKSKRANT
WOENSDAG 16 OKTOBER 2013

Recensies

Geweldsketen in vliegende vaart

THEATER
★★★★★

MCBTH

Van Shakespeare door Toneelhuis, muziek Dominique Pauwels, regie Guy Cassiers, Bourlaschouwborg, Antwerpen, 26/9.

Nog: 23/24/10 in Amsterdam, 13/11 in Rotterdam en elders: toneelhuis.be

Vertrouwd verhaal wordt verteld met knal-lende piano-aanslagen en angstaanjagende belichting.

Macbeth heeft last van lawaai. Van het lawaai om hem heen: de stervenskreten van zijn slachtoffers. Maar vooral van het lawaai in zijn hoofd: de giftige stemmen van de heksen die hem een goeden toekomst voorspellen. Dat is de originele gedachte achter *MCBTH*, een bewerking van Shakespeares *Macbeth*, maar dan als muziektheater, door het Antwerpse Toneelhuis en het Gentse LOD.

Vanuit de orkestbak komen harde klanken, zodra de heksen op het toneel beginnen te brallen over Macbeths toekomstige koningschap. Goed is kwaad en kwaad is goed, zingen ze. De teksten (een vertaling van Hugo Claus) worden geprojecteerd op een grote houten achterwand.

Dit is nodig, omdat de knallende piano-aanslagen ze zo goed als onverstaanbaar maken. Het gaat er niet om wat de woorden precies betekenen, maar om hoe ze doordreunen in de kop van

Bad in anderhalf uur. Dewispelaere verandert gestaag van een strijd lustige, maar dienstbare generaal in een bezeten monster. Damen speelt het intrigantenwerk van haar Lady wat minder subtiel, maar ook dat past binnen de felle tonen van deze productie.

In feite spelen alle acteurs in deze productie bijrollen. Er blijft weinig speelruimte over tussen de aanzwellende compositie van Dominique Pauwels en de beeldprojecties in wit, zwart en rood van Cassiers op de houten achterwand. Zelfs de kostuums bestaan uit projecties op witte wand bij elke gepleegde moord een stuk naar voren schuift en zo het houten toneel steeds meer in puin legt.

Als dan uiteindelijk de heksen, gespeeld door drie mezzosopranen, opnieuw ten tonele verschijnen, werkt ook het zinsbehoehelende lawaai in het hoofd van Macbeth maar een hoogtepunt. *MCBTH* geeft een kijkje in de troebele kop van een despoot.

De kakofonie waarin deze *Macbeth* en zijn vrouw ten onder gaan is oorverdovend en indrukwekkend. De antiheld krijgt geen sterfscène. Hij verandert langzaam maar zeker in een spook. Dewispelaere zit ten slotte op zijn knieën, en wordt overmand door boze stemmen en krachten. Maar zijn gebrul blijft onverstaanbaar. Het kwaad is geschied. Voordat het licht uitgaat, krijgen we nog een laatste blik op zijn angst, uitvergroot door de angstaanjagende muziek en de belichting. Precies dat beeld blijft nog lang in de hoofden hangen.

Vincent Kouters

Foto Kurt Van der Elst

MCBTH door Toneelhuis.

Macbeth. Die na dit duister-muzikale intro met een geprikkelde verbeelding achterblijft. Vervolgens voltrekt het bekende verhaal zich in vliegende vaart. Zoals de klimkerloze titel al suggereert, heeft regisseur Guy Cassiers net zolang scènes weggesneden, totdat nog net te begrijpen is waarover het hier gaat. Zo zien we binnen de

kortste keren al het cruciale moment waarop Lady Macbeth haar man overhaalt om de regerende koning te vermoorden, om zo de profetie te bespoedigen. De keten van geweld is in gang gezet.

Tom Dewispelaere speelt Macbeth en Katelijne Damen zijn medeplichtige vrouw. Het is *Breaking*

Le Monde

80 BOULEVARD AUGUSTE-BLANQUI
75707 PARIS CEDEX 13 - 01 57 28 20 00

« Orlando », l'extraordinaire voyage

Mis en scène par Guy Cassiers et jouée
par Katelijne Damen, la pièce est une pépite

Théâtre

Avignon

Envoyée spéciale

Pour leur dernière édition à la tête du Festival, Hortense Archambault et Vincent Baudriller ont choisi d'inviter, pour un ou deux soirs, des artistes qui les ont accompagnés depuis 2004, et ont particulièrement marqué Avignon. Comme des cailloux blancs qui permettraient de refaire le chemin, de remonter le fil de ces dix ans, avec une trentaine d'artistes emblématiques.

Le premier de ces cailloux est une pépite, signée par le metteur en scène flamand Guy Cassiers et son incroyable comédienne, Katelijne Damen. Cassiers a été une des vraies découvertes d'Avignon, où il est venu pour la première fois en 2006, avec *Rouge décanté* – déjà un stupéfiant monologue, masculin celui-là – et où il a présenté des spectacles marquants, notamment la trilogie du pouvoir *Mefisto for ever*, en 2007 et 2008.

Pour être un de ces nouveaux artistes qui travaillent la scène en plasticiens, le metteur en scène flamand est aussi un grand amateur de littérature – il a même adapté au théâtre *A la recherche du temps perdu*, de Proust. Cet *Orlando* qu'il a offert, samedi 6 juillet, comme un cadeau, est un concentré de tout son théâtre, qui utilise les technologies les plus pointues de l'image et du son pour déployer une expérience sensorielle et intime.

Le merveilleux roman écrit par Virginia Woolf en 1927 est à la fois un appel et un défi pour le théâtre – Robert Wilson aussi s'y était attaqué, avec Isabelle Huppert, en 1993. Comment montrer sur scène cette traversée du temps, du monde et des sensations ? *Orlando*,

jeune lord anglais de la fin du XVIe siècle, va vivre trois siècles, devenant tour à tour ambassadeur à Constantinople, membre d'une tribu de bohémiens, changeant de sexe, puis revenant vivre sous les traits d'une femme de lettres dans l'Angleterre victorienne...

Costume blanc

Guy Cassiers et Katelijne Damen, qui signe aussi l'adaptation du livre de Woolf, en font un extraordinaire voyage, ludique et sensible, dans les pouvoirs de l'imagination et de la littérature. Dans son costume blanc qui pourrait être du XVIIIe siècle comme du XXe siècle – longue jupe, chemisier à jabot de dentelle et gilet de dandy –, la comédienne évolue dans un paysage en métamorphose constante, créé par le superbe travail vidéo de Frederik Jassogne.

A partir de quelques motifs dessinés sur des panneaux posés au sol, en changeant de focale et d'intensité de lumière avec les caméras qui filment en direct sur le plateau, le vidéaste crée des images d'une beauté somptueuse, jamais illustratives, images mentales de l'étoffe de celles qui se forment à la lecture d'un livre.

Cette traversée doit tout à Katelijne Damen, qui la conduit de manière à la fois incroyablement vivante et intime. L'utilisation du micro HD, le phrasé d'un doucereux hypnotique de la comédienne, son humour, matérialisent cette expérience unique d'un imaginaire qui se dilate aux dimensions du monde. ■

F.D.A.

Orlando, d'après le roman de Virginia Woolf. Opera-Théâtre, le 6 juillet. Spectacle en néerlandais surtitré en français. Au Théâtre de la Bastille à Paris, du 5 au 10 novembre, et au Théâtre de la Minoterie, à Marseille, du 5 au 7 décembre.

04-11-13

Katelijne Damen, une grande dame de la scène flamande

Katelijne Damen, une grande dame de la scène flamande

LE MONDE | 04.11.2013 à 16h37 |

Par Fabienne Darge

Katelijne Damen interprète "Orlando", de Virginia Woolf, dans une mise en scène de Guy Cassiers. Après Montpellier et Avignon, à Paris puis à Marseille. | Frieke Janssens

Avec Katelijne Damen, c'est une grande dame du théâtre flamand qui arrive à Paris, au Théâtre de la Bastille. La comédienne porte ce merveilleux *Orlando* que les chanceux ont pu voir au Printemps des comédiens de Montpellier, en juin, ou au Festival d'Avignon, où il n'avait été programmé qu'un seul soir ([Le Monde](http://abonnes.lemonde.fr/culture/article/2013/07/08/orlando-l-extraordinaire-voyage_3443897_3246) http://abonnes.lemonde.fr/culture/article/2013/07/08/orlando-l-extraordinaire-voyage_3443897_3246) du 9 juillet). C'est un des spectacles à ne pas manquer, en ce mois de novembre, après une rentrée théâtrale qui n'a pas brillé par sa qualité générale.

A Anvers, où on la rencontre à quelques jours de la première parisienne, Katelijne (prononcer Katelène) Damen est chez elle, comme elle est chez elle au [Toneelhuis](http://www.toneelhuis.be/#/nl/home/productions/?yearmonth=2013-11) (<http://www.toneelhuis.be/#/nl/home/productions/?yearmonth=2013-11>), le joli théâtre à l'italienne de la ville, dont Guy Cassiers, qui la met en scène dans *Orlando*, assure la direction artistique depuis 2006. Assise au soleil, sur la petite place qui jouxte le théâtre, elle fait irrésistiblement penser à une Dominique Blanc flamande : discrète, secrète, lumineuse, ultra-sensible. "*Dans la vie, je suis souvent un peu*

04-11-13

Katelijne Damen, une grande dame de la scène flamande

empêchée. Mais dès que je suis sur scène, je suis complètement libérée. Je m'y sens souvent plus chez moi que dans la "vraie" vie", sourit-elle.

Les cheveux sont tirés en arrière, le visage nu, la mise noire et on ne peut plus sobre. Cette absence absolue d'esbroufe n'empêche que la Damen a traversé tout ce que le théâtre a produit de plus inventif et créatif depuis trente ans sur ce petit territoire, les Flandres, qui a révolutionné les arts de la scène, en une efflorescence artistique inversement proportionnelle à sa dimension kilométrique.

"À LA LIMITE DE L'AUTISME"

Pourtant, comme pour Dominique Blanc, justement, les débuts n'ont pas été faciles, pour Katelijne Damen. *"Je n'ai jamais pu intégrer le Studio, qui était à l'époque l'école de théâtre la plus en vue, et je n'ai pas eu mon diplôme du Conservatoire d'Anvers, se souvient-elle, rêveuse. Je ne plaisais pas. Cette adversité m'a poussée à travailler énormément."*

Grâce à cet acharnement ou à cette sensibilité particulière, dont elle dit elle-même qu'elle est parfois *"à la limite de l'autisme"*, Katelijne Damen s'est retrouvée à travailler avec des metteurs en scène *"très particuliers"*, des iconoclastes qui ont cassé les codes du théâtre traditionnel, pour le réinventer : Erik De Volder, que l'on ne connaît pas en France mais qui a eu une influence décisive, Luk Perceval, flamboyant rénovateur de la scène flamande, et Ivo Van Hove, dont les productions, depuis plusieurs années, tournent régulièrement en France.

"Tout cela est pour moi assez magique et inexplicable, constate-t-elle. Nous, les acteurs, ne passions pas nos journées à nous dire que nous inventions des formes nouvelles. Nous étions comme des fleurs à qui on donnait du compost. Nous avons sans doute le désir d'inventer une autre forme de jeu, plus intérieur, moins projeté vers les spectateurs, mais tout s'est fait au jour le jour, sans que nous en ayons une conscience théorique."

MULTIMÉDIA ET MULTI-SENSORIEL

Puis Katelijne Damen a croisé la route de Guy Cassiers, au début des années 2000. Le metteur en scène dirigeait le [Ro Theater](http://www.rotheater.nl/) (http://www.rotheater.nl/) de Rotterdam, il commençait à faire fleurir son théâtre multimédia et multi-sensoriel, qui en a fait aujourd'hui un des maîtres de la scène européenne. Dame Damen a joué dans tous ses grands spectacles, de la mythique *Recherche du temps perdu*, adaptée de Proust, que l'on n'a malheureusement pas vue en France, au *MCBTH*, inspiré par le *Macbeth* de Shakespeare, programmé au [Théâtre national de Strasbourg](http://www.tns.fr/) (http://www.tns.fr/) en septembre, et dans lequel Katelijne Damen joue Lady Macbeth, *of course*.

Avec *Orlando*, le metteur en scène et sa comédienne offrent une quintessence du théâtre de Guy Cassiers, dans lequel le travail plastique et l'utilisation des technologies les plus pointues de l'image et du son permettent paradoxalement de

04-11-13

Katelijne Damen, une grande dame de la scène flamande

renouer avec une sensibilité littéraire qui s'était un peu (beaucoup) perdue sur les plateaux.

À TRAVERS LES SIÈCLES ET LES MONDES

C'est bien en un fabuleux voyage imaginaire qu'emmène Katelijne Damen, sur les traces de Virginia Woolf et de son bel héros, Orlando, qui traverse les siècles et les mondes. De l'Angleterre élisabéthaine à celle du début du XXe siècle, l'écrivaine anglaise a inventé un personnage qui contient en lui-même de multiples possibilités d'abord homme, puis femme, chevalier, gitan et poète. Quelle plus belle définition du métier de comédien ? Katelijne Damen le montre somptueusement, en ce voyage qu'elle accomplit avec la liberté et l'allégresse du héros de Woolf : une reine en son royaume, la scène, telle que Guy Cassiers sait la faire palpiter de mille images, mille sensations.

"**Orlando**", de Virginia Woolf. Adaptation : Katelijne Damen. Mise en scène : Guy Cassiers. Avec Katelijne Damen. [Théâtre de la Bastille](http://www.theatre-bastille.com/saison-13-14/les-spectacles/orlando), (<http://www.theatre-bastille.com/saison-13-14/les-spectacles/orlando>) 76, rue de la Roquette, Paris 11e. Tél. : 01-43-57-42-14. Du 5 au 9 novembre à 21 heures, dimanche 10 à 17 heures. De 16 à 26 euros. En néerlandais surtitré en français. Durée : 1 h 45. Puis du 5 au 7 décembre au [Théâtre de la Minoterie à Marseille](http://www.theatrejoliette.fr/la-saison) (<http://www.theatrejoliette.fr/la-saison>).

Fabienne Darge

ARTS *et* spectacles

COMPÉTITION EN BILLETTERIE

TORONTO — Les amateurs de concerts canadiens devraient bientôt faire la connaissance d'un concurrent au géant de la vente de billets Ticketmaster. La société Ticketfly, établie à San Francisco, a annoncé hier qu'elle prendrait de l'expansion au Canada et a conclu des ententes avec les promoteurs Union Events et Collective Concerts.

PACINO INCARNERA PATERNO

LOS ANGELES — Al Pacino va incarner Joe Paterno dans un film sur le défunt entraîneur-chef du club de football de Penn State. Brian De Palma va réaliser ce film basé sur la biographie Paterno, de Joe Posnanski. Le livre de Posnanski, publié en août 2012, porte sur les deux dernières années de la vie de Paterno, incluant une fin de carrière dans la disgrâce, en 2011, à la suite du scandale sexuel impliquant son adjoint Jerry Sandusky. Paterno a perdu son poste et il est décédé moins de trois mois plus tard, à la suite d'un cancer des poumons.

Associated Press

Rouge décanté au Centre national des arts

Plongeon dans les tourments de l'homme

MAUD CUCCHI
mcucchi@ledroit.com

Sur scène, un homme déambule, s'arrête et se gratte. Un peu la tête d'abord, puis le genou et les pieds. Il poursuit à la lime, recueille les peaux mortes dans un mouchoir en papier. Il y aurait de quoi bailler. Mais voilà : l'homme a caché son visage derrière un écran, un panneau lumineux clignotant, un gyrophare pour signifier que *Rouge décanté*, aurait bien plus à dire qu'une histoire de pieds cornés.

Dans un mince filet de voix, il entame son récit comme un témoignage, évoque le vent qui emporte tout et la mort de sa mère, puis confie d'un seul souffle l'enfer que fut son enfance.

Tous les soirs jusqu'au 19 janvier, l'acteur Dirk Roofthoof racontera au théâtre du CNA la douleur d'un homme qui fut traumatisé par son enfermement dans un camp où les Japonais, durant la Seconde Guerre mondiale, parquèrent les colons hollandais en Indonésie. Ca s'appelait Tjideng, à Batavia, l'actuelle Djakarta. Sur le plateau, il n'en reste que quatre bassins rectangulaires poliment agencés, et deux rayons rouges sang pour cibler l'épicentre du récit.

En 1945, le personnage ins-

piré de l'écrivain néerlandais Jeroen Brouwers a cinq ans et se retrouve interné chez les femmes, avec sa mère, sa grand-mère et sa sœur. Une sonnerie interrompt le narrateur, c'est l'heure de ne pas oublier d'ingurgiter ses pilules. Il se gratte les côtes et reprend, toujours aussi calmement. Mais il faudra garder l'oreille tendue pour discerner le passé du présent, comme si les deux restaient intrinsèquement liés : vacuité existentielle d'aujourd'hui et horreurs subies dans sa prime jeunesse, petits rituels de la vie de tous les jours (poussés jusqu'aux extrêmes de l'intimité), et grands récits du prisonnier survivant. D'un côté, il avoue comment l'écrasement des mouches lui donne envie de serrer les fesses, de l'autre il déroule sans tabous les sévices physiques et psychologiques, les conditions de vie dégradantes qu'il a vécues. Au spectateur de décanter cette intériorité mise à nue livrée péle-mêle, sur le même ton monocorde et parfois un peu trop hermétique.

Ceci dit, le metteur en scène belge Guy Cassiers et son compatriote l'acteur Dirk Roofthoof, qui cosignent avec Corien Baart une adaptation poignante du texte, offrent une plongée remarquable au plus profond des tourments d'un individu détruit et incapable d'aimer. Car tout repose sur la force de frappe des mots, amplifiée par un micro qui permet à l'acteur de laisser couler sa voix sans chercher à projeter son monologue. Sous la cara-

COURTOISIE

La pièce *Rouge décanté* est présentée jusqu'à demain, au CNA.

pace de celui qui ne s'émeut plus de rien – et le ton monocorde veille à faire bouclier à toute émotion – l'homme apparaît brisé par son expérience du camp, fragmenté telles ces multiples projections vidéos qui donnent à sa silhouette du relief et au spectacle un intérêt visuel plus distrayant. Avec ses

ombres projetées, ses images enregistrées et décuplées, ou floutées, l'utilisation inventive des deux écrans postés sur scène insuffle un peu de vie et de couleur à ce monologue calme au long cours. La pluie de mots finale vient joliment faire tomber le rideau de ses souvenirs.

POUR Y ALLER :

OÙ ? Centre national des arts
QUAND ? Du 16 au Jusqu'au
19 janvier, 19h 30
RENSEIGNEMENTS ? Billetterie
du CNA, (613) 947-7000 poste
280, ou chez Ticketmaster,
1-888-991-2787

Ubú reina en Venecia

La revisión de Declan Donnellan del mito de Alfred Jarry brilla entre las propuestas de una Bienal dirigida por Àlex Rigola sin concesiones a lo fácil

BEGOÑA BARRENA
Venecia

Declan Donnellan, director de *Check by Jowl* y uno de los hombres de escena más importantes de Europa, acaba de cumplir los setenta en Venecia, soplando las velas de la tarta que le ofreció el pasado domingo Àlex Rigola, director de la Bienal de Teatro. Y parece haberse renovado con un *Ubú rey* que es el menos *donnellan* de sus montajes, ya desde la imponente escenografía en blanco que recrea el salón burgués de un matrimonio con hijo adolescente.

Donnellan inserta la fábula sobre la innobleza del poder político de Alfred Jarry a lo largo de una cena de los anfitriones con amigos, y la convierte en toda una lucha generacional. Luce un estilo a menudo cercano a Haneke, por la tensión, y cuenta con estupendos recursos domésticos y guiños como la pieza de Jarry que escenifican todos, a cual más grotesco, en la mente del hijo, que se dedica a grabar la velada con una cámara de vídeo siguiendo los movimientos de sus padres durante los preparativos.

Este Edipo moderno acabará bailando el tema de *La mer* de Trenet con su madre en un ingenioso juego fonético, y asesinando en su mente a todos los presentes, pistola y cámara en mano. Una eficaz iluminación y, por supuesto, el trabajo de los intérpretes, actores franceses con los que Donnellan ya había trabajado, marcan la diferencia entre las dos realidades, la cena y la obra de Jarry, que se van intercalando con absoluta fluidez. El montaje, que se ha presentado en el teatro de la Fenice, podrá verse en septiembre en el María Guerrero de Madrid.

Otro gran protagonista de este primer fin de semana de la

Bienal de Teatro, que se desarrolla hasta el próximo domingo, ha sido el también muy esperado Wajdi Mouawad y su *Seuls*, obra escrita, dirigida e interpretada por él mismo, y estrenada en Aviñón en 2008. La identidad es el tema que aborda en esta ocasión, junto con el de la memoria, siempre presente en sus trabajos. La historia de *Seuls* es la de Harwan, un universitario de origen libanés afincado en Montreal que trabaja en una tesis sobre la "sociología de lo imaginario" dedicada a Robert Lepage y que ha de cruzar medio mundo para poder entrevistarse con él. Con una escritura que pasa hábilmente de la profundidad de sentimientos del protagonista a la ironía con la que afronta las dificultades que ha de sortear para cumplir su objetivo, Mouawad, que comparte sus orígenes con el protagonista, resuelve la trama con un sorprendente giro final y un delirante epílogo pictórico un tanto dilatado. El montaje irá al Valle-Inclán de Madrid en octubre y al Lliure de Barcelona en febrero.

Guy Cassiers y Dirk Roofthoof, el intérprete de *Sunken red (Rojo reposado)*, son otros dos grandes nombres de la escena europea que, sin embargo, se vieron ensombrecidos por el insufrible calor que hacía en la sala, Teatro alle Tese, por expresa petición del actor de apagar el aire acondicionado durante la función. Su monólogo, una adaptación de la novela homónima de Jeroen Brouwers, narra la relación del protagonista con su madre en un *flashback* con el que recuerda su infancia en

un campo de concentración en Indonesia. Un texto durísimo, magníficamente servido por Roofthoof, que desgraciadamente no pudo disfrutar.

Ninguno de los espectáculos presentados por Rigola, a excepción quizás del concierto de Ute Lemper, busca establecer lazos amables con el espectador. En estos tiempos en que el alcance de la cultura en general y del teatro en concreto se mide más que nunca por el número de entradas vendidas, el catalán insiste en la necesidad de ir más allá del puro entretenimiento con montajes críticos y duros. El de los italianos Motus, *Nella tempesta*, por ejemplo, incita a los jóvenes a la acción, "a desencadenar una tormenta allí fuera [en la calle]", a partir de la pieza de Shakespeare y de sus personajes. El valenciano David Espinosa, por su parte, se postula como el *deus ex machina* de un miniverso en *Mi gran obra*; en un escenario de unos dos palmos cuadrados escenifica la vida misma, con sus tragedias, sus celebraciones y sus complots.

Varios de los montajes que Rigola presenta en esta Bienal no son nuevos para el espectador español, pues ya se han visto en el Teatre Lliure de Barcelona, del que Rigola fue director de 2003 a 2011, o en el Teatro de La Abadía de Madrid, con el que el centro catalán siempre ha tenido gran sintonía. También en el Festival Temporada Alta de Girona, que también ha establecido vínculos con el director catalán. Es el caso del de Cassiers, *El año de Ricardo* (Angélica Liddell), *Ritter, Dene, Voss* (Krystian Lupa), *El viento en un violín* (Claudio Tolcachir) y *32 Rue Vandenbranden* (Peeping Tom).

Theater

Het wijde land

van Arthur Schnitzler door Stan en Olympique Dramatique.
Gezien: 25/10 Bourla Schouwburg, Antwerpen.

Ontroerende dialogen over liefdestrouw, ondanks alles

Overspel is een vrolijke drift, en geen fatale macht. Althans, in de visie van het Vlaamse toneelgezelschap Stan in samenwerking met Olympique Dramatique. In sierlijke stijl vertolken zij de zedenkomedie *Het wijde land* (1911) van de Weense arts Arthur Schnitzler (1862 - 1931) op ongekend lichtvoetige en opgetogen wijze. Gloeilampfabrikant Friedrich Hofreiter ruilt met gemak zijn vrouw in voor een minnares, aan welke innige affaire hij even luchtig ook weer een einde maakt. Overspel noemt hij een „recht binnen het huwelijk”. Overspel is echter ook het geheime vuur dat de hartstocht binnen het huwelijk telkens doet oplaaien.

Schnitzler was, evenals zijn stad- en tijdgenoot Freud, een psychoanalyticus. Het verbluffende van de voorstelling door Stan is het volkomen anti-psychologische spel. Acteurs Damiiaan De Schrijver, Koen De Grave, Jolente De Keersmaeker en Sara De Roo geven kleur aan hun rollen door de vierde wand te doorbreken. Ze kaatsen de emoties van hun personages terug naar het publiek, alsof de tragedie niet bij hen ligt maar bij ons.

Matthias de Koning ontwierp een weids decor met tuinmeubelen. Een beschilderd doek ligt over de vloer gedrapeerd. Speelt een hevige liefdesscène zich tijdens een bergtocht af, dan zweven de spelers aan klimtouwen hoog in de nok. Acteur De Schrijver zegt: „Van de regisseur mag ik niet omhoog kijken.” Hij vraagt het publiek wat er te zien is, en krijgt volop antwoord. De dialogen over liefde en, ondanks alles, trouw, zijn van een diepe, soms ontroerende echtheid.

Kester Freriks

Over spel

Er zijn van die premières waar een mens maar moeilijk nèt naar kan uitkijken. Donderdag gaan tg STAN en Olympique Dramatique samen in première met *Het wijde land*, naar een tekst van Arthur Schnitzler uit 1911. Over de overspelige liefde en al wat daarbij komt kijken. Actueler dan ooit, zeggen Sara De Roo en Stijn Van Opstal. *Griet Op de Beeck*

Ze zijn eigenlijk met zijn zeventen: Jolente De Keersmaeker, Damián De Schrijver en Sara van STAN, Geert Van Rampelberg en Stijn van Olympique Dramatique, samen met graag geziene gasten Koen De Graeve en Charlotte Vermeersch. Maar zeven, dat praat niet lekker, wat de twee die voor de microfoon zitten jammer vinden, maar toch voeren zij hier, tot nu van algemeen, het woord. En hoe.

Eigenlijk bizar dat het nog niet eerder was gebeurd: een coproductie tussen jullie gezelschappen.

Stijn Van Opstal: "We hebben eens opgeschreven wat elkaar waar al had ontmoet, en dat is een lange lijst geworden. Bij tv-projecten, op Studio Herman Teirlinck destijds, in kortfilms, in andere voorstellingen."

Sara De Roo: "Op zich is het niet zo vanzelfsprekend om met twee collectieven samen te werken. Meestal nodigen wij van STAN toneelspelers uit om mee te stappen in ons proces. Maar het loopt erg goed."

Stijn: "Elk collectief is een verzameling egoïsten die elkaar heel graag zien. Toch maakt deze bende."

Sara: "Het repetitieproces verloopt heel organisch. Wel chaotischer dan wij bij STAN gewend zijn, grilliger, minder gericht en gestructureerd. Ik vind dat aangenaam en bij momenten evengoed beangstigend: help, als we dit nu niet doen, kom het dan wel goed? Maar zo hou je elkaar ook wakker en daag je elkaar uit, wat ook mooi is."

Stijn: "Oké, we hebben een hoop deadlines gemist. Normaal moet je lang op voorhand beslissen wat je precies gaat spelen, en hoe de voorstelling zal heten, zulke dingen. Maar eigenlijk is het raar om zo snel al te moeten weten waar je het over wil hebben, dus ik ben wel blij met deze gang van zaken. Verder vind ik het parcours eigenlijk heel helder. We hebben lang geleden al beslist we gaan een repertoirestuk spelen. Dan is het kwestie van te zoeken en te praten tot je gezamenlijk voor die ene klassieke kjest. Daarna ligt er elke dag een duidelijke opdracht klaar, omdat je weet wat er moet gebeuren: vertalen, bewerken, deze Schnitzler levend maken, kortom."

Waarin zitten er nog verschillen tussen de twee clubs?

Sara: "Wij blijven langer rond de tafel zitten. Wij vinden het fijn om ons voor te stellen wat we zullen gaan doen, de mannen van Olympique vinden het leuk om dingen te proberen."

Stijn: "Het heeft niet zoveel te maken met leuker vinden, het gaat om goesting worden onderdrukt. Er is beslist om geen try-outs te spelen, we gaan meteen springen op de dag van de première, zoals STAN altijd doet. Ik vind dat heel spannend, ik ben er speelvogel genoeg voor. Maar dat betekent wel dat ik aan die tafel moet blijven zitten, en die ben ik ondertussen hartgrondig beu."

Sara: "Ik ben het stadium beu: dat maar blijven discussiëren over elke halve bijzin. Ik denk dan: printen die

handel en vooruit met de geit. Maar verder vind ik tekstrepetities rond de tafel heerlijk. Je zegt de teksten en je kunt alles uitzoeken zonder druk op de ketel. Ik blijf dan probleemloos op mijn stoel zitten, jullie gaan liever voetballen. (lacht) Nu, ik ben er zeker van dat het zich zal uitwijzen."

Jullie maken allebei deel uit van een collectief. Wat is de kracht en de zwakte van dat soort gezelschap?

Stijn: "De grote kracht kan het resultaat zijn. Wat mij betreft bestaat er niks schoner dan een bende mensen op scène die allemaal dezelfde kleur trekken omdat er niks anders is wat ze samen willen doen. Dat lukt niet elke keer..."

Sara: "... maar je bereikt het makkelijker in een collectief waar iedereen voor elkaar heeft gekozen, en waarin alles samen beslist en bedacht is. En net dat voordeel is ook het nadeel. Je kunt soms in ingewikkelde beslissingsprocedures terechtkomen. En dat vraagt enorm, want je spendeert bakken tijd aan het formuleren van argumenten, aan eindeloos nadenken over al die tegengestelde meningen om zo ver te geraken dat iedereen zich achter de ultieme keuzes kan scharen."

Stijn: "Vaak heb je bij samengestelde collectieven veel tijd nodig om elkaars jargon te leren kennen. In het begin is er een soort babyloerperiode: iedereen spreekt over de dingen en begrijpt elkaar niet genoeg om door te kunnen werken. Daarna volgt er een tijdsperiode waarin je begint te beseffen hoe ver de meningen eigenlijk uit elkaar liggen, omdat je pas dan elkaars taal begint te spreken. Dat is een echte spreidstand."

"Opvallend trouwens dat dat deze keer helemaal niet aan de hand is. Goed dat we zo veel tijd hebben uitgetrokken om al enigszins met dit project bezig te zijn. Een jaar geleden al zijn we voor het eerst gaan samen-zitten om te praten over wat we wilden doen. Door al dat discussiëren en nuancieren leek de keuze voor het stuk en de rolverdeling uiteindelijk zichzelf op te dringen. Fijn als het zo kan."

En waarom is het dan *Het wijde land* geworden?

Sara: "Deze toneeltekst ligt het dichtst bij wat wij op dit moment met elkaar hebben."

Stijn: "Dat stuk sluit heel erg aan bij de dingen die spelen in levens van mensen van onze leeftijd. Het centrale conflict in *Het wijde land* draait rond twee geliefden die al een lang leven samen hebben gedeeld, en die op het punt komen waar er andere liefdes binnenwaaien. Dan stellen er zich allerlei dilemma's: wat doe je: loslaten, samenblijven, weglopen?"

"Schnitzler tekent zo'n scherp portret van dat timental figuren en hun relaties dat het confronteert en troost tegelijk. Ik vind dat hoopgevend, dat er schrijvers blijken te zijn die zo'n overzicht hebben over de knoepel waar je soms in terechtkomt als je vol wilt leven."

Ik stel me voor dat er over de overspelige liefde en alles wat

daarmee te maken heeft allerlei verschillende meningen bestaan in zo'n groep.

Stijn: "Natuurlijk. En dat is het mooie van Schnitzler: hij oordeelt niet, waardoor je nog meer geneigd bent om dat als speler, en ik veronderstel straks ook als kijker, wel te doen. We hebben veel gepraat over het stuk, maar ondertussen waren we eigenlijk onszelf aan het uitleggen. Daarin schuilt ook het cadeau dat deze voorstelling voor het publiek zou kunnen zijn, geloof ik."

Sara: "Het stuk is geschreven in 1911 en het heeft nog niks aan actualiteitswaarde ingeboet."

Stijn: "*Het wijde land* gaat over heel ruimdenkende mensen, althans dat denken ze, uiteindelijk worden ze evengoed verteerd door jaloezie, angst en nijd. Het is een interesseerend vraag: hoe ruimdenkend wil je graag zijn en hoe ruimdenkend blijkt je te zijn? We oordelen en veroordelen voortdurend. En dat is niet onlogisch. We proberen allemaal orde aan te brengen in de chaos van onze levens, formules te verzinnen waarin liefde kan bestaan, en daarvoor baseren we ons ook op wat we om ons heen horen en zien bij anderen."

Hoe goed slagen jullie twee erin, om helderheid te scheppen in jullie eigen levens?

Sara: "Ik weet niet hoe interessant mijn leven is, maar ik ben er alvast van overtuigd dat het essentieel is om elkaar in een relatie de vrijheid te blijven gunnen om je te ontwikkelen als mens. En dat doe je door anderen tegen te komen en gesprekken te voeren tot een gat in de nacht. In die zin is dit stuk een raar ding: het neemt geen stelling in, het stelt vragen en geeft geen antwoorden."

Stijn: "Mijn parcours is lang niet zo spannend als dat van de personages, dat is het belangrijkste wat ik daarover kan zeggen. Ik mis eigenlijk nog iemand in het stuk die een manier van leven heeft gevonden die rust en geluk genereert."

Sara: "Dan heb je geen toneelstuk, hè Stijn."

Stijn: "Wat we nu vertellen is dat alles chaos is, en dat we onmachtig zijn in onze pogingen om lief te hebben en daar het geluk te vinden. Dat is toch ook raar? Maar boeiend, evengoed, en het maakt alle vragen daarentrent pertinent, dat wel, en daar gaat het om."

Hoe dichtbij jezelf laten jullie dat allemaal komen, terwijl er in jullie spelen vaak ook een soort van afstandelijkheid zit?

Sara: "Het kan niet dichterbij, er zijn dingen die zelfs niet gespeeld hoeven te worden, die zijn er gewoon. (lacht) Tegelijkertijd kijkt ik het ook als toneelspeeler. Ik denk dat we een fantasti-

'Wat we nu vertellen is dat alles chaos is, en dat we onmachtig zijn in onze pogingen om lief te hebben'

STIJN VAN OPSTAL

Sara De Roo

- '1970
- Studeerde aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen
- Speelde met het theatergezelschap STAN producties als *De laatste*, *Ernst*, *Heart-break House* en *In Real Time*
- Bekend van *Swooni*, *De Parelvisser* en *Met man en macht*

Stijn Van Opstal

- '1976
- Studeerde aan Studio Herman Teirlinck
- Richtte samen met Tom Dewispelaere, Ben Segers en Geert Van Rampelberg het gezelschap Olympique Dramatique op
- Speelde in producties als *Kaspar*, *De gebroeders Leeuwehart*, *De geruchten*, *Adams appels* en *Bij het kanaal naar links*
- Bekend van *Dossier K*, *De parelvisser*, *Met man en macht*, *Zone stad*

sche bewerking hebben gemaakt, ik kijk er naar uit om die te spelen. Het is ook een ambacht."

Stijn: "Op dat podium gaan staan en mensen uitnodigen om zo'n ijdel en kwetsbaar proces te bekijken, dat kan alleen maar met het hart open. Als de inzet kleiner is, loop je al snel het gevaar dat het pose wordt, of gewoon prut."

Sara: "*Het wijde land* is al zo vaak gespeeld in die meer dan honderd jaar, het verschil dat wij kunnen maken is dat wij het zijn, en niemand anders, dat wij, met onze levens, onze kleen, onze dromen, het op deze ene manier doen, samen."

Helpt dat ook in het leven: theater spelen, maken?

Sara: "Ik vind de tijd van een voorstelling gewonnen tijd, tijd waarin ik niet moet leven. Dat klinkt raar, maar zo voelt het: ik til mezelf even uit alle praktische beslommeringen en we duiken, samen met het publiek, - dit begint klet te klinken hè...?"

Stijn: "Nee. Theater heeft voor mij iets van een ritueel: we delen met elkaar en het publiek een verhaal, en dat heeft iets helend. Dit klinkt pas écht klet (lacht) Maar ik meen het wel. De foyer is dan ook een belangrijke plek in een theater: daar, achteraf, samen in één ruimte met de toeschouwers, voel je of een stuk iets gemeenschappelijks wordt. En daarin verschilt toneel fundamenteel van tv kijken of cinema."

Sara: "In Frankrijk sta je vaak op straat nadat je hebt gespeeld, gewoon omdat er geen bar is, en dan voel ik me altijd een beetje wees. Niet dat ik uit ben op complimenten, maar ik wil zo graag iets horen van de andere kant, al is het dat ze me de huid komen vol schelden. Dan wéér ik het tenminste."

Ik las ergens, Sara, dat jij vond dat de Bourla als premièreplek, de thuishaven van het stadstheater in een stad met dit bestuur, deel moest uitmaken van de uiteindelijke keuze voor dit of gene stuk. In welke zin heeft dat hier concreet meegespeeld?

Sara: "Ik weet niet zo goed wat ik daarop moet zeggen. Hoe expliciet moete zijn? Ik vind dat een toneelspeeler dat heel erg mag zijn, maar het ook niet perse hoeft te doen. Impliciet vind ik de keuze voor *Het wijde land* evengoed hier en nu erg relevant. Het stuk is een plekdoo voor ruimdenkendheid, dat kan deze stad wel gebruiken, vind ik."

Hoe ongerust zijn jullie als artiesten in Antwerpen?

Sara: "We blijven wonderwel gespaard, al bij al, tot nu toe toch, ondanks laas- en andere schaven, want we kunnen tenminste voorstellingen blijven maken. Maar het gaat over die mentaliteit die erin sluip, dat idee dat dingen die geen geld opleveren eigenlijk niet meer belangrijk zijn, en als dat zich steeds verder doorzet gaan we wel een heel treurige tijd gemeet. En of die tendens nu veroorzaakt is door Bart De Wever? Ik denk eerder dat hij daar een neveneffect van is."

Stijn: "Ik apprecieer het enorm wanneer mensen expliciet uitkomen voor hun mening. Anderzijds hoor je soms door al dat geroep niet meer wat er eigenlijk wordt gezegd. Ik vind het nu even fijn om intens bezig te zijn met andere knopen en conflic-

'De Wever is een neveneffect van de idee dat dingen die geen geld opbrengen eigenlijk niet meer belangrijk zijn'

SARA DE ROO

ten. Ik heb geen zin om het gevoel te krijgen of de idee te aanvaarden dat de samenleving aan het verkillen is. Ik heb zin om door te gaan met wat we doen, voorstellingen maken."

Sara: "Toneel blijven spelen, ja, dat vind ik ook belangrijk. Onze laatste tournee door Nederland was heel ontluisterend. Er kwamen opvallend weinig mensen kijken. En ik maar denken dat door die kaalslag alle zalen vol zouden zitten, met al die mensen die houden van toneel, maar het met een veel kleiner aanbod moeten doen. Maar dat blijkt dus niet het geval te zijn. De toeschouwers van weleer zijn blijkbaar mee gestapt in dat Nederlandse discours. Ik schrok ervan hoe kwetsbaar toneel blijkt te zijn."

Stijn: "Dat is hier gelukkig niet aan de hand: de zalen zitten vol, en in andere landen worden groepen als STAN nieuwsgierig omarmd. Aan enthousiasme geen gebrek. Iets om blij om te zijn."

Eigenlijk zijn jullie nu de generatie van de gearriveerde theatermakers, toch voelt jullie werk voor mij nog altijd een soort van jong. Hoe zit dat in jullie hoofden?

Sara: "Ik merk niks van dat zogenaamd gearriveerde. Bij STAN is iedereen even wild en gepassioneerd als in het begin. Wij doen nog altijd geen try-outs, wij sparen op en tijdens die eerste voorstelling mag alle adrenaline, alle ideeën, en die heiknoop van dromen en goesting in één grote geut over de mensen uitgegogen worden. Dat blijft elke keer weer even zalig."

Stijn: "Verzadiging is mij onbekend. Elk nieuw repetitieproces is een nieuw begin, het ontginnen van onbekend terrein."

Sara: "Ja, precies. Zelfs met mensen die je heel goed kent. Het blijft altijd bewegen. En het blijft turbulent. Net zoals de twijfel altijd blijft. Als ik nu mijn tekst zit te leren, vraag ik me toch weer keihard af: 'Kan ik dit wel?' Maar dan weet je: we zijn er met zijn allen fysiek en mentaal doorheen gegaan, en we gaan dat samen brengen, dat biedt dan ook weer hoop in bange dagen."

Tot slot, waarom moeten mensen absoluut naar *Het wijde land* komen kijken?

Stijn: "Omdat het zo'n prachtig stuk is, geschreven door een grote toneelschrijver."

Sara: "Hartverscheurend schoon is het, en verrassend."

Het wijde land, première 24/10 in Toneelhuis Antwerpen, later op tournee: www.toneelhuis.be of www.stan.be

Sara De Roo en Stijn Van Opstal belijden de liefde aan elkaar in 'Het wijde land'

DE STANDAARD

DINSDAG 29 OKTOBER 2013

D7

Vijftig tinten gif

THEATER ★★★☆☆

Het wijde land

Stan & Olympique

Dramatique. Gezien in de Bourla in Antwerpen, 24/10. Tot 3/11, daarna op reis tot 21/12.

Voor de Oscars van het Vlaamse Toneel mag *Het wijde land* van Stan en Toneelhuis alvast genomineerd worden in twee categorieën: spannendste vijf seconden en knapst belichte scène.

Die vijf seconden volgen op een plotse klap van Koen De Graeve in de tronie van Damiaan De Schrijver, met een dichtgevouwen krant. De eerste speelt Friedrich, gloeilampfabrikant en dragend personage van Arthur Schnitzlers psychologische overspelstuk uit 1911. De tweede vertolkt zijn bankier, Natter.

Maar de klap is er een tussen twee acteurs. Fletsj! Traag neemt De Schrijver zijn bril af, even kwetsbaar als machtig: een bon vivant die toch mens blijkt. Als twee elektrische polen taxeren beide spelersgrootheden elkaar. Een hele schouwburg stopt met ademen. 'Kalm', besluit na lang zwijgen De Schrijver.

Je stelt je voor dat die aanmaning ook tijdens de repetities wel eens gevallen is. Stan, dat zijn volleerde praters. Olympique Dramatique veeleer onstuimige doeners. De slag van gastacteur De Graeve typeert hoe de jongeren de ouderen af en toe uit hun comfortzone dwingen, door tekst en beeld meer op hun intensiteit te pakken.

Zo is er die jongensachtige scène van een bergbeklimming, letterlijk begrepen als een klim in de leegte van een weids Bourla-podium. Friedrich gaat er buiten-huwelijks van de grond met de jonge Erna (Charlotte Vander-

Koen De Graeve is Friedrich in een psychologisch overspelstuk.

© Bart Grietens

meersch): twee bengelende wezens die elkaar even kunnen omhelzen in een stuk waar elk voor zich diep eenzaam is.

Chaos

Ziekelijk groen worden de koppen van alle spelers in de achtergrond, wanneer na dat hoge vluggertje pisgeel natriumlicht de scène vult. Vooraan vallen de sleutelwoorden van het stuk. 'We zitten zo vol tegenstrijdigheden! Liefde en bedrog, trouw en trouweloosheid, aanbidding voor de een en verlangen naar de ander, of verschillende anderen. We proberen ons leven op orde te krijgen, maar het natuurlijke is de chaos. De ziel is een wijd

land.'

Onder dat giftige natrium, dat het gebeuren veeleer afstoot dan te belichten, komt Schnitzlers burgerlijke praatstuk thuis. De zware weemoed én de lichtzinnigheid van het Weense fin-de-siècle. De vervreemding van de verdoemde begeerte, openlijk en bewust bedreven.

Stan en Olympique voeren geen morele veroordeling op, maar erger: een totaal onvermogen om onze menselijke motivaties te vatten. Elk mededogen dat je van deze flirt tussen Tsjechov en Freud zou mogen verhoppen, vervliegt in het licht van vijftig tinten gif. In zijn tekst schetst Schnitzler minstens zoveel nuances van intermenselijke lust en liefde.

Ook zelf voelt *Het wijde land* als elke overspelgeschiedenis. Aan de oppervlakte een schijnbaar roerloze ontwikkeling. Daaronder een voortdurend zoeken en tasten naar zinderend spel, met af en toe een paar weldadige erupties en steeds meer gevoeligheid naar het eind.

WOUTER HILLAERT

Olympique Dramatique en Stan tekenen voor de spannendste vijf seconden en de knapst belichte scène van het jaar

THEATERKRANT

HOME NIEUWS RECENSIES ABONNEREN TM ADVERTEREN COLOFON

Zoek!

RECENSIES

HET WIJDE LAND

TONEELHUIS (STAN, OLYMPIQUE DRAMATIQUE EN MATTHIAS DE KONING)

TONEEL - 30 oktober 2013 - Bourla Antwerpen - [Speellijst](#)

★★★★☆

Een snoeiharde nuchtere vertelling

door Loek Zonneveld gezien 30 oktober 2013

Het is een meedogenloos stuk. Met een onaangename man in een hoofdrol. Die de normering van zijn tijd opzij schopt en zijn eigen instinct volgt. STAN, Olympique Dramatique en Matthias de Koning hebben er een harde en geestige voorstelling van gemaakt.

De altijd weer verbijsterend mooie Bourla is omgetoverd tot een vlakke vloerzaal met tot aan de kale muren van het toneelhuis een met doeken bekleed wijd zielenlandschap. Misschien wel dat van de gloeilampenfabrikant Friedrich Hofreiter uit Arthur Schnitzlers tragikomedie *Het wijde land* uit 1911. Hij loopt over mensen en dwars door minnaressen heen en straalt langs zijn ontrouwe echtgenote Genia. Hij is een onaantastbaar, onverwoestbaar en bepaald onaangenaam mens.

Schnitzler moraliseert daar niet over. Hij stelt vast dat egoïstische types als Hofreiter akelig vaak voorkomen en nauwelijks voor normatieve rede vatbaar zijn. Freud, die in Wenen zo ongeveer bij Schnitzler om de hoek woonde maar hem uit bewondering meed, schreef hem op zijn zestigste een felicitatie, die ongeveer neerkomt op: waar ik jaren eindeloze zielknijperige analyses voor nodig heb, dat doet u met zestien personages in vijf bedrijven. Hulde!

De acteurs van STAN en Olympique Dramatique en Matthias de Koning hebben er een kaalgeslagen, snoeiharde en nuchtere vertelling van gemaakt, zonder actreutel-caprisoosoof toneelspelersfranje. Niet aan de sterren geeft men deze personages prijs, slechts aan hun gebreken – om Brecht te citeren. Een enkeling, zoals Hofreiter-vertolker Koen De Graeve, laat zich heel af en toe verleiden tot een toetje teveel of wat ijdel gezwaai met zijn zwierige manen, maar dat zijn kleine smetjes. Bovendien is er dan altijd bijrollenvertolker Damiaan De Schrijver, die de vertelling terug op de rails zet en het kijkersvolk bij de les houdt ('lets verstaanbaarder voor het derde balkon? Daar gaat u wel wat naturel bij verliezen, hoor! Ik waarschuw maar even!').

Er vallen enkele puike vrouwenrollen te genieten, waaronder de zwoel-vileine en tegen het eind gecontroleerd wanhopige Sara De Roo als echtgenote. Dat slot, het duistere en zeer wrede vijfde bedrijf, is een hoogtepunt waar met operatiekamerprecisie naartoe wordt gescalpeerd. De kille Hofreiter vernietigt de jeugd om hem heen, omdat hij ze niet kan uitstaan. 'Ik hou van niemand. Van niemand op de wereld. Wil ik ook niet'.

Apotheose van een grandioze toneelavond. Die we van de vaderlandse schouwburgdirecties overigens vooral niet mogen zien. Op naar Haarlem dus, Toneelschuur, volgende week. Of anders toch naar Vlaanderen afreizen. Het is de moeite waard.

Foto: Bart Grietens

ELDERS

TROUW

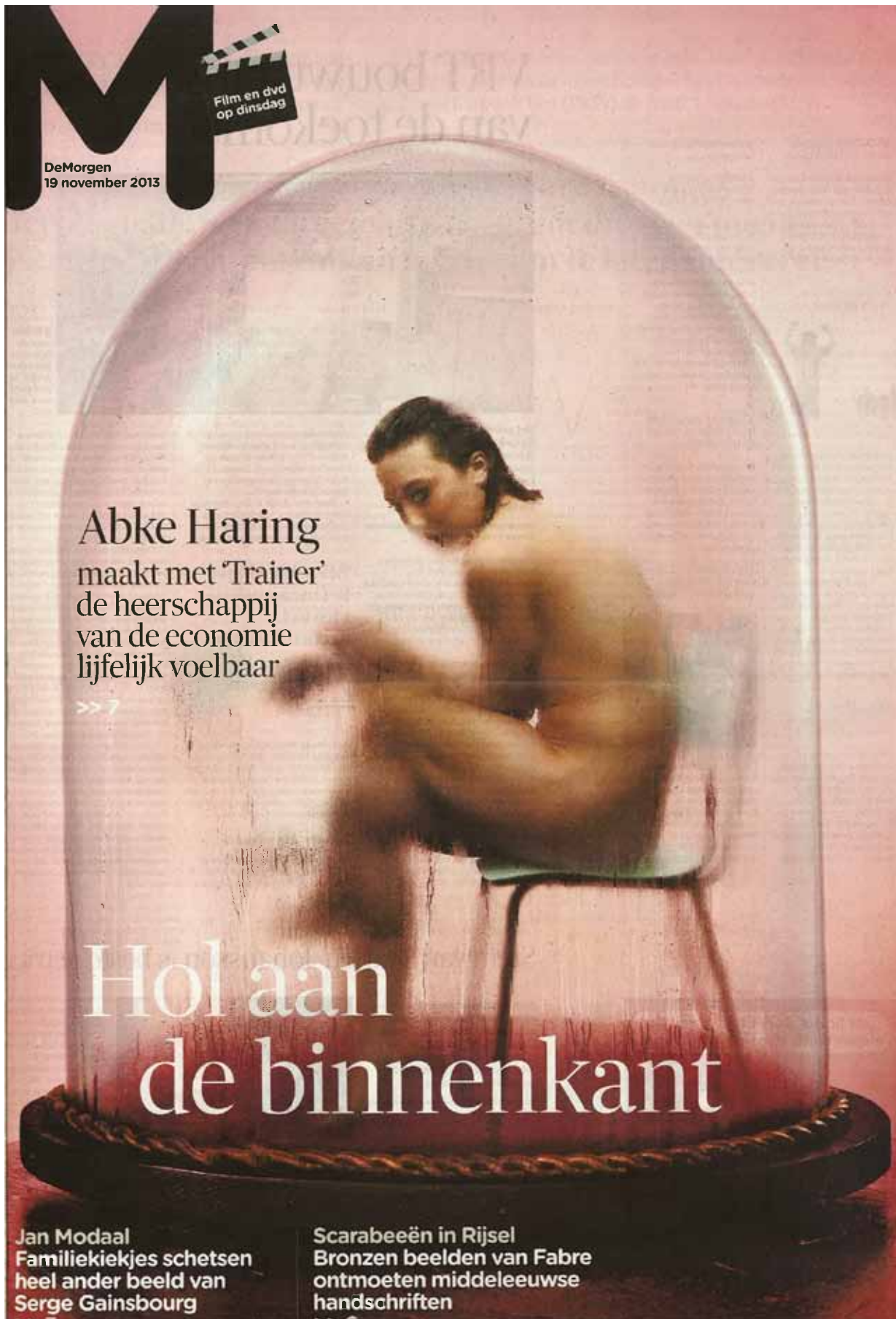
★★★★☆

'De personages en de precieze ontwikkeling die Schnitzler hen laat doormaken verhouden zich moeilijk met een lekker los potje acteren. De personages worden door de acteurs zo laconiek neergezet dat voor het publiek nauwelijks helder wordt wat ze drijft en welke diepere betekenis hun handelen zou kunnen hebben.' Robbert van Heuven

NRC HANDELSBLAD

★★★★☆

'Schnitzler was, evenals zijn stad- en tijdgenoot Freud, een psychoanalyticus. Het verbluffende van de voorstelling door Stan is het volkomen anti-psychologische spel. Acteurs Damiaan De Schrijver, Koen De Grave, Jolente De Keersmaecker en Sara De Roo geven kleur aan hun rollen door de vierde wand te doorbreken. Ze kaatsen de emoties van hun personages terug naar het publiek, alsof de tragiek niet bij hen ligt maar bij ons.' Kester Freriks

The cover of DeMorgen magazine features a central painting of a man sitting on a stool inside a large glass dome. The man is depicted in a realistic style, looking down. The background of the painting is a textured, reddish-pink color. In the top left corner, there is a large black 'M' logo. To its right is a clapperboard icon with the text 'Film en dvd op dinsdag'. Below the 'M' logo, it says 'DeMorgen 19 november 2013'. The main title 'Trainer' is written in a large, white, serif font across the bottom of the dome. To the left of the dome, there is a block of text in a serif font. At the bottom left, there are two columns of text, each followed by a double arrow symbol. The overall design is artistic and evocative.

M
DeMorgen
19 november 2013

Film en dvd
op dinsdag

Abke Haring
maakt met 'Trainer'
de heerschappij
van de economie
lijfelijk voelbaar
>>7

Hol aan
de binnenkant

Jan Modaal
Familiekiekjes schetsen
heel ander beeld van
Serge Gainsbourg
>>7

Scarabeeën in Rijsel
Bronzen beelden van Fabre
ontmoeten middeleeuwse
handschriften
>>6

In het klinisch fabrieksdecor lijken de acteurs niet meer dan radertjes van een log apparaat.

© PIET VAN DER ELST

Mechanisch arbeidersballet

Levend opgesloten in een ruimte zonder deuren of ramen. Dat lijkt wel het lot van de personages die in Abke Harings universum rondwalen. Haar nieuwste voorstelling *TRAINER* is afstandelijker dan ooit, maar biedt tegelijk een sprankeltje hoop op verlossing.

CHARLOTTE DE SOMVIELE

Doorheen de jaren heeft de Nederlandse Toneelhuismaker haar focus gaandeweg verlegd van de binnenwereld van het gezin naar de buitenwereld van de maatschappij. De personages die ze neerzet zitten evenwel nog steeds even sterk verstrikt in een systeem dat geen ontsnapping toelaat.

In *TRAINER* positioneert Haring de mens onder de dictatuur van de fabrieksbel. Vijf arbeiders in uniform voeren een abstract ballet uit van routinuze handelingen die naadloos op elkaar zijn afgestemd. Waar Harings eerdere werk zich vaak afspeelde in schemerduistere, besloten ruimtes waarin onbewuste driften perfect konden gedijen, wordt de hel verlichte scène nu helemaal opengetrokken door een klinisch en abstract fabrieksdecor waarin de acteurs niet meer dan kleine radertjes van een log apparaat lijken.

Zij hebben zich gedisciplineerd volgens de wetten van de machine: efficiënt en geoptimaliseerd aan de buitenkant, hol aan de binnenkant. Eens te meer is de controlerendwang naar binnen geplooid.

Dezelfde kille afstandelijkheid doordringt de banale gesprekken van de arbeiders terwijl ze de snelheid van hun gemechaniseerde choreografie opvoeren. Steeds weer gaat het over het vruchteloze zoeken naar identiteit in een onpersoonlijke omgeving. Haring profileert zich hier opnieuw als een fris auteur die het alledaagse tot poëzie weet te verheffen, absurde lichtheid tot een wrange stomp in je maag.

Vooraf actrice Marlies Heuer zet de gemillimeterde taal met een buitengewoon gevoel voor timing naar haar hand, onderkoeld maar binnenin tikkend als een tijdbom, net zoals het publiek in de zaal. Abke

Haring kijken is altijd een beetje legaal trippen.

Hoe veelbelovend en strak het eerste deel is met zijn rijke contrasten tussen taal, beeld en beweging, zo spanningsloos is het vervolg. Zonder meer wordt de routine onderbroken, trekken de acteurs zich terug in slaapmodus (letterlijk in een soort UV-bank) en de dense monoloog die de energiebreuk moet opvangen, vervalt al gauw in ijz gemijmer waarbij je als toeschouwer maar moeilijk kunt aanknopen.

Als een van de arbeiders tot slot in opstand komt tegen het systeem en wordt gered door een echte mens die nog weet wat empathie is, schiet de trein weer in gang. De pathetische kwaliteit van deze catharsis – die letterlijk én figuurlijk als een deus ex machina uit de lucht komt gevallen

Abke Haring kijken is altijd een beetje legaal trippen

–clash echter met de afstandelijkheid van de indrukwekkende, abstracte scenografie en het ingehouden spel waarmee *TRAINER* inzette.

Haring bezwerende oog voor ritme en opbouw waarmee ze als schrijfster steeds nadrukkelijker een eigen stem vindt, ontbeert in de eindregie, waardoor de voorstelling niet als een consequent geheel aanvoelt en maar moeizaam een evenwicht vindt tussen poëtische toestand en narratief verloop.

Desalniettemin zie je in *TRAINER* een maker aan het werk die haar oeuvre duidelijk vooruit denkt en de mechanisering van de mens onder de heerschappij van economie en technologie lijfelijk voelbaar maakt.

TRAINER, op tournee: op 22/11 in NT Gent, 23/11 Kaaitheater Brussel. Meer data via www.toneelhuis.be en www.abkeharing.com

FC BERGMAN LAAT BASSIN

Hoog

Op de scène staat een nepbos, maar de waterplas op de parterre is echt. FC Bergman laat de Bourla onderlopen en volgt daarmee een lange traditie van waterpret in het theater.

GEERT VAN DER SPEETEN

De avond dat de Scheldekaaien overstroomden, viel er ook in de Bourla in Antwerpen hoog water te noteren. Voor *Van den vos* liet FC Bergman de parterre uitbreken en een bassin installeren. Het publiek kijkt van op de balkons naar die waterpartij, knie-deep en vier bij zes. Ten huize Isegrim, de wolf uit het dierenepos *Van den vos Reynaerde*, valt er overigens weinig pret te beleven aan het zwembad. Herfst-

bladeren dwarrelen erin neer. En er drijft al meteen een kinderlijkje in, als een verdrinken vliinder. In het beeldrijke theater van FC Bergman valt een monumentale ingreep niet uit de lucht. Het collectief put vaak inspiratie uit films. Deze keer hing een architectuurfoto aan het prikbord: een hypermodern atrium in New York, met daarin een uitgespaarde waterstrook. Stef Aerts: 'Dat beeld van verlatenheid en leegte bleef spoken. Eerst is er bij ons altijd de vorm, als een sleutel om de voor-

Een watervlak roept een waw-effect op. © Kurt Van der Elst

'Van den vos' is theater zoals theater is bedoeld. © Kurt Van der Elst

DE STANDAARD
ZATERDAG 7, ZONDAG 8 DECEMBER 2013

CULTUUR & MEDIA | C11

INSTALLEREN VOOR VOORSTELLING

water in de Bourla

stelling te lezen. Daarna volgen het scenario en de concrete uitwerking. De leegte, die is gebleven. Op een schepnetje na vinden de acteurs weinig houvast in deze voorstelling.

Twee werelden botsen. Woeste kliffen, op videobeeld, vormen het terrein van de vos. De wolf heeft zich teruggetrokken in een paleis van gepolijst marmer. Maar een echte vrijhaven is het niet. De natuur sijpelt letterlijk door spleten en kieren weer binnen. Het is een zachte dijkbreek, die alle acteurs natte voeten bezorgt.

Marie Vinck: 'De technische equipe van Het Toneelhuis huiltarde toen we met onze vraag kwamen aanzetten. Water in een theater staat voor gevaar. Maar uiteindelijk is alles op alles gezet om dit decor te realiseren. We beschikten zelfs over een repetitieve, een exacte kopie.'

De *do's-and-don'ts* moesten de

Bergmannen zelf ontdekken. Welke nefaste uitwerking deze opstelling heeft op de akoestiek. Waarom acteurs met zendmicrofoons niet in het water kunnen gaan liggen. Ook de ideale temperatuur is voor discussie. Bij meer dan 28 graden kunnen er bacteriën circuleren. En gaat de koikarper, de figurant ter plekke, raar doen.

Er waren nog meer beperkingen, zegt Freek Boey, technisch directeur van Het Toneelhuis. 'Zoals de draagcapaciteit van de vloeren. Om praktische redenen hebben we

'Ik hoef je niet uit te leggen dat koud water iets doet met je mannelijkheid'

BERT LUPPES, acteur

het reservoir voor de overloop, zo'n vijf kubieke meter, in een mestzak opgeslagen.' Anders dan de geruchten willen, kost dit decor geen fortuin. Boey: 'Dit is ook een reisvoorstelling. Een voorwaarde voor de uitwerking was dat het decor in één truck zou passen. Vandaar: een kleiner vloeroppervlak. En geen echte bomen op het toneel.'

Kopje-onder

Van Pina Bausch tot Luk Perceval en Dirk Tanghe: een ondergelopen scène heeft een solide traditie in de podiumkunsten. Een watervlak roept een waw-effect op. Het is speels en verrassend. Desgewenst ook hyperesthetisch.

Zo zette Robert Carsen de Vlaamse Opera onder water voor *Kat'a Kabanova*. De immense scène, waarin vlonders drevan, stelde de overstromende Wolga voor waarin het hoofdpersonage zich verdrinkt. Ook *Wozzeck*, in 2008 in de Munt,

eindigde met een verdrinkingscène. Het decor bestond uit aardkluiten en een vijver. Na zijn slotaria ging *Wozzeck* kopje-onder. Via een luchtbel, geassisteerd door duikers, werd hij onder de scène geëvacueerd. Werner Van Mechelen, die drie keer de rol zong, moest er zijn waterrees voor overwinnen. Een vijver, een gracht, een plensbut: het is mode, zegt Cécile Bourguet, productiehoofd in de Munt. 'Tien jaar geleden wilde niemand water op de scène. Nu gaat het de Europese operahuizen rond. Zelden is de ingreep ecologisch te verantwoorden, zelden ook goedkoop. Ik vind het effect vaak decoratief. Je brengt een realistisch element binnen, terwijl theater om verbeelding draait.'

Problemen ontstaan er nauwelijks. Bourguet herinnert zich één spijtig incident in de Munt. In *La Jinta giardiniera*, cultproductie van de Herrmanns, stroomde een

beekje. Helaas ontstond er een lek. Het water sijpelde de orkestbak binnen en vernielde enkele instrumenten.

Voor acteurs is water een obstakel als een ander. Bert Luppès dook voor *Wozzeck* van Zuidelijk Toneel Hollandia avond na avond naakt in een bassin met 9.000 liter water. Zo wilde het de regie van Johan Simons: de soldaat en proefpersoon *Wozzeck*, op een dieet van erwten gezet, werd door dokters geobsereerd als een curieus zeemonster in een aquarium.

'De maakbare mens: het plaatje klopte volledig,' zegt Luppès. 'Maar ik hoef je niet uit te leggen dat koud water iets doet met je mannelijkheid. Om te wenen nam ik vooraf een koude douche. Eén keer, in het Nederlandse Purmerend, haalden we amper 17 graden. Plots had ik geen gevoel meer in mijn ledematen. Met water spelen kan best beangstigend zijn.'

DE MORGEN • MAANDAG 9 DECEMBER 2013

M • 5

FC Bergmans 'Van den vos' is totaaltheater om helemaal in te verdwijnen

Van den vos, nog tot en met 21 december in de Bourlaschouwburg, Antwerpen, daarna op tournee. Info: www.toneelhuis.be.

De volledige parterre van de Bourlaschouwburg is uitgebroken en veranderd in een marmeren zwembad. © KURT VAN DER ELST / WWW.KVDEBE

Sublieme strijd tussen goed en kwaad

Eén beeld keert steeds terug: de kort oplichtende vlam van een aansteker in een zee van duisternis. 'Moraal is maar een fase', zegt iemand, onverschillig. De strijd tussen goed en kwaad neemt bij FC Bergman heroïsche proporties aan. En levert krankzinnig straf theater op. **Evelyne Coussens**

De FC Bergman de tragische worstelende mens graag vat in grote gebaren, wisten we al van *Wandelen op de Champs-Élysées* (2009). Pyrotechniek, metershoge kranen, tientallen figuranten – allemaal bestierd door het zeskoppige, op dat moment nog piepjonge collectief. Branie met risico's, getuige de vele technische en fysieke accidenten tijdens de speelfreese.

Vier jaar later heeft Bergman de gesmeerde toneelmachine van het Toneelhuis achter zich. Maar de professionalisering heeft niet geleid tot een verburgerlijking. Intendeel: de brave burger is de grote verliezer van *Van den vos*.

De volledige parterre van de Bourlaschouwburg is uitgebroken en veranderd in een marmeren zwembad, door een doorzichtige projectiewand afgescheiden van de oorspronkelijke scène, waarop een bos is verzeen. Een glazen draaideur vormt de tourniquet tussen orde en chaos, rechtshapenheid en wreedheid. Vanuit zijn kil gedsignde woonplaats jaagt 'goede huisvader' Wolf (Dirk Roofthoof)

op de demonische moordenaar en verkrachter Vos (Gregory Frateur). Zelf durft hij het kwaad niet in het gezicht te kijken, maar al wie hij er op uitstuurt om Vos te grijpen, keert dood of gruwelijk verminkt terug. Intussen slaagt de burgerman, belachelijk schepnetje in de hand, er steeds minder in zijn eigen zwembad schoon te houden.

Bergmans *Van den vos* is – net zoals de oorspronkelijke middeleeuwse satire – een omkering van de gebruikelijke wereldorde. Is de wereld in die christelijke traditie intrinsiek goed (want geschapen door een rechtvaardige God) met het kwade als de te bestrijden uitzondering, dan toont

Zo zuiver, zo juist heeft FC Bergman zijn verhaal nog nooit verteld gekregen

dit epos een wereld die fundamenteel wreed en chaotisch is, met moraal als een tijdelijke en vergeefse opflakkering. Het kwaad schuilt niet in de intentie of gevolgen van de menselijke handelingen, het verbijert zich veel dieper, in het onbewuste van elke mens. Dat inzicht inspireert de machthebbers, de Koningin (Viviane De Muynck) en haar krachteloze Koning (Stef Aerts) tot onverschillig hedonisme: 'Val ons niet lastig.' Wolf voert zijn rechtvaardige strijd dus alleen, maar hoe zuiver is hij zelf? In een moment van vertwijfel spiegelde de gekdraaiende glazen deur, waarin beurtelings zijn eigen gezicht en dat van Vos verschijnen, hem de ambigue waarheid: hij krijgt het kwade niet te pakken, omdat hij er zich in herkent.

Het pessimisme van Bergmans poëtica – de mens strijdt tevergeefs met zijn demonen – wordt in al hun voorstellingen draaglijk gemaakt door schoonheid van de worsteling én door de schoonheid waarmee

de worsteling vormt krijgt. Dat is in *Van den vos* niet anders. Een reeks adembemende beelden roepen het sterkste van Castellucci op: de blinde zoon van de Wolf, bewegingloos dobberend op het water; het vermoorde meisje dat Wolfs wellustige dromen bevokt; de theatrale allegorie-inde-allegorie waarin Wolf Vos doodt.

Terwijl Thomas Verstraetens camera Wolf live op de huid zit, met een sterk psychologisierend effect, getuigen vooraf opgenomen scènes op de Schotse kliffen van Vos' brute gewelddadigheid. De sublieme versmelting van beeldmateriaal, live spel en de dreigende soundtrack van

Kaleidoskop (compositie Liesa Van der Aa) maken van deze *Van den vos* een totaalwerk om helemaal in te verdwijnen. Zo zuiver, zo juist heeft FC Bergman zijn verhaal nog nooit verteld gekregen.

Het is een vertelling van menselijke machteloosheid. Niemand hoeft Vos te halen, hij sluipt vanzelf de wereld van Aa) binnen – of misschien is hij daar altijd al geweest. Er is geen daar, geen bos, geen kwade ander. Er is alleen de mens die de mens is. Dat is een wrede vaststelling. 'Ook wreedheid brengt hoge cultuur voort', monkt de Koningin. Daar past na *Van den vos* alleen een langeslagen ja-knikken op.

V10 DE VOLKSKRANT
VRIJDAG 10 JANUARI 2014

Theater

REPORTAGE VOORSTELLING FC BERGMAN

De Vlaamse theatervernieuwers van FC Bergman komen naar Nederland. Hun bejubelde bewerking van Van den Vos Reynaerde is een visuele horrortrip waarin het niet om de gemene vos maar om de tragische wolf draait. Door Vincent Kouters

Vossenjacht

Groepsportret van het Vlaamse theatergezelschap FC Bergman.

Het ultieme kwaad wordt ons vaak gepresenteerd in de vorm van een seriemoordenaar. Verhalen te over, waarin een gewetenloze, demonische moordenaar en een fanatieke detective een geraffineerd kat-en-muisspel spelen. Films als *Seven* en *Silence of the Lambs* gaven in de jaren '90 de seriemoordenaar nieuw elan. Maar feitelijk was hij nooit weg uit de (populaire) cultuur. Van series als *Sherlock* tot *Luther*, het ultieme kwaad heeft zijn aantrekkingskracht nooit verloren.

Een van de oudste seriemoordenaars uit de literatuur is de vos Reynaert. Uit het Middeleeuwse antropomorfische meesterwerk *Van den vos Reynaerde*. De vos persoonlijk lijkt in dit epische gedicht niemand anders dan de duivel.

De Vos moordt en verkracht er op los. Hij bijt kippen de strot af. Hij lokt zijn belagers Bruun de Beer en Tybeert de Kater in een dodelijke val. En als de Vos ten slotte toch voor de Koning en het gerecht moet verschijnen, weet hij zichzelf vrij te pleiten met een sluwe list. Voordat hij ongestraft de wildernis in vlucht, vermoordt hij nog Cuwaert de Haas. Hij stuurt een tas met de kop van de haas terug naar de Koning.

De Vos doet niet onder voor popu-

laire hedendaagse monsters als Hannibal Lector of Kevin Spaceys naamloze psychopaat uit *Seven*, die zelfs enkele trucs van de Vos kopieerde.

En de Vos is weer terug. In het theater dit keer. Het Vlaamse theatergezelschap FC Bergman speelt vanaf volgende week in Nederland hun nieuwe, bejubelde voorstelling *Van den Vos*. De première was afgelopen december in de Antwerpse Bourlaschouwburg. De week erna verschenen meerdere vijfsterrenrecensies in Vlaamse kranten.

Docenten Nederlands opgelet, dit is allesbehalve een getrouwe opvoering van het klassieke verhaal. Er is een nieuw script van Josse De Pauw, er is een live gespeelde soundtrack, een compositie van Liesa Van der Aa, en er is film. Zoals het de zes jonge theatermakers van FC Bergman betaamt, maken ze wederom een visuele, theatrale horrortrip. Met het verhaal van Reynaert de Vos als basismateriaal gaan ze in *Van den Vos* op zoek naar die blijvende aantrekkingskracht van het immorele.

De eerste stap in hun bewerking van het epische dierdicht was het veranderen van de hoofdpersoon. Niet de Vos, maar Ysengrym de Wolf staat centraal. De Vos is volgens de Bergmannen geen goed dramatisch materiaal. Ze leggen het uit. 'De Vos moordt en bedriegt omdat dat zijn natuur is', zegt Marie Vinck.

FC BERGMAN

FC Bergman bestaat uit Stef Aerts, Joé Agemans, Bart Hollanders, Matteo Simoni, Thomas Verstraeten en Marie Vinck. Ze maken voorstellingen vanaf dat ze elkaar op de theaterschool leerden kennen. Voor Van den Vos werkten ze voor het eerste onder de vleugels van het Antwerpse Toneelhuis, dat hen voor vier jaar heeft geadopteerd.

'Hij is zich er niet bewust van en zal nooit veranderen. Hij is bevrijd van alle menselijke twijfels en angsten.'

'En dat is niet interessant', vult Thomas Verstraeten aan. 'De vos slaagt in alles. Hij is een verknippte psychopaat. Wij willen het juist hebben over de mensen die onder hem lijden, of die zelfs tegen hem opkijken.'

Stef Aerts: 'Ysengrym de Wolf heeft oorspronkelijk maar een klein rolletje. Hij is een van de aanklagers van de Vos. Maar hij is wel de felste. Degene die hem het liefste aan de schandpaal genageld ziet. Omdat zijn eer is aangetast door de vos. Hij heeft twijfels en zwakheden. Hij is een mens. Daarom is hij interessant voor ons.'

Dus zien we het verhaal verteld vanuit het perspectief van de Wolf, door Dirk Roofthoof gespeeld als *hard-boi-*

led detective. Van buiten een man van *law & order*, van binnen, in zijn kale kop, broeit het van de onzuivere lusten en gedachten.

Zo bezien sluit Van den Vos perfect aan bij de eerder genoemde moderne films over seriemoordenaars. Ook daarin zien we dat de agenten of detectives, die belast zijn met de taak om het kwaad uit te roeien, verteerd worden door twijfels en angsten. Langzaam maar zeker gaan ze zichzelf herkennen in hun tegenpool. Of het nu gaat over Clarice Starling, John Luther of David Mills (Brad Pitt in *Seven*), stuk voor stuk worden ze gecorrumpeerd door het kwaad. Uiteindelijk verliezen ze. Net als de Wolf.

Met dit pessimistische mensbeeld past *Van den Vos* uitstekend in het rijtje voorstellingen dat FC Bergman sinds 2008 heeft gemaakt. Hoe uiteenlopend die ook zijn qua vorm, het thema is altijd hetzelfde: het tevergeefse gevecht van de mens tegen de onpeilbare zinloosheid van het bestaan. Dat tragische existentialisme is de kern van al hun werk.

Stef Aerts: 'Wat ons fascineert is theater maken over mensen die proberen te, uh, leven. Mensen die grip proberen te krijgen op hun omgeving, die zich recht op willen houden. Terwijl dat per definitie onmogelijk is. Maar toch blijven ze proberen en blijven ze falen.'

FC Bergman heeft in korte tijd naam gemaakt door die strijdende mens te laten zien onder de meest barre omstandigheden. Hun voorstellingen zijn groots, mateloos, soms vies en altijd extreem beeldend. Ze zijn al 'theaterrevolutionairen' genoemd, 'anarchisten' en 'stoere acteurbeesten'.

Het jonge gezelschap bestaat uit vijf mannen en een vrouw, eind twintigers, die elkaar leerden kennen op de Antwerpse Toneelschool. Die maakten ze niet af. Ze maakten voorstellingen. Een van de eerste was een bewerking van *De thuiskomst* van Pinter, bovenop een gigantische bergafval.

Daarna maakten ze *Wandelen op de Champs-Élysées...* op locatie in een verlaten hal. Hierin volgden steeds extremere tableaux van menselijk onvermogen elkaar op. Een groep vrijwilligers trachtte synchroon een dans uit te voeren. Decorstukken gaan in de brand. Een man haalt rare fratsen uit met levende dieren. Met deze voorstelling vestigde de groep ook in Nederland definitief haar naam. Het leverde hen hier een nominatie op van het Theaterfestival en een rechtszaak van de dierenbescherming.

Ze verkenden het tragische lot van de mens verder in *Terminator Trilogie*,

een woordenboek van de visie. Honderd. Hiermee spreekte hij vlaktes, zoals in *300 el*. nog in Nederland. Boulevard. In de ban is van de ners bezwoerd. aardige, vande, activite. Ook Van de schouwburg de schouwburg enorm. Al h konks verdre hebben plaamarmereen. erin. Dit is d Ysengrym d schepnetje zwembad st snorkelt zij zootjtje.

Tegenover loze plek sta Deze wilder

waar norma sloten van d grote glazer wilde plante ken, gespee zanger Greg

Maar de n zijn van te v hoogbergbe het projectie

Film is gete Vos er zo aan laten zien, v belangrijk d felijken voor ziet. Dat zou nooit voor e moeten va schoonheid

De schoo contraste heid van d bloed vloeit Beer en Tybe zonden door In een bij scène gaat o gespeeld door hebben een ook duidelijk ker rondloof gezicht hee horror is fil

Alles moe beelden, het van Rooftho (als de Kon been snijde van der Aa

WANDELEN

...op de Champs-Élysées met een schildpad om de wereld beter te kunnen bekijken, maar het is moeilijk theedrinken op een ijschots als iedereen dronken is. Dat is de volledige titel van deze bewerking van *La Divina Commedia*. Een groep mensen probeert hun doodsangst af te wenden door alvast een hel op aarde te creëren. Ter voorbereiding op het echte werk.

TERMINATOR TRILOGIE

Ging over eenzaamheid. In deze 'woordeloze monoloog' spoelde een man aan op een verlaten vlakte. Hoe gaat hij zijn tijd opvullen? De mogelijkheden zijn eindeloos, maar alles wat hij maakt, brengt hem weer terug bij af. Hij eindigt zoals hij begon: alleen.

VAN DEN VOS

Een Wolf, in de vorm van een man, probeert het ultieme kwaad, de Vos, te vangen. Maar zijn eigen demonen, perverse seksuele verlangens, staan hem in de weg. Zijn gelijktijdige afschuw en bewondering voor de Vos doen hem twijfelen aan zichzelf, en zorgen voor zijn ondergang.

de
r

loze, post-apocalyptische
rd vrijwilligers deden mee.
eelden ze buiten op lege
ls het strand van Terschel-
:50 el x 30 el was vorig jaar
erland te zien op festival
Het ging over een dorp dat
van de zondvloed. De inwo-
eren hun angst met eige-
hak seksuele of gewelddad-
eiten.

den Vos is geen doorsnee
voorstelling, hoewel hij in
urgen speelt. Het decor is
het publiek is naar de bal-
even. De stoelen in de zaal
ts moeten maken voor een
vloer met een zwembad
e luxeuze achtertuin van
le Wolf, waar hij met een
dode bladeren uit het
taat te vissen. In het water
n door de Vos verminkte

deze aangeharkte, ziel-
aat de habitat van de Vos.
nis bevindt zich op de plek
al het podium is, en is afge-
e marmeren zaal door een
projectiewand. Tussen de
en zie je soms de Vos opdu-
ld door de wildbehaarde
ory Frateur.

meeste scènes van de Vos
oren gefilmd in het Schotse
te. Ze worden vertoond op
escher.

bruikt om de wereld van de
ntrekkelijk mogelijk uit te
vertelt Marie Vinck. 'Het is
at het er ongerept, ongelof-
de Wolf onbereikbaar uit-
den we met alleen theater
lkaar krijgen. Die beelden
n een overrompelende
zijn.'

nhed van het landschap
t hevig met de gruwelijk-
scènes. Botten kraken en
, wanneer de Vos Bruun de
ert de Kater, beiden uitge-
de Wolf, te grazen neemt.
zonder maagomkerende
de vrouw van de Wolf (ge-
Vinck) naar de Vos toe. Ze
verhouding. Dan wordt
k waarom ze met een mas-
pt en wat de Vos met haar
ft gedaan. Voor dit soort
m uitgevonden.

et samenvloeiën. De film-
naturalistische acteer-
oof en Viviane De Muynck
ingin), de door merg en
nde compositie van Liesa
en nog een aantal verras-

De poster van de voorstelling Van den Vos is als sommige scènes: maagomkerend.

Foto FC Bergman

singseffecten maken samen een reeks
uitzonderlijke beelden. Associatief,
duister en symbolisch, als een thriller
van David Lynch. In het midden van al
dit geweld staat de Wolf, met zijn
schepnetje. Het is alsof we in zijn zieke
verbeelding verzeild zijn geraakt. Alsof
we toeschouwers zijn van zijn jaloezie,
zijn doodsangsten, zijn wellustige dromen.
Wolf droomt zich een leven als
Vos.

'Hij is een mens, hè', zegt Stef Aerts.

Het werk van FC Bergman laat zich
door het associatieve karakter ervan
niet eenvoudig duiden. Zelf laten de
Bergmannen er niet veel over los. Iedere-
en kan in de storm van beelden die
Van den Vos is, lezen en interpreteren
wat hij wil. Maar over het doel dat ze
willen bereiken, zijn ze wel helder. Ont-

Botten kraken en bloed vloeit, wanneer de Vos Bruun de Beer en Tybeert de Kater te grazen neemt

roering, Thomas Verstraeten: 'Als mens
blijf je zoeken en proberen, vallen en
opstaan, proberen op de top van die
berg te geraken. Dat willen wij als FC
Bergman laten zien. Dat beeld van die
man, die op de berg probeert te kom-
men, dat vinden wij ontroerend. Dat
geeft troost.'

Waarom voelt de Wolf zich zo aange-
trokken tot het ultieme kwaad van de
Vos? Precies omdat het een onbereik-
baar ideaal is. Het is onmogelijk en
daarom zo aantrekkelijk om zonder
schuld, angst of twijfel te kunnen le-
ven. De ontroering komt, als blijkt dat
de enige plek waar dat wel mogelijk is,
en waar de Wolf ten slotte zijn toe-
vlucht zoekt, de verbeelding is. Ofte-
wel: de kunst. 'Wreedheid brengt veel
hoge cultuur voort', zegt de Koningin
tegen de Wolf in de proloog. Dat klopt.
Het heeft ook *Van den Vos* voortge-
bracht.

Van den Vos speelt 16 t/m 18/1 in
Stadsschouwburg Amsterdam,
23 t/m 25/5 in Schouwburg Rot-
terdam en 7 t/m 9/8 op Festival
Boulevard. fbergman.be

Viviane de Muynck, Stef Aerts en Dirk Roofthoof in 'Van den vos' van FC Bergman.

Vos is naast dodelijk ook onweerstaanbaar

Met verbluffende theatrale en filmische effecten zet het jonge Vlaamse gezelschap FC Bergman het Middeleeuws dierenepos op zijn kop

Theater

Van den vos. Stadsschouwburg Amsterdam 16 t/m 18/1. Inl.: toneelhuis.be

Door **Herien Wensink**

Het openingsbeeld van *Van den vos* grijpt als een roofdier naar de keel. De zaal van de schouwburg heeft plaatsgemaakt voor een marmeren zwembad, en daarin dobbert een jonge vrouw. Haar ontzielde lichaam wordt in de avondnevel belicht door koplampen. De sfeer is duister, onheilspellend. Achter een glazen pui verrijst een nachtelijk bos, de geheime dreiging ervan is tot ver in de zaal voelbaar.

In de auto zitten Wolf (Dirk Roofthoof) en de Koning en de Koningin (Stef Aerts en Viviane De Muynck). Wolf en de koningin voeren een gespannen dialoog over misdaad en recht. Hun gezichten, zij lacherig, zij verbeten, worden gefilmd en op de glazen pui uitvergroot geprojecteerd. De joyeus vileine De Muynck heeft de duivelin in zich reeds lang omarmd, de dogmatische Wolf wenst al het denkbare kwaad uit te

bannen. Hij jaagt op Vos (Gregory Frateur); de woesteling die zijn zoon verminkte en zijn vrouw verkrachtte. Maar zijn starre houding komt niet voort uit verdriet en wraaklust alléén.

Het jonge Vlaamse collectief FC Bergman zet in *Van den vos* met spectaculaire theatrale en filmische effecten het Middeleeuwse dierenepos *Van den Vos Reynaerde* op zijn kop. De makers concentreren zich, in samenwerking met Josse de Pauw, die de poëtische tekst schreef, niet rechtstreeks op de vos en diens streken, maar op de wolf Isengrijn, die op hem jaagt. In de belichaming van Roofthoof wordt dit een complex, gelaagd personage; een brave, rechtschapen burgerman, die worstelt met het kwaad; niet alleen wat daarbuiten heerst, maar ook het kwaad in zichzelf.

Dankzij de ingenieuze inzet van camera's zitten we die worsteling onwaarschijnlijk dicht op de huid. We zien elke frons van Roofthoof, elke tic - het trillende spiertje naast zijn vertrokken mond, het van woede gebarsten adertje in zijn oog. Het maakt zijn personage, diens queeste en kwelling, levensechter dan echt. Wolf zint op wraak voor zijn zoon en zijn vrouw,

Wolf is de brave, rechtschapen burgerman die worstelt met het kwaad

van wie hij sinds haar rendez-vous met Vos zichtbaar is verwijderd; we zien haar zich meermaals naakt aanbieden in het bos. Zij verlangt naar haar geweldenaar, die in elk geval in het reine is met zijn primitieve lust en geweldsdrift.

Hoe anders is het met haar echtgenoot. Die durft de confrontatie met het kwaad zelf niet aan, maar van de twee mannen die hij achter Vos aanstuurt ziet hij alleen de verminkte lijken terug. Hoe het deze mannen tijdens hun jacht vergaat, zien we op groot scherm in vooraf gefilmde sequenties, waarin Vos zich ophoudt in een dramatisch natuurlandschap van majestueuze rotsen en een meedogenloos beukende zee. De beelden geven *Van den vos* de aanblik van een gotisch sprookje, en verrijken tegelijk het personage van de Vos: die is al net zo'n natuurkracht; gevaarlijk maar verleidelijk. In een even gruwelijke als ijzersterke sequentie wordt dit treffend verbeeld, als de vrouw van Wolf zich steeds maar weer door Vos wil laten kussen, ook al scheurt hij de lippen van haar gezicht.

Terwijl zijn vrouw zich aan Vos' wreedheid uitlevert, wordt Wolf thuis geplaagd door erotische dromen over het dode

meisje in zijn zwembad. Steeds minder kan hij het kwaad in zichzelf onderdrukken - fraai gesymboliseerd door het stijgende water dat zijn zwembad dreigt te doen overstromen. Met zijn brave schepnetje staat hij machteloos. Gespiegeld in de glazen pui ziet hij het gezicht van Vos.

FC Bergman pakt uit met verbluffende effecten, maar anders dan bij hun eerdere voorstellingen, waarin het effect voorop stond, staat het hier in dienst van het verhaal. De meeslepende filmbeelden, de omineuze klanken van het Berlijnse muziekensemble Kaleidoskop - ze imponeren functioneel. En natuurlijk helpt het dat de branie van deze jonge makers stevig beddend vond bij de bewezen kwaliteit van De Pauw, Roofthoof en De Muynck.

In de laatste scène paren ze grandioos bravoure aan beheersing. Hier verschijnt Vos bij Wolf thuis. Nu zien we zijn verleidelijke schoonheid van dichtbij. Het hartvercheurende lied dat Frateur vervolgens zingt haakt niet alleen naar sentiment, maar klopt ook inhoudelijk: Vos is wie hij is, zijn wreedheid is zijn natuur; hij is puur en echt, en dat maakt hem naast dodelijk ook onweerstaanbaar.

LIBÉRATION VENDREDI 10 JANVIER 2014

RENTÉE SCÈNES VII

Revu par la compagnie flamande FB Bergman, ce «Roman de Renart» effraie et émerveille.

Oubliez la version de Jeanne Leroy. Allais, mise en dessins par Benjamin Rabler en 1909, ou le *Brun l'aars* réimaginé par Samivel dans les années 30. Oubliez le goupil se jouant des autres animaux à coups de farces plus ou moins innocentes, même si le museau tuméfié de Brun se voyant refuser l'ouverture de la porte de chez lui par sa femme qui ne le reconnaît pas avait de quoi allécher les terreurs enfantines. Le *Roman de Renart* révisité par la compagnie flamande FC Bergman pourrait ensager à la catégorie «pour adultes avertis» : il ne tient ni du conte, ni de la bande dessinée, ni de l'illustration pittoresque. Retournant aux sources – même si la notion de texte original n'a pas grand sens, s'agissant d'un ouvrage rédigé par des auteurs variés à partir du XIIe siècle –, le FC Bergman exhume un univers gangrené par la violence, les règlements de compte et la folle meurtrière. La présentation des personnages, qui figure au début du livre, est sans ambiguïté. Renart, «maître en fourberies» au «naturel malaisant», a «pour oncle sire Ysengrin, homme de sang et de violence, patron de tous ceux qui vivent de meurtre et de rapine», lui-même flanqué de «Dame Hersent, digne épouse du karron Ysengrin, cœur rempli de félonie, visage rude et couperose», Dame Richeu, la femme de Renart, ne vaut pas mieux. En bref, un quartieron de salopards, qui servent de modèles aux animaux, et non l'inverse. «Renart est aux hommes ce que Goupil est aux bêtes» : le texte revendique explicitement le caractère politique de son propos.

MONSTRE. C'est de là que part le spectacle : non pas une fable animalière qui renvoie au Moyen Âge, mais un cauchemar contemporain, joué par des protagonistes en costume-cravate qui roulent dans des grosses cylindres et boivent des cocktails au bord de la piscine. Du texte, la compagnie ne conserve que quelques pages, réécrites par Josse De Pauw. Ennemi public numéro 1, voleur et

À Anvers, où «Van den vos» a été créé en décembre, les fauteuils d'orchestre ont été transformés en piscine et les spectateurs cantonnés dans les loges et les balcons. PHOTO KURT VAN DER CLST

«Van den vos», nos ennemis les hommes

tueur en série, Renart est le monstre que l'on traque mais que l'on ne voit qu'à la fin, quand il chante. La figure centrale est Ysengrin, chef de clan qui a quelques raisons d'en vouloir à un neveu qui a violé Hersent, sa femme. Et

Le spectacle n'est pas une fable animalière qui renvoie au Moyen Âge, mais un cauchemar contemporain.

qui en appelle à Noble, le parrain auquel il demande «de faire respecter la loi». Le FC Bergman pourrait à partir de là dérouler une sorte de polar avec du suspens – la chasse à l'homme –, du sexe – Ysengrin, qui n'arrive plus à baisser sa femme, a des penchants pour Tybert (le chat) – et du sang – les crimes de Renart, de plus en plus atroces. Mais si le film noir est bien là – au sens propre, les images vidéo tenant une place essentielle –, il prend une forme tout à fait inédite. Le FC Bergman transfigure tous les éléments en une succession d'images oppressantes, un festival de

visions à la fois merveilleuses et malsaines.

ENVOÛTEMENT. Au Toneelhuis, l'opéra d'Anvers, où le spectacle a été créé au mois de décembre, la compagnie avait transformé l'orchestre en piscine aux eaux noires autour et dans laquelle déambulaient les comédiens, observés de haut par les spectateurs

cantonnés dans les loges et les balcons. Le tout dans une pénombre noyée de brume. Un dispositif qui doit s'adapter aux différents lieux où le spectacle est programmé, mais dont la puissance visuelle devrait résister à toutes les transplantations. Relayées par des micros hi, les voix des comédiens, qui parlent souvent à voix basse, participent d'un envoûtement, pas très loin de celui mis en œuvre dans les spectacles de Guy Cassiers, figure majeure du théâtre flamand. Le soin extrême apporté aux images et aux lumières, le recours au cinéma et à la musique live – avec la présence de l'en-

semble allemand Kaleidoskop – accentuent ce sentiment de parenthèse. Et suscitent la même perplexité, comme si la forme, brillantissime, finissait par phagocytter le fond, dont on a du mal à cerner l'exacte pertinence.

Cela posé, Van den vos est un spectacle hors normes, d'une ambition scénique rare. Il est aussi interprété par des acteurs à fort rayonnement, à commencer par Dirk Roethoofd, qui joue Ysengrin, un nom qui en vieux néerlandais signifiait «féroce comme le fer» ou «casque de fer», et Viviane De Muynck, en Dame Fièr, épouse de Noble. À son actif, le FC Bergman compte déjà des adaptations de la Bible (à partir de l'histoire de l'arche de Noé), de la *Divine comédie* et de la série des films *Terminator*.

RENÉ SOLIS

«Van den vos» (le *Roman de Renart*) par le Collectif FC Bergman, au Stadschouwburg d'Amsterdam (Play-Bos) du 16 au 18 janvier, et au Phénix, scène nationale de Valenciennes (93), en néerlandais surtitré, les 7 et 8 février. Rena. 03 27 32 32 32

Théâtre Paris-Villette
ÉTABLISSEMENT CULTUREL DE LA VILLE DE PARIS

QUI A PEUR DU LOUP ?
MATTHIEU ROY
CHRISTOPHE PELLET
25 JANV > 2 FÉV

HINDROÛRE, DINE ET MIS N'A TON SANG
À CEE APPRENTISSAGE ÈSÈ LE LOURE
COMING 28U DE GARGON

MODÈLES
PAULINE BUREAU
LA PART DES ANGES
17 > 23 FÉV

www.theatre-paris-villette.fr
INFOS / RÉSA.
resa@theatre-paris-villette.fr
01 40 03 72 25

'Desperado' graaft diep in de gekwetste cowboyziel

Gezegend zij het wilde Westen

Theater

Desperado

nog tot zaterdag 1 juni
in de Bourlaschouwburg,
Antwerpen.
www.toneelhuis.be

Vier mannen wanen zich cowboys. Ze wanen zich vrienden. Ze dromen van verzet. Met *Desperado* maakte Bart Meuleman een wrange schets over de kracht van zelfbedrog. Met tragische humor, die maar langzaam onder je huid kruipt.

EVELYNE COUSSENS

Vreemd woord, desperado. Het verenigt paradoxale betekenissen: zowel bandiet als (revolver)held, zowel 'wanhopige' als 'revolutionair'. Aan de ene zijde van dit betekenispectrum ligt voor Harrie, Robin, Leo en Bert de realiteit. Met moeite houden ze zich staande in dit leven: vernederd op het werk, verlaten door hun vrouw, bespot in het café. Aan de andere zijde ligt de fictie van de cowboyclub, waarmee ze in het imaginaire belanden. Daar zijn ze wie ze willen zijn: mannen uit één stuk, kameraden voor het leven.

In de ruimte tussen die twee lagen ontstaat ontluisterende humor. Bart Meuleman had die humor makkelijk aan de oppervlakte kunnen halen, door het vier-tal grotesker, dwazer, karikaturaler voor te stellen – en wellicht grappiger. Maar hij is er de man niet naar om opzichtig theater te maken. Dus doet hij met de personages zoals met de gouden ornamentebeelden in de Bourlaschouwburg: ze hij zet ze gewoon

● Het praten over praten overheerst in *Desperado*, voorts ontbreekt elk betoog. © FRIEKE JANSSENS

een cowboyhoed op. Om alsnog, geduldig en laag voor laag, het gouden plaksel van hun lijf te pellen.

Ton Kas en Willem de Wolf, legendarisch Nederlands theaterduo uit de jaren tachtig, hebben een geraffineerde maar merkwaardige tekst geschreven. Geraffineerd omdat hij barst van de stijlfiguren, zo uit een retorisch handboek geplukt (overdrijving, herhaling, ellips, spiegelstructuur), merkwaardig omdat die stijlfiguren nergens toe dienen: ze ondersteunen geen inhoudelijk betoog, ze vestigen enkel de aandacht op het ontbreken van dat betoog.

Illusie houdt stand

Het viermanschap zit op een bar-kruk, frontaal naar het publiek, en lult er maar wat op los. Praten om te praten, praten óver praten: 'communicatie' wordt opvallend vaak gethematiseerd. ('Ik zeg: 'Noemde jij dees praten, man?') In een snelle cadans van 'Ik zegs' wordt er helemaal niets gezegd. Of neem de openingsscène: een verhaal van

manneljesputter Leo (Johan Van Assche) dat zo eindeloos wordt opgerekt dat het tegen de grens van de verveling aanschuurt. *Desperado* trekt zich op gang als een vermoed paard, op het ritme van onafgemaakte zinnen en net iets te lange stiltes.

Maar laat dat gebrek aan een zinvol onderwerp nu net alles vertellen over deze mannen. *Desperado* is één lange praeteritio, die prachtige stijlfiguur die aan-geeft het vooral ergens níet over te hebben, maar er daardoor net de aandacht op vestigt – zoals wan-

neer Robin (Kevin Janssens) het heeft over de minnaar van zijn vrouw: "Je hoort mij toch ook niet de hele tijd over..." en vervolgens het hele verhaal voor de-tigste keer uit de doeken doet. De expliciete afwezigheid van een onderwerp buiten het praten zelf zet in het licht wat het probleem is bij deze vier. Ze hebben geen kern, er is enkel dat imaginaire omhulsel: vier mislukte cowboys op een bar-kruk die (over)leven bij de gratie van het beeld dat ze van zichzelf geschapen hebben.

Maar het verbijsterende is dat het werkt. De illusie houdt stand, ondanks de bespottelijke seventies-soutfits, het aangezette accent, de loeren die ze hun 'kameraden' draaien. Niemand doorprikte de droom: niet zichzelf, niet Kas en De Wolf en nog het minst van al Bart Meuleman. Dus blijven de vier heren, ondanks tegenspraak van de realiteit, gewoon geloven in zichzelf. En in hun onwrikbare vriendschap. Wat geeft het dat het niet waar is? De illusie levert hen een ongeziene kracht op.

Bart Meuleman is er de man niet naar om opzichtig theater te maken

DM 21/5/2013

DE STANDAARD
DINSDAG 21 MEI 2013

D7

Vier trieste cowboys op een barkruk

THEATER ★★★★★
Desperado

Het Toneelhuis & Bart Meuleman. Gezien in de Bourla in Antwerpen, 17 mei. Tot 1 juni.

Veel praatjes hebben en toch uitblikken in nietszeggendheid: het is een kunst op zich. De vier acteurs van *Desperado* beheersen ze tot in de puntjes.

Ook in tooghangen zijn ze gediplomeerd. Ze hebben postgevat op hun barkruk, in wat blijktbaar hun favoriete westernclub is. Wekelijks treffen ze hier elkaar in gepaste cowboy-outfit. Het is hun 'hobby'.

We komen er gauw achter dat dit in plaats van stoere jongens vooral *losers* zijn. De ene zuipt. Twee hebben er een mislukte relatie opzitten. De vierde heeft een jongere vriendin, die het liefst zonder hem op vakantie trekt.

Waar ze zich druk om maken: futliteiten die op hun werk mislopen, akkefietjes met collega's en kennissen, de goede tijden die afgelost worden door slechte. Hun reactie heeft vaak iets verongelyks. Wat doen wij hier toch behalve een luisterend oor hebben de vier trieste cowboys bijzonder weinig aan elkaar. Meer zelfs: ze durven al eens het mes in elkaars wonde te draaien. Gaandeweg neemt de frustratie toe, groeit de woede. Maar tevergeefs. *Desperado* eindigt even donker als *Wachten op Godot*.

met een stel moedeloze mannen dat graag in beweging zou willen komen, maar dat niet doet.

Het Nederlandse theaterduo Kas & De Wolf (later: de Harries) schreef deze tekst in 1995. De gesprekken draaien in *Desperado* rond een nulpunt. Ze zijn droog, komisch maar beenhard. Want au fond schetst dit stuk de last en het onvermogen van vier mannen om hun leven tot iets zinnigs uit te bouwen.

Half afgemaakte zinnen, toespelingen die hun doel niet bereiken, anekdotes zonder pointe: het gamma aan overloos gebabel dat je in vijf kwartier voorgeschoteld krijgt, is eindeloos. Maar het is wel bijzonder grappig gebracht.

Bart Meuleman, die de eer toe komt deze vergeten tekst uit de lade te hebben opgevist, heeft de conversatie genadeloos 'verantwerpt'. Snoeshanen die hun toogpraat voor levenswijshoud en hun tijd vervullen: je kunt ze in elk café aantreffen, ook in Antwerpen.

In de regie van Meuleman wordt *Desperado* tegelijkertijd pijnlijk en grappig, schrijnend en vermakelijk. Met deze aanpak, die grofheid op een bijzonder uitgeknipte manier in stelling brengt, knoopt de regisseur terug aan bij de *Smerige trilogie* waarmee hij in het theater zijn entree maakte.

Kijkkast

Dat het overloze gebazel zo hard aankomt, is te danken aan een schitterend kwartet acteurs.

Kevin Janssens (l.) en Marc Van Eeghem: kampioenschap 'uitgestreken gezichten opzetten'. © Fieke Janssens

Droogkomisch maar beenhard. 'Desperado' schetst de last en het onvermogen om hun leven tot iets zinnigs uit te bouwen

Tom De Wispelaere, Johan Van Assche, Toncelhuis-nieuwkomer Kevin Janssens en Marc Van Eeghem scherpen de herkenbaarheid van dit gegeven elk op hun manier aan.

In dit decor hebben ze niets om zich achter te verstoppen. Ze zitten op één rij voor het publiek, met nauwelijks bewegingsruimte. Als in een kijkkast wordt de trisette van hun personages uitgevergd. De vier zijn overgeleverd aan hun gevoel voor timing (dat meesterlijk is) en hun vak-

GEERT VAN DER SPEETEN

COLUMN

DE WEEK VAN
GRIET OP DE BEECK

Cowboys

Ik had er een discussie over met een slimme artieste die mij dierbaar is. Zij vond het maar niks, deze *Desperado* van het Toneelhuis. Hol gebazel, een tekst van nul en generlei waarde, op de rand van cafégelul. Ik vond het grandioos, deze voorstelling, net omdat de makers het risico durfden te nemen op de grens te gaan zitten.

De regie is van Bart Meuleman, de tekst van Kas en de Wolf, het roemruchte Nederlandse duo van weleer, een aantal jaren geleden ontbonden. En ja, deze spelers/makers/schrijvers laten vier mannen praten zoals mensen op café dat zouden kunnen doen, over het werk, een ruzietje, een weg-gelopen vrouw. En net daar zit 'm de clou: zouden kunnen doen. Deze tekst is, voor mij, een prikkelend spel van ogenschijnlijk gebazel, vol herhalingen en flauwekul, maar in zijn slimme opbouw en ritmiek een huzarenstukje dat goede acteurs kunnen kneden tot een topavond over de tragiek van het mens-zijn.

En hier zaten vier toppers op een rij, Tom Dewispelaere, Johan Van Assche, Kevin Janssens en Marc Van Eeghem. De vier mannen van het nieuwe vaste gezelschap van het Toneelhuis. Het doek valt, en daar zijn ze, vier kerels op een barkruk. Tijdens de week werknemers met een job, in het weekend worden ze cowboys in een cowboydorp. Ik heb het

Ik heb het concept hobby nooit zo goed begrepen, maar iedereen heeft recht op zijn antwoord op de leegte, en theateraal schept het mogelijkheden

concept hobby nooit zo goed begrepen, maar iedereen heeft recht op zijn antwoord op de leegte, en theateraal schept het mogelijkheden. Alleen al om hoe ze eruitzien, voor de gelegenheid – een look gecreëerd door de getalenteerde Monique Van Hassel – moet u zelf eens gaan kijken. Maar bovenal natuurlijk om hoe ze spelen.

Wat hou ik toch van acteurs, moest ik denken toen ik hen bezig zag. Want met tekstmateriaal als dit, zo bloot in scène gezet ook nog eens, is er geen verstoppertje mogelijk. Hier scheidt het kaf zich onherroepelijk van het koren, hier blijft geen slordigheidje onopgemerkt, hier wordt elke poging om te schmieren – en

● *Desperado* wordt vertolkt door vier toppers: Johan Van Assche, Kevin Janssens, Tom Dewispelaere en Marc Van Eeghem. © FRIEKE JANSSENS

dat was zelden verleidelijker, volgens mij – genadeloos afgestraft. Het werkt, wat ze doen, voor mij, omdat ze manifest elke karikatuur vermijden, omdat ze mensen worden die het ménen. Mensen die verloren zijn gelopen zonder dat toe te willen geven. Mannen die frustraties moeizaam proberen door te slikken, maar daar niet geweldig in lijken te lukken. Nieuwe mannen die beweren niet bang te zijn van emotie. Cowboys die evengoed beweren geprivilegieerd te zijn, als mens in deze wereld. Terwijl het puinhoopjes zijn, deze heren. Maar puinhoopen met vrienden. Dat wel.

Hoe dit viermaal dat neer weet te zetten, ik ben daar blij van geworden, wat op

dagen waarin de lente maar niet wil komen meer dan meegenomen is. Geestig zijn op een scène, dat is van het moeilijkste wat er bestaat. Maar zij regelen dat, schijnbaar achteloos. Ze hebben mij hardop laten lachen, doen glimlachen en grinniken, dat allemaal. Met hun miserie. Met groteske variaties op alles wat herkenbaar is. Met woorden en blikken en het meest juiste soort van timing.

De slimme artieste zei over *Desperado* ook nog dat ze het moeilijk had met amusement. Ik heb het dan weer moeilijk met eindeloos grijze dagen, met gedachten, donker als de nacht, met verdriet dat komt aankakken op de onhan-

digste kwartieren, met vreselijke dromen die belachelijk echt voelen. Met wachten als het lang duurt, met wachten als het niet zo lang duurt. Met parkeren in parkeergarages, met naar de supermarkt gaan op een vaste dag, zoals veel mensen doen, met koude voeten als ze van mij zijn. Met mensen die weigeren in dromen te geloven, met mensen die op Facebook 'hallo sweetie' sturen en dan boos zijn als je niet antwoordt. Met schrijvers die schrijven: 'Het is duidelijk dat je mijn werk niet hebt gelezen, geen probleem hoor, maar wel moeilijk praten zo.' (Terwijl ik het wel heb gelezen, daar ook al over heb verteld, en dat het – ook nog eens – omgekeerd niet het geval is.) En zo heeft iedereen wel wat. Maar wat ik eigenlijk bedoel: ik heb het nergens minder moeilijk mee dan met amusement. Ik kan ook lekker dansen op 'I Will Survive' van Gloria Gaynor, en een traan klaar voelen zitten als ouders aandoenlijk trots zijn op hun kind dat het goed doet in een voorronde van *The Voice*. (Mijn lijst van dingen waar ik het niet moeilijk mee heb is overigens sowieso eindeloos veel langer dan dingen waar ik het wel mee heb, maar dat ligt dan weer aan mij.) Bovendien is *Desperado* wat mij betreft amusement van topniveau, en dus méér dan dat.

Ik zou zeggen: ga gewoon allemaal zelf kijken. Dompel u een uur en een kwartier onder in de wereld die zij gemaakt hebben, ik vond 'm alvast bijzonder.

Desperado speelt t.e.m. 5 juni
www.toneelhuis.be

CULT!

FILM - MUZIEK - PODIUM - EXPO - LITERATUUR

6 MAART 2013

gratis bij
DMorgen

VIC DE WACHTER & GILDA DE BAL
ALS ROMEO & JULIA

'Liefde is ook ruziemaken en doodgaan'

Het **beste** uit het
CULTURELE VOORJAAR

IN 68 PAGINA'S

Interview | Vic De Wachter en Gilda De Bal spelen Romeo & Julia

‘LIEFDE IS OOK RUZIE- MAKEN EN DOODGAAN’

| Wat zou er gebeurd zijn als Romeo en Julia bleven leven? Dat is het uitgangspunt van het verhaal dat Vic De Wachter en Gilda De Bal vertellen, in een regie van Mokhallad Rasem. De voorstelling gaat over de liefde in al haar grillige vormen, voorbij de grenzen van leeftijd en cultuur:

Vic De Wachter (61) en Gilda De Bal (62) als Romeo en Julia. Het klinkt veelbelovend. Twee rasacteurs met jarenlange ervaring in het vak en in het leven. Ook naast het podium al dertig jaar samen. Liefde met een patina, fragiel ook. Maar de oerklassieker van Shakespeare is niet wat je zal zien.

Vic De Wachter: ‘Het is zeker geen bewerking van Shakespeare, maar een collage-achtige voorstelling over de liefde in al haar aspecten. We hebben ons gebaseerd op fragmenten uit films, gedichten en liedjes. Wij zijn Romeo en Julia, maar er zijn ook twee dansers en twee kinderen.’

Gilda De Bal: ‘We vertellen over de relatie tussen een man en een vrouw, wat er gebeurt tussen twee mensen die van mekaar houden. Het gaat dus niet enkel over elkaar graag zien, maar ook over ruziemaken, over verlies en dood. Heel het leven zit in het stuk.’

Een heel ruim thema. Hoe hebben jullie de fragmenten geselecteerd?

De Bal: ‘Door te lezen, films te bekijken, te praten. We zijn op zoek gegaan naar films waarin interessante scènes zitten over de liefde. *Das Weiße Band* van Michael Haneke bijvoorbeeld, met de eerder verbitterde relatie van een man en zijn huishoudster. We zijn zeer alert voor wat we zien en horen. Op skivakantie hoorden we een liedje van Peggy March dat wel voor de voorstelling gemaakt leek.’

De Wachter: ‘Er komen ook Arabische gedichten aan bod, en gedichten uit de Romeinse tijd van Horatius. Regisseur Mokhallad Rasem heeft ook een aantal teksten zelf geschreven.’

Gigantisch verleden

Kenden jullie Mokhallad Rasem vooraf?

De Wachter: ‘We hadden één voorstelling gezien van hem, *Irakese geesten*.’

De Bal: ‘Ik heb me zelfs even afgevraagd of hij ons al had zien spelen. Dat bleek gelukkig het geval. Hij zag ons de trilogie *De Man zonder eigenschappen* van Robert Musil spelen, een hele geruststelling. We moeten elkaar stap voor stap leren kennen.

Hij heeft een aparte fantasie, die alle kanten opgaat. We zijn nu twee weken aan het samenwerken en soms denken we dat het goed zit, maar even later stort alles weer als een kaartenhuis in elkaar.’ (lacht)

Jullie komen uit heel verschillende werelden: andere generatie, cultuur en achtergrond.

De Wachter: ‘Het is inderdaad spannend. Mokhallad is een Irakese regisseur die een zestal jaar in ons land woont. Hij heeft in Bagdad theaterwetenschappen gestudeerd. Hij is 31, maar heeft een gigantisch verleden, doordat hij de oorlog heeft meegemaakt. De confrontatie tussen een nieuweling en twee ervaren rotten was ook het opzet van het Toneelhuis.’

‘WE MOETEN IN
KOUDE WATER
SPRINGEN, ZONDER
BANDJES’

De Bal: ‘Leven en dood hebben voor Mokhallad een heel andere betekenis. Zijn leven is doordrongen van het oorlogsverleden. Bij *Irakese geesten* zat een scène over de oorlog, met grote schalen met rijst en groenten. Daarachter zaten mensen op een rij en daarna maakte hij oorlog. Dat heeft me erg getroffen.’

De voorstelling brengt een mix van cultuur uit oost en west. Hoe zit het met jullie appreciatie voor de oosterse cultuur?

De Wachter: ‘Oosterse gedichten worden op een heel andere manier verteld, met veel meer franjes en zijwegen. Ik vind het niet to the point genoeg. Maar dat komt ook omdat we vertalingen lezen, in de oorspronkelijke versie klinkt het zangerig mooier.’

De Bal: ‘Hij heeft gedichten bij die eindeloos zijn. Maar hij is zeer *down to earth*. Hij is zelf niet zo lyrisch, en hij heeft gevoel voor humor; ook

belangrijk in theater.’

Welke rol spelen de kinderen en de dansers?

De Bal: ‘Ze spelen ook Romeo en Julia. Een jongere versie van ons of een ander koppel: dat blijft open. Mokhallad doet zelf de choreografie. De dansers, een Braziliaan en een Australische, komen van de school van Anne Teresa De Keersmaeker. Dat wordt nog een avontuur. Hij vertelt de dansers wat hij wil voelen en het is hun taak om dat tot uiting te brengen.’

De Wachter: ‘De kinderen moeten we nog ontmoeten.’

Aan elkaar blijven plakken

Hoe is het voor jullie om Romeo & Julia te spelen? Want ook in het echte leven zijn jullie een koppel.

De Bal: ‘Ik kan dat goed scheiden. Voordeel is dat je er nog over kan napraten, nadeel is dat je niet kan stoppen.’

De Wachter: ‘In dit geval vind ik het toch een voordeel, omdat we steun aan elkaar hebben. We moeten de voorstelling echt samen maken. Ook voor ons, acteurs van in de zestig, is de uitdaging groot, om zo samen met een onbekend regisseur al het materiaal bij elkaar te zoeken en dat te verwerken tot een geheel. De verwachtingen zijn hooggespannen. Het is als in koud water springen.’

De Bal: ‘Zonder bandjes dan.’

Is het makkelijker of net moeilijker om als koppel een koppel te spelen?

De Wachter: ‘Je kent elkaar door en door. Je weet wat je kan verwachten.’

De Bal: ‘Maar dat kan ook tegenwerken. Het is niet makkelijk om elkaar te verrassen, als je elkaar al 30 jaar kent. Een ongekend gebied tussen man en vrouw kan als acteur net interessant zijn. Maar bij iemand vreemd kan het ook tegenvallen natuurlijk. Wat ik nu al weet, is dat deze voorstelling mij de komende twee maand geen twee uur zal loslaten.’

Jullie zijn al dertig jaar samen. Wat is jullie geheim?

De Wachter: ‘Ja, schat. Hoe kun je dat nu uitleg-

Interview

gen?

De Bal: 'Het is gewoon zo.'

De Wächter: 'We zijn graag bij elkaar. Dat klinkt simpel. We gaan graag samen op reis, doen graag dingen samen. Maar ik kan geen handleiding geven. Door zoveel met theater bezig te zijn, word je constant gepusht om na te denken. Dat voedt je als mens. Je blijft nadenken. Als koppel draag je daar misschien de vruchten van.'

De Bal: 'Hm. Er zijn anders ook veel acteurskoppels die uit elkaar gaan.'

Lijken jullie op elkaar of zijn jullie eerder twee tegenpolen?

De Bal: 'Die twee. We komen allebei uit een simpel gezin. Onze ouders waren allebei zelfstandigen die mislukten. Dat zijn raakpunten. Ons parcours is ook gelijklopend. We zijn weggegaan bij de KVS, we hebben samen gespeeld bij Arca en de Blauwe Maandagcompagnie.'

Waarin verschillen jullie?

De Bal: 'Ik ben iemand die goed kan relativeren.'

De Wächter: 'Ik ben een doemdenker. Ik erger me meer aan banale dingen, maak me druk en durf me erin te verliezen. Gilda is positief, afwachtend. Daarin zijn we yin en yang. Ons tempo is ook anders. Gilda is de rust zelve. Ik ben een nachtmens, veel opvliegender en impulsiever.'

Jullie hebben elkaar leren kennen in de KVS. Was het liefde op het eerste gezicht?

De Wächter: 'We kenden mekaar nog maar pas

en speelden broer en zus in eens stuk'

De Bal: 'Er ontstaat vaker een relatie tussen acteurs, maar wij zijn aan mekaar blijven plakken.'

Zotte dingen doen

Is jullie kijk op de liefde veranderd?

De Wächter: 'Ja, je hebt totaal andere verwach-

'HET DRAMA VAN ROMEO & JULIA IS DAT ZE ZO JONG STERVEN. ALS JE OUDER BENT, STEL JE DAAR EEN HEEL LEVEN TEGENOVER'

tingen als je ouder wordt.'

De Bal: 'Ik denk dat ik rustiger geworden ben.'

De Wächter: 'Als je jong bent, is de impact van verliefdheid veel groter. Ik ben eens echt letterlijk van mijne selder gevallen. Mijn lief maakte het uit en ik was helemaal overstuur.'

De Bal: 'Als je twintig bent, doe je zotte dingen die je niet meer doet als je zestig bent. Ik heb eens de auto van mijn ouders gepikt om naar mijn lief te rijden. Dat is toch waanzin.'

De Wächter: 'Als ik in de trein twee jonge mensen zie die elkaar knuffelen, dan zie ik daar ook de oppervlakkigheid van in. Verliefdheid is toch iets totaal anders dan liefde. De dramatiek bij Romeo & Julia zit in het feit dat ze zo jong sterven. Als je ouder wordt, stel je er een heel leven tegenover. Dat hele leven bepaalt hoe je naar de liefde kijkt. Er komt met het ouder worden ook een grotere afhankelijkheid. Die kwetsbaarheid van de liefde op oudere leeftijd is heel pakkend in beeld gebracht in de film *Amour* van Michael Haneke.'

Wat vonden jullie zo pakkend aan die film?

De Wächter: 'Je ziet twee stokoude mensen die het heel goed stellen met elkaar. En dan gebeurt er iets onverwacht wat hun hele leven op kop zet. De twee acteurs zijn zo fragiel geworden. Jean-Louis Trintignant speelt bijvoorbeeld op pantoffels. Anders kan hij niet meer zo goed lopen.'

Maakt het bewustzijn van de dood de liefde intenser? Of ga je net meer relativeren?

De Wächter: 'Je relateert meer. Misschien dat we nu meer genieten van het leven. Maar de angst om te falen wordt groter. We maken nu helemaal zelfstandig dat stuk. Dat hebben we bijna nooit moeten doen, zeker onze generatie niet.'

De Bal: 'Vroeger speelde je in een vast gezel-

schap. De gezelschappen zijn kleiner geworden, met meer losse samenwerkingsverbanden.'

De Wachter: 'Dat is een goede evolutie. Die grote gezelschappen waren vastgeroest. Maar die losse verbanden betekenen wel dat je maar zo goed bent als je laatste rol.'

Geloofwaardig

Jullie zijn nochtans vaak te zien, ook op tv. Onlangs als koppel in *Rang 1*, Vic is te zien in *Salamander* en Gilda was Mathilda in *Quiz me Quick*, ook nogal een Julia. Pure romantiek.

De Bal: 'Het was heel fijn om nog eens een verliefde vrouw te spelen. Ik vraag dan wel eens aan Vic: 'Geloof je ze?''

Geven jullie vaak commentaar als je samen in de zetel zit?

De Bal: 'Oh ja, dat gebeurt. En als het niet goed is, zwijgen we.'

Vic, in *Salamander* speel je Gil Wolfs, een man met een groot geheim. Was het interessant om de slechterik eens te spelen? Want vaak word je gecast als de goede huisvader of de gerespecteerde dokter.

De Wachter: 'Zeker, er zit wat meer vlees aan die rol. Het karakter was mooi om te doen. Er is iets gebeurd in zijn leven dat zo erg is, dat hij een wraakengel geworden is. Een slechterik vind ik hem eigenlijk niet. Als acteur hou je van je personage hé. Ik begrijp perfect wat hem drijft.'

De Bal: 'Ja dat klopt. Ik verdedig mijn personage ook altijd. Ik had dat heel erg bij *Rang 1*, waarin we een koppel spelen dat de Lotto wint. Ik ga weg bij mijn man en ga met mijn minnaar in Spanje wonen. We kregen toen enorm veel reacties van mensen op straat en in de supermarkt, van kennissen ook. Sommigen steunden mij: 'Ik versta u, niet plooiën hé!' Anderen trokken partij voor Vic: 'Ge laat uwe man in de steek! Met drie kinderen!' En mijn schoonzusjes zeiden ook al: 'Wat steekt gij nu uit!' Ik zeg dan ook wel 'Dat is allemaal niet echt hé!' (lacht) Maar ik vind het leuk om mijn rol te verdedigen. En het is ook tof dat de mensen er zo in opgaan, dat is een teken dat de geloofwaardig bent. Daarvoor doen we het.'

De lelijke doos

Worden de personages interessanter naarmate je ouder wordt of net niet?

De Wachter: 'Voor de televisierollen weet ik het niet zo. Je krijgt meer bijrollen: die zijn belangrijk om het verhaal te vertellen, qua personages zijn ze wat oppervlakkig. Ik ben nu eigenlijk ook wel wat gefrustreerd, omdat ik zo weinig werk heb. Je ziet me veel, maar die rollen zijn een jaar geleden opgenomen. De laatste vijf maanden moest ik stempelen. Mij vragen ze precies minder; terwijl ze Gilda herontdekt hebben. Maar ik ben blij voor haar hoor.'

De Bal: 'Ik vind dat het meevalt. Maar dat komt

ook omdat ik er niet mee inzit om de oude lelijke doos of de heks te spelen. Dat kan me geen fuck schelen. Hoe lelijker, hoe liever. En als alternatief heb ik *Lospend wild*. Dat is ook heel leuk om te doen. Al had ik zo mijn twijfels in het begin.'

Omdat het een humoristische reeks was?

De Bal: 'Ja, inderdaad. Toch geen mopjesprogramma zeker. Ik kreeg al bubbels van het woord 'sketches'. Het kan plezant zijn, maar als de mensen niet lachen, zijt ge geïst. Ik ben toch auditie gaan doen en het klikte wel. Het zijn fijne collega's, het is altijd lachen. Het programma scoort goed, er komt zelfs een tweede seizoen.'

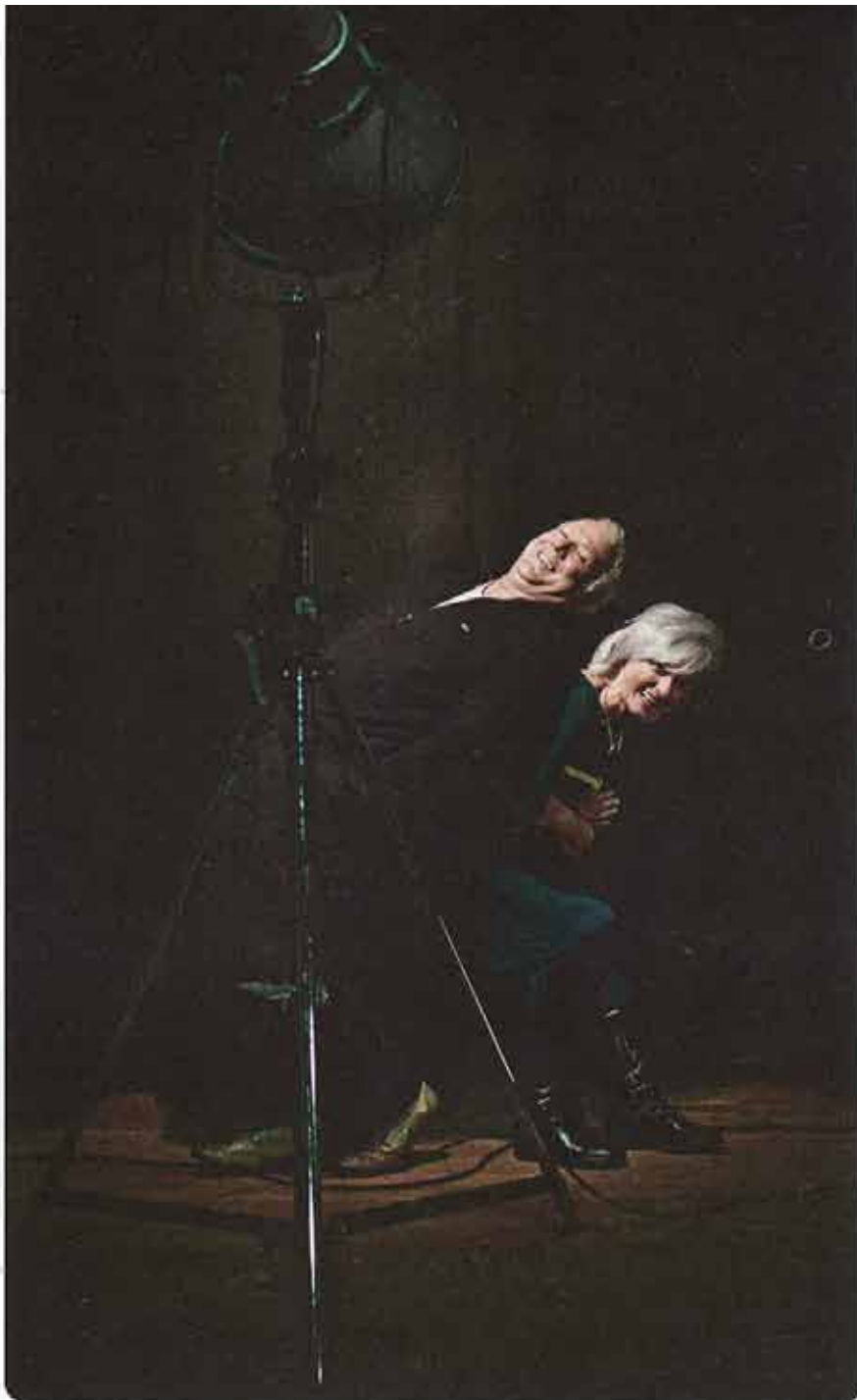
Jullie zijn bijna aan de pensioenleeftijd. Denken

jullie soms aan stoppen?

De Wachter: 'Onze job stopt nooit. We willen ook niet anders.'

De Bal: 'Dat vind ik ook. We doen het nu ook wel rustiger aan dan toen we jong waren. 's Morgens repeteren in Brussel, dan naar huis en 's avonds een ander stuk spelen ook in Brussel: dat zouden we nu toch niet meer doen. Maar zolang we kunnen, blijven we doodgraag spelen.'

Romeo & Julia, 18 tot 27 apr,
Bourlaschouwburg, Komedieplaats 18,
2000 Antwerpen. Info:
www.toneelhuis.be en 03/224.88.44.

DE STANDAARD
MAANDAG 22 APRIL 2013

D7

Familieportret met gasmasker

THEATER

★★★★★ / ★★★★★

Romeo & Julia

Toneelhuis. Gezien op 18/4 in de Bourla in Antwerpen. Nog op 24, 25, 26 en 27 april. Daarna gaat de voorstelling op reis.

Een Iraakse regisseur, hét westerse liefdesverhaal bij uitstek, drie koppels (twee doorgewinterde acteurs, twee jonge kinderen, twee dansers van PARTS) en een jeep... De onmogelijke inzet van *Romeo en Julia* - het onverenigbare verenigen - is ook de inzet van het regiedebuut van Mokhallad Rasem bij het Toneelhuis. Zijn versie van *Romeo & Julia* gaat af en toe de mist in, maar bevat evengoed enkele onvergetelijke prachtmomenten.

Nee, ook het leven van een recent loopt niet over rozen. Soms is het gemakkelijk: je vindt een voorstelling goed of slecht, of ergens daartussenin. En dan zijn er die zeldzame uitzonderingen op de regel zoals deze *Romeo & Julia*. Al even stormachtig als de relatie tussen de twee geliefden schakelt deze voorstelling tussen genres (opera, toneel, poëzie), tonen (tragedie, farce) en disciplines (dans, theater, gezongen en gesproken literatuur). Al even passioneel als de liefde zijn kan, kent deze voorstelling pieken en dalen.

Penne all'arrabbiata

De eerste 'up' is ongetwijfeld het beginbeeld. Zuchtend en steunend wordt een grote jeep rondgedraaid. Uit de kieren en gaten komen ze gekropen: drie koppels met een gasmasker op. Ze pose-

Het scènebeeld laat er geen twijfel over bestaan: liefde is oorlog. © Friekje Janssens

ren voor een familieportret, de flash is die van precisiebombardementen. Capulet versus Montague, Palestijn versus Israëli, Syrië, Irak. Het autowrak - een jeep met VN-logo (het scènebeeld ontstond in Bagdad, waar de burens van Rasems ouders door een bom onder hun auto om het leven kwamen) - laat er geen twijfel over bestaan: liefde is oorlog.

De eerste 'down' is het gemaskerd bal waarbij de twee dansers (Eleanor Campbell en José Paulod Santos) een klassieke pas de deux brengen die niets aan de verbeelding overlaat (denk het imaginaire flesje vergif erbij). Het getuigt van een letterlijkheid waar acteurs Gilda De Bal en Vic

De Wachter nog een schep bovenop doen door als een oud stel op een roadtrip - met de jeep als mobilhome - Shakespeares bekendste stuk resumeren en ruzie krijgen over of het nu de nachtgaal dan wel de leeuwerik was die bij nachte zong (een kleine 'up').

Nog een 'down', nu op acteervlak: de albumscène. De Bal en De Wachter bladeren in het bijzijn van de kinderen en de dansers door hun jeugdalboms: ze waren een Romeo en een Julia bij wie de vlam oversloeg op de planken. Dit acteurskoppel kan als geen ander uit de voeten met theatrale teksten, maar hier weten ze geen raad mee. Hier heb je naturel

voor nodig, maar de scène doet ongemakkelijk artificieel aan, tot een flauwe negermop aan het adres van danser José ('Ga Othello spelen!') de tragedie doet evolueren naar een farce, met een hilarische paringsdans - onder het kreten van Italiaanse gerechten als liefdeswoordjes - als climax. Daar toont zich het lef, het kantelmoment in deze merkwaardige voorstelling. Na een melancholisch Arabisch nummer komt het aan als een mokerslag. 'Ik vertrek'

Wat doen we met de auto?

De befaamde balkonscène, is hier geen hooglied van de liefde, maar een vuile scheiding, vol

vunzige verwijten van een oude man aan het adres van een verlepte vrouw. Het ontardt in een bijtende farce over de verdeling van goederen. Wat doen we met de auto? En dan gaat het zoals Brel voorspeld heeft. Terwijl de jeugdige dansers zich nog bezondigen aan het passionele spel van aantrekken en afstoten, verstrengelt de liefde tussen de ou-

We zouden deze voorstelling bij momenten één ster willen geven, op andere momenten verdient ze er vier

dere man en vrouw zich met de liefde voor hun kinderen in het grote bed. *'Rejaillir le feu. De l'ancien volcan. Qu'on croyait trop vieux. Ne me quitte pas.'*

Deze *Romeo & Julia* zwalpt alle kanten op, doorkruist werelddelen op zoek naar de universaliteit en uniciteit van de liefde. De persoonlijke liefde van het acteurskoppel Gilda en Vic, het oorlogslitteken van Mokhallad: ze laten de voorstelling soms in een kramp schieten en verkennen tegelijk de noodlottigheid van een verhaal dat iedereen denkt te kennen.

We zouden deze voorstelling bij momenten één ster willen geven, op andere momenten verdient ze er vier. We zouden kunnen kiezen voor de grootste gemene deler van drie. Maar matigheid zou dit stuk oneer aandoen. Zo verscheurend als de liefde is, zo is ook dit oordeel. **LIV LAVEYNE**

4 M

'Romeo en Julia zouden ook

Wat begon bij een uitgebrande auto in Bagdad, is uitgemond in *Romeo & Julia*. Maar naar Shakespeare hoeft u niet te zoeken in dit stuk. De Iraakse regisseur Mokhallad Rasem liet Vic De Wachter en Gilda De Bal heel andere dingen doen. 'Als het de mist ingaat, gaan we niet alles op de regisseur kunnen steken.' **Sofie Mulders**

Gilda De Bal: "Dit moeten we eerst zeggen: Vic en Gilda zijn géén Romeo en Julia. En toch worden we daar voortdurend op aangesproken." Vic De Wachter: "De mensen mogen geen Shakespeare verwachten." De Bal: "Maar ze gaan dat toch doen. Dat verwachtingspatroon, daar zitten we wel wat mee."

Buiten is het grijs, en binnen ook een beetje. Maar dat is anders. Binnen zijn het haardossen die fonkelen. En goed samengaan met pretogen. Acteurskoppel Vic De Wachter (61) en Gilda De Bal (62) praat in hun loge in de Antwerpse Bourla over hun nieuwste voorstelling *Romeo & Julia*, onder regie van Mokhallad Rasem. Die sluit zich later aan bij het gesprek, eerst is nog overleg nodig met de licht- en klankmannen. Rasem (1981) is geboren in Bagdad, en daar ook opgeleid als acteur en regisseur. De oorlog in Irak bracht hem een zestal jaar geleden naar België. De eerste voorstelling die hij hier maakte, *Iraakse geesten* (2010), gooide hoge ogen. Begin dit jaar is hij Toneelhuismaker geworden.

En nu brengt Rasem *Romeo & Julia*. Met drie duo's van acteurs en dansers - van verschillende leeftijden en culturen - gaat hij op zoek naar wat liefde tijd- en grenzeloos maakt. De Wachter: "Het zal een romantische voorstelling worden." De Bal: "Guy (Cassiers, artistiek leider van Toneelhuis, SMU) zei het nog: 'Dat zie je niet veel meer, die pure keuze voor romantiek en liefde op het podium.'"

De basisvraag van deze voorstelling is: hoe zou het Romeo en Julia vergaan als ze niet zo jong gestorven waren. Zijn jullie niet bang om daarmee in een modaal verhaal te vervallen? Vallen we niet allemaal in gewoonheid na zo veel jaar samen zijn? De Bal: "Ja, maar daar moet je je gewoon aan overgeven." De Wachter: "De kracht van het verhaal van Romeo en Julia is dat ze sterven op hun hoogtepunt. Ze kennen elkaar nog maar pas en dan heb je natuurlijk die

pure romantiek en die gigantische uitbarsting van liefde. Stel dat ze in leven waren gebleven, dan zouden ze waarschijnlijk ook twee gewone mensen geworden zijn, met kinderen en de sleur van alledag. Wat niet wil zeggen dat we een verhaal van alledag gaan brengen op het podium. Er is poëzie, er is dans, er zijn mooie beelden. Het zal geen soap worden."

Jullie kennen Mokhallad Rasem hiervoor nog niet?

De Wachter: "Nee, helemaal niet. We hadden wel *Iraakse geesten* van hem gezien. Voor we met de repetities begonnen, spraken we ongeveer eens per week af om elkaar te leren kennen en om

materiaal uit te wisselen. Wij hadden bijvoorbeeld Romeinse gedichten bij, hij bracht Arabische liederen en poëzie mee. Dat eindigde met een grote stapel papier."

De Bal: "Bij Guy is er meestal een tamelijk vast plan en een script, dat iedereen al kent voor hij begint te repeteren. Bij Mokhallad hadden we niets. Behalve zijn idee dat het stuk over de liefde moest gaan en de vraag wat er zou gebeuren als Romeo en Julia waren blijven leven. Hij vertrekt veel meer vanuit beelden."

De Wachter: "Het beginbeeld voor hem was een uitgebrande auto van zijn burea in Bagdad. Een koppel dat hij kende, en van wie het leven nu plots beëindigd was door die bomauto."

De Bal: "Hij heeft dat wrak gezien, er staat een foto van op zijn gsm. Mokhallad is geboren en opgegroeid in oorlog. Zijn familie woont nog in Bagdad, en bij het minste dat hij hoort over Irak, is hij ongerust. Dat kennen wij niet, dat gevoel. Maar voor alle duidelijkheid: het stuk gaat niet over oorlog."

De Wachter: "Nee, het gaat over liefde. En over de dood. Over het leven, dus. Dat is vrij vaag, dat weten we. En dat was ook het probleem, want waarover wil je het hebben als Romeo en Julia blijven leven? Het is best een lange zoektocht geweest om daar rond iets te maken."

De Bal: "Ook wat taal betreft was het niet altijd gemakkelijk. Hij spreekt vrij goed Nederlands, maar als het over nuances gaat, is het toch vaak zoeken naar wat hij bedoelt. De dansers zijn bovendien Braziliaans en Australisch, maar Portugees en Engels beheerst hij niet. Soms konden we dus gewoon niet spreken met elkaar. En dan moesten wij tolken (lacht). Maar dat is hoe hij werkt. In *Iraakse geesten* werd ook Duits, Frans en Arabisch gesproken."

De Wachter: "Mokhallad begint heel fragmentarisch, om zo uiteindelijk toch tot een totaalbeeld te komen."

Die manier van werken zijn jullie niet gewoon?

De Wachter: "We deden dat ook wel in de tijd van de Blauwe Maandag Compagnie, maar dan was daar toch altijd een schrijver bij die dat kon begeleiden. Dat hadden we nu niet. Nu hadden we eigenlijk alleen brakke grond. Aan de ene kant is dat heel tricky, aan de andere kant kun je ook veel meer experimenteren."

De Bal: "(fluisert) Ik durf het bijna niet te zeggen, maar we hebben zelf ook een klein beetje geschreven. Heel fijn, maar de twijfel slaat wel toe bij elke zin die je bedenkt. 'Hier zal wel iets veel beters voor bestaan', denk je voortdurend." De Wachter: "Het kader is er niet, van-

daar. Er is geen stuk, geen begin of einde. Elke scène op zich is eigenlijk een begin en einde. Gelukkig hebben we veel tijd gehad. Voor we met de repetities begonnen, hebben we veel gepraat. We wilden toch een soort van script hebben voor we op de scène gingen."

De Bal: "Dat script is niet helemaal gelukt, maar we hadden toch iets om mee aan de slag te gaan."

Jullie hebben dus mee geregisseerd?

De Bal: "Als acteur reik je altijd veel aan, en dan reken je op een regisseur die keuzes maakt. Acteurs kunnen serieus uit de bocht gaan, je moet die op tijd intomen en sturen. (lacht) Maar voor Mokhallad was alles goed. In het begin had ik stiekem wel wat heimwee naar een dikke tekst zoals van Robert Musil. (De Wachter en De Bal speelden beiden een rol in Musil's *De man zonder eigenschappen* (2012), onder regie van Guy Cassiers, SMU) Dan weet ik tenminste wat er van mij verwacht wordt, en dat probeer ik dan in te vullen. Dat geeft grond onder je voeten. (lacht) Nu had ik onder mijn voeten alleen maar glad ijs."

De Wachter: "We hadden veel meer vrijheid, maar dat maakte het ook spannender."

De Bal: "Ik was en ik ben ook heel erg geïntrigeerd door Mokhallad zelf: zijn verleden, zijn pijn. Hij is zo'n lieve man. Hoe nerveus ik soms ook werd, ik kon niet kwaad zijn op hem. (lacht) De Wachter: "Volgend jaar doet Guy trouwens *Macbeth*, wat wel een 'echte' Shakespearevoorstelling zal worden, en dan het is wel interessant om die twee naast elkaar te zien. Daarom hebben we ook 'ja' gezegd tegen dit project. Als het de mist ingaat, zal het ook onze eigen verantwoordelijkheid zijn. We gaan niet alles op de regisseur kunnen steken. (lacht)"

Zijn jullie trots op het resultaat?

De Bal: "Oei, dat durf ik nog niet te zeggen. Laat ons maar afwachten tot het in de zaal loopt."

En dan klinkt een bescheiden klopje op de deur. De regisseur. Hij verontschuldigt zich, alsof dat nodig is. Vic De Wachter zegt: "Kom jong, zet je maar tussen ons in, hier in de zetel."

Jullie komen uit een ander tijdperk en werelddeel, is jullie kijk op de liefde anders?

De Wachter: "Wij zijn ouder, wij hebben andere tijden meegemaakt, hij komt uit een andere cultuur. Daar zitten wel verschillen tussen."

De Bal: "Ach, elkaar graag zien is toch in elke taal hetzelfde."

Rasem: "Vic luistert naar Franse liedjes, ik luister naar Arabische liedjes, maar liefde is liefde. Liefde kent geen leeftijd of grens. Als je zestig of zeventig wordt, kun je toch ook nog omvergeblazen worden

'Alsof iemand dit verhaal voor Vic en Gilda heeft getekend. Het zijn net twee engeltjes'

REGISSEUR MOKHALLAD RASEM

'De zaal zit vol met Romeo's en Julia's. Iedereen is toch op zoek naar begrip en intimiteit?'

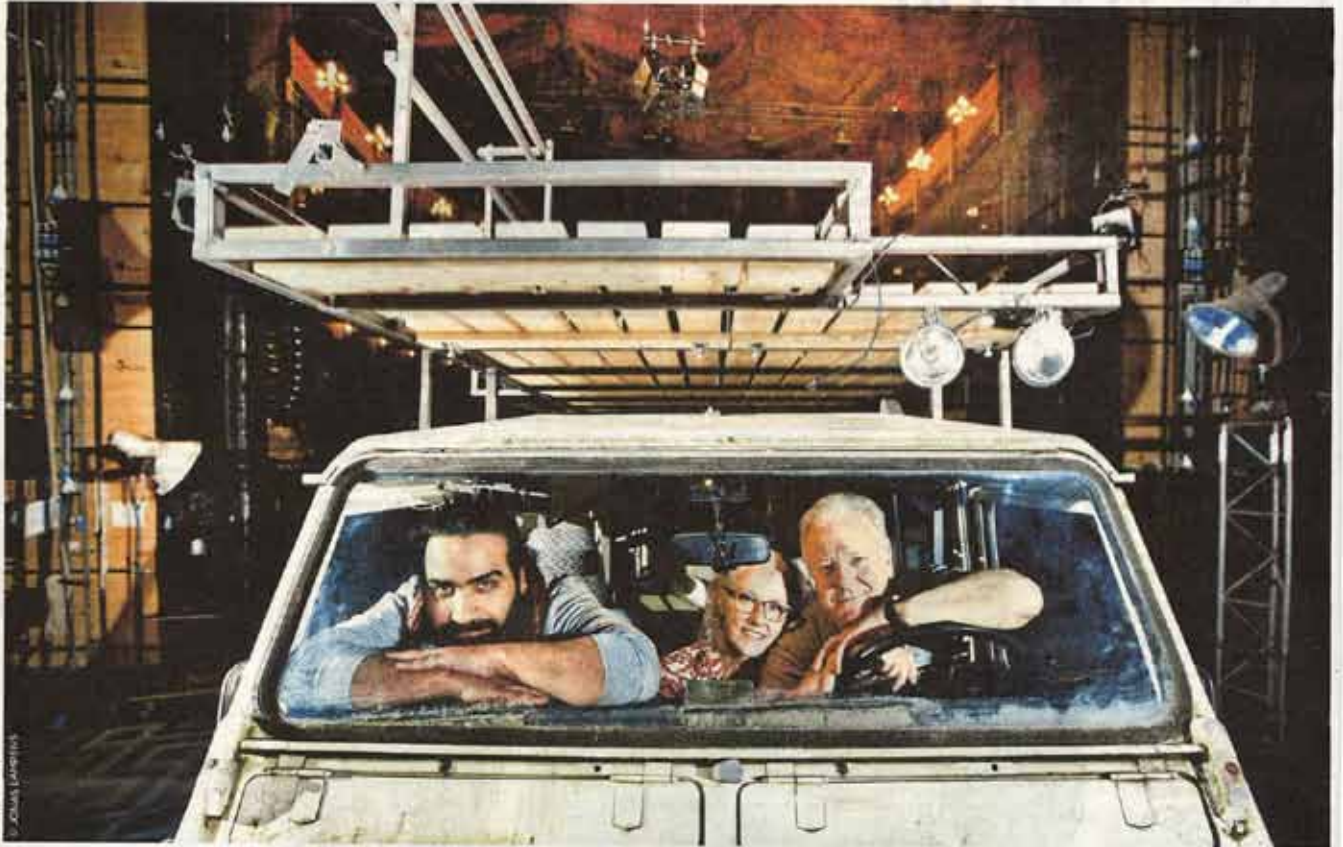
GILDA DE BAL

'Veel mensen zullen dit graag zien. Het hoeft niet altijd het grote statement te zijn'

VIC DE WACHTER

sleur gekend hebben'

door iemand? Je verliest je hart zoals de bladeren van de boom vallen; je weet niet wanneer het zal gebeuren, maar plots is het daar."

Nu begrijpen we waarom dit een romantisch stuk gaat worden. Iedereen weet dat Vic en Gilda al dertig jaar een koppel zijn, maar mogen we ook iets van jouw liefdesgeschiedenis weten?

De Wachter: "Wij kennen zijn lief nog niet eens!" (lacht)

Rasem: "Nee, maar ze gaat zeker komen kijken. Mijn geschiedenis? Ik ben altijd verliefd geweest op theater. In mijn land ben ik nooit verliefd geworden op een meisje, theater heeft al mijn emoties in beslag genomen. Mijn vader en mijn moeder waren ook mijn grote liefde. Het is pas in België dat ik gevallen ben voor een vrouw."

Je voorstelling is geen Romeo en Julia. Waarom heb je dan toch voor die titel gekozen?

Rasem: "Ik heb Shakespeare leren kennen toen ik studeerde in Bagdad. Hij is universeel, iedereen kent hem. Iedereen kent ook Romeo en Julia. Zij zijn één ideaalbeeld van de liefde geworden. Nog vóór Shakespeare, in de zevende eeuw, is in Irak trouwens al het verhaal van Qays en Layla geschreven, de Arabische Romeo en Julia." (Qays – die ook Majnun wordt genoemd, wat 'waaninnig' betekent – wordt gek van verdriet als zijn nicht, op wie hij uitzinnig verliefd is, met een andere man trouwt, SMU)

De Bal: "Op de scène hebben we drie Romeo's en drie Julia's, maar de zaal zit er vol van. Iedereen is toch op zoek naar warmte, begrip en intimiteit?"

De Wachter (tegen Rasem): "Daarstraks zeiden we nog dat je dat niet meer zoveel

ziet op een podium, een puur romantisch verhaal."

Rasem: "Waarom niet eigenlijk?"

De Wachter: "Het is er de tijd niet meer voor, denk ik. Men durft het niet goed meer aan. Misschien zeggen ze van deze voorstelling wel dat het heel braaf en vrijblijvend is, maar dan is dat maar zo. Veel mensen zullen dit nog wel graag zien. Het hoeft niet altijd het grote statement te zijn."

Jullie mogen dan geen Romeo en Julia spelen, toch krijgt dat aspect veel aandacht. 'Een iconisch koppel' werden jullie onlangs in Reyers laat genoemd. En daar moesten jullie om lachen.

De Wachter: "Voor ons is dat niet zo, men maakt dat van ons. Op dat gebied proberen we zo veel mogelijk uit de pers te blijven, omdat we daar niets over te vertellen hebben. We zijn gewoon twee

gelukkige mensen bij elkaar, we hebben daar geen uitleg voor. En ook geen truken. Het klikt tussen ons, maar voor je het weet wordt dat zo opgeblazen dat je een rolmodel bent. Misschien betekent het wel dat er nog maar weinig koppels zijn die het zo lang volhouden. Dat wij iconisch worden omdat het zo veel mislukt. Pas op, wij zijn ook allebei getrouwd en gescheiden geweest."

De Bal: "Ik zeg altijd: ik zou deze voorstelling gerust met iemand anders kunnen spelen. En hij ook."

Rasem: "Ik denk toch dat het heel moeilijk geweest zou zijn om het stuk te maken zonder Gilda en Vic. Als ze repeteren, smelten ze gewoon samen. Lichamelijk en geestelijk kennen ze elkaar ooit voor hen getekend heeft. Gilda geeft opmerkingen aan Vic, en omgekeerd, en dat gebeurt allemaal heel rus-

tig en liefdevol. Ik heb nog nooit zo'n koppel gezien. En ik ben heel blij en trots om met hen te spelen. Voor mij is het een heel zuivere manier van werken. Alsof ze twee engeltes zijn."

De Bal: "Engeltes? Maar gij (lacht en omhelst hem). Maar waarom heb je ons eigenlijk gekozen, Mokhallad?"

Rasem: "Ik was op zoek naar een koppel voor Romeo & Julia, en toen zag ik Rang 1 op tv, waarin ze man en vrouw spelen. Ik zei tegen Erwin Jans (dramaturg bij Toneelhuis, SMU): 'Die wil ik.' En nu geniet ik elke seconde van deze voorstelling. Het is zoals de eerste afspraken met je lief: mijn hart klopt voortdurend als een gek."

Romeo & Julia, van 18 tot 27 april in de Bourla (Antwerpen), daarna op tournee. www.toneelhuis.be

M 9

DE MORGEN • DINSDAG 23 APRIL 2013

Toneelhuis brengt Romeo en Julia met ampersand

Een universele cocktail over liefde en dood

Romeo & Julia opent mysterieus en zet de toeschouwer al onmiddellijk aan het decoderen. In de mistige duisternis duwt een man onder zwaar gehijg een terreinwagen voort op een ronddraaiend plateau. Drie koppels treden op de voorgrond: kinderen, jongvrouwen en senioren. Ze poseren voor een familieportret, de foto-graaf drukt af. De harde witte flitsen maken plaats voor een sepiabelichting. Boodschap begrepen: als er één gevoel is dat als een meridiaan door de mensen loopt en hen van wêg tot graf verbindt, dan is het de liefde.

Regisseur Mokhallad Rasem brengt drie liefdesparen van verschillende leeftijden samen op toneel. Hun interactie verbeeldt de betoverende en tegelijk wat grote gevoelens aanrichten.

JAN DE SWET

Zou Shakespeare blij zijn met deze Romeo & Julia? Hardliners van het repertoiretheater avast niet. Zij hunkeren immers naar historische kostuumdrama's en epoekelen en zullen niet te porren zijn voor de uitvouwbare, conceptuele benadering van Mokhallad Rasem. De frakkes slaat de tijdloze metaforen over, schirapt de iconische balkonscène tussen de smachtende puberale geliefden, toont geen spetterende mantel- en degenscènes tussen de rivaliserende Capulets en Montagues, bij hem geen stampij van kleurrijke nevenpersonages op Veronese piazza.

Rasem: "Romeo & Julia gaat voor mij over onsterfelijkheid. Het gaat over de liefde die als erfelijk materiaal blijft terugkomen wanneer er iemand wordt geboren. Voor mij komt dat ook terug in het decor. De auto die ik in Bagdad fotografeerde, werkt als erfelijk materiaal door in het decor. Dat metalen voertuig is ook een lichaam, met ledenmaten die hun functie hebben, een baarmoeder waar nieuwe mensen uit komen, met hersens en herinneringen en een eigen geschiedenis. Het wordt ouder, verroest en transformeert."

Lange afdrong

De tijdloze en ontwapende uitstraling van deze Romeo & Julia draagt je in je emotionele rugzak mee naar huis. Het is een voorstelling met een lange afdrong. Op een dipje na boeit ze van begin tot einde, niet het minst door de ongedwongen acteerstijl van het duo De Bal-De Wachter. Ondanks de charismatische erover neerdal,

wordt het niet lief en ook geen variété. Het bevestigt alles wat je al over de liefde weet of nog te leren hebt. Laat ze zacht of hard zijn, iedereen blijft er te eeuwig dagen naar pellen.

Dit theatersizoen is Mokhallad Rasem toegetreden tot de vaste kern van Toneelhuis. Volgend jaar pakt hij Hamlet aan. Dat klinkt als een onuitgesproken belofte.

www.toneelhuis.be

● Dit liefdesverhaal tussen Romeo en Julia draagt je mee naar huis. © FRIEKE JANSSENS

Daarnaast is er de lichtregie van Van Haesbroeck die subtiel bijdraagt tot de sfeerschepping. De piece de résistance van het decor is een heel ingenieus ontwerp van scenograaf Jean Bernard Koeman. Centraal in het gezichtsveld, als een kathedraal, staat de gepimpte jeep op scène. Het attribuut wordt hier volledig in de voorstelling geïntegreerd.

Daarnaast is er de lichtregie van Van Haesbroeck die subtiel bijdraagt tot de sfeerschepping. De piece de résistance van het decor is een heel ingenieus ontwerp van scenograaf Jean Bernard Koeman. Centraal in het gezichtsveld, als een kathedraal, staat de gepimpte jeep op scène. Het attribuut wordt hier volledig in de voorstelling geïntegreerd.

Daarnaast is er de lichtregie van Van Haesbroeck die subtiel bijdraagt tot de sfeerschepping. De piece de résistance van het decor is een heel ingenieus ontwerp van scenograaf Jean Bernard Koeman. Centraal in het gezichtsveld, als een kathedraal, staat de gepimpte jeep op scène. Het attribuut wordt hier volledig in de voorstelling geïntegreerd.

Daarnaast is er de lichtregie van Van Haesbroeck die subtiel bijdraagt tot de sfeerschepping. De piece de résistance van het decor is een heel ingenieus ontwerp van scenograaf Jean Bernard Koeman. Centraal in het gezichtsveld, als een kathedraal, staat de gepimpte jeep op scène. Het attribuut wordt hier volledig in de voorstelling geïntegreerd.

op het einde de focus scherpstelt. Deze multimediale maker haalt op zijn zoektocht naar synergieën de schotten tussen disciplines weg. Het eclecticisme van Rasem zorgt voor stemmingen die danig uiteenlopen en de dramaturgische kneepjes die hij aanwendt zijn zo uiteenlopend dat we overspoeld worden door calidoscopische wisselbeelden. De bewegingspartit-

Collagetechniek

Regisseur Rasem is niet van het puzzelaar die op een thema inzoomt en tijdens een intensief proces van trial-and-error-pistes en ideeën bij elkaar sprokkelt en pas

Interview Mokhallad Rasem, toneelregisseur

‘Mijn leven was niet logisch, mijn theater is dat ook niet’

De jonge Irakese regisseur Mokhallad Rasem maakte een bewerking van *Romeo en Julia*. Hoe was het het liefdeskoppel vergaan als ze niet waren gestorven?

Door SABETH SNIJDERS

ANTWERPEN. „We zouden deze voorstelling bij momenten één ster willen geven, op andere momenten verdient ze er vier. We zouden kunnen kiezen voor drie, maar matigheid zou dit stuk oncer aandoen”.

Dat schreef *De Standard* over Mokhallad Rasems bewerking van *Romeo en Julia*. Ook andere Belgische recensenten wisten niet goed wat ze aanmoesten met de voorstelling.

De twijfel werd misschien veroorzaakt door de kleine hype die in de Belgische theaterwereld rondom de voorstelling was gecreëerd. Rasem (Bagdad, 1981) is een van de theatermakers die door het prestigieuze Antwerpse stadstheater Toncelhuis werden uitgenodigd vier jaar lang in hun schouwburg te werken.

Eind 2012 werd bekend dat hij een *Romeo en Julia* zou maken met in de hoofdrollen het acteurskoppel Gilda de Bal en Vic de Wachter.

Rasem liet weten dat hij tijdens een bezoek aan zijn thuisland het idee kreeg te werken rond de vraag ‘Wat als Romeo en Julia niet waren gestorven?’ De inspiratie kwam na het zien van het uitgebrande auto-wrak van zijn buren. „Mijn moeder vertelde dat de oude geliefden, voor ze om het leven kwamen, altijd samen in die auto zaten: op weg naar het park, een restaurant, de stad. Dat wrak herinnerde haar aan de liefde tussen twee mensen”. Voeg bij die inspiratiebron het feit dat de vorige voorstelling van Rasem prijzen won, en er ontstaan verwachtingen.

Wak na de Antwerpse première relativiseert Rasem de hype. „Ik heb de voorstelling gemaakt die ik wilde maken. Een podium is een podium voor mij.” Zijn gebrekkige Nederlands commenteert hij door buitengewoon enthousiast te vertellen en geregeld in een bulderlach uit te barsten. Dat de Belgische pers aan-

Mokhallad Rasem

Mokhallad Rasem is regisseur en acteur geboren en opgeleid in Bagdad. Hij verbleef in 2005 in Duitsland voor een theaterproject, toen de situatie in zijn thuisland te gevaarlijk werd om terug te keren. Hij vroeg asiel aan in België. De oorlogsvoorstellingen *Irakese Geesten* en *Monde.com* die hij daar maakte werden goed onthaald. Sinds januari is hij verbonden aan het Antwerpse stadstheater Toneelhuis.

dacht had voor het verloop de repetities was voor Rasem nieuw. „Het kwam gedeeltelijk doordat onze Nederlandse dramaturgiestagiaire blogde over de repetities.”

Hij vindt die aandacht vooraf wel goed: „Het ontstaansproces van een voorstelling is belangrijk. Mensen die erover hebben gelezen, zullen meer zien in de beelden die ik creëer.” Want dat is wat hij doet: een

‘Als een puzzelaar wil ik de juiste beelden bij elkaar brengen’

opeenvolging van beelden creëren. Af en toe zijn die verontrustend. Hoewel de oorlog minder aanwezig is dan in zijn vorige voorstellingen, schemert hij ook door in deze liefdesgeschiedenis, bijvoorbeeld wanneer de acteurs voor familiekickjes poseren met gasmaskers op.

Maar Rasem beeldhouwt ook esthetische beelden, zoals de gedanstte versie van het slot van Shakespeares klassieker. En ongemakkelijke beelden, zoals de oudere Romeo die tegen Julia roept dat hij haar niet langer aantrekkelijk vindt.

Rasem: „Ik doe het niet doelbewust, maar ik merk dat al mijn voorstellingen nogal fragmentarisch zijn. Chronologie en logica interesseren me niet.” Hij verwijst, verklaarend, naar zijn eigen leven. „Ik heb zelf geen logisch leven geleid. En ik wil dat mijn voorstellingen vertrekken vanuit de realiteit: mijn taal en beelden gaan van punt naar punt, niet van begin, midden naar einde.”

Door de repetitiesbeschrijvingen weten toeschouwers dat de twee kinderen, twee dansers en het duo De Wachter en De Bal die *Romeo en Julia* op verschillende leeftijden spelen, moesten wennen aan Rasems werkwijze. „Ik kwam naar de repetities zonder scenario maar met een opeenvolging van concepten; zaken die overal ter wereld terugkomen in relaties: ruzies, verlies, herinneringen”, vertelt Rasem. „Ik bracht Oosterse liefdesteksten mee, maar vroeg ook aan de acteurs fragmenten mee te brengen en gaf hen opdrachten. Mijn taak als regisseur was tijdens het uitvoeren van deze opdrachten de juiste sfeer te creëren en achteraf als een puzzelaar uit de resultaten een geheel te destilleren.”

Rasem beschrijft het ontstaan van de nogal slapstickachtige seks-scène die ervoor zorgt dat toeschouwers tweemaal zullen nadenken voor ze nog eens pasta vongole bestellen.

„Ik zal nooit letterlijk seks tonen dus vroeg ik de acteurs Italiaanse gerechten te bedenken. Eten is zachtheid, genieten, dingen die je met de liefde bedrijven associeert. Vervolgens vroeg ik hen hiermee te spelen: zie het voorgerecht als het opbouwen van intimiteit, het hoofdgerecht – geurig en smaakvol – als omhelzing, enzovoort.”

Die werkwijze is niet de eenvoudigste, te meer daar Rasem verschillende nationaliteiten samenbrengt.

„In het begin denk je: ‘Waar ben ik aan begonnen?’ Maar als je hier in West-Europa de bus neemt, is de realiteit óók dat er mensen inzitten die allen een andere taal spreken.”

Romeo en Julia van Mokhallad Rasem en Toneelhuis speelt 8 mei in de Rotterdamse Schouwburg. nl.rotterdamsechouwburg.nl

Openingscène uit ‘Romeo en Julia’ door Toncelhuis, Antwerpen Foto Frieke Janssens

Amateurgroepen spelen hun versie van Toneelhuisrepertoire

Wederzijdse liefdesverklaringen op de

Amateurtheater en het professionele theater... we om project over vier jaar... we om project over vier jaar... we om project over vier jaar...

'We hopen dat de amateurs een intensere relatie met Toneelhuis zullen opbouwen'

Shakespeare volgen het gezelschap SFU uit Herakle... we om project over vier jaar... we om project over vier jaar...

theaterbühne

Ronso en Julia van 'Ja en Thee... niet krijgen voorschrijven hoe... niet krijgen voorschrijven hoe...

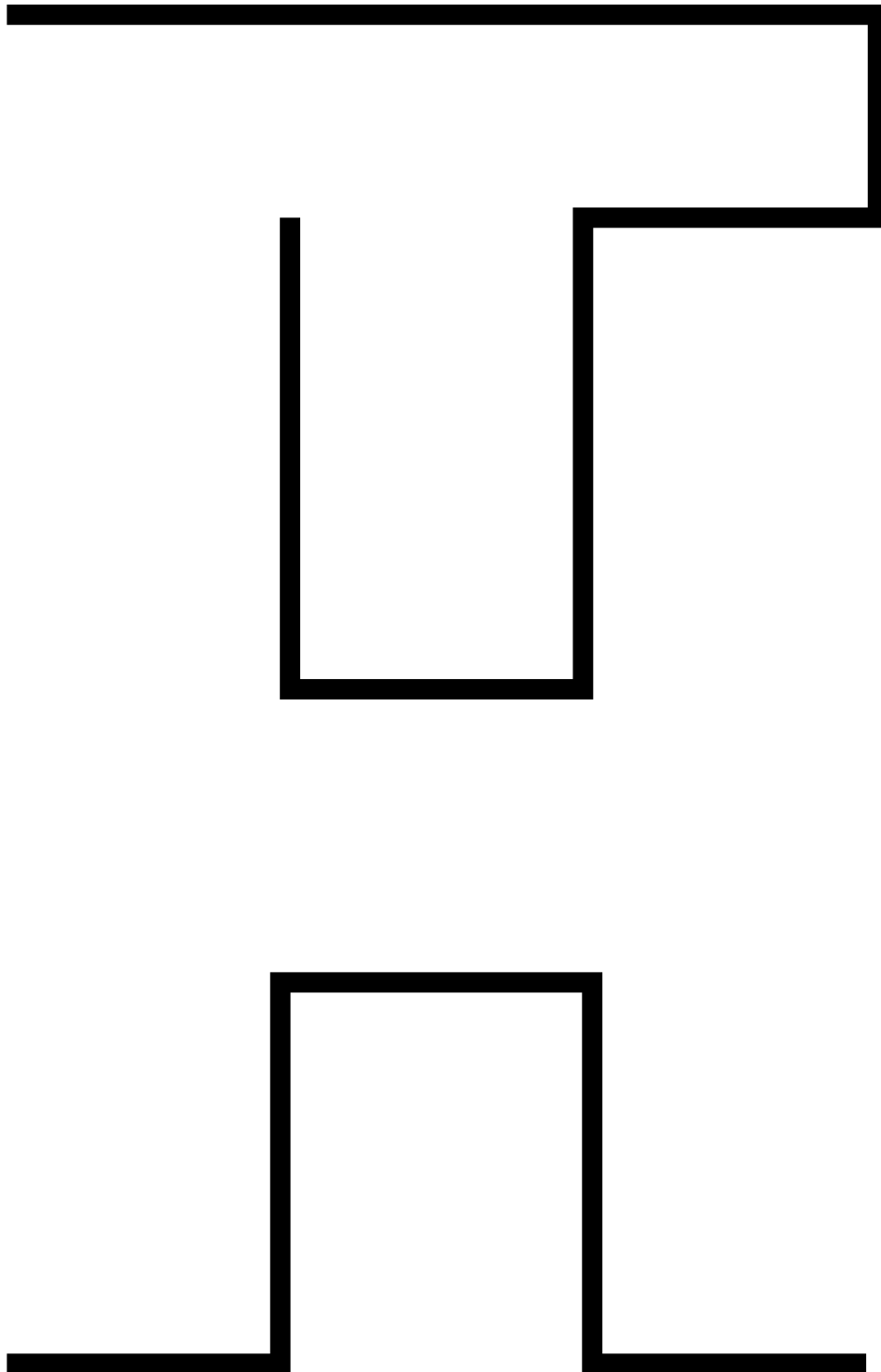
'We willen niet alleen de amateurspelers impulsen geven, maar ook ons publiek'

stapje verschij onze eigen gr... Win-winstuatie... Door onze recente samenwerking...

ber gebied. Daar is de tijd bijl... maar als beholder wordt van ons... maar als beholder wordt van ons...

amateurToneelhuis.wordpress.com

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

startdatum	land	plaats (stad)	naam productie of kunstenaar	type activiteit	eigen productie / coproductie	Nieuw (eerste reeks) / herneming	totaal toeschouwers / bezoekers
7/06/2013	Frankrijk	Montpellier	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	994
3/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	23
4/01/2013	Vlaanderen	Strombeek	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	383
4/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	27
5/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	19
7/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	79
8/01/2013	Vlaanderen	Brussel	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	468
8/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	87
9/01/2013	Vlaanderen	Hasselt	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	438
9/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	245
9/01/2013	Vlaanderen	Kortrijk	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	92
10/01/2013	Vlaanderen	Leuven	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	493
10/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	527
11/01/2013	Vlaanderen	Leuven	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	493
11/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	398
11/01/2013	Nederland	Amsterdam	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	141
12/01/2013	Vlaanderen	Wevelgem	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	345
12/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	310
12/01/2013	Nederland	Amsterdam	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	127
14/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Ikkelkelkke en de rest kan Stikke	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	65
14/01/2013	Vlaanderen	Sint-Truiden	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	194
15/01/2013	Vlaanderen	Brugge	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	284
15/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	42
16/01/2013	Canada	Ottawa	Bezonen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	304
16/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	301
16/01/2013	Vlaanderen	Genk	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	26
17/01/2013	Canada	Ottawa	Bezonen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	308
17/01/2013	Vlaanderen	Oostende	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	150
17/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	443
18/01/2013	Canada	Ottawa	Bezonen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	243
18/01/2013	Vlaanderen	Ieper	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	222
18/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	418
18/01/2013	Nederland	Tilburg	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	54
19/01/2013	Canada	Ottawa	Bezonen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	300
19/01/2013	Vlaanderen	Puurs	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	286
19/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	492
20/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	393
20/01/2013	Nederland	Eindhoven	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	37
22/01/2013	Nederland	Haarlem	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	57
23/01/2013	Vlaanderen	Dendermonde	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	349
24/01/2013	Vlaanderen	Mortsel	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	388
24/01/2013	Vlaanderen	Hasselt	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	181
25/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	CCC/De vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	365
25/01/2013	Vlaanderen	Dilbeek	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	350

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

25/01/2013	Vlaanderen	Tongeren	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	151
25/01/2013	Nederland	Breda	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	69
26/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	CCC/De vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	673
26/01/2013	Wallonië	Luik	Irakese geesten	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	150
26/01/2013	Vlaanderen	Bree	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	132
27/01/2013	Wallonië	Luik	Irakese geesten	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	150
28/01/2013	Nederland	Amsterdam	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	459
29/01/2013	Canada	Montréal	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	730
29/01/2013	Vlaanderen	Brugge	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	408
30/01/2013	Canada	Montréal	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	373
30/01/2013	Vlaanderen	Mol	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	285
30/01/2013	Vlaanderen	Leuven	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	177
31/01/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Benjamin Verdonck: Expo Tim Van Laere Gallerij	tentoonstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	900
31/01/2013	Canada	Montréal	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	128
31/01/2013	Vlaanderen	Sint-Niklaas	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	227
31/01/2013	Vlaanderen	Brussel	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	434
31/01/2013	Vlaanderen	Turnhout	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	327
1/02/2013	Canada	Montréal	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	229
1/02/2013	Vlaanderen	Blankenberge	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	142
1/02/2013	Vlaanderen	Leuven	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	107
2/02/2013	Vlaanderen	Houthalen	Niets Is Onmogelijk	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	128
2/02/2013	Vlaanderen	Aarschot	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	47
4/02/2013	Nederland	Utrecht	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	220
6/02/2013	Canada	Calgary	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	118
6/02/2013	Nederland	Utrecht	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	43
6/02/2013	Vlaanderen	Brussel	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	262
7/02/2013	Canada	Calgary	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	185
7/02/2013	Vlaanderen	Schoten	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	217
7/02/2013	Vlaanderen	Brussel	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	248
7/02/2013	Vlaanderen	Brugge	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	0
8/02/2013	Canada	Calgary	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	122
8/02/2013	Vlaanderen	Tielt	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	104
8/02/2013	Vlaanderen	Brussel	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	292
9/02/2013	Canada	Calgary	Bezongen rood	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	106
9/02/2013	Vlaanderen	Overijse	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	100
9/02/2013	Nederland	Amsterdam	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	273
9/02/2013	Vlaanderen	Brussel	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	275
9/02/2013	Nederland	Rotterdam	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	57
13/02/2013	Frankrijk	Tours	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	371
14/02/2013	Frankrijk	Tours	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	359
15/02/2013	Frankrijk	Tours	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	303
15/02/2013	Vlaanderen	Ieper	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	17
16/02/2013	Frankrijk	Tours	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	210
16/02/2013	Nederland	Den Bosch	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	0
19/02/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	56
20/02/2013	Vlaanderen	Mechelen	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	273

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

20/02/2013	Nederland	Amsterdam	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	54
21/02/2013	Nederland	Amsterdam	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	44
21/02/2013	Vlaanderen	Gent	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	160
22/02/2013	Vlaanderen	Houthalen	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	84
22/02/2013	Vlaanderen	Gent	Song#2	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	151
23/02/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Bourla Beats	overige	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	500
23/02/2013	Nederland	Haarlem	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	172
27/02/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	241
27/02/2013	Nederland	Rotterdam	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	217
28/02/2013	Vlaanderen	Geel	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	118
28/02/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	250
1/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	322
2/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	369
3/03/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
5/03/2013	Vlaanderen	Sint-Niklaas	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	350
5/03/2013	Nederland	Den Haag	Replica	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	77
6/03/2013	Vlaanderen	Heist-op-den-Berg	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	136
6/03/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
7/03/2013	Vlaanderen	Dendermonde	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	198
8/03/2013	Vlaanderen	Mechelen	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	104
10/03/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
11/03/2013	Vlaanderen	Leuven	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	182
12/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	683
12/03/2013	Vlaanderen	Leuven	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	210
13/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	704
13/03/2013	Vlaanderen	Leuven	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	215
14/03/2013	Vlaanderen	Dilbeek	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	217
15/03/2013	Vlaanderen	Gent	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	413
16/03/2013	Vlaanderen	Torhout	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	201
19/03/2013	Vlaanderen	Asse	Duister hart	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	280
21/03/2013	Vlaanderen	Aalst	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	333
22/03/2013	Vlaanderen	Lommel	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	78
22/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	222
23/03/2013	Vlaanderen	Beveren	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	163
23/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	240
24/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Clauslezing	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	372
24/03/2013	Duitsland	Berlijn	Die Walküre	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.500
26/03/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	52
27/03/2013	Vlaanderen	Roeselare	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	66
27/03/2013	Duitsland	Berlijn	Siegfried	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
28/03/2013	Vlaanderen	Brugge	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	158
30/03/2013	Vlaanderen	Berchem	CCC, de vette jaren zijn voorbij	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	368
31/03/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
2/04/2013	Nederland	Utrecht	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	80
3/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	AmateurToneelhuis	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	253
3/04/2013	Nederland	Utrecht	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	75
4/04/2013	Nederland	Groningen	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	76
5/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	AmateurToneelhuis	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	299

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

5/04/2013	Duitsland	Berlijn	Die Walküre	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
7/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	AmateurToneelhuis	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	197
7/04/2013	Duitsland	Berlijn	Siegfried	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
9/04/2013	Frankrijk	Douai	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	191
10/04/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
11/04/2013	Vlaanderen	Oostende	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	78
12/04/2013	Vlaanderen	Houthalen	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	60
14/04/2013	Duitsland	Berlijn	Die Walküre	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.500
15/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	99
16/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	134
17/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	105
18/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	635
18/04/2013	Duitsland	Berlijn	Siegfried	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
19/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	599
20/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	660
21/04/2013	Duitsland	Berlijn	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
21/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	451
22/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Ikkelkelkke en de rest kan Stikke	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	135
24/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	633
25/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	700
26/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	646
27/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Bourla Beats	overige	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	500
27/04/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	664
2/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	9
3/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	14
3/05/2013	Wallonië	Mons	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	325
3/05/2013	Vlaanderen	Leuven	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	498
4/05/2013	Wallonië	Mons	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	95
5/05/2013	Wallonië	Mons	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	124
6/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	11
7/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	22
8/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	32
8/05/2013	Nederland	Rotterdam	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	62
9/05/2013	Vlaanderen	Brussel	Benjamin Verdonck: Bar Friche	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	300
9/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	24
10/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	56
11/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	43
13/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	76
14/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	170
15/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	452
15/05/2013	Vlaanderen	Gent	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	472
16/05/2013	Vlaanderen	Dendermonde	Benjamin Verdonck: Expo Deel 1: De inleiding	tentoonstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	500
16/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	479
16/05/2013	Vlaanderen	Gent	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	501
17/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	554
22/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	418

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

23/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	459
24/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	532
24/05/2013	Vlaanderen	Genk	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	282
25/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	507
26/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	325
27/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Ikkkelkelke en de rest kan Stikke	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	75
29/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	491
30/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	555
31/05/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	545
5/06/2013	Nederland	Haarlem	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	57
8/06/2013	Frankrijk	Montpellier	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	804
8/06/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Wachten	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	126
11/06/2013	Frankrijk	Montpellier	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	674
13/06/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Onvoltooid verleden	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	434
14/06/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Onvoltooid verleden	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	458
15/06/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Onvoltooid verleden	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	535
15/06/2013		Belgrado	Wachten	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	58
16/06/2013	Duitsland	München	Kalender / Zwart	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	62
16/06/2013		Belgrado	Wachten	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	53
17/06/2013	Italië	Milaan	Das Rheingold	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.500
18/06/2013	Italië	Milaan	Die Walküre	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.215
20/06/2013	Italië	Milaan	Siegfried	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
22/06/2013	Italië	Milaan	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
24/06/2013	Italië	Milaan	Das Rheingold	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.500
25/06/2013	Italië	Milaan	Die Walküre	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
27/06/2013	Italië	Milaan	Siegfried	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	1.000
29/06/2013	Italië	Milaan	Götterdämmerung	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	1.000
6/07/2013	Frankrijk	Avignon	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	634
2/08/2013	Nederland	Den Bosch	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	526
3/08/2013	Nederland	Den Bosch	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	700
3/08/2013	Italië	Venetië	Bezonken rood	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	257
11/08/2013	Oostenrijk	Salzburg	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
12/08/2013	Oostenrijk	Salzburg	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
13/08/2013	Oostenrijk	Salzburg	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
14/08/2013	Oostenrijk	Salzburg	Romeo & Julia	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
30/08/2013	Duitsland	Essen	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	373
31/08/2013	Duitsland	Essen	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	396
1/09/2013	Duitsland	Essen	300 el x 50 el x 30 el	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	390
5/09/2013	Vlaanderen	Brussel	Benjamin Verdonck: Deelname VTI Out of the Box	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	25
8/09/2013	Nederland	Amsterdam	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	193
14/09/2013	Nederland	Groningen	Benjamin Verdonck: All is giving	tentoonstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	7.000
15/09/2013	Nederland	Den Bosch	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	131
20/09/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	29
21/09/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	26
23/09/2013	Wallonië	Brussel	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	632
23/09/2013	Vlaanderen	gent	Benjamin Verdonck in Hisk	begeleiding kunstenaars	coproductie	nieuw (eerste reeks)	30
24/09/2013	Wallonië	Brussel	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	620
25/09/2013	Wallonië	Brussel	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	629
26/09/2013	Taiwan	Taipei	Bezonken rood	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	529
26/09/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	602
27/09/2013	Taiwan	Taipei	Bezonken rood	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	500
27/09/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	629
28/09/2013	Taiwan	Taipei	Bezonken rood	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	511
28/09/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	625

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

2/10/2013	Vlaanderen	gent	Benjamin Verdonck: Debat Summer School Campo	begeleiding kunstenaars	coproductie	nieuw (eerste reeks)	100
2/10/2013	Frankrijk	Strasbourg	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	184
3/10/2013	Frankrijk	Strasbourg	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	540
4/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	181
4/10/2013	Frankrijk	Strasbourg	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	540
5/10/2013	Nederland	Breda	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	181
5/10/2013	Frankrijk	Strasbourg	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	540
6/10/2013	Frankrijk	Strasbourg	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	352
8/10/2013	Frankrijk	Beauvais	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	445
8/10/2013	Vlaanderen	Maasmechelen	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	61
8/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	45
9/10/2013	Frankrijk	Beauvais	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	360
9/10/2013	Nederland	Amsterdam	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	76
9/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	546
10/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	564
11/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	555
12/10/2013	Vlaanderen	Kortrijk	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	746
12/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	577
13/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Benjamin Verdonck:WIP Notallwhowanderarelost	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	300
13/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	517
15/10/2013	Wallonië	Mons	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	342
15/10/2013	Vlaanderen	Brugge	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	187
16/10/2013	Vlaanderen	Hasselt	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	469
17/10/2013	Vlaanderen	Genk	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	125
18/10/2013	Vlaanderen	Leuven	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	479
19/10/2013	Vlaanderen	Leuven	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	456
21/10/2013	Duitsland	Ludwigshafen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	616
23/10/2013	Nederland	Amsterdam	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	412
24/10/2013	Vlaanderen	Kortrijk	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	75
24/10/2013	Vlaanderen	Kortrijk	De man in de mist	publieksvoorstelling	eigen productie	herneming	56
24/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	520
24/10/2013	Nederland	Amsterdam	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	284
25/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	489
26/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Bourla Beats	overige	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	526
26/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	531
26/10/2013	Vlaanderen	Gent	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	511
27/10/2013	Vlaanderen	Gent	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	518
29/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	491
30/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	504
31/10/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	425
1/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	476
2/11/2013	Vlaanderen	gent	Benjamin Verdonck: Deelname Brainbox	tentoonstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	200
2/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	379
5/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
5/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	62
6/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	727
6/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
7/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	696
7/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
8/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	732
8/11/2013	Nederland	Haarlem	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	152
8/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
9/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	724
9/11/2013	Nederland	Haarlem	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	132
9/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250
10/11/2013	Frankrijk	Parijs	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	250

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

11/11/2013	Vlaanderen	Heist-op-den-Berg	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	370
11/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	74
12/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	56
13/11/2013	Vlaanderen	Brussel	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	129
13/11/2013	Vlaanderen	Hasselt	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	395
13/11/2013	Nederland	Rotterdam	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	346
13/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	56
14/11/2013	Vlaanderen	Brussel	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	134
14/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	359
15/11/2013	Vlaanderen	Brussel	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	112
15/11/2013	Vlaanderen	Puurs	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	132
15/11/2013	Italië	Rome	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	240
15/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	352
16/11/2013	Spanje	Girona	4D	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	588
16/11/2013	Vlaanderen	Brussel	DISISIT	publieksvoorstelling	coproductie	herneming	116
16/11/2013	Vlaanderen	Heusden-Zolder	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	286
16/11/2013	Italië	Rome	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	214
16/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	336
17/11/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	270
18/11/2013	Vlaanderen	Brussel	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	204
20/11/2013	Vlaanderen	Turnhout	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	542
20/11/2013	Wallonië	Tournai	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	503
21/11/2013	Vlaanderen	Gent	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	521
22/11/2013	Vlaanderen	gent	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	151
23/11/2013	Vlaanderen	Mechelen	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	389
23/11/2013	Vlaanderen	Brussel	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	226
26/11/2013	Vlaanderen	Sint-Niklaas	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	578
26/11/2013	Vlaanderen	Kortrijk	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	156
27/11/2013	Vlaanderen	Leuven	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	144
28/11/2013	Vlaanderen	Leuven	Trainer	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	179
29/11/2013	Spanje	Girona	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	290
2/12/2013	Frankrijk	Amiens	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	499
3/12/2013	Vlaanderen	Diest	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	274
3/12/2013	Frankrijk	Amiens	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	439
4/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	247
5/12/2013	Vlaanderen	Turnhout	Desperado	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	656
5/12/2013	Frankrijk	Marseille	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	255
5/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	436
6/12/2013	Vlaanderen	Brussel	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	280
6/12/2013	Frankrijk	Marseille	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	171
6/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	470
7/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Bourla Beats	overige	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	600
7/12/2013	Vlaanderen	Brussel	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	275
7/12/2013	Frankrijk	Marseille	Orlando	publieksvoorstelling	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	230
7/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	472
8/12/2013	Vlaanderen	Brussel	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	256
9/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Het rijk van koning Nobel	overige	coproductie	nieuw (eerste reeks)	25
10/12/2013	Vlaanderen	Sint-Niklaas	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	396
10/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Toneelhuis@themovies	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	75
11/12/2013	Vlaanderen	Sint-Niklaas	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	366
11/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	407
11/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	471
12/12/2013	Vlaanderen	Leuven	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	271

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
PRODUCTIEVE WERKING

12/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	366
12/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	476
13/12/2013	Vlaanderen	Leuven	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	280
13/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	389
13/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	470
14/12/2013	Vlaanderen	Leuven	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	278
14/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	445
14/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	471
15/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	432
17/12/2013	Vlaanderen	Aarschot	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	394
17/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	340
17/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	455
18/12/2013	Vlaanderen	Kortrijk	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	490
18/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	354
18/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	459
19/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	460
20/12/2013	Vlaanderen	Knokke-Heist	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	124
20/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	447
21/12/2013	Vlaanderen	Oostende	Het wijde land	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	286
21/12/2013	Vlaanderen	Antwerpen	Van den vos	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	471
29/12/2013	Wallonië	Brussel	MCBTH	publieksvoorstelling	coproductie	nieuw (eerste reeks)	328
135.463							

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
RECEPTIEVE WERKING

startdatum	uitvoerder / producent	programma (titel of korte omschrijving)	type activiteit	plaats (stad)	totaal
27/01/2013	Kapitein Winokio	Kapitein Winokio zingt hits van vroeger	publieksvoorstelling	Antwerpen	1.325
29/01/2013	Bad van Marie	Het gastgezin	publieksvoorstelling	Antwerpen	51
29/01/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	172
30/01/2013	Bad van Marie	Het gastgezin	publieksvoorstelling	Antwerpen	51
30/01/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	130
30/01/2013	Behoud de Begeerte	Saint Amour	publieksvoorstelling	Antwerpen	528
31/01/2013	Bad van Marie	Het gastgezin	publieksvoorstelling	Antwerpen	51
31/01/2013	Behoud de Begeerte	Saint Amour	publieksvoorstelling	Antwerpen	650
31/01/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	107
1/02/2013	Bad van Marie	Het gastgezin	publieksvoorstelling	Antwerpen	47
1/02/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	216
2/02/2013	KunstZ	Ford Escort	publieksvoorstelling	Antwerpen	164
2/02/2013	Bad van Marie	Het gastgezin	publieksvoorstelling	Antwerpen	64
4/02/2013	STUK	Geen pijn of wat dan ook	publieksvoorstelling	Antwerpen	139
5/02/2013	Jan Decorte/Bloet & Roovers	Schiller/Tasten	publieksvoorstelling	Antwerpen	148
6/02/2013	Jan Decorte/Bloet & Roovers	Schiller/Tasten	publieksvoorstelling	Antwerpen	167
6/02/2013	De Koe	Krenz	publieksvoorstelling	Antwerpen	28
7/02/2013	Zuidpool	Faust	publieksvoorstelling	Antwerpen	786
8/02/2013	Mathathentafief en Froefroe	Aangespoeld	publieksvoorstelling	Antwerpen	110
8/02/2013	Marthentafief	Bang!	publieksvoorstelling	Antwerpen	576
9/02/2013	Mathathentafief en Froefroe	De ontombare stad	publieksvoorstelling	Antwerpen	641
9/02/2013	Marthentafief en Froefroe	Aangespoeld	publieksvoorstelling	Antwerpen	115
11/02/2013	Marc Van Runxt	Zeit	publieksvoorstelling	Antwerpen	266
12/02/2013	Scherzi musicali & Transparant	O mio core	publieksvoorstelling	Antwerpen	192
12/02/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	204
13/02/2013	De Koe	zwart	publieksvoorstelling	Antwerpen	194
13/02/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	207
14/02/2013	De Koe	Witroodzwart	publieksvoorstelling	Antwerpen	289
14/02/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	209
15/02/2013	De Tijd	Bloetwollefduivel/Othello	publieksvoorstelling	Antwerpen	276
15/02/2013	Marthentafief en De Tijd	13 1/2	publieksvoorstelling	Antwerpen	216
16/02/2013	De Tijd	Berckmans	publieksvoorstelling	Antwerpen	219
17/02/2013	Dez Mona	Sága	publieksvoorstelling	Antwerpen	481
19/02/2013	Peter De Graef & Matzer	Everybody happy ?!	publieksvoorstelling	Antwerpen	502
20/02/2013	Walpurgis	Tanto amore segreto	publieksvoorstelling	Antwerpen	197
21/02/2013	Liesbeth Gruwez & Voetvolk	It's going to get worse and worse my friend	publieksvoorstelling	Antwerpen	427
22/02/2013	Stan	Nora	publieksvoorstelling	Antwerpen	348
23/02/2013	Stan	Nora	publieksvoorstelling	Antwerpen	340
25/02/2013	Stadsdag	15 jaar Het huis	publieksvoorstelling	Antwerpen	563
5/03/2013	The Syrian Cry	The Syrian Cry	publieksvoorstelling	Antwerpen	383
6/03/2013	NT Gent	Olifant Jezus	publieksvoorstelling	Antwerpen	132
8/03/2013	NT Gent	Kinderen van de zon	publieksvoorstelling	Antwerpen	476
9/03/2013	NT Gent	Kinderen van de zon	publieksvoorstelling	Antwerpen	464
15/03/2013	Tutti Fratelli	Diep in mijn hart	publieksvoorstelling	Antwerpen	718
16/03/2013	Tutti Fratelli	Diep in mijn hart	publieksvoorstelling	Antwerpen	679
20/03/2013		Daniel Melingo Rosenberg trio	publieksvoorstelling	Antwerpen	188
26/03/2013	KVS	Raymond	publieksvoorstelling	Antwerpen	161

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
RECEPTIEVE WERKING

27/03/2013	KVS	Raymond	publieksvoorstelling	Antwerpen	232
28/03/2013	KVS/Rosas	Nine Finger	publieksvoorstelling	Antwerpen	200
29/03/2013	KVS/Rosas	Nine Finger	publieksvoorstelling	Antwerpen	159
30/03/2013	KVS/Rosas	Nine Finger	publieksvoorstelling	Antwerpen	147
30/04/2013	Dez Mona	Nina Simone - No fear!	publieksvoorstelling	Antwerpen	843
16/06/2013	Voorplan		publieksvoorstelling	Antwerpen	417
1/10/2013	LOD	An Old Monk	publieksvoorstelling	Antwerpen	312
2/10/2013	LOD	An Old Monk	publieksvoorstelling	Antwerpen	364
5/10/2013	Schrijverspodium	Soiree Dramatik Deluxe	publieksvoorstelling	Antwerpen	159
6/10/2013	Eddy et les Vedettes	Eddy et les Vedettes	publieksvoorstelling	Antwerpen	248
					17.678

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
KUNSTEDUCATIEVE WERKING

startdatum	naam activiteit	eigen productie / coproductie	nieuw (eerste reeks) / herneming	sector	type activiteit	doelgroep	plaats (stad)	per activiteit: gemiddeld aantal unieke deelnemers per dagdeel
11/01/2013	Inleiding Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	32
1/03/2012	Inleiding Duister hart	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	18
4/10/2012	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Strasbourg	56
8/01/2013	Niets Is Onmogelijk	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Brussel	49
9/01/2013	Inleiding reis Song#2	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Leuven	36
9/01/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	21
11/01/2013	Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	17
14/01/2013	Niets Is Onmogelijk	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Sint-Truiden	20
15/01/2013	Inleiding reis Duister hart	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Brugge	87
15/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	17
16/01/2013	Inleiding Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	21
17/01/2013	Inleiding Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	19
17/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	35
18/01/2013	Inleiding Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	37
18/01/2013	Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	68
18/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	56
19/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	36
20/01/2013	Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	5
24/01/2013	Inleiding reis Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Hasselt	53
26/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	15
28/01/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	35
30/01/2013	Song#2	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Leuven	35
31/01/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Montreal	100
31/01/2013	Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Turnhout	69
2/02/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	10
2/02/2013	Song#2	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Aarschot	41
7/02/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Calgary	27
8/02/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Calgary	25
9/02/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	8
9/02/2013	Duister hart	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Amsterdam	93
22/02/2013	Song#2	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Gent	46
27/02/2013	Inleiding Duister hart	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	9
27/02/2013	Inleiding reis Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Rotterdam	54
28/02/2013	Inleiding Duister hart	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	13
1/03/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	38
5/03/2013	Duister hart	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Sint-Niklaas	42
6/03/2013	Olifant Jezus			theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	17
8/03/2013	Kinderen van de zon			theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	21
9/03/2013	Kinderen van de zon			theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	12
12/03/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	23
13/03/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	21
18/03/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	19
25/03/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	26
27/03/2013	Inleiding Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	114
28/03/2013	Inleiding Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	49
28/03/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	22
29/03/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	14
9/04/2013	Publieksgesprek Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Douai	63
10/04/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	43
15/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	64
16/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	27
16/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	27
17/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	33
18/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	12
19/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	28
19/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	55
19/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	31
19/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	30
20/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	25
20/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	17
20/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	22
21/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	14
24/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	35

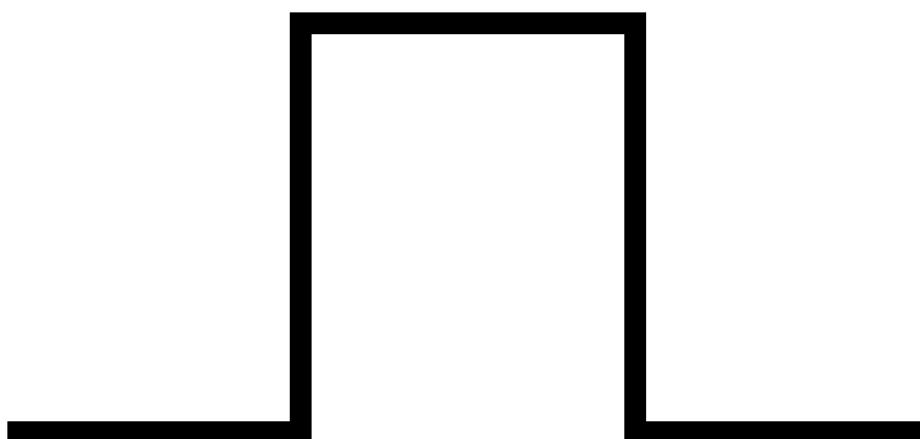
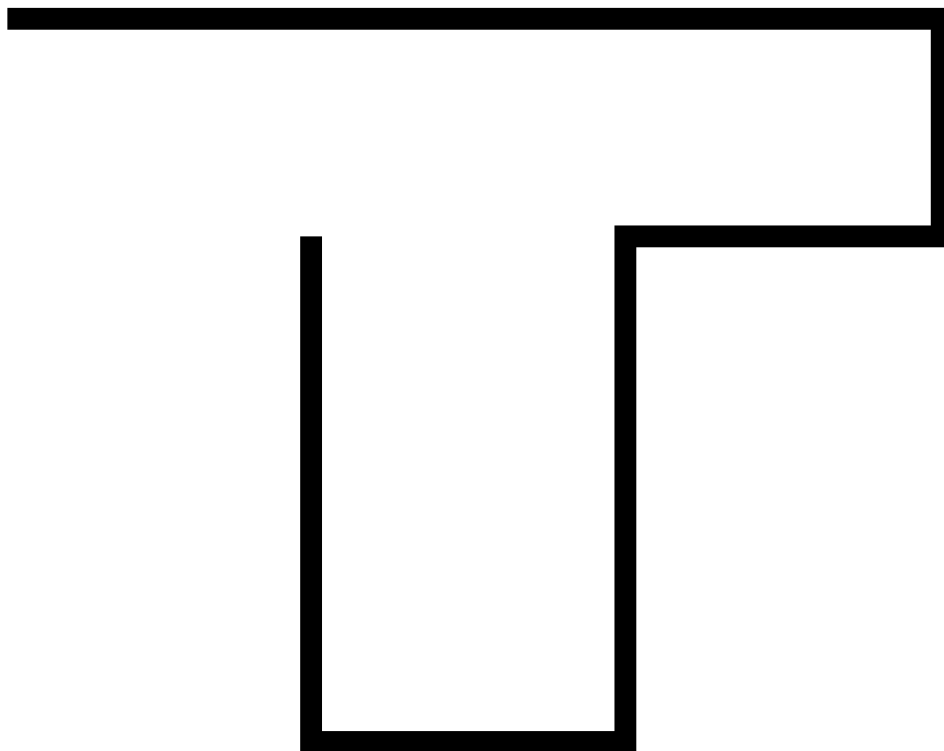
CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
KUNSTEDUCATIEVE WERKING

24/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	13
25/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	29
25/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	16
25/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	24
26/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	51
26/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	7
27/04/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	32
27/04/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	21
2/05/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	22
3/05/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	68
15/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	34
17/05/2013	Inleiding Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	21
17/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	21
21/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	11
22/05/2013	Inleiding Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	9
23/05/2013	Inleiding Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	23
23/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	41
24/05/2013	Inleiding Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	2
24/05/2013	Romeo & Julia	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	39
24/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	24
26/05/2013	Kinderatelier Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	overige	workshop minderjarigen individueel	gemengd	antwerpen	15
26/05/2013	Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	16
30/05/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	31
31/05/2013	Desperado	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	12
13/06/2013	Onvoltooid verleden	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	32
15/06/2013	Onvoltooid verleden	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	12
3/08/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	masterclass	(semi-)professionelen	Venetie	25
4/08/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	masterclass	(semi-)professionelen	Venetie	25
4/08/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Venetie	287
5/08/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	masterclass	(semi-)professionelen	Venetie	25
6/08/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	masterclass	(semi-)professionelen	Venetie	25
31/08/2013	Nabespreking 300 el x 50 el x 30 el	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	113
8/09/2013	Orlando	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Amsterdam	67
21/09/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	34
23/09/2013	NOTALLWHOWANDE RARELOST	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Gent	46
26/09/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	14
27/09/2013	Inleiding MCBTH	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	39
28/09/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	26
28/09/2013	Bezonken rood	coproductie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Taipei	97
28/09/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	44
30/09/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	24
1/10/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	34
3/10/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	24
5/10/2013	De man in de mist	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	45
7/10/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	16
9/10/2013	Inleiding MCBTH	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	47
9/10/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	Leuven	40
9/10/2013	De man in de mist	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Amsterdam	39
9/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	12
10/10/2013	Inleiding MCBTH	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	57
10/10/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	11
10/10/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	15
10/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	47
11/10/2013	Inleiding MCBTH	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	52
11/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	29
12/10/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	Leuven	21
13/10/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	20
15/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	23
15/10/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	93
17/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	27
23/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	25
24/10/2013	De man in de mist	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	kortrijk	56
24/10/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Amsterdam	15
25/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	17

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ACTIVITEITEN
KUNSTEDUCATIEVE WERKING

25/10/2013	De man in de mist	eigen productie	herneming	theater	voor- of nabespreking	gemengd	kortrijk	59
25/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	36
26/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	21
27/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	36
30/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	23
31/10/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	36
31/10/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	10
1/11/2013	Inleiding Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	42
3/11/2013	Inleiding Het wijde land	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	19
8/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	Lier	25
13/11/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	85
15/11/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	38
15/11/2013	Trainer	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	9
15/11/2013	Van den vos	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	21
16/11/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	16
17/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	Leuven	21
17/11/2013	Trainer	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	21
20/11/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	67
23/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	36
26/11/2013	Trainer	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	kortrijk	48
28/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	12
28/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	13
30/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	42
30/11/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	14
3/12/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Amiens	93
4/12/2013	Nabespreking Het wijde land	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	27
5/12/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	9
7/12/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	Leuven	21
10/12/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	24
11/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	41
11/12/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	18
11/12/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	19
12/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	48
12/12/2013	Rondleiding Bourla			architectuur en vormgeving	rondleiding/excursie	gemengd	antwerpen	29
13/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	55
17/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	32
17/12/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	54
18/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	26
18/12/2013	MCBTH	coproductie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	Brussel	61
19/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	36
20/12/2013	Inleiding Van den vos	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	voor- of nabespreking	gemengd	antwerpen	56
21/12/2013	amateurTONEELHUIS	eigen productie	nieuw (eerste reeks)	theater	workshop	gemengd	antwerpen	14
								5.900

CONTACT

**TONEELHUIS
ORGELSTRAAT 7
2000 ANTWERPEN**

**03/224 88 00
ANNICK.VERSTRAETEN@TONEELHUIS.BE**

